



วารสารพิกุล

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2564 Print ISSN 0858-527X Online ISSN 2730-3152

บทความวิจัย

ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการเมืองท้องถิ่น ของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์

คุณากร กรสิทธิ์

ทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาคุณภาพกลุ่มอาชีพของเกษตรกร กรณีศึกษากลุ่มแปรรูปหิวกี๋ บ้านหนองโพธิ์ทอง ตำบลพยอมรก อำเภอกำแพงเหล็ก จังหวัดนครสวรรค์
จิตรภรณ์ เจริญ

ประสิทธิภาพการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า

สมพร ชนตรี, วราภรณ์ รุ่งเรืองกลกิจ และ พนมทิพย์ ลมิตานนท์

องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวไทยที่เดินทางมาชมสวนผลไม้กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1

นภาพรณิ์ ดุ่นปรีชาวนิชย์ และ ธนศ ดุ่นปรีชาวนิชย์

การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมเมืองขึ้นสำหรับชาวชนบทกลุ่มชาติพันธุ์ อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

ปัทมา วัฒนพัตน์, มาลีรัตน์ คณิศรชาวนิชย์, ปุณณัฐ โพธิ์อ่อน และ Kang, Ching-Wen

แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตเมืองไทย

ปราณี คำแก้ว, อิงอร เต่าประเสริฐ และ กันยาพร เต่าประเสริฐ

แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของหลักสูตร รัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ปรีชาพร พรหมมาลิก, ศรภพร สุขเกษม, ศิษณุ บุญนิยม และ ศุภาภรณ์ ธาตุทิพย์

การรับรู้ในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในท้องที่อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย

เกียรติชัย ทองงิมพิสัย และ ธรรพพงศ์ วงษ์สวัสดิ์

แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้ามาชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

ปิยภัฏา ปุณโกวิท และ วิมลภา วัชรธรรมานนท์

ผลการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจ

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

เพชรรา บุคคิลา

การพัฒนารูปแบบ และมาตรฐานการจัดบริการร้านอาหารจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร

ภูมิพิพัฒน์ รักธรรมมงคล

การศึกษารูปแบบเทียบเคียงบ้านพักอาศัย อปท.กลุ่มเทศบาล และอปท.กลุ่ม อบต.บ้านนา และอปท.กลุ่ม อบต.บ้านนา

วิศุภา ทิพย์วิเศษ

ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ด้านประมงชายฝั่งบ้านอ้อสามและบ้านนา ตำบลนาบ่อคำและตำบลท่าขุนราม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

ศุภาภรณ์ รักกันธง

องค์ประกอบของการแสดงแสง (Oae) : กรณีศึกษาของคณะดำเนินงานในอำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี The Oaej

อภิปัญญา แซ่ป้ง

การพัฒนาแบบฝึกหัดทักษะการอ่านคำควยคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

อมรรัตน์ กาน และ เทพคุณ นมกัม

การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในชุมชน

อัครพงษ์ เพ็ชรพล, วราณี เพ็งพันธ์ และ ศุวิชัย โกวิทงะวณิช

ความพึงพอใจในการใช้บริการสื่อสังคมทวิตเตอร์ในการจัดการเรียนการสอน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ศรพิชัย โนนทอง

แนวทางการพัฒนากาการบริหารแหล่งเรียนรู้จากในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร

ปรีชา แห้ว

บทความวิชาการ

ฐานพุทธธรรม: การบริหารจัดการสถานศึกษาประเทศไทยยุค 4.0

พระครูนิวราธรรมานุศาสน์

สถาบันอุดมศึกษาเอกชน: แนวโน้มและทางเลือกแห่งอนาคตรูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

สมชาย บุญจรรณ, มนทิรา คันธระวาณิช และ สุรชัย ภัทรบรรรดิ

การสร้างสรรค์บทเพลงละครสั้นเรื่อง The Red Balloon สำหรับ ภัทราและเชลโล

ศิริทธิ์ กันยารอง และ ปภาดพงค์ วันภักดี



ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 มกราคม — มิถุนายน 2564 ISSN 0858-527X Online ISSN 2730-3152

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ที่ปรึกษา

อธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

คณิตศาสตร์ คณิตศาสตร์และสังคมศาสตร์

รองคณบดีฝ่ายวิชาการและวิจัย

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรสุพรรณบุรี

ผู้ทรงคุณวุฒิอ่านบทความประจำฉบับ (Peer reviewers)

รองศาสตราจารย์ ดร.กังสดาล เขารั้วฉันทกุล	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.วรินทร์ บุญยั้ง	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.ธานี เกสทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
รองศาสตราจารย์ ดร.โชติ บัณฑิตู	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาพร คงศิริรัตน์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.วาริรัตน์ แก้วอุไร	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.ขวัญชีวัน บัวแดง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.นิตยา วรรณกิตร์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.สกุญญา อีระวนิชตระกูล	มหาวิทยาลัยบูรพา
รองศาสตราจารย์ ดร.ธนานันท์ ตรงดี	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฎิวัติ ฤทธิเดช	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิพัฒน์ เรืองแสง	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐานิตา มั่งอฤกษ์	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ ปิยะวงศ์วัฒนา	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกพร รัตนสุธีระกุล	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ ดุลยอนุกิจ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยนัส วรวิทย์รัตนกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อังคณา กรัณยาธิกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยวัฒน์ นันทศรี	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยวัฒน์ เผือกคง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลธรรม เกื้อบุตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มจันทร์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาตรี มณีโกศล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ อุบลอด	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลีรัตน์ มั่นทุราษ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทวรรณ ม่วงใหญ่	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเทศ สันนารี	วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โอภาส จำเริญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรปรัชญ์ คำพงษ์	วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พท. ชญานันท์ ประทุมสูตร	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงผกา ตันกิจจานนท์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา คล้ายเดช	วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญญาบารมี สว่างวงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นงลักษณ์ ใจฉลาด	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

บทความทุกเรื่องที่ดีพิมพ์ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายในมหาวิทยาลัย ทศนะและข้อคิดเห็นของบทความในวารสารฉบับนี้เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของบรรณาธิการ กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ในการคัดลอกบทความเพื่อการศึกษา แต่ขอให้มีการอ้างอิงเจ้าของบทความ และแหล่งที่มา อย่างครบถ้วนสมบูรณ์

บทบรรณาธิการ

วารสารพิกุลฉบับนี้ เป็นวารสารวิชาการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ตีพิมพ์เป็นปีที่ 19 ฉบับที่ 1 (มกราคม — มิถุนายน 2564) เนื้อหาภายในประกอบด้วยบทความวิจัย 18 เรื่อง บทความวิชาการ 3 เรื่อง ครอบคลุมเนื้อหา ด้านการศึกษา ศาสนา ภูมิศาสตร์ การตลาด และวัฒนธรรม

บทความวิจัย

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการเมืองท้องถิ่น ของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์
2. ทูทางสังคมเพื่อการพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพของเกษตรกร กรณีศึกษากลุ่มแปรรูปเห็ดบ้านหนองโพธิ์ทอง ตำบลพนมรอก อำเภอกำแพงแก้ว จังหวัดนครสวรรค์
3. ประสิทธิภาพการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า
4. องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อ การตัดสินใจมาเที่ยวของนักท่องเที่ยวไทยที่ตลาดถนนคนเดินกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1
5. การพัฒนามัคคุเทศก์น้อยด้านภาษาจีนเบื้องต้นสำหรับเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร
6. แนวทางการพัฒนาเวชระเบียนของโรงพยาบาลสาดิการแพทย์แผนไทย
7. แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของหลักสูตร รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
8. ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในท้องที่อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย
9. แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร
10. ผลการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
11. การพัฒนารูปแบบ และมาตรฐานการจัดการธุรกิจร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร
12. การศึกษาเปรียบเทียบสุนิศาภพย์ ฉบับกรมศิลปากร และสุนิศาภพย์ ฉบับภาษาเขมร
13. ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ด้านปราชญ์ชาวบ้านอีสานและล้านนา ตำบลนาบ่อคำและตำบลท่าขุนราม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร
14. องค์ประกอบของการแสดงเผิง (Qeej) : กรณีศึกษาเผิงของชนเผ่าม้งในอำเภอบพพระ จังหวัดตาก The Qeej
15. การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านคำควบกล้ำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
16. การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์
17. ความพึงพอใจในการใช้บริการสื่อสตัทพ์ศนุกรรมในการจัดการเรียนการสอน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
18. แนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร

บทความวิชาการ

19. ฐานพุทธธรรม: การบริหารจัดการสถานศึกษาประเทศไทยยุค 4.0
20. สถาบันอุดมศึกษาเอกชน: แนวโน้มและทางเลือกแห่งอนาคตรูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม
21. การสร้างสรรค์บทเพลงละครสั้นเรื่อง The Red Balloon สำหรับ กิตาร์และเชลโล

บรรณานุกรม

วารสารพิกุล

สารบัญ

บทความวิจัย

ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการเมืองท้องถิ่น ของประชาชนใน
จังหวัดนครสวรรค์

The Factors to Increase Access to Information on Local Politics of
Citizen in Nakhon Sawan Province.

คุณากร กรสิงห์ Khunakorn Korsing.....1

ทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพของเกษตรกร กรณีศึกษา
กลุ่มแปรรูปเห็ด บ้านหนองโพธิ์ทอง ตำบลพนมรอก อำเภอบ้านไร่ จังหวัด
นครสวรรค์

Social capital for developing potential of thai farmers: A case
study of mushroom processing group, Bannongpotong Tambon
Phanomrok Thatako district, Nakhon Sawan province

จิตรภรณ์ เพ็งดี Jitraporn Phengdee.....15

ประสิทธิภาพการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของกรม
พัฒนาธุรกิจการค้า

Efficiency of Electronic Procurement of the Department of
Business Development

สมหวัง ชนะภัย Somwang Chanapai

วรารักษ์ รุ่งเรืองกลกิจ Waraporn Rungreungkolkich

พนมพัทธ์ สมิทานนท์ Phanompatt Smitananda.....31

องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อ การตัดสินใจมาเที่ยวของนักท่องเที่ยว
ไทยที่ ตลาดถนนคนเดินกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1

Tourism elements influencing Thai tourists' decision making on traveling to
lower Northern provincial cluster 1 pedestrian market

นภาพรณ์ อุ่นปรีชาวนิชย์ Naphaphon Oonprechavanich

ธเนศ อุ่นปรีชาวนิชย์ Thanet Oonprechavanich.....47

การพัฒนามัคคุเทศก์น้อยด้านภาษาจีนเบื้องต้นสำหรับเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์
อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

Basic Chinese for Young Ethnic Tour Guides Development in Khlong Lan
District, Kamphaeng Phet Province.

บัญชา วัฒนาทัศนีย์ Bancha Wattanatadsanee

มาลัยรัตน์ คณิตขยานันท์ Malairat Kanitchayanun

บุญยหนู โพธิ์อ่วม Punyanuch Phouam

Kang,Chiung-Wen67

แนวทางการพัฒนาเวชระเบียนของโรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทย

Guidelines for the Development of Medical Records of Thai Traditional
Medicine Demonstrative Hospital

ปราณี คำแก้ว Pranee Kamkaew

ยິงยง เทาประเสริฐ Yingyong Taoprasert

กัณยานุช เทาประเสริฐ Kanyanoot Taoprasert 85

แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของหลักสูตร รัฐ
ประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
กำแพงเพชร

development desired characteristics of qualifications, public
administration faculty of human and social science of kamphaeng
phet rajabhat university

ปรียานูช พรหมภาสิต Preeyanuch Prompasit	
ตรรกพร สุขเกษม Takaporn Sukkasem	
พิชญ์ บุญนิยม Phitsanu Boonniyom	
ศุภฤทธิ์ ธาธาทิพย์นรา Supharit Tatathipnara	103

ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในท้องที่อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย	
Leadership for local development of management board and local government council members in the area of Ban Dan Lan Hoi district, Sukhothai province	
เทียนชัย ทองวินิจศิลป์ Tienchai Tongvinitsin	
ธรรตพงศ์ วงษ์สวัสดิ์ Thutsapong Wongsawad	119

แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร	
Thai Tourists' Motivations in Visiting Bangkok National Museum	
ปิ่นดดา ปุณโกวิทย์ Pinadda Punkowit	
วัลลภ รัฐฉัตรานนท์ Wanlop Rathachatranon	147

ผลการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัราชภัฏกำแพงเพชร	
A Project-Based Learning – Teaching Use Resources In The Community In Entrepreneurship For Bachelor Of Business Administration, Rajaphat University	
เพชร บุดสีทา Petchara Budseeta	163

การพัฒนาารูปแบบ และมาตรฐานการจัดการธุรกิจร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และ
ของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร

Model Development and Standardization Business Management OTOP
Products and Community Deposit Khamphangphet Province.

ภูมิพิพัฒน์ รักพรหมงคล Poompipat Rukponmongkol 183

การศึกษาเปรียบเทียบสื่อบินคำภัพย์ ฉบับกรมศิลปากร และสื่อบินกุมาร ฉบับภาษา
เขมร

A Comparative Study: Subin Khamkap of Department of Fine Arts Version and
Sobin Kumara of the Cambodian Language Version Version University
วิทยา ทิพย์วิเศษ Vyuda Thipviset 205

ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ด้านปราชญ์ชาวบ้านอีสานและล้านนา ตำบล
นาบ่อคำและตำบลท่าขุนราม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

Geographic Information System of Esan and Lanna Local Wisdom
and Elite in Na Bo Kham and Tha Khun Ram Sub District Mueang
Kamphaeng Phet District, Kamphaeng Phet Province

สุภาสพงษ์ รุ้งทำนอง Suphatphong Ruthamnong225

องค์ประกอบของการแสดงแง (Qeej) : กรณีศึกษาแงของชนเผ่าม้งใน
อำเภอพบพระ จังหวัดตาก

The Qeej Performance Composition: A Case Study of Qeej Of The Hmong
tribe in Phop Phra District, Tak Province

อภิญา แซ่ย้ง Apinya Saeyang 243

การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านคำควบกล้ำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

The Development of Reading Diphthong upplementary Exercises Prathom
Suksa 3 Students

อมรรัตน์ คาน Amomrat Khan

เกตุมณี มากมี Ketmanee Markmee..... 265

การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยใน
นิคมสร้างตนเองให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานทุนมนุษย์

Social Welfare for Empowerment of Client in the Settlement House for
Transformative Learning as Human Capital

อัศรพงษ์ เพ็ชรพูล Akarapong Pethpool

วรวุฒิ เฟื่องพันธ์ Worawut Phengphan

สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์ Suwichai Kosaiyawat.....277

ความพึงพอใจในการใช้บริการสื่อโสตทัศนูปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน คณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

Satisfaction in the use of audio-visual media in teaching and learning in the
Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Sawan Rajabhat University.

ศรพิชัย โนนทอง Sompichai Nontong.....297

แนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร

Guidelines for Organization Development in School Learning
Resources of Secondary Educational Service Area Office 41,
Kamphaeng Phet.

ปรีชา แหชู Preecha Hachoo.....313

บทความวิชาการ

ฐานพุทธธรรม: การบริหารจัดการสถานศึกษาประเทศไทยยุค 4.0

Based on Buddhist principles: School Administration Thailand 4.0 era

พระครูนิวติธรรมยานุศาสน์ Phrakrunivithdhamanusart.....347

สถาบันอุดมศึกษาเอกชน: แนวโน้มและทางเลือกแห่งอนาคตรูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

private higher education institutions: trends and alternatives of future participation administration model

สมชาย เบนญจวรรณ Somchai Benjawan

มนตรี ตันตระวานิชย์ Monthira Tantrawanich

สุชัย ภัทรบรรเจิด Surachai Pattarabanjird.....363

การสร้างสรรค์บทเพลงละครสั้นเรื่อง The Red Balloon สำหรับ กีตาร์ และเชลโล่

Music Composition “The Red Balloon” for Duo Classical Guitar and Violoncello

ธีรธีร์ กันยารอง Theerit Kanyarong

ปภาตพงศ์ วันภักดี Papartpong Wanpakdee381

ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการเมืองท้องถิ่น ของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์

The Factors to Increase Access to
Information on Local Politics of Citizen
in Nakhon Sawan Province.

คุณากร กรสิงห์¹

Khunakorn Kornsing

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาระดับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่มีสิทธิ์เลือกตั้งที่อยู่ในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 384 คน โดยกำหนดขนาดจากตารางสำเร็จรูปของเครจซ์และมอร์แกน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าพหุคูณแบบถดถอย ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรื่องที่มีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองท้องถิ่นมากที่สุด คือ ด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านสิทธิประโยชน์ในท้องถิ่น และเรื่องที่มีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองน้อยที่สุด คือ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านการจัดซื้อจัดจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

¹ สาขาวิชารัฐศาสตร์, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า มีปัจจัยด้านช่องทางการรับรู้ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน ปัจจัยด้านค่านิยมความเป็นประชาธิปไตย ปัจจัยด้านการเป็นสมาชิกของชุมชน และปัจจัยด้านการให้บริการของหน่วยงานในท้องถิ่น

คำสำคัญ: การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมือง การเมืองท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this study were, 1) to study levels to increase access to information on Local Politics of Citizen in Nakhon Sawan Province. 2) to study the factors to increase access to information on Local Politics of Citizen in Nakhon Sawan Province. The sampling were collected from The people with voting rights in Nakhon Sawan Province 384 people. The sample size determined by using the Krejcie and Morgan Table. The statistics used for analyzing the data were mean, standard deviation, and multiple regression. The research findings were as follows:

1. The level of increase access to information on Local Politics of Citizen in Nakhon Sawan Province in overall is an average
2. The factors to increase access to information on Local Politics of Citizen in Nakhon Sawan Province were Channal of Awareness , Community Environment, Democratic Value, Being a member of the community and Services provided by Local agencies.

Keywords: Increase Access to Information, Local Politics

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยมีรูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ดังนั้นบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญอย่างยิ่งของคนสมาชิกในสังคมไทยก็คือ การมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ส่วนหนึ่งประชาชนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในระบอบการปกครอง และต้องติดตามข้อมูลข่าวสารต่างๆ อยู่ตลอดเวลา โดยต้องเข้าถึงข้อมูลทางการเมืองและการปกครองทั้งระดับชาติ และระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะการเมืองท้องถิ่น ในทัศนะของมิลล์ (John Stuart Mill, 1911, p. 2357) ซึ่งเป็นนักปรัชญาการเมืองคนสำคัญที่สนับสนุน การเมืองท้องถิ่น เพราะเขาเห็นว่าการศึกษาการเมืองท้องถิ่นคือรากฐานสำคัญ ของการศึกษาทางการเมือง เนื่องจากท้องถิ่นเป็นแหล่งสร้างความสามัคคีได้ ดีกว่าระดับชาติ โดยการเมืองและการปกครองท้องถิ่นเป็นปัจจัยสำคัญอันดับ ตันๆ ของความเข้มแข็งและมั่นคงของประชาธิปไตยในระดับประเทศ ซึ่งระบอบประชาธิปไตยกับการเมืองท้องถิ่นนั้นเกี่ยวพันกันอย่างยิ่ง ประชาชน ในท้องถิ่นต้องมีสิทธิเสรีภาพ มีสิทธิมีเสียงในการบริหารกิจการท้องถิ่น ทั้งนี้ใน การบริหารงานท้องถิ่นผู้นำท้องถิ่นควรปรึกษาหารือกับประชาชนในกิจการ สาธารณะต่างๆ อยู่สม่ำเสมอเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมของท้องถิ่น และเขายัง เห็นว่าการเมืองท้องถิ่นมีความจำเป็นต่อระบอบประชาธิปไตย เพราะช่วยให้คน ในท้องถิ่นได้เสนอปัญหาและหาทางแก้ไขในปัญหาที่รัฐบาลกลางไม่สามารถ แก้ไขปัญหาได้ทันถ่วงที นอกจากนี้ พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต (2546, หน้า 13) อธิบายว่าการเมืองและการบริหารท้องถิ่นถือว่าเป็นกลไกสำคัญอย่างยิ่งต่อการ ทำให้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยมีการพัฒนาและความเข้มแข็ง นักคิดและนักวิชาการกลุ่มหนึ่งชี้ให้เห็นว่า การเมืองระดับท้องถิ่นเป็นเสมือน เวทีแห่งการศึกษาเรียนรู้ระบบการเมืองและพฤติกรรมของนักการเมืองของ ประชาชน ก่อให้เกิดและกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นแหล่งในการ สร้างและฝึกอบรมผู้นำทางการเมือง ขยายโอกาสและความเสมอภาคทาง การเมือง ทำให้ผู้นำรับผิดชอบต่อประชาชน และนำไปสู่ประสิทธิภาพในการ บริหารงานเพื่อท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม มีนักวิชาการอีกกลุ่มหนึ่ง กล่าวว่า มีคนจำนวนไม่มากนักที่สนใจและรู้เรื่องเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่น

ทั้งนี้การทำให้ประชาชนได้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารการเมืองท้องถิ่นต่างๆ จึงถือเป็นเรื่องที่สำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น โดยข้อมูลข่าวสาร คือ สิ่งที่มีความหมายให้ทราบถึงเรื่องราวหรือข้อเท็จจริงเรื่องหนึ่งเรื่องใด ซึ่งปกติการสื่อสารของคนในท้องถิ่นใช้การติดต่อระหว่างบุคคลในการให้ข่าวสารทางราชการ และข่าวสารที่น่าสนใจผ่านกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายอำเภอ ครู พระ ตลอดจนข้าราชการจะเป็นผู้ถ่ายทอดข่าวสารไปยังประชาชนในหมู่บ้าน ซึ่งการได้พบปะพูดคุยนำเรื่องราวที่ได้พบเห็นมาบอกกล่าวกันต่อไป นอกจากนี้ การใช้ช่องทางวิทยุกระจายเสียง และหนังสือพิมพ์ ถือว่าเป็นสื่อกลางที่สำคัญสำหรับข้าราชการในหมู่บ้านในการถ่ายทอดข่าวสารการเมืองท้องถิ่นแก่ประชาชน จะเห็นได้ว่าช่องทางการสื่อสารต่างๆ อาจถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่งผลต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี แต่ทั้งนี้ ยังมีอีกหลายปัจจัยที่อาจส่งผลต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองท้องถิ่น จากข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองท้องถิ่นให้แก่ประชาชน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาในด้านการให้ข้อมูลข่าวในท้องถิ่นแก่ประชาชน และเป็นแนวทางในการพัฒนาการปกครองในระบอบประชาธิปไตยสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. การเมืองท้องถิ่น (Local politics)

การเมืองท้องถิ่น คือ การเมืองระดับล่างของการเมืองระดับชาติ เป็นการเมืองในระดับเล็ก (micro politics) หรือระดับชุมชน (Community politics) มีลักษณะไม่ซับซ้อนเมื่อเปรียบเทียบกับ การเมืองระดับชาติ แต่มีลักษณะเฉพาะของแต่ละท้องถิ่นภายใต้บริบทที่แตกต่างกันในทางประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ โครงสร้างอำนาจการเมือง และวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น ในความแตกต่างนั้นเป็นความ แตกต่างเฉพาะความสัมพันธ์ภายในท้องถิ่นเท่านั้น แต่ในแง่โครงสร้างการเมืองการปกครองในภาพรวม ของรัฐหรือระดับประเทศ การเมืองท้องถิ่นยังคงต้องมีความสัมพันธ์กับรัฐบาลกลางหรือการเมือง ระดับชาติ (ไอพาร์ ถิ่นบางเตียว, 2560, หน้า 5)

การเมืองท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการเมืองระดับชาติ ในฐานะที่เป็นฐานรากสำคัญของการเมือง ระดับชาติ ซึ่งหากการเมืองท้องถิ่นมีความเข้มแข็งมั่นคงแล้วย่อมส่งผลดีต่อการเมืองระดับชาติอย่าง แน่นนอน ดังปรากฏให้เห็นตัวอย่างในหลายประเทศที่มีการพัฒนาทางการเมืองที่เข้มแข็งมั่นคง เช่น สหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐเยอรมัน เป็นต้น ซึ่งการเมืองของประเทศดังกล่าวนี้มีพัฒนาการทางการเมือง จากระดับล่างสู่ระดับบน โดยมลรัฐหรือชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งและมีบทบาทสำคัญในการปกครอง ตนเองมาก่อน ส่งผลให้เมื่อรวมตัวกันเป็นประเทศทำให้การเมืองระดับชาติมีความเข้มแข็งไปด้วย (ประทาน สุวรรณมงคล, 2560, หน้า 1-2)

เพนเตอร์ (Panter, 1954) อย่างแข็งขันว่าการเมือง ท้องถิ่นเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นสำหรับประชาธิปไตยระดับชาติ (A Necessary Condition of National Democracy) เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ออกความเห็น (Creating a Democratic Climate of Opinion) ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนของเขาเอง ในขณะที่ วิกวอร์ (Wickwar, 1970, p. 97 - 113) ศึกษาพบว่าการเมืองและปกครองท้องถิ่นเกิดขึ้นก่อนรัฐชาติด้วยซ้ำ เพราะการเมืองการ ปกครองท้องถิ่นนั้นเป็นลูกหลานของชุมชนโบราณ และสะท้อนถึงประวัติศาสตร์ธรรมชาติของมนุษย์ยิ่ง กว่าส่วนใดๆ ของอารยธรรมสมัยใหม่ ฉะนั้น การเมืองและการปกครองท้องถิ่นจึงมิใช่เขตการปกครองที่รัฐแบ่งออกเป็นส่วนใหญ่ๆ เพียงเพื่อความสะดวกในการบริหารหรือ

การจัดการด้านการศึกษา แต่เป็นส่วนสำคัญของรัฐบาลของชาติที่ท้องถิ่นไม่เคยยอมยกให้แก่รัฐชาติแต่ชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิดการเมืองและปกครองท้องถิ่นได้รักษาไว้ตลอดมา

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมือง

หากจะกล่าวถึงแนวคิดเรื่องการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองสามารถพิจารณาได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550/หมวด 3 ส่วนที่ 10 สิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน

มาตรา 56 (สิทธิได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะ) บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชนหรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น หรือเป็นข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ มาตรา 57 (สิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐ) บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในเรื่องดังกล่าวการวางแผนพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ การวางผังเมือง การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ในที่ดิน และการออกกฎที่อาจมีผลกระทบต่อส่วนได้เสียสำคัญของประชาชน ให้รัฐจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างทั่วถึงก่อนดำเนินการ

นอกจากนี้ในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ที่กำหนดให้สิทธิแก่ประชาชนในการเข้าถึงและรับรู้ในข้อมูลข่าวสารของราชการโดยวางหลักทั่วไปว่า ข้อมูลข่าวสารของราชการทั้งหลายจะต้องเปิดเผยให้

ประชาชนสามารถรับรู้ รับทราบ เข้าตรวจสอบหรือขอเอกสารของราชการได้เสมอ ไม่ว่าจะเป็นส่วนใดส่วนเสียในเรื่องที่ต้องการรู้หรือไม่ก็ตามเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ ในระบอบประชาธิปไตย การให้ประชาชนมีโอกาสกว้างขวางในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อที่ประชาชนจะสามารถแสดงความคิดเห็นและใช้สิทธิทางการเมืองได้โดยถูกต้องกับความเป็นจริง อันเป็นการส่งเสริมให้มีความเป็นรัฐบาลโดยประชาชนมากยิ่งขึ้น สมควรกำหนดให้ประชาชนมีสิทธิได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการ โดยมีข้อยกเว้นอันไม่ต้องเปิดเผยที่แจ้งชัดและจำกัดเฉพาะข้อมูลข่าวสารที่หากเปิดเผยแล้วจะเกิดความเสียหายต่อประเทศชาติหรือต่อประโยชน์ที่สำคัญของเอกชน ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาระบอบประชาธิปไตยให้มั่นคงและยังผลให้ประชาชนมีโอกาสรู้ถึงสิทธิหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ เพื่อที่จะปกป้องรักษาประโยชน์ของตนได้อีกประการหนึ่งด้วย ประกอบกับสมควรคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารของราชการไปพร้อมกันจึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ดังที่ได้มีไว้ตามมาตราต่างๆ ดังนี้

มาตรา 7 หน่วยงานของรัฐต้องส่งข้อมูลข่าวสารของราชการอย่างน้อยดังต่อไปนี้ลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา

- (1) โครงสร้างและการจัดองค์กรในการดำเนินงาน
 - (2) สรุปอำนาจหน้าที่ที่สำคัญและวิธีการดำเนินงาน
 - (3) สถานที่ติดต่อเพื่อขอรับข้อมูลข่าวสาร หรือคำแนะนำในการติดต่อกับหน่วยงานของรัฐ
 - (4) กฎ มติคณะรัฐมนตรี ข้อบังคับ คำสั่ง หนังสือเวียน ระเบียบแบบแผน นโยบาย หรือการตีความ ทั้งนี้ เฉพาะที่จัดให้มีขึ้นโดยมีสภาพอย่างกฎ เพื่อให้มีผลเป็นการทั่วไปต่อเอกชนที่เกี่ยวข้อง
 - (5) ข้อมูลข่าวสารอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด
- ทั้งนี้ สามารถสรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย ได้ดังนี้

ตัวแปรอิสระ

ช่องทางการรับรู้ ข่าวสาร
สภาพแวดล้อมของ ชุมชน
ค่านิยมความเป็น ประชาธิปไตย
การเป็นสมาชิกของ ชุมชน
การให้บริการของ หน่วยงานในท้องถิ่น



ตัวแปรตาม

การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมือง
ท้องถิ่นฯ

1. การเข้าถึงโครงสร้างและอำนาจหน้าที่
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านแผน
นโยบาย และกฎระเบียบของท้องถิ่น
3. การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านสิทธิ
ประโยชน์ในท้องถิ่น
4. การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านโครงการ
ที่มีผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่น
5. การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านการ
จัดซื้อจัดจ้างขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้ คือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป
ตอนที่ 2 การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองท้องถิ่น ตอนที่ 3 ปัจจัยที่มีผล
ต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองท้องถิ่น

2. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถาม มีขั้นตอนในการสร้างและพัฒนา ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาค้นคว้า และสังเคราะห์เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องการ
เข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองท้องถิ่น เพื่อกำหนดแนวทางในการสร้าง
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) และความครอบคลุมของเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน โดยแบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์

4. ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือ หลังจากที่ได้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้ว โดยปรับปรุงภาษาและข้อความบางตอนของเครื่องมือ

5. นำเครื่องมือที่ได้ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Tryouts) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยการหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค

6. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขโดยสมบูรณ์แล้ว ไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่เป้าหมาย ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ เก็บรวบรวมได้โดยลงพื้นที่ศึกษา โดยแจกแบบสอบถามกับประชาชนในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์

2. ข้อมูลทุติยภูมิ เก็บรวบรวมจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากตำรา เอกสารทางราชการต่างๆ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ สถิติได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าพหุคูณแบบถดถอย

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ระดับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองท้องถิ่น

ภาพรวมของระดับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองท้องถิ่น

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองท้องถิ่น ในภาพรวม

ระดับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองท้องถิ่น	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. การเข้าถึงข่าวสารด้านโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	3.11	0.10	ปานกลาง	3
2. การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านแผนนโยบายและ กฎระเบียบของท้องถิ่น	3.21	0.20	ปานกลาง	2
3. การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านสิทธิประโยชน์ในท้องถิ่น	3.25	0.27	ปานกลาง	1
4. การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านโครงการที่มีผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่น	2.87	0.21	ปานกลาง	4
5. การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านการจัดซื้อจัดจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	1.88	0.15	น้อย	5
ค่าเฉลี่ยรวม	2.86	0.19	ปานกลาง	

จากตารางที่ 1 แสดงถึงระดับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองท้องถิ่น ในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งด้านที่มีระดับระดับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองท้องถิ่น มากที่สุด คือการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านสิทธิประโยชน์ในท้องถิ่น ($\bar{x} = 3.25$) รองลงมาคือ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านแผนนโยบาย กฎระเบียบของท้องถิ่น ($\bar{x} = 3.21$) และการเข้าถึงข่าวสารด้านโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ($\bar{x} = 3.11$) การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านโครงการที่มีผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่น ($\bar{x} = 2.87$) และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านการจัดซื้อจัดจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ($\bar{x} = 1.88$)

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองท้องถิ่น

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบปกติ โดยใช้สถิติ Multiple regression ในปัจจัยต่างๆ

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม (การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองท้องถิ่น)			
	B	Beta	T	Sig
ปัจจัยด้านช่องทางการรับรู้ข้อมูล (X1)	0.03	0.01	3.33	0.00
ปัจจัยด้านค่านิยมความเป็นประชาธิปไตย (X3)	0.15	0.80	20.5	0.01
ปัจจัยด้านการให้บริการของหน่วยงานในท้องถิ่น (X5)	0.02	1.62	3.96	0.00
ปัจจัยสภาพแวดล้อมของชุมชน (X2)	0.01	1.3	3.28	0.00
ปัจจัยด้านการเป็นสมาชิกของชุมชน (X4)	0.002	1.3	3.64	0.00
Constant	2.46	-	65.79	0.000
R = .75	$R^2 = .57$		F = 98.79 , sig = 0.000	

จากตารางที่ 2 ตัวแปรอิสระทุกตัว สามารถพยากรณ์การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองท้องถิ่นได้ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ร้อยละ 57 ($R^2=0.57$) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ ได้แก่ ปัจจัยด้านช่องทางการรับรู้ข้อมูล ปัจจัยด้านค่านิยมความเป็นประชาธิปไตย ปัจจัยด้านการให้บริการของหน่วยงานในท้องถิ่น ปัจจัยสภาพแวดล้อมของชุมชน และปัจจัยด้านการเป็นสมาชิกของชุมชน นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยด้านช่องทางการรับรู้ข้อมูล มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ ($t=3.33$) ปัจจัยด้านค่านิยมความเป็นประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ ($t=20.5$) ปัจจัยด้านการให้บริการของหน่วยงานในท้องถิ่น มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองท้องถิ่นในจังหวัด

นครสวรรค์ ($t = 3.96$) และปัจจัยสภาพแวดล้อมของชุมชน มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ ($t = 3.28$) และปัจจัยด้านการเป็นสมาชิกของชุมชน มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ ($t = 3.64$)

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรื่องที่มีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองท้องถิ่นมากที่สุด คือ ด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านสิทธิประโยชน์ในท้องถิ่น และเรื่องที่มีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองน้อยที่สุด คือ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านการจัดซื้อจัดจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัย พบว่ามีปัจจัยด้านช่องทางการรับรู้ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน ปัจจัยด้านค่านิยมความเป็นประชาธิปไตย ปัจจัยด้านการเป็นสมาชิกของชุมชน และปัจจัยด้านการให้บริการของหน่วยงานในท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. หน่วยงานราชการในระดับท้องถิ่น ควรสร้างช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองการปกครองให้หลากหลายช่องทาง โดยเฉพาะการประชาสัมพันธ์ทางด้านสื่อโซเชียลให้เพิ่มมากขึ้น

2. หน่วยงานราชการในระดับท้องถิ่น ควรส่งเสริมค่านิยมความเป็นประชาธิปไตย ให้ประชาชนในพื้นที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองและเกิดการเรียนรู้ในการติดตามข่าวสารสาธารณะให้มากขึ้น

3. หน่วยงานราชการในระดับท้องถิ่น ควรพัฒนาการให้บริการแก่ประชาชนเพิ่มมากขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าไปขอข้อมูลข่าวสารในเรื่องต่างๆ

4. หน่วยงานราชการในระดับท้องถิ่น ควรใช้ปรับปรุงสภาพแวดล้อมของชุมชนให้เกิดการสร้างความรู้สึกร่วมกันในการตระหนักในการติดตามข้อมูลการพัฒนาในชุมชน

5. หน่วยงานราชการในระดับท้องถิ่น ควรสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมเป็นสมาชิกในคณะทำงานต่างๆ ร่วมกับท้องถิ่น เพื่อให้สามารถประสานงานและช่วยเหลือกันในการพัฒนาท้องถิ่นได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบระดับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่างๆ

2. ควรศึกษาการถอดบทเรียนพื้นที่ต้นแบบที่มีการส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองท้องถิ่นให้แก่ประชาชนที่ดีเด่น

บรรณานุกรม

ประทาน สุวรรณมงคล. (2560). **หลักและแนวทางการศึกษาการเมืองท้องถิ่น**. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พิชาย รัตนดิลล ฦ ภูเก็ต. (2532). **อัตลักษณ์การเมืองและการบริหารระดับท้องถิ่น**. เอกสารประกอบการเสวนาทางวิชาการ.

สยามรัฐ เรื่องนาม. (2542). **ความรู้ทางการเมืองและการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองกับความสำนึกเชิงสังคมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดกาญจนบุรี**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ. (2549). **สิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สามเจริญพาณิชย์.

โอฟาร์ ถิ่นบางเตียว. (2560). เอกสารประกอบการสอนวิชาการเมืองท้องถิ่น.
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. ชลบุรี:
มหาวิทยาลัยบูรพา.

John Stuart Mill. (1911). Considerations on Representative Government
Dent.

ทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพของเกษตรกร
กรณีศึกษากลุ่มแปรรูปเห็ด บ้านหนองโพธิ์ทอง ตำบลพนมรอก
อำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์

Social capital for developing potential of Thai
farmers: A case study of mushroom processing
group, Bannongpotong Tambon Phanomrok
Thatako district, Nakhon Sawan province

จิตราภรณ์ เฟ่งดี¹

Jittraporn Phengdee

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานและ
วิเคราะห์ทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพของเกษตรกรแปรรูป
เห็ด บ้านหนองโพธิ์ทอง ตำบลพนมรอก อำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์
พบว่า 1) กระบวนการกลุ่มเริ่มขึ้นโดยมีหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุน
งบประมาณและการชักชวนของผู้นำในท้องถิ่น รวมถึงความสนใจของเกษตรกร
เองที่มีความต้องการจะรวมกลุ่มเพื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์เห็ด เป็นเห็ดนมเห็ด เห็ด
สวรรค์ ข้าวเกรียบเห็ด และโรตีสีกรอบเห็ด จนประสบความสำเร็จเป็นผลิตภัณฑ์
ระดับโอท็อป (OTOP) ของตำบลพนมรอก 2) ทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนา
ศักยภาพกลุ่มอาชีพของเกษตรกรแปรรูปเห็ด (1) การทำกิจกรรมร่วมกันนั้น
สมาชิกมีการร่วมมือกันเป็นอย่างดี เกิดแรงยึดเหนี่ยวภายในสูง ชุมชนเกิด

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครสวรรค์

ความเข้มแข็ง (2) เครือข่ายทางสังคม มีทั้งเครือข่ายของสมาชิกภายในกลุ่ม และเครือข่ายระหว่างสมาชิกกลุ่ม และได้ขยายไปในพื้นที่ต่าง ๆ ให้มากขึ้น เพื่อให้ชาวบ้านมีงานทำ (3) ความไว้วางใจกัน สมาชิกมีความไว้วางใจซึ่งกัน และกัน ช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกัน เนื่องจากเป็นเครือญาติกัน จึงมีความสนิทสนมชิดใกล้ เกิดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ทำให้กลุ่มดำเนินต่อไปได้อย่างยั่งยืน (4) กฎเกณฑ์ของกลุ่ม ไม่มีการวางกฎระเบียบที่แน่ชัด มีแต่กฎเกณฑ์ของชาวบ้านหรือบรรทัดฐานทางสังคม และ (5) การตอบแทนผลประโยชน์กัน แม้ไม่มีการแบ่งเงินปันผล แต่ให้ค่าแรงเป็นรายวัน และเป็นก้อนซื้อเห็ดไปลูก เพื่อนำผลผลิตมาขายให้กลับกลุ่ม

คำสำคัญ: ทูตทางสังคม, การพัฒนาศักยภาพ, กลุ่มอาชีพเกษตรกร

Abstract

The objectives of this research were to study the operational process and analyzing social capital for developing potential of thai farmers of mushroom processing group, Bannongpotong Tambon Phanomrok Thatako district, Nakhon Sawan province

The major findings showed that 1) The group process began with government agencies supporting the budget and persuading of local leaders and including the interest of the farmers themselves who want to join the group to process mushroom products such as sausage mushrooms, heavenly mushrooms, mushroom crackers and crispy roti with mushrooms

2) Activities in social capital group leaded to 1 participation in group activities 1 high internal bonding social capital and strong communities 2 The group integration within internal network has expanded to various areas and having more jobs 3 Trust and dependency of people within group already

known became group solidarity 4 Having simple and clear social norms 5 Although reciprocal relationship have no dividing of dividends, but giving daily wages and piece of mushrooms to produce products in order to sell back to the group

Keywords: Social capital, Capacity building and Farmer group

บทนำ

การพัฒนากระแสหลักตามระบบทุนนิยมมักจะมุ่งเน้นการเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญแต่ให้ความสำคัญต่อมิติความเป็นธรรมทางสังคมน้อย การพัฒนาตามแนวทางเช่นนี้ทำให้คนส่วนน้อย เช่น นายทุนธุรกิจขนาดใหญ่ ทุนผูกขาด และแรงงานมีฝีมือที่ทำงานร่วมกับอุตสาหกรรมไฮเทค เป็นต้น ได้รับผลประโยชน์ในขณะที่คนส่วนใหญ่ไม่ได้รับประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน และต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนของกลไกตลาดที่พึ่งพิงการส่งออกในสัดส่วนที่สูงขึ้น ขณะที่ความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติลดลง เกษตรกรจำนวนมากขาดกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกิน และขาดการต่อรองกับระบบตลาด

นอกจากนี้ แนวทางการพึ่งทุนและตลาด รวมทั้งความรู้จากภายนอกที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องกว่าสี่ทศวรรษของการพัฒนาล้วนส่งผลกระทบต่อการคงอยู่ การผลิตซ้ำและการปรับตัวของกระบวนการเรียนรู้ของภาคประชาชน โดยพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ถูกละเลยในกระบวนการพัฒนาและขาดการพัฒนาศักยภาพและความสามารถที่มีอยู่ทำให้ต้นทุนทางสังคมและความรู้ความสามารถของท้องถิ่นค่อยๆ ลดความสำคัญลงจนนักวิชาการและองค์กรเอกชนจำนวนมากออกมาเรียกร้องให้ภาครัฐมีนโยบายในการเพิ่มพลังให้ภาคประชาชนแต่เสียงเรียกร้องนั้นกลับไม่เพียงพอที่จะกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทำให้ประชาชนส่วนใหญ่กลายเป็นกลุ่มคนชายขอบที่ขาดศักยภาพและทำให้ชาวบ้านกลายเป็นฝ่ายที่เสียเปรียบและด้อยโอกาสไปที่สุดในที่สุด

การพัฒนาที่นำมาสู่การสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนได้จึงน่าจะเป็นการพัฒนาที่ทำให้ชุมชนมีพื้นที่ทางสังคมในการทำกิจกรรมสาธารณะมาก

ที่สุดเพราะจะช่วยทำให้เกิดระบบความสัมพันธ์หรือปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเพิ่มขึ้น จนชุมชนสามารถรวมกันเป็นปึกแผ่นได้เพราะการทำกิจกรรมร่วมกัน (Collective actions) ของสมาชิกในชุมชนเป็นการรวมพลังที่นำไปสู่การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่สามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก กลุ่ม และองค์กร แล้วทำให้เกิดผลล้นออก (Spillover effects) สู่การทำกิจกรรมสาธารณะ (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, 2547; พชรินทร์ สิริสุนทร, 2545; ประเวศ วะสี, 2542) ดังนั้น ทุนทางสังคมจึงเปรียบเหมือนการวางคานงัดเพื่อยกของที่มีน้ำหนัก (Social capital as leverage) หรือเป็นการรวมตัวกันของกลุ่มคนเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน (Briggs, 1998) โดย Cox (1995) มองว่า ขบวนการเหล่านี้เป็นที่รู้จักกันในฐานะของโครงสร้างหรือการเกาะเกี่ยวทางสังคม (Social glue) หรือเรียกว่า ทุนทางสังคม (Social capital) ธนาคารโลภ (1999) ได้กล่าวถึงความสำคัญของแนวคิดทุนทางสังคมว่า สามารถสร้าง องค์กร ความสัมพันธ์ และบรรทัดฐานที่ก่อให้เกิดทั้งปริมาณและคุณภาพของ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

ทุนทางสังคมเป็นแนวคิดที่นักวิชาการหลายท่าน อาทิเช่น Jacobs (1961); Coleman (1988); Putnam (1993) and Cox (1998) เห็นสอดคล้องกันว่า เกิดจากความร่วมมือของกลุ่มและองค์กรต่างๆ ในการทำกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันรวมทั้งสามารถสร้างความ เป็นปึกแผ่นทางสังคม (Social integration) ซึ่งองค์การสหประชาชาติก็ได้มี มาตรการในการสนับสนุนและส่งเสริมแนวคิดทุนทางสังคม โดยจัดการประชุม สดุดยอว่าด้วยเรื่องการพัฒนาทางสังคม Jacobs (1961); Coleman (1988); Putnam (1993) and Cox (1998) โดยมีประเด็นสำคัญคือ 1) การส่งเสริมการ จ้างงาน 2) การลดความยากจน และ 3) การสนับสนุนความเป็นปึกแผ่นทาง สังคม ปัจจุบันแนวคิดเรื่องทุนทางสังคมได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางใน ประชาคมโลกและถูกนำมาประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือของนโยบายของรัฐในการ ลดความยากจนโดยนักคิดและนักวิชาการจำนวนมากมีความเห็นพ้องต้องกันว่า ทุนทางสังคมเป็นทุนอย่างเดียวกับที่คนยากจนและคนด้อยโอกาสมีซึ่งความจริงทุน ทางสังคมนั้นไม่ใช่เรื่องใหม่ดำรงอยู่ก่อนหน้าแล้ว เพียงแต่การผลักดันแนว

ทางการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจตั้งแต่แผนการพัฒนาชาติที่มุ่งเน้นที่แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจเพียงประการเดียวได้ละเลยการพัฒนาแนวคิดการพัฒนาทุนทางสังคมทำให้ผลที่ได้จากการพัฒนามานำสู่สภาพสังคมที่ต่างคนต่างอยู่และกลายเป็นสังคมที่ไร้น้ำใจ (Careless society) (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2548)

การริเริ่มของผู้นำและสมาชิกของชุมชนร่วมกันจัดตั้งเป็นกลุ่มและองค์กรในชุมชนโดยอาศัยกระบวนการทำกิจกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจภายในชุมชน เป็นการปรับตัวและเรียนรู้ของชุมชนซึ่งเกิดขึ้นในหลายพื้นที่ โดยใช้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาวิสาหกิจชุมชน ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ ควบคู่กับการทำงานภายในครอบครัว หรือกิจกรรมสาธารณะในชุมชน รวมทั้งความริเริ่มจัดสวัสดิการสังคมซึ่งกิจกรรมการพัฒนาของตัวอย่างชุมชนชั้นนำเหล่านี้ ล้วนอาศัยทุนทางสังคมทั้งสิ้น

บ้านหนองโพธิ์ทอง เป็นหมู่บ้านหนึ่งในตำบลพนมรอก ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำไร่ อ้อย ปลูกผัก เกษตรผสมผสาน เลี้ยงสัตว์ เพาะเห็ด และรับจ้าง อีกส่วนหนึ่งก็เข้าไปประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปในกรุงเทพ การทำนาของชาวบ้านเป็นการทำนาปีชาวบ้านจึงมีเวลาว่างหลังจากฤดูการทำนา ผู้ใหญ่กิตติศักดิ์ คงเพชรศักดิ์จึงได้ริเริ่มดำเนินการจัดตั้งกลุ่มแปรรูปเห็ดให้ชาวบ้านเพื่อประกอบเป็นอาชีพเสริมและมีการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มมาอย่างต่อเนื่องจนเกิดความรู้ความสามารถในการแปรรูปเห็ดที่มีคุณภาพที่ขึ้นชื่อในระดับอำเภอ ของตำบลพนมรอก จากความสำเร็จดังกล่าวทำให้สนใจที่จะทำการวิจัยในครั้งนี้โดยมีคำถามว่ากระบวนการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพแปรรูปเห็ดของเกษตรกรบ้านหนองโพธิ์ทอง ดำเนินการอย่างไรและทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพแปรรูปเห็ดของเกษตรกร มีอะไรบ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษากระบวนการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพแปรรูปเห็ดของเกษตรกร บ้านหนองโพธิ์ทอง ต. พนมรอก อ. ท่าตะโก จ. นครสวรรค์

2. วิเคราะห์ทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพแปรรูปเห็ดของเกษตรกรบ้านหนองโพธิ์ทอง ต. พนมรอก อ. ท่าตะโก จ. นครสวรรค์

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับทุนทางสังคม

ทุนทางสังคมเป็นแนวคิดที่นักสังคมศาสตร์ให้ความสนใจมานานแล้วเพราะเป็นปัจจัยที่สำคัญซึ่งทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนทั้งภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มคน อันจะก่อให้เกิดการเรียนรู้และการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ประกอบด้วยความไว้วางใจ บรรทัดฐาน ความร่วมมือ และเครือข่ายมีนักสังคมศาสตร์จำนวนมากได้ขยายแนวความคิดเรื่องทุนทางสังคมไว้ดังนี้

ความไว้วางใจกัน (Mutual trust) เป็นแนวคิดที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของทุนทางสังคมโดยความไว้วางใจเป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับการสร้างความมั่นใจ และการมีส่วนร่วมในความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ทั้งระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัวและชุมชนสอดคล้องกับแนวคิดของ Ricks et al. (1999) กล่าวไว้ว่า ความสัมพันธ์แบบไว้วางใจกัน (Trusting relationships) เกิดจากปฏิสัมพันธ์ของเพื่อนบ้านและสมาชิกของชุมชน ทำกิจกรรมร่วมกันในองค์กรและชุมชน ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์บนความสัมพันธ์ที่อาศัยความสามารถของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมและการแลกเปลี่ยนทางสังคมของสมาชิกอันก่อให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

ความร่วมมือ (To-operation) เป็นกระบวนการทางสังคม (Social processes) เกิดขึ้นเมื่อประชาชนทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน ความร่วมมือเป็นการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้นมีการทำงานเป็นทีม (Beinkwehdd, White & Ortega, 1999)

การแลกเปลี่ยนทางสังคม (Exchange) ก็เป็นอีกร่องค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญ เนื่องจากความสัมพันธ์ของการแลกเปลี่ยนระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลภายในชุมชนหรือสังคมเป็นแนวคิดที่มีข้อสันนิษฐานว่า ปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์มีลักษณะเหมือนกับการดำเนินการทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ มนุษย์จะผลิตในสิ่งที่

มนุษย์ต้องการถ้ามนุษย์ไม่สามารถผลิตสิ่งที่ต้องการได้มนุษย์จะสร้างความสัมพันธ์แบบแลกเปลี่ยนกับบุคคลอื่น

แนวคิดที่มีความหมายสอดคล้องกับแนวคิดของการแลกเปลี่ยนทางสังคมคือแนวคิดต่างตอบแทนกัน (Reciprocity) เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญของทุนทางสังคม Jordan (1989, p. 43) อธิบายแนวคิดต่างตอบแทนกันว่า มนุษย์ในอดีตมีความร่วมมือกันอย่างจริงจังจนเป็นชุมชนจึงเกิดขึ้นมาจากการรวมกลุ่มของปัจเจกบุคคลที่ร่วมมือกันด้วยความเต็มใจ (Voluntary cooperation) และมีลักษณะของความร่วมมือเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน (Mutual benefits) แต่โดยธรรมชาติมนุษย์บางครั้งแสดงพฤติกรรมเอารัดเอาเปรียบคนอื่น (Free rider) จนทำให้เกิดความขัดแย้งมนุษย์จึงต้องสร้างกฎเกณฑ์ต่างๆ ในการอยู่ร่วมกันจากความร่วมมือกันได้พัฒนาสู่ความสัมพันธ์แบบต่างตอบแทนกันเพื่อสร้างความสมานฉันท์และความสามัคคีภายในชุมชน

สรุป ทุนทางสังคมหมายถึงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่เกิดจากการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมในลักษณะเครือข่ายบนพื้นฐานของความไว้วางใจกัน โดยอาศัยกฎเกณฑ์ทางสังคมและบรรทัดฐานของการตอบแทนผลประโยชน์ต่อกัน ทุนทางสังคมแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ทุนทางสังคมในฐานะแรงยึดเหนี่ยวภายใน (Bonding) ให้สมาชิกกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกัน (เป็นความสัมพันธ์ของประชาชนที่รู้จักกันมาก่อนแล้ว) และทุนทางสังคมที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ (Bridging) สมาชิกภายในและระหว่างกลุ่ม (ความสัมพันธ์ของประชาชนที่ไม่เคยรู้จักกัน)

แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มอาชีพในงานพัฒนา

บุคคลไม่สามารถดำรงชีวิตเพียงลำพังคนเดียวได้ต้องใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นเป็นกลุ่มและชุมชนเพื่อการอยู่รอดและประสบความสำเร็จในชีวิต บุคคลและกลุ่มจึงมีความสำคัญต่อชุมชน กลุ่มเป็นการเริ่มต้นของการเกิดองค์การประชาชนและการทำงานเป็นกลุ่มเป็นวิธีปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนวิธีการหนึ่งกลุ่มนำพาให้ผู้คนและชุมชนไปสู่จุดหมายที่วางไว้ถ้ากลุ่มมีความเข้มแข็งพลังของกลุ่มจะช่วยบรรเทาความทุกข์หรือสภาพปัญหาที่แต่ละบุคคลมีอยู่ ซึ่ง

บางครั้งไม่อาจสามารถแก้ไขได้ด้วยตนเองก็จะสามารถแก้ไขได้ด้วยพลังของกลุ่ม ดังนั้นกลุ่มอาชีพต่างๆ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่องานพัฒนาชุมชน

แนวความคิดเกี่ยวกับกลุ่มในงานพัฒนาได้ถูกนำมาอธิบายในหลายความหมายไม่ว่าจะเป็นกลุ่มชาวบ้าน กลุ่มเพื่อนเกลอ องค์กรชุมชน องค์กรชาวบ้าน หรือองค์กรภาคประชาชน โดยแนวคิดหลักๆ ของคำว่ากลุ่ม มาจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของผู้คนในสังคม และมารวมกันเป็นเพื่อน เป็นคนร่วมคิด ร่วมทำ เพื่อการพัฒนาและสร้างสรรค์ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม และมาจากแนวคิดของการพึ่งพาซึ่งกันและกันของมนุษย์ที่จะดำรงอยู่ในฐานะของสัตว์สังคมที่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยกันและสร้างวัฒนธรรมซึ่งเป็นสถาบันทางสังคมร่วมกัน (ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ, 2552, หน้า 382)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีการใช้ข้อมูลทั้งจากเอกสารและข้อมูลภาคสนามผู้วิจัยมุ่งใช้ข้อมูลภาคสนามเป็นหลักโดยมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ประชากรผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants)

ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง กับเกษตรกรกลุ่มแปรรูปเห็ดบ้านหนองโพธิ์ทองจำนวน 20 คน ประกอบด้วยประธานกลุ่ม 1 คน รองประธานกลุ่ม 1 คน เลขานุการกลุ่ม 1 คน เภรณญิกกลุ่ม 1 คน คณะกรรมการกลุ่ม 15 คน และนักพัฒนาชุมชน (ที่ปรึกษากลุ่ม) จำนวน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. แบบเก็บรวบรวมข้อมูลมือสอง ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของพื้นที่วิจัย ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
2. แนวคำถามในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview)
3. แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion)
4. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory observation) โดยผู้วิจัยได้เข้าร่วมกิจกรรม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลจากเอกสาร กระทำโดยการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมจากเอกสาร ตำรา บทความและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลที่เป็นเอกสารของชุมชนหรือพื้นที่

2. ข้อมูลภาคสนาม มีขั้นตอนปฏิบัติดังนี้

2.1 ติดต่อประสานกับผู้นำชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

2.2 ลงพื้นที่เพื่อสำรวจพื้นที่ที่จะศึกษาโดยใช้วิธีการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการเพื่อสร้างสัมพันธภาพกับคนในชุมชน รวมทั้งเพื่อเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานในชุมชน ตลอดจนการใช้วิธีการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

2.3 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลักสำหรับเก็บข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มซึ่งผู้วิจัยกำหนดประเด็นสัมภาษณ์ไว้เรียบร้อยแล้วและระหว่างการสัมภาษณ์ผู้วิจัยใช้วิธีการพูดคุยเชื่อมโยงเรื่องราวต่างๆ ไปเรื่อยๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจตนเองและไว้วางใจมากขึ้น

2.4 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participatory observation) ผู้วิจัยได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่กลุ่มดำเนินการ เช่น การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเห็ดในแต่ละชนิด

2.5 การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) สำหรับการวิเคราะห์หาทุนทางสังคมในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการไปพร้อม ๆ กันกับการเก็บรวบรวมข้อมูล จะทำการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาด้วยการซักถามเป็นการแลกเปลี่ยนคำถาม ต่อจากนั้นก็ทำการแยกแยะข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ พร้อมกับพิจารณาถึงความสมบูรณ์ครบถ้วนในทุกประเด็นของข้อมูลโดยนำมาเปรียบเทียบกับกรอบแนวคิดในการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย นอกจากนี้ยังมีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เป็นการ

ตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล ตรวจสอบด้านข้อมูล และตรวจสอบด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผลการวิจัย

1. กระบวนการดำเนินงานของกลุ่มเริ่มขึ้นโดยมีหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ และจากการชักชวนของผู้นำในท้องถิ่นและจากความสนใจและความต้องการของเกษตรกรเองที่มีความต้องการจะรวมกลุ่มเพื่อร่วมกันดำเนินกิจกรรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์เห็ดที่ในแต่ละวันมีปริมาณเป็นจำนวนมาก เกษตรกรจึงได้รวมกลุ่มเพื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์เห็ด โดยมีนางวิไล คงเพชรศักดิ์และนางสาววิชุดา ปิ่นทอง ได้เข้ารับการอบรมความรู้เรื่องการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเห็ดในหลักสูตรการทำแหนมเห็ด 2 หลักสูตร นั่นคือ หลักสูตรการแปรรูปแหนมเห็ดสูตรเจและหลักสูตรการแปรรูปแหนมเห็ดที่ไม่เป็นสูตรเจ และได้เข้ารับการอบรมความรู้เรื่องการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเห็ดในหลักสูตรการทำเห็ดสวรรค์ นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานภาครัฐ เช่น การศึกษานอกโรงเรียนได้เข้ามาอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปข้าวเกรียบเห็ดและโรตีกกรอบเห็ดจนประสบความสำเร็จเป็นผลิตภัณฑ์ระดับโอท็อป (OTOP) ของตำบลพนมรอก

2. การวิเคราะห์ทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพแปรรูปเห็ดของเกษตรกรบ้านหนองโพธิ์ทอง

การทำกิจกรรมร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มมีการร่วมมือกันเป็นอย่างดีมีลักษณะการร่วมที่เป็นประชาธิปไตยรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกส่วนใหญ่มีนายกิตติศักดิ์ คงเพชรศักดิ์เป็นประธานกลุ่มที่มีความเข้มแข็งโดยดึงสมาชิกในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ จะเห็นได้ว่ากิจกรรมกลุ่มทำให้สมาชิกกลุ่มเกิดแรงยึดเหนี่ยวภายในสูง

เครือข่ายทางสังคม มีทั้งเครือข่ายของสมาชิกภายในกลุ่มและเครือข่ายระหว่างสมาชิกกลุ่ม กลุ่มได้ขยายเครือข่ายผู้ปลูกเห็ดไปในพื้นที่ต่างๆ ให้มีมากขึ้นเพื่อให้ชาวบ้านมีงานทำให้ผู้ที่สนใจที่จะปลูกเห็ดมารับก้อนเชื้อเห็ดจากกลุ่มไปปลูกเองที่บ้านแล้วนำผลผลิตกลับมาขายให้กับกลุ่ม ปัจจุบันกลุ่มมี

เครือข่ายที่ช่วยเหลือกันภายในชุมชนโดยมีโรงอัดก้อนเชื้อเห็ดอยู่ 3 แห่ง คือ หมู่ที่ 3 หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 14 โดยการมาเรียนรู้ที่กลุ่มแปรรูปเห็ด และขยายไปในพื้นที่ของตนเองเพื่อให้ชาวบ้านมีงานทำ

ความไว้วางใจกัน สมาชิกมีความไว้วางใจซึ่งกันและกันช่วยเหลือกันภายในกลุ่มและพึ่งพาอาศัยกัน ส่วนใหญ่สมาชิกภายในกลุ่มจะเป็นเครือญาติกันและรู้จักกันเป็นอย่างดีมาก่อนจึงมีความสนิทสนมจิตใจทำให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกันภายในกลุ่มทำให้กลุ่มดำเนินต่อไปได้อย่างยั่งยืน

กฎเกณฑ์ของกลุ่ม เนื่องจากการรวมกลุ่มเป็นลักษณะในระบบเครือญาติ ทำให้ไม่มีการวางกฎระเบียบที่แน่ชัดมีแต่กฎเกณฑ์ของชาวบ้านหรือบรรทัดฐานทางสังคมที่สมาชิกกลุ่มสามารถคาดหมายพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคนได้กล่าวคือถ้าสมาชิกคนใดมีความประพฤติดีเป็นไปตามครรลองและกฎเกณฑ์ของกลุ่มก็จะได้รับคำชมเชยในทางตรงกันข้ามถ้าสมาชิกคนใดไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มก็จะได้รับการตำหนิต่อจากสมาชิกกลุ่ม

การตอบแทนกัน สมาชิกของกลุ่มจะมารับก้อนเชื้อเห็ดไปปลูกกันเองที่บ้านของสมาชิกแล้วนำผลผลิตมาขายให้กลับกลุ่มมีบางส่วนที่นำไปขายเองภายในชุมชนและตามตลาดนัด ด้านผลตอบแทนไม่มีการแบ่งเป็นเงินปันผลแต่ใช้เป็นการจ้างงานโดยจ่ายค่าแรงเป็นรายวัน

การอภิปรายผล

1. กระบวนการดำเนินงานของกลุ่มเริ่มขึ้นโดยมีหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ และจากการชักชวนของผู้นำในท้องถิ่น และจากความสนใจและความต้องการของเกษตรกรเองที่มีความต้องการจะรวมกลุ่มเพื่อร่วมกันแปรรูปผลิตภัณฑ์เห็ด ที่มีเป็นจำนวนมากจึงได้ร่วมกันแปรรูปผลิตภัณฑ์เห็ดเป็นขนมเห็ด เห็ดสวรรค์ ข้าวเกรียบเห็ด และโรตีสายไหม จนประสบความสำเร็จเป็นผลิตภัณฑ์ระดับโอท็อปของตำบลพนมรอก สอดคล้องกับแนวคิดของนันทิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร, 2549, หน้า 23-35) ที่ว่าในการดำเนินการก่อตั้งกลุ่ม ควรยึดถือหลักการสำคัญ คือ การรวมคนจากความสนใจและความต้องการใกล้เคียงกันมีวัฒนธรรมคล้ายคลึงกัน ตั้ง

บ้านเรือนอยู่ในละแวกเดียวกันเพราะทำให้ผู้ที่จะเป็นสมาชิกพูดคุยกันง่ายขึ้นมีความเข้าใจตรงกันยอมรับกันและกันติดต่อสื่อสารกันได้สะดวกและยังสอดคล้องกับแนวคิดของ พัฒน์ บุญรัตนพันธ์ (อ้างถึงใน ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ, 2552, หน้า 401-409) อธิบายถึงหลักการจัดตั้งกลุ่มไว้ว่า การจัดตั้งกลุ่มเป็นขั้นตอนที่สำคัญยิ่งและมีหลักเกณฑ์ที่ควรยึดถือ นั่นคือการค้นหาผู้นำกลุ่มและเมื่อสมาชิกของกลุ่มนั้นมีความต้องการร่วมกันหรือมีวัตถุประสงค์อย่างเดียวกัน

2. ทูทางสังคมเพื่อการพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพของเกษตรกรแปรรูปเห็ดเกี่ยวกับการทำกิจกรรมร่วมกันนั้นสมาชิกในกลุ่มมีการร่วมมือกันเป็นอย่างดีมีผู้นำที่มีความเข้มแข็งและดึงสมาชิกในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มทำให้สมาชิกกลุ่มเกิดแรงยึดเหนี่ยวภายในสูงส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง สอดคล้องกับงานวิจัยของศศิกุล อ่อนเฉวียง (2550) ที่พบว่าทูทางสังคมส่งผลต่อการรวมกลุ่มและทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มให้เข้มแข็งสอดคล้องกับภณทิกา สหายมิตร (2551) ที่พบว่า สมาชิกในชุมชนได้ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนเป็นอย่างดี

เครือข่ายทางสังคมมีทั้งเครือข่ายของสมาชิกภายในกลุ่มและเครือข่ายระหว่างสมาชิกกลุ่มและได้ขยายไปในพื้นที่ต่างๆ ให้มากขึ้นเพื่อให้ชาวบ้านมีงานทำสอดคล้องกับงานวิจัยของนภาพรณ หะวานนท์ และพิสมัย รัตนโรจน์สกุล (2548) ที่พบว่าทูทางสังคมก่อให้เกิดผลดีต่อผู้ที่เข้ามาสัมพันธ์กันในหลายๆ ด้านรวมทั้งเปิดโอกาสให้คนได้ทำหรือเข้าถึงสิ่งที่ต้องการ สอดคล้องกับอไรรวรรณ พวงสายใจ (2545) ที่พบว่า ทูทางสังคมส่งผลให้องค์กรเข้มแข็งอันเนื่องจากทูทางสังคมต่างๆ เป็นแหล่งการศึกษาเรียนรู้ทำให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกันทั้งภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มและสอดคล้องกับภณทิกา สหายมิตร (2551) ที่พบว่า ทูทางสังคมในชุมชนบ้านกิวลมมีเครือข่ายภายในชุมชนสูง มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างเพื่อนสมาชิกในชุมชน

ความไว้วางใจกัน สมาชิกมีความไว้วางใจซึ่งกันและกันช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกันภายในกลุ่มเนื่องจากเป็นเครือญาติกันและรู้จักกันเป็นอย่างดีมาก่อน

จึงมีความสนิทสนมชิดใกล้ ทำให้เกิดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันภายในกลุ่ม ทำให้กลุ่มดำเนินต่อไปได้อย่างยั่งยืนสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัณฑิกา สหายมิตร (2551) ที่พบว่า สมาชิกในชุมชนก๊วลมมีความสามัคคีกันมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีความสนิทสนมกันในระดับมากอีกทั้งมีระดับความปลอดภัยในชุมชนมากและสอดคล้องกับแนวคิดของ Ricks et al. (1999) ที่กล่าวไว้ว่า ความสัมพันธ์แบบไว้วางใจกันเกิดจากปฏิสัมพันธ์ของเพื่อนบ้านและสมาชิกของชุมชน ทำกิจกรรมร่วมกันในองค์กรและชุมชนซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์บนความสัมพันธ์ที่อาศัยความสามารถของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมและการแลกเปลี่ยนทางสังคมของสมาชิกอันก่อให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

กฎเกณฑ์ของกลุ่มเนื่องจากเป็นเครือญาติกันจึงไม่มีการวางกฎระเบียบที่แน่ชัด มีแต่กฎเกณฑ์ของชาวบ้านหรือบรรทัดฐานทางสังคมสอดคล้องกับงานวิจัยของอุไรวรรณ พวงสายใจ (2545) ที่พบว่าทุนทางสังคมที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนประกอบด้วยวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ เศรษฐกิจ บุคคล เครือญาติ และการศึกษา สอดคล้องกับอำภา จันทราภาศ (2543) ที่พบว่าทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ ทุนบุคคล ทุนเครือญาติและเครือข่าย ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง การที่ผู้คนมารวมกลุ่มกันทำให้มีความรู้สึกและตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่ต้องดูแลรับผิดชอบร่วมกันและสอดคล้องกับ สุกัญญา หาญชนะ (2552) ที่พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ในตำบลพังโคนจะเป็นพี่น้องกัน เป็นเครือญาติกันจะรู้จักกันไปหมดและมีกลไกหลักที่สำคัญคือ ทุนบุคคลที่เป็นผู้นำท้องถิ่นทั้งที่เป็นผู้นำทางธรรมชาติและผู้นำทางการ

การตอบแทนกัน ไม่มีการแบ่งเป็นเงินปันผลแต่ใช้เป็นการจ้างงานแทน โดยจ่ายค่าแรงเป็นรายวัน และตอบแทนกันในลักษณะให้สมาชิกมารับก้อนเชื้อเห็ดไปปลูกแล้วนำผลผลิตมาขายให้กลับกลุ่มสอดคล้องกับแนวคิดของ Jordan (1989, p. 43) ที่ได้อธิบายถึงแนวคิดต่างตอบแทนกันว่า ความเป็นชุมชนเกิดขึ้นมาจากการรวมกลุ่มของปัจเจกบุคคล ที่ร่วมมือกันด้วยความเต็มใจ และมีลักษณะของความร่วมมือเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันและได้พัฒนาสู่

ความสัมพันธ์แบบต่างตอบแทนกันเพื่อสร้างความสมานฉันท์และความสามัคคีภายในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรสร้างความร่วมมือของสมาชิกให้เพิ่มมากขึ้นโดยการจัดสรรผลประโยชน์ค่าตอบแทนหรือเป็นผลกำไรให้แก่สมาชิกเพิ่มมากขึ้นอย่างเหมาะสมเพื่อเป็นแรงจูงใจให้แก่สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม และสามารถผลิตภัณฑ์ให้เพียงพอต่อความต้องการของตลาด

2. ควรสร้างกฎ ระเบียบ กติกา ภายในกลุ่ม เนื่องจากการรวมกลุ่มเป็นลักษณะในระบบเครือญาติทำให้ไม่มีการวางกฎระเบียบที่แน่ชัด ดังนั้นควรจัดสร้างกฎระเบียบกติกาเพื่อกำหนดให้สมาชิกปฏิบัติตามกันในบรรทัดฐานเดียวกันหากวันข้างหน้ามีสมาชิกเพิ่มมากขึ้นจะได้ดูแลและบริหารกลุ่มได้ง่ายมากขึ้น

3. ควรส่งเสริมและจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ให้แก่กลุ่ม เนื่องจากการทำบัญชีรายรับรายจ่ายมีความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะจะทำให้ทราบถึงผลกำไรหรือขาดทุนรวมถึงเงินทุนในการผลิตและเพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการบริหารจัดการเรื่องเงินสมาชิกในกลุ่มจะได้ไม่ประสบปัญหาและยังสามารถปันผลกำไรให้แก่สมาชิกได้อย่างง่ายอีกด้วย

บรรณานุกรม

ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. (2547). **ทุนทางสังคมและทุนวัฒนธรรมในระบบ**

เศรษฐกิจและการจัดการยุคใหม่. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

นภาพรณ หะวานนท์ และพิสมัย รัตนโรจน์สกุล. (2548). **การเสริมสร้างทุนทางสังคมเพื่อชุมชนเข้มแข็ง**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

นันทิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร. (2549). **การพัฒนาองค์กรชุมชน**. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.

วรวิภา โรมรัตนพันธ์. (2548). **ทุนทางสังคม**. กรุงเทพฯ: เตือนตุลา.

- วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2547). **ทุนทางสังคมกับการจัดการภาครัฐ : กรณีศึกษาความร่วมมือของชุมชนกับอบต. ในการจัดการปัญหาผลกระทบภายนอก.** ใน **ทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมในระบบเศรษฐกิจและการจัดการยุคใหม่รวมบทความจากการประชุม**
- สุภากร จันทวานิช (2547). **การวิจัยเชิงคุณภาพ.** (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัมมาร สยามวาลา. (2542). **ชุมชนเข้มแข็ง : ทุนทางสังคม.** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนเพื่อสังคมและธนาคารออมสิน.
- Briggs, Xavier de Souza. (1998). "Brown Kids in White Suburbs: Housing Mobility and the Multiple Faces of Social Capital". **Housing policy debate**, 9(1), 25.
- Brinkerhoff, White and Ortega. (1999). **Essentials of sociology** (4th ed.). The United of America: International Thomson.
- Coleman, James. (1988). "Social Capital in the Creation of Human Capital". **American journal of sociology**, 2(2), 94.
- Cox, Eva. (1995). **A truly civil society.** Sydney: ABC Books.
- Halpern, David. (2005). **Social capital.** Cambridge: Polity Press.
- Jordan, Bill. (1989). **The common good: citizenship, morality and self-interest.** New York: Basil Blackwell.
- Putnam, Robert. (1993). **Making democracy work: civic traditions in modern Italy.** Princeton: Princeton University Press.
- Putnam, Robert. (2000). **Bowling alone: the collapse and revival of American community.** New York: Simon and Shuster.
- Ricks and Francis. (1999). **All together now: creating a social capital mosaic.** Ottawa: Vanier Institute on the Family.

วาระสารพัด

ประสิทธิภาพการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบ อิเล็กทรอนิกส์ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า

Efficiency of Electronic Procurement of the Department
of Business Development

สมหวัง ชนะภัย¹

Somwang Chanapai

วราภรณ์ รุ่งเรืองกลกิจ²

Waraporn Rungreungkolkich

พนมพัทธ์ สมิตานนท์³

Phanompatt Smitananda

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ประสิทธิภาพการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า และ 2) ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรกรมพัฒนาธุรกิจการค้าที่ปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้าง จำนวน 232 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของทาโรยามาเน ที่ระดับความคลาดเคลื่อน .05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 147 คน โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ และผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 5 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) ประสิทธิภาพการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้าอยู่ในระดับมาก และ 2) ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์

ได้แก่ ปัจจัยด้านความมั่นคงในการทำงาน ปัจจัยด้านนโยบายและการบริหารงาน ปัจจัยด้านความก้าวหน้าในงาน และปัจจัยด้านความรับผิดชอบ โดยสามารถร่วมกันอธิบายตัวแปรตามได้ร้อยละ 52.60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพการดำเนินการ, จัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์, กรมพัฒนาธุรกิจการค้า

Abstract

The Objectives of this research were to study 1) the efficiency of electronic procurement operations of the Department of Business Development and 2) factors affecting the efficiency of electronic procurement of the Department of Business Development. Research was mixed-method. The Population was Procurement personal at the Department of Business Development with total of 232. Sample size, Determined by using Taro Yamane's formulation, was 147. Stratified Sampling method was used for qualitative study. And 5 key informants were selected for qualitative study. Data were collected by questionnaire and interview form. Statistic used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, stepwise multiple regression analysis and content analysis.

The results indicated that 1) the efficiency of electronic procurement operation of the Department of Business Development was at a high level and 2) factors affecting the efficiency of electronic procurement were job security, policy and management, job progress and responsibility in which regression model can explain

the efficiency of electronic procurement at 52.6 percent, With statistical significance at the level of 0.01.

Keywords : Operational efficiency, electronic procurement, Department of Business Development

บทนำ

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้องค์การดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุความสำเร็จ คือ คน หรือบุคลากรในองค์การ บรรยากาศ แรงจูงใจในการทำงาน ความสามารถในการปฏิบัติงานได้ตามความคาดหวัง การได้ระดับผลิตผลที่สูงทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ล้วนเป็นผล มาจากบุคลากรในองค์การทั้งสิ้น (สมใจ ลักษณะ, 2543, หน้า 35) จากแผนแม่บทการการปฏิรูประบบราชการกำหนดการปรับปรุงกลไก วิธีการเกี่ยวกับการบริหารพัสดุภาครัฐ เพื่อให้การจัดซื้อจัดจ้าง การใช้ทรัพยากรของรัฐ ระบบการตรวจสอบถ่วงดุล เป็นไปอย่างโปร่งใส ประหยัด มีประสิทธิภาพ และรัฐได้มีนโยบายให้หน่วยงานของรัฐทุกแห่งลงประกาศความต้องการจัดซื้อจัดจ้าง/การประกวดราคา ให้เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในเว็บไซต์ (จุลสารบริหารพัสดุกรมบัญชีกลาง, 2552, หน้า 25-26) และกรมบัญชีกลางได้พัฒนาระบบการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐด้วยอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเป็นศูนย์กลางข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ โดยเริ่มใช้งานระบบ (e-Government Procurement: e-GP) ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2553 เป็นต้นมา (กรมบัญชีกลาง, 2560, หน้า ข, (บทสรุปผู้บริหาร))

กรมพัฒนาธุรกิจการค้าดำเนินการตามนโยบายรัฐบาลและแนวทางที่กรมบัญชีกลางกำหนด ซึ่งการดำเนินการผ่านระบบ e-GP กรมบัญชีกลางมีการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น บุคลากรเป็นส่วนสำคัญมาก ในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการที่จะเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพได้จะต้องมีปัจจัยมากระตุ้น ซึ่งกรมพัฒนาธุรกิจการค้ามีบุคลากรเป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญ หากบุคลากรเหล่านี้ได้รับปัจจัยกระตุ้นที่ดี จะทำให้

เกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ผลการดำเนินงานจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพผล จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาประสิทธิภาพการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยผลจากการวิจัยจะใช้เป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้าให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

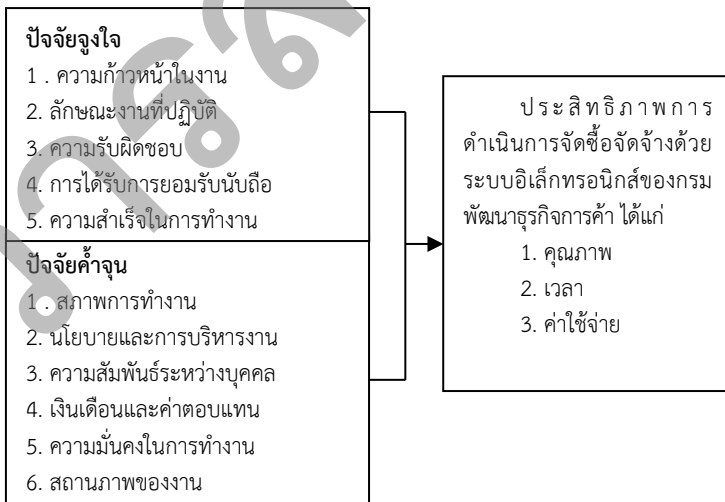
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า

สมมติฐานในการวิจัย

1. การดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้ามีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก
2. ปัจจัยอย่างน้อย 1 ปัจจัย มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า

กรอบแนวคิดในการวิจัย



วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยกำหนดแนวทางการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ บุคลากรกรมพัฒนาธุรกิจการค้าที่ปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้าง ได้แก่ ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ และพนักงานราชการ จำนวน 232 คน และผู้บริหารกรมพัฒนาธุรกิจการค้า จำนวน 5 คน

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) จากบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้าได้จำนวน 147 คน จากสูตรการคำนวณของ Taro Yamane) ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการดำเนินงาน มากำหนดเป็นกรอบความคิดในการสร้างแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ โดยให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ และขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง เที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ภาษาที่ใช้ และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำแล้วเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาพร้อมทั้งพิจารณาความถูกต้องชัดเจนของภาษาที่ใช้

2. ลักษณะของแบบสอบถาม

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา อาชีพปัจจุบัน รายได้ต่อเดือน ประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ด้านปัจจัยเชิงใจ ประกอบด้วย ความก้าวหน้าในงาน ลักษณะงานที่ปฏิบัติ ความรับผิดชอบ การได้รับการยอมรับนับถือ และความสำเร็จในการทำงาน

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกับประสิทธิภาพการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ด้านปัจจัยด้านจิตวิญญาณ ประกอบด้วย สภาพการทำงาน นโยบายและการบริหารงาน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เงินเดือนและค่าตอบแทน ความมั่นคงในการทำงาน และสภาพภาพของงาน

ตอนที่ 4 สอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้าด้านคุณภาพ ด้านเวลา และด้านค่าใช้จ่าย

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า

ตอนที่ 6 แบบสอบถามปลายปิด แบบ Likert scale โดยใช้ระดับการวัดข้อมูลประเภทอันตรภาค (Interval scale) มี 5 ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนในเชิงบวก

แบบสัมภาษณ์ สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ประสิทธิภาพการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า และปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะอื่นๆ

3. วิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือ

หาค่าดัชนีความสอดคล้องของวัตถุประสงคในแต่ละข้อ (Item-Objective Congruency Index : IOC) ดัชนีความสอดคล้อง 0.6 ขึ้นไป ซึ่งได้

ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC เท่ากับ 0.84 นำแบบสอบถามไปทำการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97

การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถาม

1. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ ไปเก็บข้อมูลกับบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้าที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 147 ชุด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมดจำนวน 147 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

2. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

แบบสัมภาษณ์

1. ขออนุญาตจากสาขาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

2. นัดวัน เวลา และสถานที่ให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อสัมภาษณ์

3. สัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตจดบันทึกและบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

4. นำข้อมูลดิบที่ได้จากการสัมภาษณ์มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistic)

(1) วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ การสมรส ระดับการศึกษา อาชีพปัจจุบัน รายได้ต่อเดือน ประสบการณ์การทำงาน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)

(2) วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพด้านปัจจัยเชิงใจ ปัจจัยด้าน สติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

1.2 วิเคราะห์โดยสถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistic) เพื่อทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ประสิทธิภาพการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า โดยกำหนดความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative analysis)

วิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ (In-Depth Interview) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Techniques)

ผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้าโดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.16 เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านค่าใช้จ่าย และด้านคุณภาพ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.19 ส่วนด้านเวลา มีค่าเฉลี่ย 4.10

2. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า

(1) ปัจจัยเชิงใจ โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.88 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความสำเร็จในการทำงาน อยู่ในระดับสูงสุด ค่าเฉลี่ย 4.12 ด้านความรับผิดชอบ ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ ด้าน

ความก้าวหน้า และด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ค่าเฉลี่ย 3.92, 3.88, 3.79 และ 3.70 ตามลำดับ

(2) ปัจจัยค่าจุณ โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.12 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความมั่นคงในการทำงาน ด้านสภาพของงาน และด้านสภาพการทำงานอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.38, 4.27 ตามลำดับ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านนโยบายและการบริหารงาน ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทนอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.12, 3.96, 3.64 ตามลำดับ

3. วิเคราะห์กลุ่มตัวแปรพยากรณ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ พบว่า ปัจจัยด้านความรับผิดชอบ ด้านความก้าวหน้าในงาน ด้านนโยบายและการบริหารงาน และด้านความมั่นคงในการทำงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยหรืออำนาจการพยากรณ์ที่ปรับแล้ว (Adjusted R Square) เท่ากับ .526 คิดเป็นร้อยละ 52.60

4. ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 การดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า พบว่า ผลการทดสอบโดยภาพรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านคุณภาพ ด้านเวลา และด้านค่าใช้จ่ายอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานทางการวิจัยที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยอย่างน้อย 1 ปัจจัย มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ผลจากการวิเคราะห์กลุ่มตัวแปรพยากรณ์ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ ปัจจัยด้านความรับผิดชอบ ด้านความก้าวหน้าในงาน ด้านนโยบายและการบริหารงาน และด้านความมั่นคงในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานทางการวิจัยที่ตั้งไว้

เชิงคุณภาพ (Qualitative) โดยวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน พบว่า

1. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ด้านค่าใช้จ่ายมีประสิทธิภาพมากที่สุด รองลงมาคือด้านคุณภาพ และด้านเวลาตามลำดับ
2. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ ปัจจัยด้านความก้าวหน้ามีผลต่อประสิทธิภาพสูงสุด รองลงมา ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความสำเร็จในการทำงาน ส่วนปัจจัยด้านต้นทุนด้านเงินเดือนและค่าตอบแทนมีผลต่อประสิทธิภาพมากที่สุด รองลงมาด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านนโยบายและการบริหารงานตามลำดับ

การอภิปรายผล

จากผลการศึกษาประสิทธิภาพการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้าทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ สามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ประสิทธิภาพการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า โดยรวมพบว่ามีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของธนศร ยืนยง (2557) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ที่พบว่าพนักงานเทศบาลมีระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก และงานวิจัยของเทียน เอี่ยมอ่อน (2553) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ฝ่ายปฏิบัติการภาคเหนือ จังหวัดพิษณุโลก ที่พบว่าประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

(1) ด้านค่าใช้จ่าย มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะบุคลากรดูแลรักษาทรัพยากรเป็นอย่างดี ก่อให้เกิดการสูญเสียเงินที่น้อยที่สุด การใช้

อุปกรณ์ เทคโนโลยี และหรือเครื่องมือต่างๆ ในการปฏิบัติงานมีความคุ้มค่า และประหยัด รวมทั้งงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรมีความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมใจ ลักษณะ (2544, หน้า 266) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ คือการปฏิบัติกิจกรรมการงานอย่างราบรื่นใช้กำลังและทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เกิดการสูญเสียน้อยที่สุด และยังสอดคล้องกับแนวคิดของทิพาดี เมฆสุวรรณ (2548, หน้า 2) ที่กล่าวว่าประสิทธิภาพสามารถวัดได้จากการใช้ทรัพยากร คน เงิน วัสดุ เทคโนโลยี และทรัพยากรอื่นๆ อย่างคุ้มค่า และประหยัดทำให้เกิดการสูญเสียน้อยที่สุด

(2) ด้านคุณภาพ มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะการปฏิบัติงานคำนึงถึงคุณภาพของผลงานเป็นหลัก ปฏิบัติงานสำเร็จตามภาระงานที่ได้รับมอบหมายได้รวดเร็ว ตรงตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน ผลการปฏิบัติงานมีคุณภาพถูกต้องตามมาตรฐานที่กำหนด สอดคล้องกับแนวคิดของปีเตอร์สัน และโพลแมน (Peterson & Plowman: 1953, p. 433) ได้กล่าวว่าคุณภาพของงาน คือการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพให้เป็นไปตามข้อกำหนดที่ต้องการ โดยให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และยังสอดคล้องกับแนวคิดของไตรรัตน์ โภคพลากรณ์ และสุพิน เกษาคุปต์ (2557, หน้า 8-10) ที่กล่าวว่าประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดผลสำเร็จบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์สามารถวัดจากการทำงานที่มีคุณภาพถูกต้องได้มาตรฐานรวดเร็ว

(3) ด้านเวลา มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะบุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ ใช้เวลาคุ้มค่า และเสร็จภายในกำหนดเวลาที่วางไว้ การจัดทำแผนปฏิบัติงานตามช่วงระยะเวลามีส่วนเหมาะสม ลดขั้นตอนการทำงาน โดยนำความรู้และเทคนิคใหม่ๆ มาใช้ เพื่อให้เกิดความสะดวก รวดเร็วในการทำงาน สอดคล้องกับแนวคิดของอุษณา ภัทรมนตรี (2552, หน้า 17) ที่กล่าวว่าความมีประสิทธิภาพ คือการพิจารณาทางเลือกที่ให้มีกระบวนการ ขั้นตอน และวิธีการปฏิบัติงานที่ใช้เวลาน้อย ทำให้เกิดของเสียหรือความสูญเสียเหลือน้อยที่สุด และยังสอดคล้องกับแนวคิดของนิวัฒน์ การงาน (2554,

หน้า 27-28) กล่าวว่าประสิทธิภาพในกระบวนการการบริหารวัดได้จากวิธีการทำงานที่ถูกต้อง ได้มาตรฐานรวดเร็ว และใช้เทคนิคที่สะดวกขึ้นกว่าเดิม

2. ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ พบว่า ปัจจัยที่มีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิภาพ โดยเรียงลำดับจากปัจจัยที่พยากรณ์ได้ดีที่สุด คือ ปัจจัยด้านความมั่นคงในการทำงาน ปัจจัยนโยบายและการบริหารงาน ปัจจัยความก้าวหน้าในงาน และปัจจัยความรับผิดชอบ ปัจจัยทั้ง 4 ด้านมีประสิทธิภาพร่วมกันในการพยากรณ์ประสิทธิภาพการดำเนินการ ได้ร้อยละ 52.60 ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

(1) ด้านความมั่นคงในการทำงาน มีผลต่อประสิทธิภาพสูงสุด อาจเนื่องมาจากบุคลากรเชื่อมั่นว่างานและองค์กรที่ทำอยู่มีความมั่นคง และตั้งใจที่จะทำงานจนถึงเกษียณอายุราชการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธชพรรณ บุรี (2559) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานที่ดินในจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าปัจจัยด้านความมั่นคงในการทำงาน มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

(2) ด้านนโยบายและการบริหารงาน อาจเป็นเพราะหน่วยงานมีโครงสร้างหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน มีการติดต่อสื่อสารภายในที่ดีและรวดเร็ว มีความยืดหยุ่นในการบริหารงานและประสานงาน มีนโยบายที่ชัดเจนนำไปปฏิบัติเป็นมาตรฐานเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สราวุธ โล่ตระกูล (2558) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่การตลาดเข้าซื้อรถยนต์ อนาคตชนชาติ จำกัด สาขาสำนักงานใหญ่ จังหวัดเชียงใหม่ ที่พบว่าปัจจัยด้านนโยบายและการบริหารมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน

(3) ด้านความก้าวหน้าในงาน อาจเป็นเพราะหน่วยงานมีการประเมินผลงานอย่างสม่ำเสมอ บุคลากรมีโอกาสดำเนินการเลื่อนตำแหน่ง ได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถในงาน ได้รับโอกาสและการสนับสนุนในเรื่องการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ ชุมเสน (2557) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของ

บุคลากรวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเพชรบูรณ์ ที่พบว่าด้านความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานมีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

(4) ด้านความรับผิดชอบ อาจเป็นเพราะบุคลากรตั้งใจที่จะปฏิบัติงานอย่างเต็มความรู้ความสามารถ พึงพอใจในงานที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบ และได้รับมอบหมายงานที่ไม่เคยปฏิบัติมาก่อน รวมทั้งมีอิสระในการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของปริศนา พิมพ์า (2559) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม พบว่าปัจจัยด้านความรับผิดชอบมีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กร

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้

(1) ด้านความมั่นคงในการทำงาน หน่วยงานควรให้ความสำคัญสร้างแรงจูงใจให้บุคลากร เช่น หาตำแหน่งงานใหม่ที่เหมาะสม หรือมอบหมายงานให้รับผิดชอบเพิ่มขึ้น เสริมความรู้ใหม่ๆ ที่จำเป็นต่อหน้าที่อยู่เสมอ

(2) ด้านนโยบายและการบริหารงาน หน่วยงานควรสร้างแรงจูงใจโดยการวางนโยบาย กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานที่ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่ปฏิบัติได้ กำหนดเกณฑ์การประเมินผลงาน มีระบบการวัดที่ชัดเจน และมีการวัดผลการปฏิบัติงานตามเกณฑ์ที่กำหนดอย่างแท้จริงโดยผลงานที่ทำได้กับที่ควรจะเป็นต้องมีความชัดเจน

(3) ด้านความก้าวหน้าในงาน หน่วยงานควรสนับสนุน ส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น พัฒนาความรู้ จัดฝึกอบรมเกี่ยวกับงานที่ทำ อีกทั้งการจัดกำลังคนในตำแหน่งหน้าที่ใดๆ ควรพิจารณาถึงความรู้ความสามารถ ทักษะ ความถนัด คัดเลือกให้เหมาะสมกับงาน ตรงกับงานอย่างแท้จริง ให้ความสำคัญกับ “Put the right man on the right job”

(4) ด้านความรับผิดชอบ หน่วยงานควรให้อิสระในการทำงานแก่บุคลากรอย่างเหมาะสม โดยกำหนดเป้าหมาย แนวทางที่ชัดเจน ขอบเขตของงาน วัตถุประสงค์ คุณภาพของโครงการ กำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จของงาน สร้างการรับรู้ ประชาสัมพันธ์ ให้อิสระในการปฏิบัติงาน สร้างแรงจูงใจ และกระตุ้นให้เกิดการทุ่มเทในการทำงานอย่างเต็มที่

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

(1) ควรนำกรอบการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ศึกษากับกลุ่มประชากรระบบงานอื่นๆ ขององค์กร เช่น ระบบการเงินการบัญชี ระบบบริหารงานทรัพยากรบุคคล

(2) ควรศึกษาปัจจัยอื่น ที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ศึกษาตามหลัก 4M, 7s McKinsey

(3) ควรศึกษาสาเหตุของปัญหา อุปสรรค ข้อผิดพลาดที่เกิดจากระบบการจัดซื้อจัดจ้าง และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง

(4) ควรศึกษาความพึงพอใจในการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์

บรรณานุกรม

กรมบัญชีกลาง. (2560). รายงานข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้าง ปี 2560. เข้าถึงเมื่อ มกราคม 15, 2561, จาก <http://www.gprocurement.go.th/wps/wcm/connect/73a4574a-..>

กรมบัญชีกลาง. (2552). ระบบการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์.

[แผ่นพับ]. หน้า 25-26. จุลสารบริหารพัสดุกรมบัญชีกลาง.

ไตรรัตน์ โภคพลกรณ์ และสุพิน เกษาคุปต์. (2557). การเพิ่มทุนประสิทธิภาพและการเสริมสร้างแรงจูงใจ ในการปฏิบัติงาน. ประมวลสาระชุดวิชา การบริหารทรัพยากรมนุษย์ หน่วยที่ 8 สาขาวิชาวิทยาการจัดการ. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- เทียน เอี่ยมอ่อน. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ฝ่ายปฏิบัติการภาคเหนือ จังหวัดพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- ทิพาดี เมฆสุวรรณ. (2548). กล้าคิด กล้าทำ กล้านำ กล้าเปลี่ยน. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เพอร์เน็ท.
- นิวัฒน์ การงาน. (2554). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานบริษัท คาดอล เอเชีย จำกัด. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ธพวรรณ บุรี. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานที่ดินในจังหวัดแม่ฮ่องสอน. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- ธนิศร ยืนยง. (2557). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลเมืองในเขตอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, 6(3), 29-40.
- ปริศนา พิมพา. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอหาดุพนม จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พรทิพย์ ชุมเสน. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเพชรบูรณ์. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สรารุณ โล่ตระกูล. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่การตลาดเช่าซื้อรถยนต์ ธนาคารธนชาติ จำกัด สาขาสำนักงานใหญ่ จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- สมใจ ลักษณะ. (2544). การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ศูนย์

หนังสือสถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, กรุงเทพฯ: บริษัท เฟื่องฟ้า พรินติ้ง จำกัด.

อุษณา ภัทรมนตรี. (2552). การตรวจสอบภายในสมัยใหม่. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จามจุรียีโปรดักท์.

Petersen, Elmore and Plowman, Grosvenor E. (1953). **Business Organization and Management**. Illinois: Irwin.

องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อ
การตัดสินใจมาเที่ยวของนักท่องเที่ยวไทยที่
ตลาดถนนคนเดินกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1

Tourism elements influencing Thai
tourists' decision making on traveling to
lower Northern provincial cluster 1
pedestrian market

นภาพรณ์ อุ่นปรีชาวนิชย์¹

Naphaphon Oonprechavanich

ธเนศ อุ่นปรีชาวนิชย์²

Thanet Oonprechavanich

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวไทยเพศชายและเพศหญิงที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวตลาดถนนคนเดินในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 และ 2) ศึกษาองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวไทยที่เดินทางมาตลาดถนนคนเดินในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ซึ่งประกอบด้วย ตลาดกาดต้าตง (ตาก) ตลาด 120 ปีวิถีชาววัง (พิษณุโลก) ตลาดถนนคนเดินไทหล่ม (เพชรบูรณ์) ตลาดริมยม 2437 (สุโขทัย) และตลาดวัฒนธรรมชุมชนลาวเวียง (อุตรดิตถ์) อาศัยแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่ให้ความร่วมมือจำนวน 385 ราย สถิติอ้างอิงที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยสองกลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน (Independent sample t-test) และการ

¹² อาจารย์, สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรสุพรรณบุรี

วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณวิธี Stepwise ผลการวิเคราะห์ พบว่า (1) นักท่องเที่ยวไทยเพศชายและเพศหญิงมีความพึงพอใจต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวตลาดถนนคนเดินในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ไม่แตกต่างกัน และ (2) องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวคือ 1) ทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยวมีความสามารถดึงดูดความสนใจ 2) ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อม 3) สิ่งอำนวยความสะดวกและปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวที่เพียงพอ และ 4) การส่งเสริมการตลาดของแหล่งท่องเที่ยว โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) เท่ากับ 0.591 และ Durbin-Watson เท่ากับ 1.835

คำสำคัญ: ตลาดถนนคนเดิน, กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1, การท่องเที่ยวไทย

Abstract

The purposes of this study were to 1) compare the satisfaction with tourism elements between Thai males and females on traveling to lower Northern provincial cluster 1 pedestrian market and 2) analyze the tourism elements that affect Thai tourists' decision making on traveling to lower Northern provincial cluster 1 pedestrian market. The lower Northern provincial cluster 1 pedestrian market consists of: Kad Ta Tong Market (Tak), 120 year Chao Wang Market (Phitsanulok), Thai Lom Market (Petchabun), Rimyom Market 2473 (Sukhothai) and Lao Wang cultural Market (Uttaradit). The data, which were collected by means of questionnaires, were drawn from 385 respondents. In this study, independent sample t-test and multiple regression analysis method were used for hypothesis testing at a statistical significant level of 0.05. According to the analysis, we found (1) there is no difference between the satisfaction with tourism elements of Thai males and females on traveling to lower Northern provincial cluster 1 pedestrian market (2) there were 4 elements, i.e. 1) Attraction 2) Physical factors 3) Amenity and 4)

Promotion affecting Thai tourists' decision making on traveling to lower Northern provincial cluster 1 pedestrian market. A coefficient of determination of $R^2 = 0.591$ and Durbin-Watson = 1.835 were obtained.

Keywords: pedestrian market, lower Northern provincial cluster 1, Thai tourism

บทนำ

กรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยว กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ได้กำหนดตำแหน่งยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวระดับโลก ยุคสุขุขทัยและเมืองร่วมสมัยเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผจญภัย ที่ประกอบด้วย จังหวัดและแหล่งท่องเที่ยวสำคัญคือ 1) จังหวัดตาก: น้ำตกทีลอซู/ทีลอเล 2) จังหวัดสุโขทัย: อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ศรีสัชนาลัย และกำแพงเพชร 3) จังหวัดพิษณุโลก: อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง/ภูหินร่องกล้า 4) จังหวัดเพชรบูรณ์: เขาค้อ/อุทยานแห่งชาติน้ำหนาว และ 5) อุตรดิตถ์: อุทยานแห่งชาติภูสอยดาว รวมขนาดของพื้นที่ 54,905 ตร.กม ประชากรประมาณ 3.45 ล้านคน ซึ่งกรอบยุทธศาสตร์ฯ กล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อ การท่องเที่ยวของคนไทยที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะจะเป็นการเดินทางในภูมิภาคเดียวกัน การรองรับการเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในภูมิภาค และเป็นการกระตุ้นการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยรอบและอำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายสินค้าและบริการ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550, ภาคผนวกที่ 4)

นอกจากกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 แล้ว รัฐบาลยังให้ความสำคัญอย่างมากในการสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานราก โดยกระทรวงพาณิชย์ในฐานะหน่วยงานที่มีบทบาทและภารกิจหลักในการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจการค้าของประเทศ ได้รับนโยบายจากรองนายกรัฐมนตรี (นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์) ในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากหรือเศรษฐกิจระดับท้องถิ่น (Local Economy) โดยอาศัยกลไกและพัฒนาส่งเสริม

ตลาดเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนภายใต้โครงการที่เรียกว่า “ตลาดต้องชม” โดยอาศัยตลาดชุมชนที่มีอัตลักษณ์ของพื้นที่เป็นจุดเด่นสำคัญ สามารถเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว ที่มีความน่าสนใจดึงดูดนักท่องเที่ยวต่อไปแฉะชม ซึ่งในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ที่เป็นเป้าหมายหลักในการดำเนินงานของกระทรวงพาณิชย์จะประกอบไปด้วย 1) ตลาดกาดต้าตง จังหวัดตาก 2) ตลาด 120 ปีวิถีชาววัง จังหวัดพิษณุโลก 3) ตลาดถนนคนเดินไท่หล่ม จังหวัดเพชรบูรณ์ 4) ตลาดริมยม 2437 จังหวัดสุโขทัย และ 5) ตลาดวัฒนธรรมชุมชนลาวเวียง จังหวัดอุตรดิตถ์ ทั้งนี้เพื่อสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนให้แก่ชุมชน โดยเสริมสร้างการมีส่วนร่วม การนำทุนทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นมาสร้างรายได้ ก่อให้เกิดความเข้มแข็งและความภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้ยั่งยืนสืบต่อไป (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสุราษฎร์ธานี, 2560, หน้า 1)

แหล่งท่องเที่ยวที่จะได้รับความนิยมสูงในปัจจุบันนอกจากมีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่ได้รับการวางแผนในด้านการนำเสนอความเป็นมาทางประวัติศาสตร์แล้ว ยังต้องมีการพัฒนาให้เกิดกิจกรรมที่หลากหลายยิ่งขึ้น เช่น การจัดแสดงแสง สี เสียง การจัดนิทรรศการ จัดเทศกาล เป็นต้น เพื่อเพิ่มความสนใจแก่นักท่องเที่ยวอีกด้วย ทั้งนี้แหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวทั้งเพศชายและเพศหญิงให้ความสนใจนั้นควรมีองค์ประกอบในลักษณะที่สามารถดึงดูดความสนใจ มีสิ่งทางกายภาพหรือสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม มีความปลอดภัย และสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย (วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง, 2547, หน้า 6-8; Inskip, 1991. pp. 80-85) นอกจากนี้แหล่งท่องเที่ยวเองก็จะต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการตลาดเพื่อใช้ในการสื่อสาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจูงใจ แจ้งข่าวสาร และเตือนความจำให้กับนักท่องเที่ยว ให้เกิดความต้องการมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยววันั้น (Kotler, Asplund, Rein & Haider, 1999, pp. 160, 314) ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 มีความจำเป็นที่ต้องอาศัยองค์ประกอบตามที่กล่าวมา ในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่คงคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรม และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมเพื่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งเพศชายและเพศหญิงต่อไป

จากที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นที่จะศึกษาถึงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวไทยเพศชายและเพศหญิงที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 และองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่มีส่งผลกระทบต่อตัดสินใจของนักท่องเที่ยวไทยที่เดินทางมาแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ทั้งนี้เพราะ การท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 นับว่ามีความสำคัญอย่างมากต่อชุมชนทั้งในด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม การมีส่วนร่วม และเพื่อเป็นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวตลอดจนสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวไทยที่มาเยือนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวไทยเพศชายและเพศหญิงที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวตลาดถนนคนเดินในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่มีส่งผลกระทบต่อตัดสินใจของนักท่องเที่ยวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวตลาดถนนคนเดินในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1

สมมติฐานการวิจัย

1. นักท่องเที่ยวไทยเพศชายและเพศหญิงมีความพึงพอใจต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว: 1) ทรัพยากรที่สามารถดึงดูดความสนใจ 2) ความพร้อมด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและปลอดภัยที่เพียงพอ 4) ความสามารถในการเข้าถึง และ 5) การส่งเสริมการตลาดของแหล่งท่องเที่ยวของตลาดถนนคนเดินในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 แตกต่างกัน
2. องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว: 1) ทรัพยากรที่สามารถดึงดูดความสนใจ 2) ความพร้อมด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและปลอดภัยที่เพียงพอ 4) ความสามารถในการเข้าถึง และ 5) การส่งเสริมการตลาดของแหล่ง

ท่องเที่ยว ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวตลาดถนนคนเดินในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1

แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทฤษฎีภูมิ (จากเอกสารทางวิชาการและกึ่งวิชาการ บทความ วารสาร รวมถึงรายงานวิจัย) พบว่า

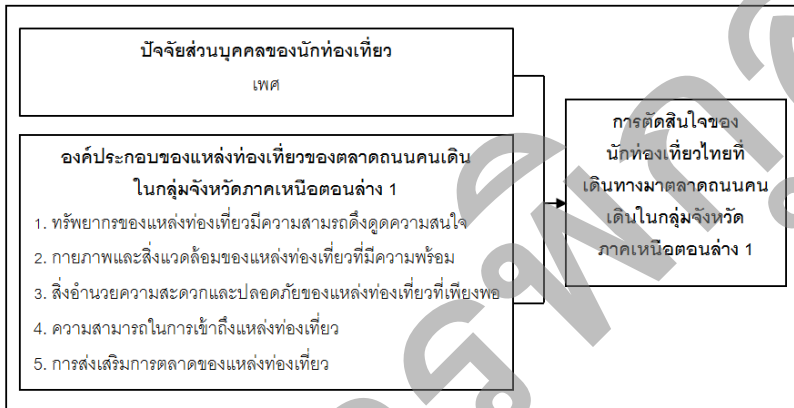
ความแตกต่างทางเพศทำให้บุคคลมีความคิด ค่านิยม และทัศนคติต่อบริการที่กระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยว ได้แก่ ความต้องการที่จะเดินทางท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก ความปลอดภัย และภาพพจน์ทางการท่องเที่ยว เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ทั้งนี้ เพราะวัฒนธรรมและสังคมจะกำหนดบทบาทและกิจกรรมของเพศชายและเพศหญิงไว้แตกต่างกัน (ฉลองศรี พิมพ์สมพงศ์, 2548, หน้า 22; ประมว สตะเวทิน, 2546, หน้า 105)

องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวในการพัฒนาพื้นที่เพื่อเพิ่มศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวประกอบด้วย: 1) ทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยวมีความสามารถดึงดูดความสนใจ (อมราวดี คำบุญ, 2556, หน้า 3; Shahrivar, 2012, p. 61; Suanmali, 2014, p.010272) 2) ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อม (อมราวดี คำบุญ, 2556, หน้า 3; ธนดล สุวรรณนิกษะ, 2556, หน้า 13; Shahrivar, 2012, p. 61) 3) สิ่งอำนวยความสะดวกและปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวที่เพียงพอ และ 4) ความสามารถในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (อมราวดี คำบุญ, 2556, หน้า 3; ธนดล สุวรรณนิกษะ, 2556, หน้า 13; Shahrivar, 2012, p. 61; Suanmali, 2014, p. 010272) รวมถึง 5) การส่งเสริมด้านการตลาดของแหล่งท่องเที่ยว (ปทุมณา สัตยมุข, 2553, หน้า 12; ธนดล สุวรรณนิกษะ, 2556, หน้า 13; Goossens, 2000, p. 301)

การที่นักท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยว นั้นจะต้องมีองค์ประกอบคือ ความสามารถในการดึงดูดความสนใจ มีสิ่งทางกายภาพหรือสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม สามารถการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย (พรทิพย์ บุญเที่ยงธรรม, 2555, หน้า 206) มีความปลอดภัย (ชุติมา นุตยะสกุล และประสพชัย พสุนนท์, 2559, หน้า 133) และการส่งเสริมด้านการตลาด (ดุขฎิ เทียมเทศ บุญมาสูงทรง, สุพรรณิ

พรักดี และ ปุริม หนูนนัด, 2557, หน้า 166-167; Kotler, Asplund, Rein & Haider, 1999: pp. 160, 314)

จากองค์ประกอบที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา ตามภาพ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของงานวิจัยครั้งนี้คือ นักท่องเที่ยวไทยที่ได้มาแหล่งท่องเที่ยวตลาดถนนคนเดินในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ได้แก่ ตลาดกาดต้าตง (ตาก) ตลาด 120 ปีวิถีชาววัง (พิษณุโลก) ตลาดถนนคนเดินไทหล่ม (เพชรบูรณ์) ตลาดริมยม 2437 (สุโขทัย) และ ตลาดวัฒนธรรมชุมชนลาวเวียง (อุตรดิตถ์) โดยกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้จำนวน 385 ราย (Cochran, 1977, p.75)

เครื่องมือวิจัย

จากกรอบแนวคิดในการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการออกแบบสอบถามซึ่งประกอบด้วย ส่วนที่ 1 คือ ปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว ส่วนที่ 2 คือ ความพึงพอใจต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวตลาดถนนคนเดินในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือ

ตอนล่าง 1 และ ส่วนที่ 3 การตัดสินใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาตลาดถนนคนเดินในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 โดยแบบสอบถามมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาระหว่าง 0.60 – 1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดสอบกับนักท่องเที่ยวไทยที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับตัวอย่างที่ศึกษาจำนวน 30 ราย ผลการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามมีค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.902

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ทำการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนกันยายน 2562 ถึงเดือนตุลาคม 2562 (ตลาดริมยม 2437 วันที่ 7 กันยายน 2562, ตลาดวัฒนธรรมชุมชนลาวเวียง วันที่ 8 กันยายน 2562, ตลาดถนนคนเดินไทหล่มวันที่ 15 กันยายน 2562, ตลาดกาดต้าตง วันที่ 21 กันยายน 2562 และตลาด 120 ปีวิถีชาววังวันที่ 5 ตุลาคม 2562) โดยเลือกการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็นด้วยวิธีแบบเจาะจง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวไทย โดยสถิติพรรณนาคำร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานของการวิจัยโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ด้วยนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยสถิติอ้างอิง: 1) การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของ 2 กลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน (Independent t-test) สำหรับการเปรียบเทียบความพึงพอใจระหว่างนักท่องเที่ยวไทยเพศชายและเพศหญิงที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวตลาดถนนคนเดินในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 และ 2) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (MRA) ด้วยวิธี Stepwise เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวตลาดถนนคนเดินในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวไทย

กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากที่สุด (ร้อยละ 54.8) มีอายุระหว่าง 31-40 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 33.24) โดยสถานภาพเป็นโสดมากที่สุด (ร้อยละ 50.9) รองลงมา

สมรสแล้ว (ร้อยละ 47.1) ประกอบอาชีพเกษตรกรมากที่สุด (ร้อยละ 27.1) รองลงมา ได้แก่ รับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 19.2) และพนักงานบริษัท/โรงงาน (ร้อยละ 13.8) โดยมี รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 – 15,000 บาท มากที่สุด (ร้อยละ 31.7) รองลงมาคือ 15,001-20,000 บาท (ร้อยละ 30.6) และมีการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช. ปวส.) มากที่สุด (ร้อยละ 23.6) โดยมีภูมิลำเนาอยู่ในท้องถิ่นมากที่สุด (ร้อยละ 50.9) รองลงมาอยู่ต่างอำเภอในจังหวัด (ร้อยละ 35.6)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจระหว่างนักท่องเที่ยวไทยเพศชายและเพศหญิงที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวตลาดถนนคนเดินใน กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบความแตกต่างของความพึงพอใจ นักท่องเที่ยวไทยเพศชายและเพศหญิงที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวตลาด ถนนคนเดินในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ผลการทดสอบแสดงตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบความพึงพอใจระหว่างนักท่องเที่ยวไทยเพศชายและเพศ หญิงที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวตลาดถนนคนเดินในกลุ่มจังหวัด ภาคเหนือตอนล่าง 1

ความพึงพอใจต่อ องค์ประกอบของ แหล่งท่องเที่ยว	ชาย (n=174)		หญิง (n=211)		t	Sig.
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ความสามารถดึงดูดความ สนใจ	4.23	0.51	4.31	0.55	-1.402	0.162
กายภาพ/สิ่งแวดล้อม ที่มีความพร้อม	4.32	0.52	4.24	0.56	1.467	0.143
สิ่งอำนวยความสะดวก/ ความปลอดภัยที่เพียงพอ	4.29	0.56	4.36	0.55	-1.269	0.205
ความสามารถในการ เข้าถึง	4.32	0.53	4.25	0.59	1.234	0.218

การส่งเสริมการตลาด	4.30	0.58	4.26	0.62	0.637	0.524
องค์ประกอบโดยรวม	4.29	0.47	4.28	0.50	0.174	0.862

จากตารางที่ 1 พบว่า นักท่องเที่ยวไทยทั้งเพศชายและเพศหญิงมีความพึงพอใจต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวตลาดถนนคนเดินในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเลขคณิต 4.23 ถึง 4.36) ทั้งในรายองค์ประกอบและองค์ประกอบโดยรวม

สรุปสมมติฐานของการวิจัย (1) นักท่องเที่ยวไทยเพศชายและเพศหญิงมีความพึงพอใจต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว: 1) ทรัพยากรที่สามารถดึงดูดความสนใจ 2) ความพร้อมด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและปลอดภัยที่เพียงพอ 4) ความสามารถในการเข้าถึง และ 5) การส่งเสริมการตลาดของแหล่งท่องเที่ยว ของตลาดถนนคนเดินในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\text{sig} > 0.05$) ทั้งในรายองค์ประกอบและองค์ประกอบโดยรวม

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (MRA) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวตลาดถนนคนเดินในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1

สำหรับการทดสอบองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาตลาดถนนคนเดินในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณด้วยวิธี Stepwise ผลการทดสอบแสดงตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจปรับแก้ (Adjust R^2) และ ค่า Durbin-Watson ขององค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวที่มีต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวตลาดถนนคนเดินในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1

Model	Unstandardized	Standardized	t	Sig.
	Coefficients	Coefficients		
	B	Beta		
(Constant)	1.727		7.776	.000
ATT	.236	.352	4.527	.000
PHY	.163	.215	2.687	.004
AME	.133	.191	2.108	.018
PRO	.109	.113	1.996	.048
$R^2 = 0.592$	Adj $R^2 = 0.575$		Durbin Watson = 1.835	

จากความสัมพันธ์ขององค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นสามารถอธิบายค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) ได้เท่ากับ 0.592 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจปรับแก้ (Adjusted R^2) เท่ากับ 0.575 และ Durbin-Watson เท่ากับ 1.835 นอกจากนี้ยังสามารถแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวตลาดถนนคนเดินในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ในรูปแบบสมการ ได้ดังนี้

$$Ts'DEC = 0.352ATT + 0.215PHY + 0.191AME + .113PRO$$

สรุปสมมติฐานของการวิจัย (2) องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว: 1) พหุวิทยาการที่สามารถดึงดูดความสนใจ (ATT) 2) ความพร้อมด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม (PHY) 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและปลอดภัยที่เพียงพอ (AME) และ 4) การส่งเสริมการตลาดของแหล่งท่องเที่ยว (PRO) ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวตลาดถนนคนเดินในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ($Ts'DEC$)

สำหรับองค์ประกอบด้านความสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (ACC) ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวตลาดถนนคนเดินในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1

การอภิปรายผล

นักท่องเที่ยวไทยเพศชายและเพศหญิงมีความพึงพอใจต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวตลาดถนนคนเดินในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งในรายองค์ประกอบและองค์ประกอบโดยรวม อธิบายได้ว่า นักท่องเที่ยวไทยทั้งเพศชายและเพศหญิงได้รับประสบการณ์ที่ดีจากทั้ง 5 องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวของตลาดถนนคนเดินในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ทำให้คุณค่าของการรับรู้คุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวมีมากกว่าคุณค่าของการรับรู้คุณภาพการนำเสนอของแหล่งท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวไทยทั้งเพศชายและเพศหญิงเกิดความชอบ ความสบายใจ ความสุข หรือคือ ความรู้สึกที่พอใจต่อแหล่งท่องเที่ยวตลาดถนนคนเดินในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 สอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุวรรณ เจตเกษกิจ (2555, หน้า 18); เจตน์สฤณี สังขพันธ์, เกตวาท บุญปรากร และชุติมา หวังเบญหมัด (2559, หน้า 26); ชลันดา ไกล่ชิด (2557, หน้า 70) และวิชาน จินาภักดิ์ (2555, หน้า 55-56) ที่พบว่า ทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดความสนใจ มีความพร้อมด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม มีสิ่งอำนวยความสะดวกและปลอดภัยที่เพียงพอ และสามารถเข้าถึงได้สะดวก รวมทั้งได้ทำการส่งเสริมการตลาด แหล่งท่องเที่ยวนั้นจะสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวไทยทั้งเพศชายและหญิงได้ไม่แตกต่างกัน

องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวตลาดถนนคนเดินในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 สามารถอธิบายโดยเรียงตามลำดับความสำคัญขององค์ประกอบได้ ดังต่อไปนี้

1. ด้านทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดความสนใจ (ATT) ทั้งนี้เนื่องจากตลาดถนนคนเดินในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 เป็นแหล่งที่มีเอกลักษณ์ของตลาดชุมชนดั้งเดิม มีคุณค่าด้านวัฒนธรรม และเป็นสถานที่ท่องเที่ยว

เชิงอนุรักษ์ตามวิถีไทยย้อนยุค ใช้พื้นที่บริเวณอาคารไม้เก่าแก่ในตลาด มีถนนตรอก และซอย เป็นเครือข่ายเชื่อมโยงเลียบบริเวณแม่น้ำ ความน่าสนใจของวิถีความเป็นอยู่ อาคารบ้านเรือน อาคารพาณิชย์ที่ยังมีบรรยากาศแบบย้อนยุค มีเอกลักษณ์ทาง สถาปัตยกรรมและมีความเก่าแก่หาชมได้ยากในปัจจุบัน สื่อให้เห็นถึงคุณค่าทาง วัฒนธรรมท้องถิ่นการผสมผสานรากฐานของสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน ควรแก่ การสื่อให้เห็นถึงคุณค่าของสถาปัตยกรรมและวัฒนธรรม วิถีชีวิตอย่างสร้างสรรค์ ดั้งนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสำหรับเมืองขนาดเล็กหรือเทศบาล ตลอดจนผู้มี ส่วนเกี่ยวข้องกับตลาดถนนคนเดินตลาดในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ควรธำรง ภาพลักษณ์ที่ดี รวมถึงการพิจารณาความเหมาะสมและความสวยงามของการแต่งกาย ให้เข้ากับบรรยากาศของแหล่งท่องเที่ยวอย่างลงตัว นำเสนอความสามารถในการ ดึงดูดความสนใจของแหล่งท่องเที่ยวตลาดถนนคนเดินเป็น “สัญลักษณ์ ประจำพื้นที่ (Landmark)” เพื่อให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งในกลุ่มจังหวัด ภาคเหนือตอนล่าง 1 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริเพ็ญ ดาบเพชร (2557, หน้า 39) ที่พบว่า ปัจจัยดึงดูดของสถานที่ท่องเที่ยวเป็นปัจจัยภายนอกที่แสดงถึงคุณลักษณะ ของสถานที่ท่องเที่ยวที่ดึงดูดให้บุคคลเลือกสถานที่นั้นๆ เป็นสถานที่ท่องเที่ยว

2. ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อม (PHY)
ทั้งนี้เนื่องมาจากนโยบายของกระทรวงพาณิชย์ในการส่งเสริมและสร้างความเข้มแข็ง ให้กับเศรษฐกิจฐานราก โดยอาศัยตลาดชุมชนที่มีอัตลักษณ์ของพื้นที่เป็นจุดเด่น เป็น ตลาดวัฒนธรรม ถนนสายวัฒนธรรม มีทั้งการออกร้าน จำหน่ายสินค้า รวมถึงการจัด แสง สี และความบันเทิงยามค่ำคืนของสถานที่ สภาพร้านค้าที่มีความเหมาะสม และ เข้ากันกับวิถีชีวิตชุมชนแบบดั้งเดิม รวมถึงความสะอาดและความเป็นระเบียบ เรียบร้อยของร้านค้า ตลอดจนความสะดวกในการเดินเที่ยวชมและเลือกซื้อสินค้า ทำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวตลาดถนนคนเดินมีความพิเศษเพียงแหล่งเดียวในกลุ่มจังหวัด ภาคเหนือตอนล่าง 1 แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญและ ระมัดระวังอย่างมากกับสถานที่ที่มีลักษณะ “ความเป็นของแท้ดั้งเดิม (Authenticity)” กับส่วนของสถานที่ที่มีการจำลองขึ้น (Man-made environment) เพื่อให้เสมือนจริง ตลอดจนการบำรุงรักษาให้มีความสมบูรณ์อยู่เสมอ ทั้งนี้เพื่อให้

นักท่องเที่ยวเกิดการยอมรับและเข้าใจ รวมถึงความชื่นชมและความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวที่ถนนคนเดินตลาดในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณิชารีย์ จันทร์อินทร์ (2556, หน้า 68) ที่พบว่า ลักษณะทางกายภาพของสถานที่ท่องเที่ยวเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลเชิงบวกต่อความตั้งใจที่จะท่องเที่ยว

3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวที่เพียงพอ (AME) นับเป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญ ดังนั้นชุมชนตลอดจนส่วนงานที่รับผิดชอบต้องให้ความสำคัญต่อขีดความสามารถใน “การรองรับ (Carrying capacity)” ซึ่งได้แก่ 1) การพัฒนาความสามารถในการรองรับปริมาณการเดินทางของนักท่องเที่ยวไทยในแต่ละช่วงเวลาอย่างเหมาะสม เช่น ศูนย์บริการข้อมูลข่าวสาร จุดพักก่อน สิ่งอำนวยความสะดวก ห้องน้ำที่สะอาด รวมถึงพื้นที่จอดรถที่ปลอดภัย และเพียงพอ และ 2) การพัฒนาความสามารถในการรองรับด้านการจัดการ เช่น การจัดตั้งกองอำนวยการการท่องเที่ยว มาตรการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว รวมถึงมาตรการป้องกันความเสียหายอันอาจเกิดขึ้นได้กับสถานที่งาน เป็นต้น นอกจากนี้ควรจัดให้มีการอบรมพนักงาน/เจ้าหน้าที่ให้มีความรับผิดชอบและซื่อสัตย์ในการปฏิบัติหน้าที่ ตลอดจนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้ทันสมัย ซึ่งการดำเนินงานทั้งหมดนี้ก็เพื่อเพิ่มความอุ่นใจ ความมั่นใจ และความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวไทยที่ได้เดินทางมาเที่ยวที่ตลาดถนนคนเดินในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 และเพื่อการเดินทางกลับมาเที่ยวอีกครั้งต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ จักรกฤษณ์ แสนพรหม (2556, บทคัดย่อ) ที่พบว่า การติดตั้งป้ายแจ้งข้อมูลและแผนที่ภายในบริเวณอยู่ในที่เหมาะสมและสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน มีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้คอยบริการในสภาพพร้อมบริการต่อความต้องการ รวมถึงการมีพื้นที่สำหรับจอดรถที่ปลอดภัยและมีอย่างเพียงพอเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยว

4. ด้านการส่งเสริมการตลาดของแหล่งท่องเที่ยว (PRO) โดยการสื่อสารให้นักท่องเที่ยวไทยทราบถึงข้อมูลการท่องเที่ยวทั้งจากสื่อโฆษณาและประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายและสม่ำเสมอ รวมถึงรายการ “ตลาดเด็ดประเทศไทย” รายการที่จะพาไปตะลุย “ตลาดต้องชม” ที่ครบทุกตลาดในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 รวมถึงสื่อ

สังคมออนไลน์และคำแนะนำหรือการชักชวนจากญาติหรือคนใกล้ชิด ทั้งนี้ตลาดถนนคนเดินยังได้จัดกิจกรรมพิเศษที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนอีกด้วย แต่อย่างไรก็ตามเทศบาลตำบลรวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญต่อ 1) การกำหนดแผนการสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย 2) การกำหนดเนื้อหาและช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสม และ 3) การท่องเที่ยวตลาดถนนคนเดินที่จัดร่วมกับกิจกรรมตามเทศกาล หรือตามประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ เช่น เทศกาลปีใหม่ เทศกาลสงกรานต์ เทศกาลลอยกระทง เป็นต้น ซึ่งการส่งเสริมการตลาดในลักษณะนี้จะมีผลช่วยผลักดัน และเผยแพร่ชื่อเสียงของตลาดถนนคนเดินในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ให้เป็นที่รู้จักแก่บุคคลทั่วไปอย่างแพร่หลายมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของมนรัตน์ ใจเอื้อ (2560, หน้า 13) ที่พบว่า ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดเป็นตัวแปรสำคัญที่จะนำไปสู่รูปแบบการตลาดเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในพื้นที่ต่อไป

จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวไทยที่เดินทางเที่ยวตลาดถนนคนเดินในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ทั้ง 4 องค์ประกอบดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดในการท่องเที่ยวของ พลอยระพี ชลวณิช (2555, หน้า 16) ที่กล่าวว่า แรงจูงใจในการท่องเที่ยวเป็นสิ่งกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวออกเดินทางท่องเที่ยวเพื่อสนองความต้องการของตนเอง ซึ่งนักท่องเที่ยวจะเดินทางท่องเที่ยวหรือไม่ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยดังนี้คือ 1) สิ่งจูงใจทางกายภาพ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ 2) สิ่งจูงใจทางวัฒนธรรม เป็นความปรารถนาที่อยากรู้จักเรื่องราว สถานที่ ดนตรี และศิลปะ 3) สิ่งจูงใจระหว่างบุคคล หรือความปรารถนาที่อยากจะได้พบคนใหม่ๆ และ 4) สิ่งจูงใจด้านสถานภาพและชื่อเสียง หรือคือความต้องการพัฒนาตนเองและแสดงความสำคัญของตนเอง

สำหรับด้านความสามารถในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (ACC) เป็นองค์ประกอบที่ไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวไทยที่เดินทางมาเที่ยวตลาดถนนคนเดินในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 เนื่องจากทุกสถานที่ท่องเที่ยวในปัจจุบันสามารถเข้าถึงได้ง่าย เดินทางได้สะดวก มีการจัดการที่มีมาตรฐาน จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเลือกไปเที่ยว ณ สถานที่แห่งใดก็ได้ทุกๆ ที่

สอดคล้องกับงานวิจัยของชิตวร ประดิษฐ์รอด (2557, หน้า 57-58) ที่พบว่า การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเป็นปัจจัยหนึ่งที่ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยว ปริมาณของคณวิทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวตลาดถนนคนเดินในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวทั้งในด้านทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยว ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงความสะดวกและปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว แต่อย่างไรก็ตามการที่ตลาดถนนคนเดินในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 จะประสบความสำเร็จอย่างต่อเนื่อง ยังต้องขึ้นอยู่กับ 1) นโยบายด้านการท่องเที่ยวที่ชัดเจนและต่อเนื่อง 2) การสนับสนุนงบประมาณที่จำเป็น 3) ความร่วมมือของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ และ 4) การบูรณาการในการบริหารจัดการต่างๆ อย่างเหมาะสมถูกต้องกับสถานการณ์ ทั้งนี้เพื่อให้ตลาดถนนคนเดินในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและได้รับความนิยมในที่สุด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจของผู้ประกอบการร้านค้าในตลาดถนนคนเดินในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ทั้งนี้
2. การศึกษาเปรียบเทียบองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่ส่งผลการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปเที่ยวตลาดถนนคนเดินในกลุ่มจังหวัดอื่นๆ ที่รัฐบาลกำหนดให้เป็น “ตลาดต้องชม”

บรรณานุกรม

จักรกฤษณ์ แสนพรหม. (2556). ความจำเป็นของสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุในพื้นที่ กรณีศึกษา สถานที่ท่องเที่ยวซึ่งเป็นพระธาตุบริวารของพระธาตุพนม จังหวัดนครพนม.

วิทยานิพนธ์หลักสูตรวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิศวกรรมโยธา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

จารุวรรณ เจตเกษกิจ. (2555). การใส่วัฒนธรรมเข้าไปในตัวสินค้า. **อุตสาหกรรมสาร**, 54(6), 18-19.

เจตน์สฤษฎี สังขพันธ์, เกียรติวาท บัญการ และชุติมา หวังเบญหมัด. (2559). ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการตลาดน้ำคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. **วารสารวิทยาการจัดการ**, 33(1), 25-50.

ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. (2548). **การวางแผนและการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชลันดา ไกลชิด. (2557). **ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่ออิคิได๋ มาร์เก็ต ในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ**.

ชิตวร ประดิษฐ์รอด. (2557). **ปัจจัยองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวและปัจจัยแรงจูงใจในการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวบริเวณทลของคณวิทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ**.

ชุติมา นุตยะสกุล และประสพชัย พสุนนท์. (2559). **ปัจจัยการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวตลาดน้ำวัดลำพญา จังหวัดนครปฐม. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี**, 10(1), 132-150.

ณิชากรีย จันทรอินทร์. (2556). **ปัจจัยที่มีผลเชิงบวกต่อความตั้งใจที่จะท่องเที่ยวของผู้บริโภคในงานท่องเที่ยวไทย ณ ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ**.

ดุขฎี เทียมเทศ บุญมาสูงทรง, สุพรรณิ พรภักดี และปฐม หนูนนัด. (2557). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการการท่องเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวในอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา . นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน**.

- ชนดล สุวรรณนิกษะ. (2556). แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรณีศึกษาวัดไร่ขิง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประมะ สตะเวทิน. (2546). หลักนิเทศศาสตร์. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองสาสน์การพิมพ์.
- บุญณดา สัตย์มุข. (2553). การประเมินศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำมูล: กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ 3 แห่งในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- พรทิพย์ บุญเที่ยงธรรม. (2555). การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว ความคาดหวัง และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาเที่ยวตลาดน้ำในเขตตลิ่งชัน จังหวัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- พลอยระวี ชลวณิช. (2555). แรงจูงใจที่มีต่อการท่องเที่ยวภายในประเทศของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มนรัตน์ ใจเอื้อ. (2560). รูปแบบการตลาดเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม: ชุมชนบางหลวง ตำบลบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม. วารสารวิชาการศรีปทุม, 13(4), 13-24.
- วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง. (2547). เส้นทางท่องเที่ยวสถาปัตยกรรมเชิงประวัติศาสตร์. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิธาน จินาภักดิ์. (2555). ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่ออุทยานแห่งชาติน้ำตกเอราวัณจังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการนันทนาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศิริเพ็ญ ดาบเพชร. (2557). การเลือกสถานที่ท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวครั้งแรกและนักท่องเที่ยวซ้ำ. *วารสารบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร*, 9(2), 39-59.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). **กรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง (สุโขทัย อุตรดิตถ์ พิษณุโลก เพชรบูรณ์ ตาก)**. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (2560). การส่งเสริมและพัฒนาตลาด. *จดหมายข่าวพาณิชย์ภูมิภาค*, 2(5), 1-7.

อมรราวดี คำบุญ. (2556). การประเมินความพร้อมทางการท่องเที่ยวของเมืองท่องเที่ยวขนาดเล็ก อ.เขมราฐ จ.อุบลราชธานี. *วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย*, 8(2), 3-22.

Cochran, W.G. (1977). *Sampling techniques*. (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons.

Goossens, C. (2000). Tourism information and pleasure motivation. *Annals of tourism research*, 27(2), 301-321.

Inskeep, E. (1991). *Tourism planning: an integrated and sustainable development approach*. Van Nostrand Reinhold.

Kotler, P., Asplund, C., Rein, I., & Haider, D. (1999). *Marketing Places Europe: How to Attract Investments, Industries, Residents and Visitors to Cities, Communities, Regions, and Nations in Europe*. Financial Times.

Shahrivar, R. B. (2012). Factors That Influence Tourist Satisfaction. *Journal of Travel and Tourism Research (Special Issue)*, 61-79.

Suanmali, S. (2014). Factors affecting tourist satisfaction: An empirical study in the northern part of Thailand. In *SHS Web of Conferences*. (Vol. 12, p. 01027). EDP Sciences.

วาระสารพัด

การพัฒนามัคคุเทศก์น้อยด้านภาษาจีนเบื้องต้น
สำหรับเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ อำเภอลองลาน
จังหวัดกำแพงเพชร

Basic Chinese for Young Ethnic Tour
Guides Development in Khlong Lan
District, Kamphaeng Phet Province.

บัญชา วัฒนาทัศนีย์¹

Bancha Wattanatadsanee

มาลัยรัตน์ คณิตชยานันท์²

Malairat Kanitchayanun

บุญยнуช โพธิ์อ่วม³

Punyanuch Phouam

Kang, Chiung-Wen⁴

Kang, Chiung-Wen

บทคัดย่อ

อำเภอลองลาน เป็นพื้นที่ที่มีความโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดกำแพงเพชร เนื่องจากมีความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยว ทั้งทางธรรมชาติ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ ที่พร้อมต่อการต้อนรับนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ (2) เพื่อพัฒนาบทเรียนด้านการท่องเที่ยวสำหรับมัคคุเทศก์น้อยด้านภาษาจีนเบื้องต้นสำหรับเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ และ (3) จัดกิจกรรมพร้อมประเมินผลการพัฒนาดังกล่าว ผลการศึกษา พบว่า อำเภอลอง

^{1,2,3,4} อาจารย์, สาขาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ลาน มีเนื้อที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าไม้ คิดเป็นร้อยละ 61.76 มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ประกอบด้วย อุทยานแห่งชาติ ศูนย์หัตถกรรมชาวเขา ศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมฯ คลองน้ำไหล ศูนย์วัฒนธรรมชาวเขา น้ำตก และมีกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา จำนวน 6 เผ่า การพัฒนาบทเรียนภาษาจีนเบื้องต้นสำหรับมัคคุเทศก์น้อยที่เป็นเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ พบว่า สามารถพัฒนาบทเรียนให้สอดคล้องกับแหล่งท่องเที่ยวโดยจำแนกออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ (1) การทักทาย แนะนำตัว และการสนทนาเบื้องต้น (2) การแนะนำและอธิบายสถานที่ (3) ประโยคคำถามทั่วไปเบื้องต้น และ (4) ตัวเลขและการนับจำนวน ส่วนในด้านการจัดกิจกรรมและประเมินผลนั้น พบว่า มีเยาวชนเข้าร่วมและผ่านกิจกรรม 30 คน มีระดับความพึงพอใจโดยภาพรวม และประเมินการเป็นมัคคุเทศก์น้อย 4 ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการเป็นมัคคุเทศก์น้อย ความรู้ที่ได้รับ ประโยชน์ที่ได้รับ และผลลัพธ์จากการเข้าร่วมกิจกรรม อยู่ในเกณฑ์ระดับมากทั้งหมด

คำสำคัญ: มัคคุเทศก์น้อย, ภาษาจีน, การท่องเที่ยว, กลุ่มชาติพันธุ์, อำเภอคลองลาน

Abstract

Khlong Lan District is an outstanding area that is well-known in tourist attraction in Kamphaeng Phet Province due to diverse tourism resources namely nature, culture and lifestyles of ethnic group. The purposes of this study were to survey and collect the tourism information toward ethnic group in the area, to develop and evaluate Chinese lesson for young ethnic guide. The findings revealed that Khlong Lan District and 61.76 percent are forests. This area consists of well-known tourist attractions namely Khlong Lan National Park, Hill Tribe Silverware Handicraft Center, Khlong Namlai Cultural Promotion Center, Hill Tribe Cultural Center, Khlong Lan Waterfall and Khlong Namlai Waterfall. Besides, there were six ethnic groups living in the area. The

Chinese lesson for young ethnic tour guides was able to develop four aspects: (1) greeting, self-introduction, basic conversation, (2) storytelling, (3) basic Chinese questions, and (4) counting in Chinese. The overall satisfaction and level in terms of performance, knowledge, useful aspects and outcome of 30 young ethnic tour guides found that they are in high satisfactory levels.

Keywords: Young Guide, Chinese Language, Tourism, Ethnic Group, Klong Lan District

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจที่สำคัญในประเทศไทย มีส่วนทำให้ค่าผลผลิตมวลรวมในประเทศไทยอยู่ที่ประมาณร้อยละ 17.7 ใน พ.ศ. 2559 (ไทยรัฐ ฉบับพิมพ์, 2560) และใน พ.ศ. 2561 มีนักท่องเที่ยวต่างชาติมากกว่า 38 ล้านคน ทำให้มีรายได้เข้าประเทศมากถึง 2 ล้านล้านบาท ซึ่งเพิ่มมาจากปี พ.ศ. 2557-2560 ที่มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 24 ล้านคน เป็น 30 ล้านคน 33 ล้านคน 35 ล้านคน ตามลำดับ (กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562; การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2562) โดยนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาประเทศไทยมากที่สุด 5 อันดับแรก คือ จีน มาเลเซีย เกาหลี ญี่ปุ่น และลาว ในขณะที่กลุ่มนักท่องเที่ยวที่สร้างรายได้ 5 อันดับแรก คือ จีน รัสเซีย สหรัฐอเมริกา มาเลเซีย และเกาหลี ตามลำดับ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2562)

ปัจจุบันรูปแบบการท่องเที่ยวได้ปรับเปลี่ยนไปหลายแนวทาง นอกเหนือจากการท่องเที่ยวตามประเพณีนิยมที่ทำกันมายาวนานจากการนิยมไปเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวที่รู้จักคุ้นเคยกันดี ปรับเปลี่ยนมาเป็นการท่องเที่ยวทางเลือกที่จำเพาะเจาะจงมากขึ้น มีชุมชนเล็ก ๆ มากมายที่เปิดตัวเองเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ด้วยเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (MGR Online, 2551) ทั้งนี้ การสื่อสารหรือประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวนั้น เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างมาก เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และทราบข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว โดยปัจจุบันการ

ท่องเที่ยวโดยชุมชน ไม่ได้มีลักษณะจำเพาะไว้เพื่อนักท่องเที่ยวในท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังสนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยวต่างชาติอีกด้วย โดยมีคหุเทศก์ หรือ ผู้ชี้แนะ ผู้ชี้ทาง เป็นบุคคลสำคัญในการนำเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีหน้าที่เป็นผู้นำนักท่องเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสถานที่หรือบุคคลใด โดยได้รับค่าตอบแทน รวมถึงเป็นผู้อำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ เช่น การเดินทาง ที่พัก อาหาร และเครื่องดื่ม การซื้อของที่ระลึก ตลอดจนความปลอดภัยทั้งร่างกายและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ยังมีคหุเทศก์น้อยหมายถึงกลุ่มของเยาวชนที่ทำหน้าที่นำเที่ยวกแก่นักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2563)

อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร เป็นอำเภอที่มีความโดดเด่นทางด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ แต่ยังคงกระบวนการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ รวมทั้งยังขาดบุคลากรในการนำเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยเฉพาะชาวจีนที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นที่มาและความสำคัญของการศึกษานี้ โดยมีเป้าหมายเพื่อสำรวจภาคสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร เมื่อได้ข้อมูลแล้วจึงดำเนินการพัฒนาบทเรียนภาษาจีนเบื้องต้นสำหรับคหุเทศก์ที่เป็นเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร พร้อมทั้งจัดกิจกรรมและประเมินผลการพัฒนา อันจะนำไปสู่การสนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

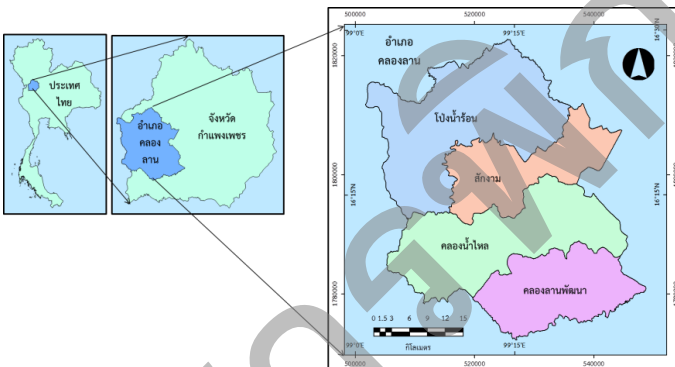
1. เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและกลุ่มชาติพันธุ์ ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อพัฒนาบทเรียนภาษาจีนเบื้องต้นสำหรับคหุเทศก์ที่เป็นเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

3. เพื่อประเมินผลการพัฒนามัคคุเทศก์น้อยด้านภาษาจีนเบื้องต้นสำหรับเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

ขอบเขตของการวิจัย

1. พื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษา คือ อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร มีเนื้อที่รวม 1,635.86 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,022,412 ไร่ โดยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าไม้ คิดเป็นร้อยละ 61.76 ของพื้นที่ทั้งหมด ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 พื้นที่ศึกษา

ที่มา: การจัดทำแผนที่, 2563.

2. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย คือ เยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ ในอำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 30 คน

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

3.1 สํารวจภาคสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและกลุ่มชาติพันธุ์ ในอำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร โดยมีข้อมูลในการจัดเก็บรวบรวม ประกอบด้วย

- 3.1.1 ข้อมูลสภาพพื้นที่โดยทั่วไป และบริบทชุมชน
- 3.1.2 ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวและสถานที่ท่องเที่ยว
- 3.1.3 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์

3.2 พัฒนabatเรียนด้านการท่องเที่ยวสำหรับมัคคุเทศก์น้อยด้านภาษาจีนเบื้องต้นสำหรับเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์

3.3 จัดกิจกรรมการพัฒนามัคคุเทศก์น้อยด้านภาษาจีนเบื้องต้นสำหรับเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ จำนวน 2 ครั้ง เพื่อสร้างกิจกรรมในการฝึกมัคคุเทศก์น้อย และทดสอบใช้กิจกรรมมัคคุเทศก์น้อยในพื้นที่จริง

3.4 ประเมินผลการพัฒนามัคคุเทศก์น้อยด้านภาษาจีนเบื้องต้นสำหรับเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การสำรวจภาคสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและกลุ่มชาติพันธุ์ ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร มีขั้นตอน ดังนี้

1.1 วางแผนการสำรวจภาคสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและกลุ่มชาติพันธุ์ ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

1.2 จัดทำแบบสำรวจข้อมูลภาคสนามด้านแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแผนที่ฐานที่ใช้ในการสำรวจภาคสนาม และแผนที่เฉพาะเรื่องเพื่อการนำเสนอข้อมูลเชิงพื้นที่

1.3 ลงสำรวจภาคสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและกลุ่มชาติพันธุ์

1.4 วิเคราะห์ข้อมูล จัดทำแผนที่เพื่อการเผยแพร่

1.5 บันทึกและสรุปผลการศึกษา

2. การพัฒนabatเรียนด้านการท่องเที่ยวสำหรับมัคคุเทศก์น้อยด้านภาษาจีนเบื้องต้นสำหรับเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร มีขั้นตอน ดังนี้

2.1 วางแผนการพัฒนabatเรียนด้านการท่องเที่ยวสำหรับมัคคุเทศก์น้อยด้านภาษาจีนเบื้องต้นสำหรับเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์

2.2 พัฒนabatเรียนด้านการท่องเที่ยวสำหรับมัคคุเทศก์น้อยด้านภาษาจีนเบื้องต้นสำหรับเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์

2.3 จัดพิมพ์บทเรียนด้านการท่องเที่ยวสำหรับมัคคุเทศก์น้อยด้านภาษาจีนเบื้องต้นสำหรับเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์

2.4 บันทึกและสรุปผลการศึกษา

3. การจัดกิจกรรมและประเมินผลการพัฒนามัคคุเทศก์น้อยด้านภาษาจีนเบื้องต้นสำหรับเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร มีขั้นตอน ดังนี้

3.1 วางแผนการจัดกิจกรรมการพัฒนามัคคุเทศก์น้อยด้านภาษาจีนเบื้องต้นสำหรับเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์

3.2 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมการพัฒนามัคคุเทศก์น้อยด้านภาษาจีนเบื้องต้นสำหรับเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์

3.3 จัดกิจกรรมการพัฒนามัคคุเทศก์น้อยด้านภาษาจีนเบื้องต้นสำหรับเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ โดยที่

ครั้งที่ 1 จัดขึ้นในวันที่ 20-23 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561 ณ ศูนย์ประชุมพัฒนาราชวรพื้นที่สูง ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

ครั้งที่ 2 จัดขึ้นในวันที่ 30 เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2561 ถึง 1 กรกฎาคม 2561 และวันที่ 7-8 เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2561 ณ ศูนย์ประชุมพัฒนาราชวรพื้นที่สูงจังหวัดกำแพงเพชร น้ำตกคลองลาน และน้ำตกคลองน้ำไหล

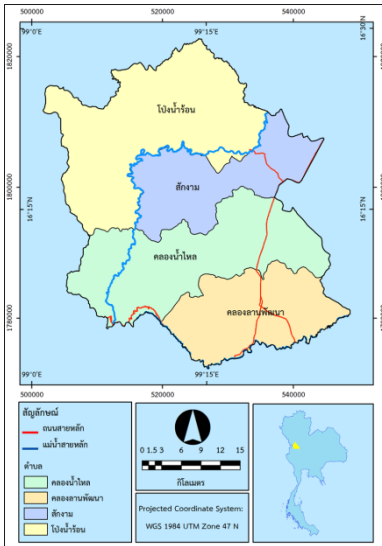
3.4 ประเมินผลการพัฒนามัคคุเทศก์น้อยด้านภาษาจีนเบื้องต้นสำหรับเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร จากผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 30 คน (เฉพาะผู้เข้าร่วมกิจกรรมและผ่านกิจกรรมทั้งสองครั้ง) โดยมีขั้นตอน ประกอบด้วย ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมประเมินผลกิจกรรม รวบรวมข้อมูลจากแบบประเมิน กรอกราคะแนนและข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปด้านการวิเคราะห์ข้อมูล รวมค่าคะแนนในแต่ละประเด็น พร้อมหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นประเมินผลข้อมูลความพึงพอใจเชิงปริมาณและแปลผล โดยใช้เกณฑ์การใช้ขอบเขตที่แท้จริง (exact limits)

3.5 บันทึกและสรุปผลการศึกษา

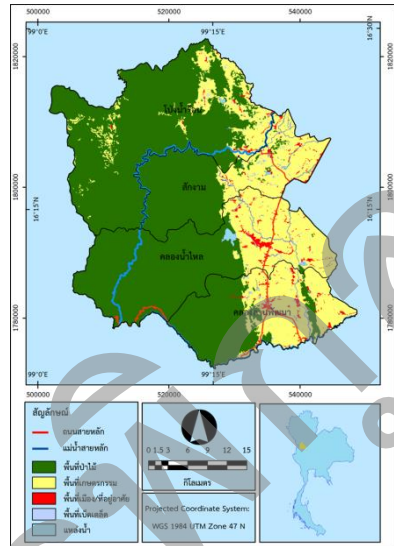
ผลการวิจัย

การสำรวจภาคสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า อำเภอลองลาน มีเนื้อที่รวม 1,635.86 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,022,412 ไร่ โดยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าไม้รวม 1,010.31 ตารางกิโลเมตร หรือ 631,441 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 61.76 ของพื้นที่ทั้งหมด ซึ่งอยู่ทางด้านฝั่งตะวันตกของอำเภอ ส่วนพื้นที่ฝั่งตะวันออกของอำเภอจะเป็นพื้นที่เกษตรกรรม โดยอำเภอลองลานมีระดับความสูงของพื้นที่ตั้งแต่ระดับทะเลปานกลาง จนถึง 1,944 เมตร จากระดับทะเลปานกลาง

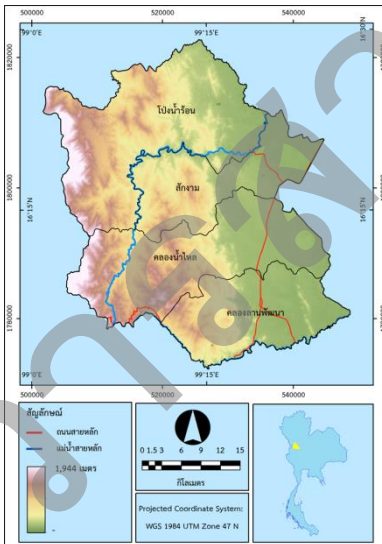
อำเภอลองลาน แบ่งการปกครองออกเป็น 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลคลองน้ำไหล ตำบลโป่งน้ำร้อน ตำบลคลองลานพัฒนา และตำบลสักงาม มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ประกอบด้วย อุทยานแห่งชาติคลองลาน ศูนย์หัตถกรรมเครื่องเงินชาวเขา ศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมฯ คลองน้ำไหล ศูนย์วัฒนธรรมชาวเขา น้ำตกคลองลาน และ น้ำตกคลองน้ำไหล มีกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา จำนวน 6 เผ่า อันได้แก่ ชนเผ่าม้ง ชนเผ่าอ้าวเมียน (เย้า) ชนเผ่าลีซอ (ลีซู) ชนเผ่าลาหู่ซี (แม้ว) ชนเผ่าปากกะญอ (กระเหรี่ยง) และชนเผ่าลัวะ (ดังภาพที่ 2-5)



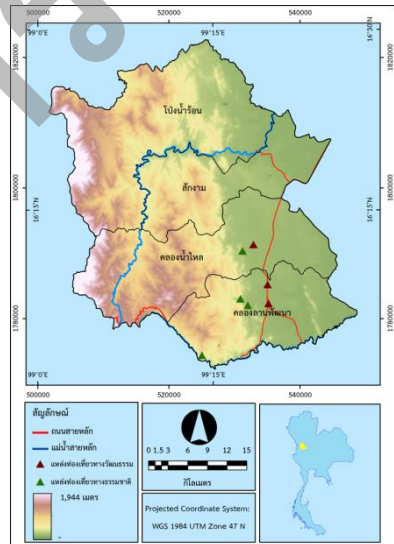
ภาพที่ 2 ขอบเขตพื้นที่ศึกษา



ภาพที่ 3 การใช้ประโยชน์ที่ดิน



ภาพที่ 4 ระดับความสูงของพื้นที่



ภาพที่ 5 แหล่งท่องเที่ยว

ที่มา: การจัดทำแผนที่, 2563.

การพัฒนาบทเรียนด้านการท่องเที่ยวสำหรับมัคคุเทศก์น้อยด้านภาษาจีนเบื้องต้น สำหรับเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

การศึกษาในส่วนนี้ พบว่า สามารถพัฒนาบทเรียนได้ 1 หลักสูตร ซึ่งเป็นหลักสูตรระดับเบื้องต้น เนื่องจากเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมยังไม่มีพื้นฐานในการเรียนภาษาจีน ทั้งนี้ ประเด็นสำคัญของหลักสูตรมีเนื้อหา ประกอบด้วย

1. การทักทาย การแนะนำตัว และการสนทนาเบื้องต้น
2. การบอกชื่อและอธิบายสถานที่
3. ประโยคคำถามทั่วไปเบื้องต้น
4. ตัวเลขและการนับจำนวน

โดยที่ บทเรียนด้านการทักทาย การแนะนำตัว และการสนทนาเบื้องต้น เป็นบทเรียนที่เน้นกระบวนการเริ่มต้นของการมีปฏิสัมพันธ์ของมัคคุเทศก์น้อยกับนักท่องเที่ยวชาวจีน มีตัวอย่าง เช่น

A: 你好! (สวัสดีครับ/ค่ะ)

B: 你好! (สวัสดีครับ/ค่ะ)

A: 你叫什么名字? (คุณชื่ออะไรคะ?)

B: 我叫 Nadech, 你呢? (ผมชื่อ ณเดช ครับ คุณล่ะครับ?)

A: 我叫 Yaya。很高兴认识你!

(ฉันชื่อ ยญาคะ ยินดีที่ได้รู้จักค่ะ)

B: 我也很高兴认识你。(ผมก็ยินดีที่ได้รู้จักเช่นกันครับ)

บทเรียนด้านการบอกชื่อและอธิบายสถานที่ เป็นบทเรียนที่เน้นกระบวนการแนะนำและพรรณนาเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว การแสดงถึงความโดดเด่น เอกลักษณ์ ความสวยงาม และความน่าดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว มีตัวอย่าง เช่น

A: 这是哪里? (ที่นี่ที่ไหนครับ)

B: 这是空兰瀑布。(ที่นี่ คือน้ำตกคลองลานค่ะ)

A: 这里很漂亮。(ที่นี่ สวยมากครับ)

B: 对! 这里又漂亮又安静。(ใช่ ที่นี่ทั้งสวยทั้งสงบ)

A: 这里有什么? (ที่นี่ มีอะไรบ้างครับ)

B: 这里有宾馆, 打帐篷, 咖啡店。

(ที่นี่ มีโรงแรม ทางเดินที่ ร้านกาแฟ)

A: 很好! 我们可以做什么?

(ดีมากเลย พวกเราสามารถทำอะไรได้บ้างครับ?)

B: 你们可以游泳, 休息休息!

(พวกคุณสามารถพักผ่อนหย่อนใจ เล่นน้ำได้ค่ะ)

บทเรียนประโยคคำถามทั่วไปเบื้องต้น เป็นบทเรียนที่เน้นปฏิสัมพันธ์ของ
ภาคีเทศกั๋นน้อยกับนักท่องเที่ยวนักชววจินระหว่างการท่องเที่ยวน เน้นการบรรยาย
สถานที่ท่องเที่ยวน การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า การให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวน
มีตัวอย่าง เช่น

A: 你买什么? (คุณจะซื้ออะไรครับ?)

B: 我买衣服。这是什么衣服?

(ฉันจะซื้อเสื้อผ้าค่ะ นี่เป็นเสื้ออะไรคะ?)

A: 这是苗族衣服。(นี่เป็นเสื้อของชาวแม้งครับ)

B: 他们的衣服很漂亮。

(เสื้อผ้าของพวกเขาสวยมากเลยคะ)

A: 这是他们的手工艺品。(นี่เป็นงานฝีมือของพวกเขาครับ)

B: 很不错! (ใช้ได้เลยคะ/ฝีมือไม่เลวนะคะ)

A: 你要吃什么? (คุณต้องการกินอะไรคะ?)

B: 我要吃面条。(ผมต้องการกินก๋วยเตี๋ยวครับ)

A: 你要喝什么? (คุณต้องการดื่มอะไรคะ?)

B: 我要喝咖啡。(ผมต้องการดื่มกาแฟครับ)

A: 他呢? (เขาละคะ?)

B: 他要喝可口可乐。(เขาต้องการดื่มโค้กครับ)

บทเรียนเกี่ยวกับตัวเลขและการนับจำนวน เป็นบทเรียนที่เน้นการฝึก
คำศัพท์เกี่ยวกับตัวเลขและการนับจำนวน ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่จะพบใน
ชีวิตประจำวัน เช่น การถามราคาสินค้า การบอกระยะทาง การบอกวันเวลา เป็นต้น
มีตัวอย่าง เช่น

A: 请问, 这个纪念品多少钱?

(ขอถามหน่อยค่ะ ของที่ระลึกชิ้นนี้ราคาเท่าไรคะ?)

B: 十五 块 泰铢。(15 บาทครับ)

A: 这件 衣服 多少 钱? (เสื้อตัวนี้ราคาเท่าไรคะ?)

B: 这件 衣服 九十九 块 泰铢。

(เสื้อตัวนี้ราคา 99 บาทครับ)

A: 我 要 去 空兰瀑布, 远 吗

(ฉันต้องการไปที่น้ำตกคลองลาน ไกลมั๊ยคะ?)

B: 不 远, 40 公里。(ไม่ไกล 40 กม. ครับ)

A: 要 开车 多长时间? (ใช้เวลาขับรถนานแค่ไหนคะ?)

B: 30 分钟 就 到。(30 นาที ก็ถึงแล้วครับ)

ข้อความบทเรียนดังที่กล่าวไว้ข้างต้น สามารถนำมาประกอบกันเป็นการอธิบายแหล่งท่องเที่ยวของมณฑลคุนหมิงน้อยด้านภาษาจีนตามสถานการณ์จริง ได้ดังตัวอย่างข้างล่างนี้

“空兰县是甘烹碧府最多的少数民族。有苗族，瑶族，拉祜族，傈僳族，克伦族。有很多好吃的东西，还有旅游景点叫“空兰瀑布”，高100米，瀑布很漂亮，水很清，可以看到鱼。这里也有宾馆，也有咖啡店，东西很好吃。你们可以来空兰玩，我们很欢迎你们！”

“อำเภอคลองลาน เป็นอำเภอที่มีชนเผ่าอาศัยมากที่สุดของจังหวัดกำแพงเพชร ได้แก่ เผ่าม้ง เผ่าลาหู่ กระเหรี่ยง (ปกากะยอ) ลีซอ เป็นต้น มีของอร่อยน่ากินมากมาย และมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ คือ น้ำตกคลองลาน มีความสูง 100 เมตร เป็นน้ำตกที่สวยงาม น้ำใส สามารถมองเห็นปลา ที่นี่ยังมีที่พัก ร้านอาหาร ของอร่อยมากมาย ยินดีต้อนรับทุกท่าน มาเที่ยวคลองลานกันนะคะ/ค่ะ ”

ผลการวิจัยด้านการจัดกิจกรรมและประเมินผลการพัฒนามัคคุเทศก์น้อยด้านภาษาจีนเบื้องต้นสำหรับเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

การจัดกิจกรรมนี้ มีผู้เข้าร่วมอบรมรวมจำนวน 80 คน จัดขึ้น 2 ครั้ง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ครั้งที่ 1 จัดขึ้นในวันที่ 20-23 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561 ณ ศูนย์ประชุมพัฒนาราชกรพื้นที่สูง ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 50 ราย

ครั้งที่ 2 จัดขึ้นในวันที่ 30 เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2561 ถึง 1 กรกฎาคม 2561 และวันที่ 7-8 เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2561 ณ ศูนย์ประชุมพัฒนาราชกรพื้นที่สูงจังหวัดกำแพงเพชร น้ำตกคลองลาน และน้ำตกคลองน้ำไหล มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 30 คน

การประเมินผลความพึงพอใจในการพัฒนามัคคุเทศก์น้อยด้านภาษาจีนเบื้องต้นสำหรับเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 30 คน (เฉพาะกลุ่มเยาวชนที่ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมทั้งสองครั้ง) พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 76.67) เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 56.67) เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ร้อยละ 20.00 เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอ ร้อยละ 20.00 และเป็นกลุ่มชาวไทย ร้อยละ 60.00

ทั้งนี้ ผลการประเมิน พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจในภาพรวมระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.06) โดยที่ประเด็นด้านระดับความพึงพอใจด้านวิทยากรมีความพึงพอใจระดับมากที่สุด ด้านสถานที่ระดับมาก ด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่ระดับมากถึงมากที่สุด ด้านความรู้ความเข้าใจหลังการอบรมระดับมาก และด้านการนำความรู้ไปใช้หลังการอบรมระดับมากถึงมากที่สุด ส่วนในประเด็นด้านความพึงพอใจด้านการเป็นมัคคุเทศก์น้อยด้านภาษาจีนเบื้องต้นจากการตรวจวัด 5 ประเด็น พบว่า ทั้งด้านความสามารถในการเป็นมัคคุเทศก์น้อยด้านภาษาจีนเบื้องต้น ความรู้ที่ได้รับ ประโยชน์ที่ได้รับ และผลลัพธ์จากการเข้าร่วมกิจกรรม มีความพึงพอใจระดับมาก ทุกประเด็น ขั้ววัด ดังตาราง 1

ตาราง 1 ระดับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมมัคคุเทศก์น้อยด้านภาษาจีนเบื้องต้นสำหรับเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์

ประเด็น	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
ระดับความพึงพอใจด้านวิทยาการ			
1. การเตรียมตัวและความพร้อมของวิทยาการ	4.53	0.57	มากที่สุด
2. การถ่ายทอดของวิทยาการ	4.60	0.56	มากที่สุด
3. สามารถอธิบายเนื้อหาได้ชัดเจนและตรงประเด็น	4.50	0.68	มาก
4. ใช้ภาษาที่เหมาะสม และเข้าใจง่าย	4.53	0.57	มากที่สุด
5. การตอบคำถามของวิทยาการ	4.43	0.68	มาก
6. เอกสารประกอบการบรรยายเหมาะสม	4.63	0.56	มากที่สุด
ระดับความพึงพอใจด้านสถานที่			
1. สถานที่สะอาดและมีความเหมาะสม	4.47	0.51	มาก
2. ความพร้อมของอุปกรณ์ไฮโดรทันอุปกรณ์	4.47	0.68	มาก
3. ระยะเวลาในการอบรม	4.57	0.57	มากที่สุด
ระดับความพึงพอใจด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่			
1. การบริการของเจ้าหน้าที่	4.40	0.56	มาก
2. การประสานงานของเจ้าหน้าที่	4.43	0.63	มาก
3. การอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่	4.53	0.51	มากที่สุด
4. การให้คำแนะนำ หรือตอบข้อซักถามของเจ้าหน้าที่	4.63	0.56	มากที่สุด
ระดับความพึงพอใจด้านความรู้ความเข้าใจหลังการอบรม			
1. สามารถบอกประโยชน์ของกิจกรรมได้	4.47	0.57	มาก
2. สามารถบอกข้อดีของกิจกรรมได้	4.57	0.63	มากที่สุด
3. สามารถอธิบายรายละเอียดของกิจกรรมได้	4.53	0.73	มากที่สุด
4. สามารถจัดระบบความคิดและพัฒนางานอย่างเป็นระบบ	4.43	0.68	มาก
5. สามารถทำงานเป็นทีม และปรับตัวในการทำงานได้	4.33	0.71	มาก
ระดับความพึงพอใจด้านการนำความรู้ไปใช้หลังการอบรม			
1. สามารถนำความรู้ความสามารถที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ได้	4.53	0.63	มากที่สุด
2. สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่/ถ่ายทอดแก่ชุมชนได้	4.50	0.63	มาก
3. สามารถให้คำปรึกษาแก่เพื่อนร่วมงานได้	4.33	0.66	มาก
4. มีความมั่นใจและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ได้	4.57	0.63	มากที่สุด
ระดับความพึงพอใจด้านการเป็นมัคคุเทศก์น้อยด้านภาษาจีนเบื้องต้น			
1. ความสามารถในการเป็นมัคคุเทศก์น้อย	4.22	0.85	มาก

ประเด็น	$\bar{X}$	S.D.	การ แปลผล
2. ความรู้ที่ได้รับจากการเป็นมัคคุเทศก์น้อย	4.15	0.65	มาก
3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการเป็นมัคคุเทศก์น้อย	4.37	0.63	มาก
4. ผลลัพธ์จากการเข้าร่วมกิจกรรมมัคคุเทศก์น้อย	4.02	0.54	มาก
ความพึงพอใจในภาพรวม	4.48	0.06	มาก

การอภิปรายผล

งานวิจัยนี้มีกระบวนการวิธีที่สอดคล้องกับการศึกษาของจุฑาทิพย์ สุทธิเทพ (2559, บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาเยาวชนมัคคุเทศก์หรือมัคคุเทศก์น้อยเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวท้องถิ่นของเยาวชน ตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้วิธีการแบบมีส่วนร่วมมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทและศักยภาพในการพัฒนามัคคุเทศก์น้อย ศึกษาและสร้างการเรียนรู้ให้กับเยาวชน และสร้างแนวทางการนำชมแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน โดยมุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน มีการสำรวจแหล่งท่องเที่ยว การฝึกอบรม และการฝึกปฏิบัติการณ์เป็นมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยว

ในการพัฒนาบทเรียนหรือหลักสูตรนั้น ควรมีการวางแผนและเขียนหลักสูตรให้ชัดเจน ประกอบด้วย (1) หลักการ (2) จุดมุ่งหมาย (3) โครงสร้าง (4) ขอบข่ายเนื้อหา (5) กิจกรรมในการฝึกอบรม (6) สื่อประกอบการฝึกอบรม (7) ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม (8) เอกสารประกอบการฝึกอบรมสำหรับวิทยากร เอกสารประกอบการฝึกอบรมสำหรับมัคคุเทศก์น้อย (9) การวัดและประเมินผล และ (10) แผนการจัดการฝึกอบรม อีกทั้ง ควรมีการวัดผลก่อนและหลังการใช้หลักสูตร โดยกระบวนการทางสถิติ ดังการศึกษาของโกสิน สะตะ ประยูร วงศ์จันทร์ และ จิตติศักดิ์ เวชกามา (2559) มธุระดา เอี่ยมสุภา (2558) จันทร์ โกศล อมรัตน์ วัฒนธรวารินทร์ แก้วอุไร และ อังคณา อ่อนธานี (2556) ไศภิชฐ์ ศรีสัตตะรัตนมาศ (2551) อย่างไรก็ตามเนื่องจากการพัฒนาบทเรียนนี้ เป็นหลักสูตรระยะสั้น และผู้เรียนไม่มีพื้นฐานในด้านของภาษาจีนมาก่อน การศึกษาจึงไม่ครอบคลุมเนื้อหาดังกล่าว

ทั้งนี้ การพัฒนามัคคุเทศก์น้อย นอกจากจะทำให้เกิดบุคลากรในการนำเที่ยวชุมชนท้องถิ่น ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดทักษะ พัฒนาตัวเอง ศึกษาเรียนรู้จากประสบการณ์จริง รวมทั้งรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์สูงสุดแล้ว ยังปลูกฝังให้กลุ่มเยาวชนมีความรักและหวงแหน ทรัพยากรทางธรรมชาติ ประเพณี และวัฒนธรรมของตนอีกด้วย ดังผลการจัดกิจกรรมของอุทยานหลวงราชพฤกษ์ (2563)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยใช้ประโยชน์

1. สามารถประยุกต์ใช้บทเรียนด้านการท่องเที่ยวสำหรับมัคคุเทศก์น้อยด้านภาษาจีนเบื้องต้นสำหรับเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่อื่น ๆ ได้
2. สามารถใช้ผลการสำรวจภาคสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและกลุ่มชาติพันธุ์ ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร เป็นแนวทางในการวางแผนเชิงพื้นที่ด้านการท่องเที่ยวของอำเภอได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการเพิ่มเวลาในการพัฒนามัคคุเทศก์น้อยด้านภาษาจีนเบื้องต้นสำหรับเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ หรือการพัฒนามัคคุเทศก์น้อยด้านอื่น ๆ เนื่องจากกรณีเวลาที่จำกัด ทำให้เกิดปัญหาด้านการเรียนรู้ และจดจำเนื่องจากมีเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม ไม่มีพื้นฐานด้านภาษาจีนมาก่อน
2. ควรสนับสนุนให้มีการพัฒนามัคคุเทศก์น้อยด้านภาษาจีนเบื้องต้นสำหรับเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์อย่างต่อเนื่อง และเพิ่มระดับของบทเรียนที่มากขึ้น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น

บรรณานุกรม

กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). สถิตินักท่องเที่ยว

ต่างชาติเดินทางเข้ามาไทย. สืบค้นเมื่อ 26 มกราคม 2562, จาก

<http://tourism.go.th/index.php?mod=>

WebTourism &file=details&dID=7&cID=276&ddID=23044

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2562). สถิตินักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาไทย. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2562, จาก http://www2.tat.or.th/stat/web/static_download.php?Rpt=nmt.

โกสิน สตะ ประยูร วงศ์จันทร์ และ จิตติศักดิ์ เวชกามา. (2559). การพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น. **วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**, 10(1), 7-24.

จันทร์ โกศล อมรรัตน์ วัฒนธรร วาริรัตน์ แก้วอุไร และ อังคณา อ่อนธานี. (2556). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูสอนภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาสมรรถนะจัดทำหลักสูตรยุวมัคคุเทศก์ท้องถิ่น. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร**, 15(4), 33-44.

จุฑาทิพย์ สุทธิเทพ. (2559). การพัฒนายุวมัคคุเทศก์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวท้องถิ่นของเยาวชนตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา. **มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา**.

ไทยรัฐฉบับพิมพ์. (2560). ปี 59 ทำเงินเข้าไทยกระเปาะตุ้ง! **รัฐปลื้มตัวเลขท่องเที่ยวสวยหรู**. 17 กุมภาพันธ์ 2560.

มธุรดา เอี่ยมสุภา. (2558). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเตรียมความพร้อมการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนสำหรับมัคคุเทศก์น้อยในจังหวัดสิงห์บุรี. **ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี**.

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. (2563). **ความหมาย ประเภท หน้าที่ และความรับผิดชอบของมัคคุเทศก์**. สืบค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2563, จาก http://www.elfhs.ssru.ac.th/chantouch_wa/pluginfile.php/438/block_html/content/.

- โคธิษฐ์ ศรีสัตตะรัตนมาศ. (2551). การสร้างและทดลองใช้หลักสูตร
ฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน. ปริญญาศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อุทยานหลวงราชพฤกษ์. (2563). โครงการ “มัคคุเทศก์น้อย (RPR
AMBASSADOR)”. สืบค้นเมื่อ 8 มีนาคม 2563, จาก http://www.royalparkrajapruek.org/news/news_detail?newsid=154.
- MGR Online. (2551). “การท่องเที่ยวชุมชน” บนทางเลือก-ทางรอด. 23
ตุลาคม 2551.

แนวทางการพัฒนาเวชระเบียนของโรงพยาบาลสาธิต การแพทย์แผนไทย

Guidelines for the Development of Medical
Records of Thai Traditional Medicine
Demonstrative Hospital

ปราณี คำแก้ว¹

Pranee Kamkaew

ยิ่งยง เทาประเสริฐ²

Yingyong Taoprasert

กันยานุช เทาประเสริฐ³

Kanyanoot Taoprasert

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเวชระเบียนของโรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยทำการวิจัยจากเอกสาร กฎหมายและมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์แผนไทย และการแพทย์แผนปัจจุบัน และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก กลุ่มตัวอย่างคือแพทย์แผนไทย จำนวน 28 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่าแนวทางการพัฒนาเวชระเบียนของโรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทยประกอบด้วย 4 ข้อ ได้แก่ (1) กฎหมายและมาตรฐานคลินิกการแพทย์แผนไทย (2) มาตรฐานโรงพยาบาลการแพทย์แผนปัจจุบันและเวชระเบียนของการแพทย์แผนปัจจุบัน

^{1,3} อาจารย์ประจำวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

² นักศึกษาหลักสูตรการแพทย์แผนไทยคุณวุฒิบัณฑิต วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

- (3) แนวเวชปฏิบัติการรักษาโรคของโรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทย และ (4) ประสิทธิภาพการบันทึกข้อมูลเวชระเบียนของแพทย์แผนไทย

คำสำคัญ: แนวทาง, การพัฒนา, เวชระเบียน

Abstract

This qualitative study aimed to determine the guidelines for development of medical records of Thai traditional medicine demonstrative hospital. Literature reviews on laws in Thai traditional medical standards and conventional medicine as well as in-depth interviews with 28 Thai traditional medical doctors were employed. The results of content analysis showed that the development of the guidelines consisted of: 1) the laws and standards of Thai traditional medical clinic, 2) the standards of conventional medical hospital and medical records of conventional medicine, 3) the clinical practice guidelines of the Thai traditional medicine demonstrative hospital, and 4) the experience of Thai traditional medical doctors.

Keywords: Guidelines, Development, Medical Records

บทนำ

การแพทย์แผนไทยเป็นระบบการแพทย์ที่อยู่คู่กับคนไทยมาตั้งแต่อดีตกาล เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์และการลองผิดลองถูกด้วยตัวของแพทย์แผนไทยเอง ในอดีตแพทย์แผนไทยจะเดินทางไปรักษาผู้ป่วยตามบ้าน จึงทำให้ในหนึ่งวันสามารถรักษาผู้ป่วยได้น้อยเพียง 1-2 คน เมื่อแพทย์แผนไทยมีฝีมือและเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป วิธีการจึงเปลี่ยนไปจากเดิม กลายเป็นผู้ป่วยเดินทางมารักษาที่บ้านของแพทย์แผนไทย ทำให้สามารถรักษาผู้ป่วยได้มากขึ้น ในกรณีผู้ป่วยที่เดินทางมาจากต่างพื้นที่ ญาติของผู้ป่วยจะช่วยกันสร้างที่พักขึ้นมาในบริเวณบ้านของแพทย์แผน

ไทย หากผู้ป่วยรักษาหายแล้วจะมีผู้ป่วยรายต่อไปมาเข้าพักรักษาต่อ ทำให้แพทย์แผนไทยมีความสะดวกในการรักษาผู้ป่วยมากขึ้น ทั้งนี้ผู้ป่วยและญาติจะช่วยกันดูแลเรื่องอาหารการกิน ความสะอาดของห้องน้ำหรือสุขอนามัยอื่นๆ เพื่อไม่ให้เกิดการเจ็บป่วยมากขึ้นกว่าเดิม ซึ่งวิธีการรักษาเป็นวิธีการรักษาแบบตัวต่อตัวระหว่างแพทย์แผนไทยกับผู้ป่วย บางครั้งอาจไม่ได้มีการบันทึกข้อมูลของผู้ป่วยเพราะใช้วิธีการจดจำ หรือหากจะบันทึกก็เป็นเพียงการบันทึกชื่อผู้ป่วยหรือบันทึกในส่วนของหนี้สินกรณีที่ผู้ป่วยไม่สามารถจ่ายค่ารักษาหรือจ่ายค่ายาได้ ผู้ป่วยบางรายอาจจะมีสิ่งของอื่นมาทดแทนหรือตอบแทนโดยการทำงาน เช่น เอาไก่มาให้ เอาข้าวสารมาให้ เป็นต้น (อึ้งยง เทาประเสริฐ, 2547, หน้า 110)

ปัจจุบันการทำหน้าที่ของแพทย์แผนไทยได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย โดยถูกจำกัดให้ทำหน้าที่เฉพาะในคลินิกหรือโรงพยาบาลเท่านั้น ทำให้แพทย์แผนไทยต้องไปขออนุญาตเพื่อขึ้นทะเบียนจัดตั้งเป็นสถานพยาบาลตามพระราชบัญญัติสถานพยาบาลจึงจะสามารถทำหน้าที่ได้ ซึ่งการขึ้นทะเบียนสถานพยาบาลจะต้องมีมาตรฐานในการให้บริการรวมถึงต้องมีเวชระเบียนสำหรับบันทึกข้อมูลการรักษาผู้ป่วยหรือมีแผนกเวชระเบียนด้วย จึงทำให้แพทย์แผนไทยมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาเวชระเบียนสำหรับบันทึกข้อมูลการรักษาโรคผู้ป่วยเพื่อให้ได้มาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนดเพื่อใช้ในคลินิกหรือโรงพยาบาล ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาเวชระเบียนของโรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเวชระเบียนของโรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทย

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัยด้านเนื้อหา คือ มุ่งศึกษาแนวทางการพัฒนาเวชระเบียนของโรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทย

กระบวนการวิจัย หรือวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการวิจัยจากเอกสาร กฎหมายและมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์แผนไทยและการแพทย์แผนปัจจุบัน และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ แพทย์แผนไทย จำนวน 28 คน โดยใช้วิธีแบบเจาะจงเลือก เฉพาะแพทย์แผนไทยที่เคียรักษาโรคในคลินิกการแพทย์แผนไทย

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งประเด็นในการสัมภาษณ์คือปัญหาและอุปสรรคการบันทึกข้อมูลในเวชระเบียน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) วิเคราะห์ข้อมูลเวชระเบียนที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์แผนไทย
- 2) วิเคราะห์ข้อมูลเวชระเบียนจากบันทึกการตรวจมาตรฐานคลินิกการแพทย์แผนไทย
- 3) วิเคราะห์ข้อมูลเวชระเบียนจากมาตรฐานโรงพยาบาลการแพทย์แผนปัจจุบัน และเอกสารเวชระเบียนของการแพทย์แผนปัจจุบัน โดยเทียบเคียงกับหลักการของการแพทย์แผนไทย
- 4) วิเคราะห์ความรู้จากแนวเวชปฏิบัติการรักษาโรคของโรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทย
- 5) วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการบันทึกเวชระเบียนของแพทย์แผนไทย
- 6) สรุปแนวทางการพัฒนาเวชระเบียนของโรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ทั้งเนื้อหาจากเอกสาร กฎหมายและมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์แผนไทยและการแพทย์แผนปัจจุบัน และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยเริ่มจากการแจกแจง

ข้อมูลที่มีประเด็นแตกต่าง รวมกลุ่มประเด็นที่คล้ายคลึงกัน จากนั้นจัดหมวดหมู่ข้อมูล อธิบายและตีความข้อมูล สังเคราะห์ข้อค้นพบ พร้อมทั้งสรุปข้อค้นพบ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแนวทางการพัฒนาเวชระเบียนของโรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทย มีทั้งหมด 4 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ 1 แนวทางการพัฒนาเวชระเบียนจากกฎหมายและมาตรฐานคลินิกการแพทย์แผนไทย

1) กฎกระทรวง กำหนดชนิดและจำนวนเครื่องมือ เครื่องใช้ ยาและเวชภัณฑ์ หรือยานพาหนะที่จำเป็นประจำสถานพยาบาล (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 ข้อ 10 หน้า 6 ได้ระบุไว้ว่า “โรงพยาบาลการแพทย์แผนไทยต้องจัดให้มีเครื่องมือ เครื่องใช้ ยาและเวชภัณฑ์และยานพาหนะเฉพาะที่จำเป็นประจำแต่ละหน่วยบริการ และระบบสนับสนุนการให้บริการในจำนวนที่เหมาะสมและเพียงพอ ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (1) แผนกเวชระเบียนต้องจัดให้มีตู้หรือชั้นหรืออุปกรณ์เก็บเวชระเบียนที่มั่นคง ปลอดภัย และต้องจัดให้เป็นระเบียบสามารถค้นหาได้ง่าย หรือถ้าเป็นระบบคอมพิวเตอร์ ต้องจัดให้มีระบบสำรองเพื่อป้องกันข้อมูลสูญหาย” จากข้อความข้างต้นพบว่าในกฎกระทรวงไม่ได้ระบุรายละเอียดข้อมูลเกี่ยวกับเวชระเบียน มีเพียงข้อมูลเกี่ยวกับแผนกเวชระเบียนเท่านั้น สำหรับคลินิกการแพทย์แผนไทยไม่ได้ระบุข้อมูลเกี่ยวกับเวชระเบียนเช่นเดียวกัน

2) กฎกระทรวง กำหนดลักษณะของสถานพยาบาลและลักษณะการให้บริการของสถานพยาบาล (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 ข้อ 12 หน้า 2 ได้ระบุไว้ว่า “โรงพยาบาลการแพทย์แผนไทยต้องประกอบด้วยหน่วยบริการและระบบสนับสนุนให้บริการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (1) แผนกเวชระเบียน” จากข้อความข้างต้นพบว่าในกฎกระทรวงไม่ได้ระบุรายละเอียดข้อมูลเกี่ยวกับเวชระเบียน มีเพียงข้อมูลเกี่ยวกับแผนกเวชระเบียนเท่านั้น สำหรับคลินิกการแพทย์แผนไทยไม่ได้ระบุข้อมูลเกี่ยวกับเวชระเบียนเช่นเดียวกัน

3) กฎกระทรวง ว่าด้วยการจัดให้มีและรายงาน หลักฐานเกี่ยวกับผู้ประกอบการวิชาชีพในสถานพยาบาลและผู้ป่วย และเอกสารอื่นที่เกี่ยวกับการรักษาพยาบาล

พ.ศ. 2545 หน้า 60-61 มีหัวข้อเกี่ยวกับทะเบียนผู้ป่วยนอกและทะเบียนผู้ป่วยใน ซึ่งมีข้อมูลที่บ้านที่การมารับบริการของผู้ป่วย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1) ทะเบียนผู้ป่วยนอก อย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้ (1) ชื่อ นามสกุล อายุของผู้ป่วย (2) เลขที่ประจำตัวผู้ป่วย และ (3) วัน เดือน ปี ที่มารับบริการ

3.2) บัตรผู้ป่วยนอก อย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้ (1) ชื่อ สถานพยาบาล (2) เลขที่ประจำตัวผู้ป่วย (3) วัน เดือน ปี ที่มารับบริการ (4) ชื่อ นามสกุล อายุ เพศ และข้อมูลส่วนบุคคลอื่นๆ ของผู้ป่วย เช่น เชื้อชาติ สัญชาติ สถานภาพ ที่อยู่และเลขที่บัตรประจำตัวประชาชน (5) ประวัติอาการป่วย ผลการตรวจทางร่างกาย และผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการขั้นสูงของผู้ป่วย (6) การวินิจฉัยโรค (7) การรักษา และ (8) ลายมือชื่อผู้ประกอบวิชาชีพผู้ให้การรักษาพยาบาล

3.3) ทะเบียนผู้ป่วยใน อย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้ (1) ชื่อ นามสกุล อายุของผู้ป่วย (2) เลขที่ประจำตัวผู้ป่วย (3) วันที่รับไว้เป็นผู้ป่วยในและวันที่ออกจากหอผู้ป่วย และ (4) ชื่อผู้ประกอบวิชาชีพซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบผู้ป่วยโดยตรง

3.4) แฟ้มประวัติการรักษาประจำตัวผู้ป่วยแต่ละคน อย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้ (1) บันทึกประวัติ ผลการตรวจร่างกาย การวินิจฉัยโรคและการเปลี่ยนแปลงของโรค โดยผู้ประกอบวิชาชีพซึ่งเป็นผู้ให้การรักษาพยาบาล (2) คำสั่งการรักษา (3) บันทึกการรักษาที่แผนกหรือหน่วยบริการอื่น ต้องแสดงชื่อ นามสกุล อายุของผู้ป่วย เลขที่ประจำตัว วันเวลาที่ให้บริการ ผลการบริการ และชื่อผู้ประกอบวิชาชีพซึ่งเป็นผู้ให้การรักษาพยาบาล และ (4) บันทึกสรุปเมื่อสิ้นสุดการรักษา

จากเนื้อหาข้อ 3.1) ถึง 3.4) ในวาระเขียนของโรงพยาบาลสาธิต การแพทย์แผนไทยจำเป็นต้องมีข้อมูลต่างๆ เหล่านี้ เพื่อใช้สำหรับบันทึกข้อมูลการรักษาโรคและจัดทำรายงาน หลักฐานเกี่ยวกับผู้ประกอบวิชาชีพและเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องกับการรักษา

4) บันทึกการตรวจมาตรฐานคลินิกการแพทย์แผนไทย ด้านเวชกรรมไทย ด้านการนวดไทยและด้านการผดุงครรภ์ไทย (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน,

2560ค, หน้า 5; 2560ก, หน้า 5; 2560ข, หน้า 5) โดยมีหัวข้อเฉพาะเป็นและรายละเอียดข้อมูลของเฉพาะเป็นรวมอยู่ด้วย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1) มีการจัดเตรียมทะเบียนผู้ป่วยสำหรับบันทึกการมารับบริการของผู้ป่วยให้เป็นไปตามกฎกระทรวง ได้แก่ (1) ชื่อ นามสกุล อายุของผู้ป่วย (2) เลขที่ประจำตัวผู้ป่วย และ (3) วัน เดือน ปี ที่มารับบริการ

4.2) มีเฉพาะเป็นหรือบัตรผู้ป่วยที่สามารถบันทึกรายละเอียดตามที่กฎกระทรวงกำหนด ได้แก่ (1) มีชื่อสถานพยาบาล และสถานที่ติดต่อ พร้อมเบอร์โทรศัพท์ (2) เลขบัตรประจำตัวประชาชนผู้ป่วย (3) วัน เดือน ปี ที่มารับบริการ (4) ชื่อ นามสกุล อายุ เพศ ที่อยู่ หมายเลขโทรศัพท์ (ถ้ามี) และข้อมูลส่วนบุคคลอื่นๆ ของผู้ป่วย (5) อาการเจ็บป่วย การแพ้ยา ผลการตรวจทางร่างกาย และผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการขั้นสูงของผู้ป่วย (6) การวินิจฉัยโรค (7) การรักษา และ (8) ลายมือผู้ประกอบวิชาชีพที่ให้การรักษายาบาล

จากเนื้อหาข้างต้นทำให้ในเฉพาะเป็นของโรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทยจำเป็นต้องมีข้อมูลต่างๆ เหล่านี้ เพื่อใช้สำหรับบันทึกข้อมูลการรักษาโรคเช่นเดียวกัน

5) คำประกาศสิทธิและข้อพึงปฏิบัติของผู้ป่วย (สภากาพยาบาล, 2558) มีทั้งหมด 9 ข้อ โดยยกตัวอย่างข้อที่เกี่ยวกับข้อมูลซึ่งควรปรากฏในเฉพาะเป็น ดังนี้

5.1) “ผู้ป่วยที่ขอรับการรักษายาบาลมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลที่เป็นจริงและเพียงพอเกี่ยวกับการเจ็บป่วย การตรวจ การรักษา ผลดีและผลเสียจากการตรวจ การรักษาจากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพด้วยภาษาที่ผู้ป่วยสามารถเข้าใจได้ง่าย เพื่อให้ผู้ป่วยสามารถเลือกตัดสินใจในการยินยอมหรือไม่ยินยอมให้ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพปฏิบัติต่อตน เว้นแต่ในกรณีฉุกเฉินอันจำเป็นเร่งด่วนและเป็นอันตรายต่อชีวิต” จากข้อความดังกล่าวในบันทึกการตรวจมาตรฐานคลินิกการแพทย์แผนไทยส่วนใหญ่มีรายละเอียดของข้อมูลอยู่แล้ว ยกเว้นผลดีและผลเสียจากการตรวจ การรักษาจากผู้ประกอบวิชาชีพ การพัฒนาเฉพาะเป็นจึงต้องมีข้อมูลผลการประเมินการรักษาก่อนและหลัง และข้อมูลระดับความรุนแรง โอกาสในการรักษา คำแนะนำและเงื่อนไขการรักษา เพิ่มเติมเพื่อให้ผู้ป่วยได้รับทราบผลดีและผลเสียจาก

การตรวจ การรักษาและเพิ่มเติมข้อมูลการยินยอมเข้ารับการรักษา โดยแพทย์แผนไทยจะต้องอธิบายข้อมูลการเจ็บป่วยให้กับผู้ป่วยทุกครั้ง และให้ผู้ป่วยเซ็นยินยอมก่อนที่จะเข้ารับการรักษาทุกครั้งที่มาปรึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับสิทธิของผู้ป่วยในข้อนี้

5.2) “ผู้ป่วยมีสิทธิได้รับทราบชื่อ สกุล และวิชาชีพของผู้ให้การรักษาพยาบาลแก่ตน” จากข้อความดังกล่าวในบันทึกการตรวจมาตรฐานคลินิกการแพทย์แผนไทยได้มีรายละเอียดของข้อมูลอยู่แล้ว แต่เพื่อเป็นการยืนยันถึงวิชาชีพของผู้ให้การรักษาการพัฒนาเวชระเบียนจึงต้องมีเลขที่ใบอนุญาตของแพทย์แผนไทยผู้ให้การรักษาเพิ่มเติมขึ้นมาด้วย

5.3) “ผู้ป่วยมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลเฉพาะของตนที่ปรากฏในเวชระเบียนเมื่อร้องขอตามขั้นตอนของสถานพยาบาลนั้น ทั้งนี้ ข้อมูลดังกล่าวต้องไม่เป็นการละเมิดสิทธิหรือข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของผู้อื่น” จากข้อความดังกล่าวการพัฒนาเวชระเบียนจึงต้องมีข้อมูลบริหารจัดการในส่วนของการจัดเก็บและการยืม-คืนเวชระเบียนของโรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทยเพิ่มเติม

จากสิทธิของผู้ป่วยข้างต้นทำให้แพทย์แผนไทยจะต้องคำนึงถึงเวชระเบียนที่ต้องมีมาตรฐานและถูกต้องตามหลักวิชาเพื่อให้ผู้ป่วยได้รับทราบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการรักษาของตนเองก่อนที่จะตัดสินใจเข้ารับการรักษา หากผู้ป่วยเข้ารับการรักษากับแพทย์แผนไทยแต่ไม่พึงพอใจการรักษา มีสิทธิเรียกร้องสิทธิประโยชน์ต่างๆ ได้ ซึ่งการบันทึกเวชระเบียนอย่างเป็นขั้นเป็นตอนและมีความเป็นระบบสะท้อนให้เห็นถึงเวชระเบียนที่มีคุณภาพกล่าวคือข้อมูลที่บันทึกในเวชระเบียนมีความครบถ้วน มีความถูกต้อง มีรายละเอียดที่ดี และมีความทันสมัย (กระทรวงสาธารณสุข, สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, 2555, หน้า 1)

จากข้อ 5.1), 5.2) และ 5.3) ข้างต้น เวชระเบียนของโรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทยจำเป็นต้องมีข้อมูลต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับกฎกระทรวง กำหนดชื่อสถานพยาบาล และการแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อสถานพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพในสถานพยาบาล อัตราค่าบริการพยาบาล ค่ายาและเวชภัณฑ์ ค่าบริการทางการแพทย์ ค่าบริการอื่น และสิทธิของผู้ป่วย พ.ศ. 2562 ข้อ 10 หน้า 17-18 และข้อ

12 หน้า 18 สรุปได้ว่าให้แสดงสิทธิของผู้ป่วยในที่เปิดเผยและเห็นได้ง่าย ณ สถานพยาบาลที่ได้รับอนุญาต

ข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนาเวชระเบียนจากมาตรฐานโรงพยาบาลการแพทย์แผนปัจจุบันและเวชระเบียนของการแพทย์แผนปัจจุบัน

1) มาตรฐานโรงพยาบาลการแพทย์แผนปัจจุบัน (สถาบันพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาล, 2549, หน้า 55) ในหัวข้อที่กล่าวถึงเวชระเบียนผู้ป่วย กล่าวว่า “ผู้ป่วยทุกรายมีเวชระเบียนซึ่งมีข้อมูลเพียงพอสำหรับการสื่อสาร การดูแลต่อเนื่อง การเรียนรู้ การวิจัย การประเมินผล และการใช้เป็นหลักฐานทางกฎหมาย ได้แก่ 1.1) บันทึกเวชระเบียนมีข้อมูลเพียงพอสำหรับการระบุตัวผู้ป่วย มีข้อมูลสนับสนุนการวินิจฉัยโรค ประเมินความเหมาะสมของการดูแลรักษา ทราบความเป็นไป การเปลี่ยนแปลง และผลการรักษา เอื้อต่อความต่อเนื่องในการดูแล ให้รหัสได้อย่างถูกต้อง การใช้เป็นหลักฐานทางกฎหมาย การประเมินคุณภาพการดูแลผู้ป่วย 1.2) มีการทบทวนเวชระเบียนเป็นระยะเพื่อประเมินความสมบูรณ์ความถูกต้อง และการบันทึกในเวลาที่กำหนด” จากข้อมูลในข้อ 1.1) และข้อ 1.2) กล่าวว่าข้อมูลเวชระเบียนของผู้ป่วยต้องประกอบด้วยข้อมูลประวัติผู้ป่วยที่สามารถแสดงถึงตัวตนของผู้ป่วยได้ เช่น ชื่อ-นามสกุล เลขที่บัตรประจำตัวประชาชน ที่อยู่ เป็นต้น และมีประวัติการรักษาตั้งแต่เริ่มต้นคือสอบถามอาการเจ็บป่วยจนถึงการติดตามประเมินผล หลังการรักษา มีการให้รหัสโรคที่ถูกต้อง และสามารถนำเวชระเบียนเป็นหลักฐานในการเรียกร้องสิทธิประโยชน์ต่างๆ ทางกฎหมายได้ โดยเวชระเบียนนี้ต้องมีการตรวจสอบความถูกต้องอย่างสม่ำเสมอและมีการบันทึกข้อมูลที่ทันเวลาซึ่งมาตรฐานนี้ไม่ได้ระบุถึงข้อมูลเป็นรายการ แต่เป็นแนวทางการพัฒนาเวชระเบียนให้สามารถสื่อสาร มีความต่อเนื่องในการรักษาและประเมินผล มีการเรียนรู้ การวิจัยและใช้เป็นหลักฐานทางกฎหมายได้

2) เวชระเบียนของการแพทย์แผนปัจจุบัน (สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, สภาการพยาบาล และสถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล (องค์การมหาชน), 2557, หน้า 11 และ 33) สำหรับเนื้อหาเวชระเบียนผู้ป่วยนอก/ฉุกเฉิน ประกอบด้วยเนื้อหา 7 เรื่อง ได้แก่ ข้อมูลผู้ป่วย ประวัติการเจ็บป่วย การ

ตรวจร่างกาย การรักษา/การตรวจเพื่อวินิจฉัย การตรวจติดตาม บันทึกการผ่าตัดหรือการทำหัตถการ บันทึกการรับทราบข้อมูลและยินยอมรับการรักษาหรือทำหัตถการ ซึ่งเนื้อหาทั้ง 7 เรื่องการแพทย์แผนไทยสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเวชระเบียนได้ เพียงแต่รายละเอียดย่อยในเนื้อหาแต่ละเรื่องนั้นจะต้องปรับใช้ให้เป็นกรรมวิธีทางการแพทย์แผนไทยในส่วนของตรวจร่างกาย การรักษา/การตรวจเพื่อวินิจฉัย การตรวจติดตาม บันทึกการทำหัตถการ บันทึกการรับทราบข้อมูลและยินยอมรับการรักษาหรือทำหัตถการ ส่วนข้อมูลผู้ป่วยและประวัติการเจ็บป่วยสามารถเทียบเคียงได้กับของการแพทย์แผนปัจจุบัน เช่น ข้อมูลชื่อ นามสกุล เพศ อายุ ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่บัตรประจำตัวประชาชน หรือประวัติการเจ็บป่วยซึ่งต้องมีการสอบถามอาการหรือปัญหาที่ทำให้ผู้ป่วยต้องมารักษาที่โรงพยาบาล หรืออาการแสดงของโรคที่เป็นข้อบ่งชี้เพื่อใช้สำหรับการวินิจฉัยโรคต่อไป เป็นต้น

สำหรับเนื้อหาการบันทึกเวชระเบียนผู้ป่วยในประกอบด้วยเนื้อหา ได้แก่ (1) เรื่องที่บันทึกทุกรายประกอบด้วยเนื้อหาข้อมูลทางสถิติและการแพทย์ เนื้อหาอื่นๆ ของใบสรุปการจำหน่ายและส่วนประกอบอื่นๆ บันทึกการรับทราบและยินยอมรับการรักษาหรือทำหัตถการ บันทึกการซักประวัติโดยแพทย์ บันทึกการตรวจร่างกายโดยแพทย์ บันทึกความก้าวหน้าหรือการดำเนินโรคโดยแพทย์และบันทึกคำสั่งการรักษา บันทึกทางโรงพยาบาล (2) เรื่องที่ต้องบันทึกเพิ่มเติม ประกอบด้วย บันทึกการปรึกษาหารือระหว่างแผนกหรือกลุ่มงานของแพทย์ บันทึกทางวิสัญญีวิทยา บันทึกการทำหัตถการ บันทึกการติดตามเฝ้าระวังก่อนคลอด ระหว่างคลอด และหลังคลอด บันทึกการให้การฟื้นฟูสมรรถภาพหรือการกายภาพบำบัด ซึ่งเนื้อหาทั้ง 2 เรื่องการแพทย์แผนไทยสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเวชระเบียนได้ในเกือบทุกรายการในหัวข้อ (1) เพียงแต่รายละเอียดย่อยในเนื้อหาแต่ละเรื่องนั้นจะต้องปรับใช้ให้เป็นกรรมวิธีทางการแพทย์แผนไทย ส่วนข้อ (2) จะต้องมีการปรับใช้ที่เหมาะสมหรือไม่มีการบันทึกในบางรายการ ได้แก่ บันทึกทางวิสัญญีวิทยา บันทึกทำกายภาพบำบัด เนื่องจากการแพทย์แผนไทยยังไม่มีทีมสหวิชาชีพเหมือนกับการแพทย์แผนปัจจุบัน ส่วนรายการอื่นสามารถปรับใช้ได้ตามกรรมวิธีทางการแพทย์แผนไทยและขอบเขตของวิชาชีพการแพทย์แผนไทย

ข้อที่ 3 แนวทางการพัฒนาเวชระเบียนจากแนวเวชปฏิบัติการรักษาโรคของโรงพยาบาลสาคิตการแพทย์แผนไทย (มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก, 2561) เป็นรายละเอียดของความรู้ที่บันทึกลงในเวชระเบียน ซึ่งเป็นความรู้เฉพาะของการแพทย์แผนไทยตามหลักวิชาและได้มาตรฐานตามวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับชื่อโรค การตรวจวินิจฉัยโรค อาการแสดงที่ระบุข้อบ่งชี้ชัดเจน สาเหตุการเกิดโรค (ที่ตั้งที่แรกเกิดของโรค) หลักการรักษาโรค ขั้นตอนหรือวิธีการรักษาโรค ความรุนแรงของโรค โอกาสในการรักษา คำแนะนำและเงื่อนไขการรักษาและทำการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการรักษา ซึ่งแพทย์แผนไทยจะทำการรักษาให้เป็นมาตรฐานเดียวกันหมดไม่ว่าจะมีแพทย์แผนไทยท่านใดหมุนเวียนมาทำการรักษา โดยวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่มีการพัฒนาแนวเวชปฏิบัติการรักษาโรคด้วยมือทางการแพทย์แผนไทย จำนวน 25 อาการ แบ่งเป็น อาการบวม-ปวด-ชา จำนวน 19 อาการ และอาการติดขัดตามข้อ จำนวน 6 อาการ และกระบวนการรักษาโรคด้วยมือที่ใช้วิธีของแพทย์ 6 ส่วน ท่วงท่าที่ใช้รักษา 10 ท่า และตำแหน่งบนร่างกายของผู้ป่วย 20 ตำแหน่ง โดยกระบวนการรักษาและโรคที่รักษาด้วยมือจะมีการออกแบบวิธีการบันทึกให้สอดคล้องกับการใช้งานในระบบคอมพิวเตอร์ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการบันทึกข้อมูลเวชระเบียนของแพทย์แผนไทย การวิเคราะห์และสรุปผลการรักษาได้ง่ายขึ้น รวมทั้งเวชระเบียนยังเป็นสื่อกลางระหว่างแพทย์แผนไทยด้วยกันในส่วนของการส่งต่อการรักษาผู้ป่วย และเป็นสื่อกลางระหว่างแพทย์แผนไทยกับผู้ป่วยในการอธิบายข้อมูลการรักษาโรคตามสิทธิของผู้ป่วยได้ด้วย

ข้อที่ 4 แนวทางการพัฒนาเวชระเบียนจากประสบการณ์การบันทึกข้อมูลเวชระเบียนของแพทย์แผนไทย จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับแพทย์แผนไทยเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคการบันทึกข้อมูลในเวชระเบียน สามารถสรุปเนื้อหาเป็นประเด็นหลักๆ ได้ดังนี้

1) การบันทึกข้อมูลขาดความสมบูรณ์ ได้แก่ (1.1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ป่วย เช่น น้ำหนัก ส่วนสูง ชีพจร เป็นต้น (1.2) ไม่มีการกรอกข้อมูลโทรศัพท์หรือช่อง

ทางการติดต่อ ผู้ป่วยบางรายติดตามไม่ได้เนื่องจากไม่มีโทรศัพท์มือถือหรือโทรศัพท์บ้าน หรือบางครั้งผู้ป่วยไม่รับโทรศัพท์อาจจะมีช่องทางการติดต่อโดยวิธีการอื่นเพิ่มเติม (1.3) รายละเอียดสำหรับบันทึกข้อมูลในเวชระเบียนยังไม่ครอบคลุมทุกประเด็น เช่น กรณีที่ผู้ป่วยมีอาการบาดเจ็บอื่นนอกเหนือจากสาเหตุหลักที่มารักษา หรือมีเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่ออาการเจ็บป่วยปัจจุบัน แต่ไม่บอกเหตุผลที่แท้จริง จะทำให้รายละเอียดข้อมูลนี้ขาดหายไป หรือกรณีผู้ป่วยมีอาการรุนแรงหลังจากการรักษา ซึ่งมีอาการแตกต่างจากข้อบ่งชี้ของโรค ทำให้แพทย์แผนไทยต้องหาสาเหตุของอาการเพิ่มเติม จึงจำเป็นต้องเพิ่มรายละเอียดในเวชระเบียนให้ครอบคลุมขึ้น

2) การบันทึกข้อมูลขาดความถูกต้อง ได้แก่ (2.1) การใช้สัญลักษณ์ “-” แทนการบันทึกข้อมูลโดยใช้ตัวหนังสือ เช่น ประวัติการแพ้ยา ซึ่งผู้ป่วยไม่มีประวัติการแพ้ยา ควรเขียนคำว่า ปฏิเสธการแพ้ยาหรือไม่มีการแพ้ยา หรือผู้ป่วยไม่ประกอบอาชีพ ควรเขียนคำว่า ไม่ประกอบอาชีพ หรือผู้ป่วยไม่มีโรคประจำตัวปัจจุบัน ควรเขียนคำว่า ไม่มีโรคประจำตัว เป็นต้น (2.2) การขีดฆ่าข้อความ ไม่มีลายเซ็นผู้ขีดฆ่ากำกับ หากมีการขีดฆ่าข้อความควรมีลายเซ็นกำกับทุกครั้ง และไม่ควรใช้น้ำยาลบคำผิดในการลบข้อความ

3) การบันทึกข้อมูลขาดความเรียบร้อย ได้แก่ (3.1) ตัวหนังสือที่แพทย์แผนไทยบันทึกลงในเวชระเบียนอ่านยาก บางครั้งหากมีการส่งต่อผู้ป่วยทำให้ต้องสอบถามแพทย์แผนไทยผู้บันทึกข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง (3.2) มีการเขียนตัวหนังสือผิดบางคำ เนื่องจากความเร่งรีบในการบันทึกข้อมูล

4) การบันทึกข้อมูลใช้ระยะเวลายาวนาน แพทย์แผนไทยผู้ทำการรักษามีการบันทึกข้อมูลในเวชระเบียนใช้ระยะเวลายาวนานโดยเฉพาะข้อมูลในส่วนของขั้นตอนการรักษาโรคด้วยมือ เนื่องจากมีขั้นตอนการรักษาหลายขั้นตอน ทำให้ภาพรวมใช้เวลาในการรักษาผู้ป่วยต่อคนหลายนาที่หรือบางรายรักษานานเป็นชั่วโมง จากปัญหาและอุปสรรคในการบันทึกข้อมูลเวชระเบียนข้างต้น ทำให้เป็นแนวทางในการพัฒนาเวชระเบียนให้มีความครบถ้วน ถูกต้อง มีรายละเอียดที่ดี เข้าใจง่าย และมีการกระชับเวลาหรือบันทึกให้ทันเวลา

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาเวชระเบียนของโรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทยข้างต้น สามารถสรุปข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแล้วเสนอข้อมูลสำคัญในเวชระเบียน ดังปรากฏในงานวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบเวชระเบียนการรักษาโรคด้วยหัตถเวชของโรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทย จังหวัดเชียงราย (ปราณี คำแก้ว, ยิ่งยง เทาประเสริฐ และกันยานุช เทาประเสริฐ, 2563, หน้า 84-94)

การอภิปรายผล

แนวทางการพัฒนาเวชระเบียนของโรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทย มี 4 ข้อ ได้แก่ (1) กฎหมายและมาตรฐานคลินิกการแพทย์แผนไทย (2) มาตรฐานโรงพยาบาลการแพทย์แผนปัจจุบันและเวชระเบียนของการแพทย์แผนปัจจุบัน (3) แนวเวชปฏิบัติการรักษาโรคของโรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทย และ (4) ประสบการณ์การบันทึกข้อมูลเวชระเบียนของแพทย์แผนไทย ที่ต้องมีรายละเอียดของข้อมูลให้ครบถ้วนตามกฎหมายและตามที่มาตรฐานกำหนดเพื่อเป็นเกณฑ์เบื้องต้นสำหรับการบันทึกข้อมูลในเวชระเบียน นอกจากนี้ยังทำให้เกิดข้อค้นพบใหม่ ๆ สำหรับการพัฒนาเวชระเบียนให้มีรายละเอียดที่เพิ่มขึ้น มีการบันทึกที่ถูกต้องตามหลักวิชา และให้ข้อมูลในเวชระเบียนมีความทันสมัยสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

แนวทางการพัฒนาเวชระเบียนในโรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทย เริ่มต้นจากการศึกษากฎหมายและมาตรฐานคลินิกการแพทย์แผนไทย จากนั้นจึงศึกษาจากมาตรฐานของโรงพยาบาลของการแพทย์แผนปัจจุบันเพื่อให้เวชระเบียนที่พัฒนาขึ้นได้มาตรฐานเช่นเดียวกับของการแพทย์แผนปัจจุบัน ทั้งนี้ข้อมูลที่ถูกรวบรวมในเวชระเบียนยังคงยึดหลักความรู้การแพทย์แผนไทย และศึกษาจากแนวเวชปฏิบัติการรักษาโรคของการแพทย์แผนไทยและประสบการณ์การบันทึกข้อมูลเวชระเบียนของแพทย์แผนไทยเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคการบันทึกข้อมูลในเวชระเบียน ซึ่งการพัฒนาเวชระเบียนของโรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทยที่จะดำเนินการต่อไป เพื่อให้สามารถนำมาใช้จริงได้ในโรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทย และควรคำนึงถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับข้อมูล ผู้รับบริการ และผู้ให้บริการด้วย

เช่น พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ควบคุม กำกับ ดูแล และกำหนดมาตรฐานการให้บริการ ความประพฤติ จริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพในฐานะเป็นผู้บันทึกข้อมูลในเวชระเบียนโดยตรง เป็นต้น

บทสรุป

แนวทางการพัฒนาเวชระเบียนของโรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทย ประกอบด้วย 4 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ 1 แนวทางการพัฒนาเวชระเบียนจากกฎหมายและมาตรฐานคลินิกการแพทย์แผนไทย ประกอบด้วย 1) กฎกระทรวง กำหนดชนิดและจำนวนเครื่องมือ เครื่องใช้ ยาและเวชภัณฑ์ หรือยานพาหนะที่จำเป็นประจำสถานพยาบาล (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 2) กฎกระทรวง กำหนดลักษณะของสถานพยาบาลและลักษณะการให้บริการของสถานพยาบาล (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 3) กฎกระทรวง ว่าด้วยการจัดให้มีและรายงาน หลักฐานเกี่ยวกับผู้ประกอบวิชาชีพในสถานพยาบาลและผู้ป่วย และเอกสารอื่นที่เกี่ยวกับการรักษาพยาบาล พ.ศ. 2545 4) บันทึกการตรวจมาตรฐานคลินิกการแพทย์แผนไทย ด้านเวชกรรมไทย ด้านการนวดไทยและด้านการผดุงครรภ์ไทย และ 5) คำประกาศสิทธิและข้อพึงปฏิบัติของผู้ป่วย ข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนาเวชระเบียนจากมาตรฐานโรงพยาบาลการแพทย์แผนปัจจุบันและเวชระเบียนของการแพทย์แผนปัจจุบัน ประกอบด้วย 1) มาตรฐานโรงพยาบาลการแพทย์แผนปัจจุบัน และ 2) เวชระเบียนของการแพทย์แผนปัจจุบัน ข้อที่ 3 แนวทางการพัฒนาเวชระเบียนจากแนวเวชปฏิบัติการรักษาโรคของโรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทย ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับชื่อโรค การตรวจวินิจฉัยโรค อาการแสดงที่ระบุข้อบ่งชี้ชัดเจน สาเหตุการเกิดโรค (ที่ตั้งที่แรกเกิดของโรค) หลักการรักษาโรค ขั้นตอนหรือวิธีการรักษาโรค ความรุนแรงของโรค โอกาสในการรักษา คำแนะนำและเงื่อนไขการรักษาและทำการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการรักษา และข้อที่ 4 แนวทางการพัฒนาเวชระเบียนจากประสบการณ์การบันทึกข้อมูลเวชระเบียนของแพทย์แผนไทย ประกอบด้วย 1) การบันทึกข้อมูลขาดความสมบูรณ์

- 2) การบันทึกข้อมูลขาดความถูกต้อง 3) การบันทึกข้อมูลขาดความเรียบร้อย และ
4) การบันทึกข้อมูลใช้ระยะเวลายาวนาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ในเชิงปฏิบัติ

แนวทางการพัฒนาเวชระเบียนของโรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทยสามารถนำไปออกแบบเป็นเวชระเบียนที่บันทึกข้อมูลการรักษาโรคด้วยมือของโรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทยได้ โดยงานวิจัยฉบับนี้มีขอบเขตการศึกษาจากเอกสาร กฎหมายและมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์แผนไทยและการแพทย์แผนปัจจุบัน และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นหลัก

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) พัฒนาระบบเวชระเบียนออนไลน์เพื่อสามารถวิเคราะห์และสรุปข้อมูลได้ง่ายขึ้นและสะดวกขึ้น
- 2) เชื่อมโยงกับระบบสารสนเทศของโรงพยาบาล (Hospital Information System: HIS) ของกระทรวงสาธารณสุข และเชื่อมโยงบกับกองทุนต่างๆ ได้แก่ กองทุนหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า กองทุนสวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการ และกองทุนประกันสังคม เพื่อสิทธิในการเบิกค่าใช้จ่ายการรักษาโรคด้วยการแพทย์แผนไทย

บรรณานุกรม

กฎกระทรวง กำหนดชนิดและจำนวนเครื่องมือ เครื่องใช้ ยาและเวชภัณฑ์ หรือยานพาหนะที่จำเป็นประจำสถานพยาบาล (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562. (8 กุมภาพันธ์ 2562). *ราชกิจจานุเบกษา*. 136(16 ก). หน้า 5-11.

กฎกระทรวง กำหนดชื่อสถานพยาบาล และการแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อสถานพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพในสถานพยาบาล อัตราค่าบริการพยาบาล ค่ายาและเวชภัณฑ์ ค่าบริการทางการแพทย์ ค่าบริการอื่น และสิทธิของผู้ป่วย พ.ศ. 2562. (8 กุมภาพันธ์ 2562). *ราชกิจจานุเบกษา*. 136(16 ก). หน้า 15-19.

กฎกระทรวง กำหนดลักษณะของสถานพยาบาลและลักษณะการให้บริการของสถานพยาบาล (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562. (8 กุมภาพันธ์ 2562). **ราชกิจจานุเบกษา**. 136(16 ก). หน้า 1-4.

กฎกระทรวง ว่าด้วยการจัดให้มีและรายงาน หลักฐานเกี่ยวกับผู้ประกอบการวิชาชีพในสถานพยาบาลและผู้ป่วย และเอกสารอื่นที่เกี่ยวกับการรักษาพยาบาล พ.ศ. 2545. (28 สิงหาคม 2545). **ราชกิจจานุเบกษา**. 119(82 ก). หน้า 59-62.

กระทรวงสาธารณสุข, สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์. (2555). **คู่มือคำแนะนำการบันทึกเวชระเบียนสำหรับแพทย์**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพยาบาลเพื่อการส่งเสริมสุขภาพแห่งชาติ.

ปราณี คำแก้ว, ยิ่งยง เทาประเสริฐ และกันยานุช เทาประเสริฐ. (2563, สิงหาคม, 17-18). การพัฒนารูปแบบเวชระเบียนการรักษาโรคด้วยหัตถเวชของโรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทย จังหวัดเชียงราย. รายงานสืบเนื่อง จากการประชุมวิชาการ (Proceedings) การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ราชภัฏวิจัย ครั้งที่ 6 ราชภัฏ ราชภัฏ : สืบสานศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน, 84-94.

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540. (2 กันยายน 2540). **ราชกิจจานุเบกษา**. หน้า 1-24.

พระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556. (1 กุมภาพันธ์ 2556). **ราชกิจจานุเบกษา**. 130(10 ก). หน้า 1-19.

พระราชบัญญัติสถานพยาบาล (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2559. (20 ธันวาคม 2559). **ราชกิจจานุเบกษา**. 133(107 ก). หน้า 41-49.

พระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2541. (24 มีนาคม 2541). **ราชกิจจานุเบกษา**. 115(15 ก). หน้า 32-47.

พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550. (19 มีนาคม 2550). **ราชกิจจานุเบกษา**. 124(16 ก). หน้า 1-18.

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก. (2561). **Guideline (ฉบับ STAM) การรักษาโรคของแพทย์แผนไทยที่เป็น**

ทางเลือกของระบบบริการสุขภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). เชียงใหม่: ห้างหุ้นส่วน
จำกัด วนิดาการพิมพ์.

ยิ่งยง เทาประเสริฐ. (2547). **รวมบทความวิชาการการแพทย์พื้นบ้านไทย.** กรุงเทพฯ:
สำนักงานกิจการโรงพยาบาลองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

สถาบันพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาล. (2549). **มาตรฐานโรงพยาบาลและบริการ
สุขภาพ ฉบับเฉลิมพระเกียรติฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี.** กรุงเทพฯ:
ม.ป.พ.

สภาการพยาบาล. (2558). **คำประกาศสิทธิและข้อพึงปฏิบัติของผู้ป่วย.** เข้าถึงเมื่อ
ธันวาคม 5, 2558, จาก <https://www.tnmcor.th>.

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน. (2560ก). **บันทึกการตรวจมาตรฐานคลินิก
การแพทย์แผนไทย ด้านการนวดไทย.** เข้าถึงเมื่อ กันยายน 26, 2560, จาก
<https://www.lamphunhealth.go.th>.

_____. (2560ข). **บันทึกการตรวจมาตรฐานคลินิกการแพทย์แผนไทย ด้านการผดุงครรภ์
ไทย.** เข้าถึงเมื่อ กันยายน 26, 2560, จาก <https://www.lamphunhealth.go.th>.

_____. (2560ค). **บันทึกการตรวจมาตรฐานคลินิกการแพทย์แผนไทย ด้านเวชกรรมไทย.**
เข้าถึงเมื่อ กันยายน 26, 2560, จาก <https://www.lamphunhealth.go.th>.

สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, สภาการพยาบาล และสถาบันรับรองคุณภาพ
สถานพยาบาล (องค์การมหาชน). (2557). **คู่มือแนวทางการบันทึกและตรวจ
ประเมินคุณภาพการบันทึกเวชระเบียน** กรุงเทพฯ: บริษัท ศรีเมืองการพิมพ์
จำกัด.

วาระสารพัด

แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Development desired characteristics of qualifications, public
administration faculty of human and social science of
Kamphaeng Phet Rajabhat University

ปริยานุช พรหมภาสิต¹
Preeyanuch Prompasit
ตรรกพร สุขเกษม²
Takaporn Sukkasem
พิษณุ บุญนิยม³
Phitsanu Boonniyom
ศุภฤทธิ ธาราทิพย์นรา⁴
Supharit Tatathipnara

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร และ 2) เพื่อพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย 1,318 คน กลุ่มตัวอย่าง 593 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

^{1, 2, 3} ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

⁴ อาจารย์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ภาพรวมทั้ง 6 ด้าน มีผลก่อนศึกษาคิดเป็นร้อยละ 70.2 และหลังศึกษาคิดเป็นร้อยละ 81.8 จะเห็นได้ว่าก่อนเข้ามาศึกษานักศึกษายังมีความรู้ความเข้าใจในการเป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ไม่มากนัก แต่เมื่อเข้ามาศึกษาแล้วนักศึกษามีความรู้ความเข้าใจ และได้รับการพัฒนาในด้านต่างๆ จึงทำให้นักศึกษามีคุณสมบัติการเป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ของหลักสูตรฯ ที่ดีขึ้นจากค่าร้อยละที่ปรับสูงขึ้น และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก่อนเข้าการศึกษาในหลักสูตรนี้พบว่า ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.63$) คิดเป็นร้อยละ 72.6 และ 2) การพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต พบว่า ด้านที่ต้องมีการพัฒนาอันดับแรก ได้แก่ ด้านความรู้ ($\bar{X} = 4.03$) คิดเป็นร้อยละ 80.6 โดยเฉพาะความรู้ด้านภาษาไทยและภาษาต่างประเทศก่อนศึกษาคิดเป็นร้อยละ 66.6 และหลังศึกษาคิดเป็นร้อยละ 79.8

คำสำคัญ: คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์, หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร

Abstract

The purposes of this research to study 1) to study development desired characteristics of graduates public administration. And 2) for development desired characteristics of graduates public administration faculty of human and social of kamphaeng phet rajabhat university. The sample consisted of students year 1-4, 537 students. And students graduates in academic year 2012, 56 students. The research used questionnaire. The statistics used percentage, mean and standard deviation and analysis and the content analysis. The research results were found that;

1) desired characteristics of graduates public administration of qualifications framework for higher education. The research found that : 6 component pre study the percentage 70.2, post study the percentage 81.8. Before studying, students still have knowledge and understanding of desired characteristics of graduates a few. But studying, students have knowledge and understanding of desired characteristics of graduates more. The mean was upper. Moreover consider each side, it result interpersonal relationships and responsibilities. The mean was (Mean = 3.63), the percentage 72.6

2) development desired characteristics of graduates public administration faculty of human and social of kamphaeng phet rajabhat university. The research found that : The First development is knowledge. The mean was (Mean = 4.03), the percentage 80.6. particularly of Thai and foreign languages. pre study the percentage 66.6, post study the percentage 79.8

Keywords: desired characteristics of graduates, public administration

บทนำ

ประกาศคณะกรรมการการอุดมศึกษา เรื่อง แนวทางการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2558 (Thai Qualifications Framework for Higher Education ;TQF: HEd) (สำนักงานปลัดกระทรวงอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2558) หมายถึง กรอบที่แสดงระบบคุณวุฒิการศึกษา ระดับอุดมศึกษาของประเทศ ซึ่งประกอบด้วย ระดับคุณวุฒิ การแบ่งสาขาวิชา ความเชื่อมโยงต่อเนื่องจากคุณวุฒิระดับหนึ่งไปสู่ระดับที่สูงขึ้น มาตรฐานผลการเรียนรู้ของแต่ละระดับคุณวุฒิซึ่งเพิ่มสูงขึ้นตามระดับของคุณวุฒิ ลักษณะของหลักสูตรในแต่ละระดับคุณวุฒิปริมาณการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเวลาที่ต้องใช้ การเปิดโอกาสให้

เทียบโอนผลการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งระบบและกลไกที่ให้ความมั่นใจในประสิทธิผลการดำเนินงานตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของสถาบันอุดมศึกษาว่าสามารถผลิตบัณฑิตให้บรรลุคุณภาพตามมาตรฐานผลการเรียนรู้และได้กำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้แต่ละด้านของแต่ละระดับคุณวุฒิ โดยในระดับปริญญาตรี สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งต้องกำหนดเป้าหมายและดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะครบคลุมอย่างน้อย 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) คุณธรรม จริยธรรม ได้แก่ สามารถจัดการปัญหาทางคุณธรรม จริยธรรม และวิชาชีพโดยใช้ดุลยพินิจทางค่านิยม ความรู้สึกของผู้คน ค่านิยมพื้นฐาน และจรรยาบรรณวิชาชีพ แสดงออกซึ่งพฤติกรรมทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม อาทิ มีวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต เสียสละ เป็นแบบอย่างที่ดี เข้าใจผู้อื่น และเข้าใจโลก เป็นต้น 2) ความรู้ ได้แก่ การมีองค์ความรู้ในสาขาวิชาอย่างกว้างขวางและเป็นระบบ ตระหนักรู้หลักการและทฤษฎีในองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง สำหรับหลักสูตรวิชาชีพ มีความเข้าใจเกี่ยวกับความก้าวหน้าของความรู้เฉพาะด้านในสาขาวิชา และตระหนักถึงงานวิจัยในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาและการต่อยอดองค์ความรู้ ส่วนหลักสูตรวิชาชีพที่เน้นการปฏิบัติจะต้องตระหนักในธรรมเนียมปฏิบัติ กฎระเบียบ ข้อบังคับที่เปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ 3) ทักษะทางปัญญาได้แก่ สามารถค้นหาข้อเท็จจริง ทำความเข้าใจ และสามารถประเมินข้อมูลแนวคิดและหลักฐานใหม่ๆ จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และใช้ข้อมูลที่ได้ในการแก้ไขปัญหาและงานอื่นๆ ด้วยตนเอง สามารถศึกษาปัญหาที่ค่อนข้างซับซ้อนและเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขได้อย่างสร้างสรรค์ โดยคำนึงถึงความรู้ทางภาคทฤษฎี ประสบการณ์ทางภาคปฏิบัติ และผลกระทบจากการตัดสินใจสามารถใช้ทักษะและความเข้าใจอันถ่องแท้ในเนื้อหาสาระทางวิชาการและวิชาชีพ สำหรับหลักสูตรวิชานักศึกษาสามารถใช้วิธีการปฏิบัติงานประจำและหาแนวทางใหม่ในการแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม 4) ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ได้แก่ มีส่วนช่วยและเอื้อต่อการแก้ปัญหาในกลุ่มได้อย่างสร้างสรรค์ ไม่ว่าจะเป็นผู้นำหรือสมาชิกของกลุ่ม สามารถแสดงออกซึ่งภาวะผู้นำในสถานการณ์ที่ไม่ชัดเจนและต้องใช้นวัตกรรมใหม่ๆ ในการแก้ปัญหามีความคิดริเริ่มในการวิเคราะห์

ปัญหาได้อย่างเหมาะสมบนพื้นฐานของตนเองและของกลุ่ม รับผิดชอบในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งพัฒนาตนเองและอาชีพ และ 5) ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้ IT ได้แก่ สามารถศึกษาและทำความเข้าใจในประเด็นปัญหา สามารถเลือกและประยุกต์ใช้เทคนิคทางสถิติหรือคณิตศาสตร์ที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสมในการศึกษาค้นคว้าและเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประมวลผล แปลความหมาย และนำเสนอข้อมูล ข่าวสารอย่างสม่ำเสมอ สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในการพูด การเขียน สามารถเลือกใช้รูปแบบของการนำเสนอที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มบุคคลที่แตกต่างกันได้

ทั้งนี้ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ได้จัดทำขึ้นตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติปีพุทธศักราช 2558 และระเบียบข้อบังคับของสำนักงานคณะกรรมการฯ ซึ่งโปรแกรมวิชาการรัฐประศาสนศาสตร์ในฐานะผู้จัดทำหลักสูตรฯ มีเป้าประสงค์ในการจะผลิตบัณฑิตเป็นนักคิด นักวิเคราะห์ นักบริหารด้านการบริหารกิจการสาธารณะ และประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับความเป็นสังคมพลวัต มีองค์ความรู้งานวิจัย งานสร้างสรรค์และนวัตกรรมที่ช่วยพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น อยู่ดีมีสุขเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ เป็นต้น ประกอบกับในยุคปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐหรือภาคเอกชนต่างพยายามที่จะแสวงหาบุคลากรที่มีประสิทธิภาพเพื่อทำให้องค์กรสามารถตอบสนองความพึงพอใจของผู้ประกอบการและประชาชนได้ ดังนั้น การที่จะคัดเลือกหรือสรรหาพนักงานเข้าสู่องค์กรนั้นจะต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบในกระบวนการสรรหาและคัดเลือกพนักงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มบัณฑิตที่เพิ่งจะสำเร็จการศึกษาด้วยเหตุดังกล่าวบัณฑิตที่เพิ่งประสงค์จึงเป็นคุณลักษณะที่สถานประกอบการต้องการเพื่อพิจารณาและคัดเลือกให้ตรงตามตำแหน่งงานตามความเหมาะสมและความชำนาญ

จากเหตุผลที่กล่าวมาเบื้องต้นจึงได้เสนอโครงการวิจัยนี้ขึ้น ด้วยหวังว่าจะนำผลที่ได้จากการดำเนินงานมาใช้ประโยชน์โดยตรงกับหน่วยงานเพื่อเกิดความเข้าใจ และมองเห็นทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจน ซึ่งจะก่อให้เกิดผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์และการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
2. เพื่อพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
2. ได้แนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
3. เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการในปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาโปรแกรมวิชาการรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม จำนวน 1,318 คน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 นักศึกษาโปรแกรมวิชาการรัฐประศาสนศาสตร

กลุ่มที่ 1 นักศึกษาชั้นปีที่ 1-4 จำนวน 537 คน

กลุ่มที่ 2 นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาภาคเรียน 2555 จำนวน 56 คน

กลุ่มที่ 2 ผู้ใช้บัณฑิต ได้แก่ ผู้ประกอบการหรือผู้บริหารองค์กรที่รับ

บัณฑิตรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิตเข้าทำงาน จำนวน 20 คน

กลุ่มที่ 3 ผู้ปกครอง ได้แก่ ผู้ปกครองของนักศึกษาชั้นปีที่ 1-4 และผู้ปกครองของนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาแล้ว 156 คน

กลุ่มที่ 4 อาจารย์/ผู้บริหาร ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนโปรแกรมวิศวกรรมศาสตร าสตร์ และผู้บริหารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ กำแพงเพชร 12 คน

สำหรับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาโปรแกรมวิศวกรรมศาสตร าสตร์ ผู้ใช้บัณฑิต ผู้ปกครอง และผู้ปกครองของนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาแล้ว อาจารย์ โปรแกรมวิศวกรรมศาสตร าสตร์ และผู้บริหารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 593 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 แบบสอบถามประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะบัณฑิต

1.2 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือแบบสอบถาม คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อ สันทนา กับผู้บริหารและเมื่อได้รับข้อมูลเพียงพอในระดับการเขียนข้อคำถามแล้ว จึง นำมาออกแบบเพื่อสร้างเครื่องมือแบบสอบถามสำหรับการเก็บข้อมูลและเมื่อร่าง แบบสอบถามเสร็จเรียบร้อยแล้วจึงนำเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาเพื่อรับ ข้อเสนอแนะและนำมาปรับปรุงแก้ไขต่อไป

1.3 ขั้นตอนการหาความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (Content Validity) หลังจากที่ได้ดำเนินการต่อจากการปรับปรุงแบบสอบถามตามคำแนะนำของ คณะกรรมการที่ปรึกษาเรียบร้อยแล้ว คณะผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้มีการ ปรับปรุงแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่

ทั้งนี้เพื่อดำเนินการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item-Objective Congruence) ซึ่งผลการประเมินค่าความสอดคล้อง ของแบบสอบถามมีค่าเท่ากับ 0.60 ทุกข้อคำถาม

1.4 การวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability) คณะผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดสอบ (Pre-Test) กับกลุ่มทดลองซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีลักษณะที่มีความคล้ายคลึงกันและนำมาหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach' Alpha Coefficient) (กัลยา วาณิชยบัญชา, 2553, หน้า 34-36) ได้คะแนนค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 จากนั้นนำแบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยดำเนินการประสานงานกับหัวหน้าหมู่เรียนและอาจารย์ที่ปรึกษาแต่ละหมู่เรียน เพื่อการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามสำหรับส่งถึงผู้บริหาร ตามกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ จากนั้นผู้วิจัยและทีมงานผู้ช่วยวิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามและเก็บแบบสอบถามด้วยตนเองตามระยะเวลาที่กำหนดไว้

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

จากตัวแปรที่กำหนดและข้อมูลที่รวบรวมได้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์เพื่อหาคำตอบด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิเคราะห์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) คณะผู้วิจัยใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

สถิติพื้นฐาน (Basic Statistic) เพื่ออธิบายลักษณะกลุ่มตัวอย่าง โดยหาความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำอธิบาย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมทั้ง 6 ด้าน ก่อนศึกษาและหลังการเข้าศึกษาในหลักสูตรนี้ ก่อน ($\bar{X} = 3.51$) คิดเป็นร้อยละ 70.2 หลัง ($\bar{X} = 4.09$) คิดเป็นร้อยละ 81.8 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก่อนเข้าการศึกษาในหลักสูตรนี้ พบว่า ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.63$)

คิดเป็นร้อยละ 72.6 รองลงมา คือ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X} = 3.62$) คิดเป็นร้อยละ 72.4 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านความรู้ ($\bar{X} = 3.42$) คิดเป็นร้อยละ 68.4 ซึ่งไม่ได้แตกต่างกับหลังเข้าการศึกษาในหลักสูตรนี้ พบว่า ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.20$) คิดเป็นร้อยละ 84 รองลงมา คือ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X} = 4.14$) คิดเป็นร้อยละ 82.8 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านความรู้ ($\bar{X} = 4.03$) คิดเป็นร้อยละ 80.6

สำหรับคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร 5 ด้าน พบว่า ก่อนและหลังในด้านวิชาการ ก่อนศึกษามีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.61$) คิดเป็นร้อยละ 72.2 หลังศึกษาค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.22$) คิดเป็นร้อยละ 84.4 เมื่อพิจารณารายด้านก่อนเข้าศึกษา พบว่า ความสามารถคิดอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.73$) คิดเป็นร้อยละ 74.6 ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความรู้ความเข้าใจและประยุกต์ใช้ทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.16$) คิดเป็นร้อยละ 83.2 ด้านบริหารเยี่ยม ก่อนศึกษา ค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X} = 3.74$) คิดเป็นร้อยละ 74.8 หลังศึกษาค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X} = 4.23$) คิดเป็นร้อยละ 84.6 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก่อนเข้าศึกษา พบว่า สามารถทำงานเป็นทีม ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.87$) คิดเป็นร้อยละ 77.4 รองลงมา คือ ภาวะความเป็นผู้นำ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.70$) คิดเป็นร้อยละ 74.0 และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สามารถบริหารกิจการสาธารณะด้วยหลักธรรมาภิบาล มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.64$) คิดเป็นร้อยละ 72.8 ซึ่งแตกต่างกับหลังการเข้าการศึกษาในหลักสูตรนี้แต่ค่าเฉลี่ยที่สูงขึ้นจากเดิม พบว่า สามารถทำงานเป็นทีม ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.30$) คิดเป็นร้อยละ 86 ด้านเปี่ยมคุณธรรมก่อน ($\bar{X} = 4.0$) คิดเป็นร้อยละ 80 หลัง ($\bar{X} = 4.36$) คิดเป็นร้อยละ 87.2 ก่อนเข้าศึกษา พบว่า ความซื่อสัตย์ ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.06$) คิดเป็นร้อยละ 81.2 และหลังศึกษา การเสียสละและรับผิดชอบต่อสังคม ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.29$) คิดเป็นร้อยละ 85.8 ด้านรู้ทันโลกก่อน ($\bar{X} = 3.72$) คิดเป็นร้อยละ 74.4 หลัง ($\bar{X} = 4.14$) คิดเป็นร้อยละ 82.8 ก่อนเข้าศึกษา พบว่า ความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.77$) คิดเป็นร้อยละ 73.4 และหลังการเข้า

การศึกษาในหลักสูตรนี้มีค่าเฉลี่ยที่สูงขึ้นจากเดิม พบว่า มีความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและมีความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับบริหารและการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม ค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 4.14$) คิดเป็นร้อยละ 82.8

ความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ตามกรอบมาตรฐานการศึกษาระดับอุดมศึกษา ภาพรวมทั้ง 6 ด้าน พบว่า ก่อนเข้าศึกษาและหลังการเข้าศึกษาในหลักสูตรนี้ ก่อน ($\bar{X} = 3.56$) คิดเป็นร้อยละ 59.3 หลัง ($\bar{X} = 4.12$) คิดเป็นร้อยละ 68.6 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก่อนเข้าการศึกษาในหลักสูตรนี้ พบว่า ด้านคุณธรรมจริยธรรมและด้านทักษะพิสัย ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.67$) คิดเป็นร้อยละ 61.1 รองลงมา คือ ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 3.60$) คิดเป็นร้อยละ 60.6 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านทักษะทางปัญญา ($\bar{X} = 3.45$) คิดเป็นร้อยละ 57.5 ซึ่งแตกต่างกับหลังเข้าการศึกษาในหลักสูตรนี้ พบว่า ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.20$) คิดเป็นร้อยละ 70 รองลงมา คือ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X} = 4.17$) คิดเป็นร้อยละ 69.5 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านทักษะพิสัย ($\bar{X} = 3.98$) คิดเป็นร้อยละ 66.3

ความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ พบว่า ภาพรวมด้านวิชาการ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.18$) คิดเป็นร้อยละ 83.6 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เป็นผู้เรียนมีความรู้ตามสาขาวิชาชีพและมีความสามารถคิดอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.24$) คิดเป็นร้อยละ 84.8 และมีความรู้ความเข้าใจและประยุกต์ใช้ทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ ($\bar{X} = 4.06$) คิดเป็นร้อยละ 81.2 ด้านบริหารเยี่ยม มีค่าเฉลี่ยภาพรวม ($\bar{X} = 4.33$) คิดเป็นร้อยละ 86.6 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความสามารถบริหารกิจการสาธารณะด้วยหลักธรรมาภิบาล ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.53$) คิดเป็นร้อยละ 90.6 รองลงมา คือ สามารถทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 4.35$) คิดเป็นร้อยละ 87 ด้านเปี่ยมคุณธรรม มีค่าเฉลี่ยภาพรวม ($\bar{X} = 4.47$) คิดเป็นร้อยละ 89.4 เมื่อ

พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความซื่อสัตย์ ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.53$) คิดเป็นร้อยละ 90.6 รองลงมา คือ เสียสละและรับผิดชอบต่อสังคม ($\bar{X} = 4.41$) คิดเป็นร้อยละ 88.2 ด้านรู้ทันโลก ค่าเฉลี่ยภาพรวม ($\bar{X} = 4.35$) คิดเป็นร้อยละ 87 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.41$) คิดเป็นร้อยละ 88.2 รองลงมาคือ ความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับบริหารและปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 4.29$) คิดเป็นร้อยละ 85.8

ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม สำหรับอาจารย์/ผู้บริหาร พบว่า ภาพรวมทั้ง 6 ด้าน ($\bar{X} = 4.30$) คิดเป็นร้อยละ 86.0 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านทักษะพิสัย ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.30$) คิดเป็นร้อยละ 86 รองลงมา คือ ด้านคุณธรรมจริยธรรมและด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 4.38$) คิดเป็นร้อยละ 87.6 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านปัญญา ($\bar{X} = 4.20$) คิดเป็นร้อยละ 84 และด้านทักษะพิสัย ($\bar{X} = 4.40$) คิดเป็นร้อยละ 88 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สามารถปฏิบัติงานตามแบบที่กำหนดได้ ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.50$) คิดเป็นร้อยละ 90 รองลงมา คือ สามารถประยุกต์การปฏิบัติงานเพื่อแก้ปัญหาในสภาพจริงได้ ($\bar{X} = 4.40$) คิดเป็นร้อยละ 88

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร คณะผู้วิจัยค้นพบประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายได้ดังต่อไปนี้

คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พบว่า ภาพรวมทั้ง 6 ด้าน ก่อนศึกษาและหลังการเข้าศึกษาในหลักสูตรนี้ ก่อน ($\bar{X} = 3.51$) คิดเป็นร้อยละ 70.2 หลัง ($\bar{X} = 4.09$) คิดเป็นร้อยละ 81.8 จะเห็นได้ว่าก่อนศึกษานักศึกษายังมีความรู้ความเข้าใจในการเป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร

ไม่มากนัก แต่เมื่อเข้ามาศึกษาแล้วหลังศึกษานักศึกษามีความรู้ความเข้าใจและได้รับการพัฒนาด้านต่างๆ จากหลักสูตรทำให้มีคุณสมบัติการเป็นบัณฑิตหลักสูตรฯ ที่ดีขึ้นจากค่าเฉลี่ยที่ปรับสูงขึ้น โดยเฉพาะด้านทักษะทางปัญญา จากก่อนเรียนคิดเป็นร้อยละ 69.2 หลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 80.8 ทั้งนี้ สิ่งที่หลักสูตรยังมีการพัฒนาให้ดีขึ้นเป็นด้านความรู้เพราะมีค่าเฉลี่ยก่อน-หลังเรียนต่ำกว่าทุกด้าน

คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ประกอบด้วย ด้านวิชาการ ด้านบริหารเยี่ยม ด้านเปี่ยมคุณธรรมและด้านรู้ทันโลก พบว่า นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลในด้านเปี่ยมคุณธรรมสูงสุด อาจเป็นผลจากการจัดกิจกรรมของโปรแกรมวิชาที่พัฒนาผู้เรียนในด้านคุณธรรมจริยธรรมจึงทำให้ค่าเฉลี่ยในด้านดังกล่าวมีค่าเฉลี่ยที่สูงกว่าด้านอื่นๆ เมื่อพิจารณาถึงด้านที่ควรพัฒนา ได้แก่ ด้านวิชาการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด โดยเฉพาะมีความรู้ความเข้าใจและประยุกต์ใช้ทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับ สุริย์พร สลัสสีและพงษ์พัฑ วัฒนพงศ์ศิริ (2562, หน้า 102) ผลการวิจัยพบว่า ด้านคุณธรรม จริยธรรม บัณฑิตและนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์โดยส่วนใหญ่ มีจุดแข็งด้าน คุณธรรม จริยธรรม ในเรื่องการประพฤติตนด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีมนุษยสัมพันธ์ดีมีน้ำใจเอื้อเฟื้อช่วยเหลือผู้อื่น ส่วนจุดที่ควรพัฒนาเรื่อง ความตรงต่อเวลา รู้จักการบริหารเวลา นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ ดวงเดือน พันธุมาวิน (2539, หน้า 95) ได้อธิบายว่า บุคคลที่เป็นคนเก่งและเป็นคนดีคือพลเมืองที่ทำงานอย่างซื่อตรง ซื่อสัตย์ซื่อซื่อและช่วยในการพัฒนาประเทศทางประชาธิปไตยและทางเศรษฐกิจ

ความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พบว่า ภาพรวมทั้ง 6 ด้าน ก่อนเข้าศึกษาและหลังการเข้าศึกษาในหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยก่อนศึกษา ($\bar{X} = 3.56$) คิดเป็นร้อยละ 59.3 ค่าเฉลี่ยหลังศึกษา ($\bar{X} = 4.12$) คิดเป็นร้อยละ 68.6 จาก

ค่าเฉลี่ยจะเห็นได้ว่าความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการศึกษาของลูกหลานดีขึ้นหลังจากที่ได้มาศึกษาแล้ว เมื่อพิจารณาถึงรายด้าน พบว่า ด้านคุณธรรม จริยธรรม และด้านทักษะพิสัย มีทิศทางที่ดีขึ้น แต่ยังมีบางด้านที่ต้องพัฒนา ได้แก่ ด้านทักษะทางปัญญาที่มีค่าความคาดหวังจากผู้ปกครองน้อยที่สุดซึ่งเป็นด้านที่หลักสูตรจะต้องดำเนินการพัฒนาผู้เรียนต่อไปให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านดังกล่าว มีข้อสังเกตว่า ความคาดหวังกับคุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรม จริยธรรม มีค่าเฉลี่ยสูง เช่นกัน หากแต่ต่างกันเพียงค่าเฉลี่ยสะท้อนให้เห็นว่า ความคาดหวังเกี่ยวกับด้านคุณธรรม จริยธรรม ยังเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพนักรัฐประศาสนศาสตร์ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในองค์การภาครัฐหรือเอกชนก็ตาม สอดคล้องกับ สิริินดา กมลเขต (2558, หน้า 115) ผลการวิจัยพบว่า ความคาดหวังกับคุณลักษณะของบัณฑิตพึงประสงค์สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ($\bar{X} = 4.46$) รองลงมาคือ ด้านความรู้ ทักษะ ($\bar{X} = 4.34$) ด้านความรู้ (ทักษะทางวิชาชีพ) ($\bar{X} = 3.87$) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 3.87$) และด้านพฤติกรรมและบุคลิกภาพ ($\bar{X} = 3.61$)

ความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 4 ด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ เปี่ยมคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมพัฒนาบัณฑิตรัฐประศาสนศาสตร์ที่ได้มีการจัดกิจกรรมอยู่เสมอ เช่น การไหว้ครู กิจกรรมนันทนาการ เป็นต้น ทั้งนี้ ด้านที่หลักสูตรจะต้องพัฒนาให้ดีขึ้น เนื่องจากมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2 ด้านด้วยกัน ได้แก่ ด้านวิชาการ และด้านบริหารนิยม เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดข้อด้านวิชาการข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีความรู้ความเข้าใจและประยุกต์ใช้ทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ และมีความสามารถคิดอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ ส่วนด้านบริหารนิยมข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดที่ต้องพัฒนา ได้แก่ มีภาวะความเป็นผู้นำ ซึ่งปัจจุบันหลักสูตรได้

จัดกิจกรรมค่ายผู้นำและผู้ตามเชิงสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมหนุนเสริม ทั้งนี้ อาจต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของกิจกรรมให้แสดงถึงความผู้นำให้ชัดเจนขึ้น เพื่อแก้ไขข้อนี้

ความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ พบว่า ภาพรวมทั้ง 6 ด้าน ($\bar{X} = 4.17$) คิดเป็นร้อยละ 83.4 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านทักษะพิสัย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.38$) สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดที่หลักสูตรต้องมีการพัฒนาให้ดีขึ้น ได้แก่ ด้านความรู้เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความรู้ด้านภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น หลักสูตรจะต้องกิจกรรมหนุนเสริมให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจการใช้ภาษามากขึ้นเพื่อแก้ไขข้อนี้ ซึ่งประเด็นดังกล่าวนี้ นักศึกษาสามารถเรียนรู้ได้จากกิจกรรมการเรียนการสอน คือกิจกรรมที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลคนหนึ่งยอมรับผิดชอบเกี่ยวกับการเรียนรู้ของบุคคลอีกคนหนึ่ง การสอนจึงเป็นกิจกรรมที่ครูกระทำเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้

ความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประกอบด้วย 4 ด้าน พบว่า ด้านเปี่ยมคุณธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความซื่อสัตย์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาด้านที่หลักสูตรต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาให้ดีขึ้น เนื่องจากมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านวิชาการ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความรู้ความเข้าใจและประยุกต์ใช้ทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น หลักสูตรจะต้องวางแผนในการพัฒนานักศึกษาให้มีความรู้ความสามารถด้านวิชาการที่สูงขึ้น โดยเฉพาะด้านความรู้ความเข้าใจและประยุกต์ใช้ทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสวธนา ศิลปารัตน์ (2551) ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาความต้องการของผู้ประกอบการในสถานประกอบการที่มีต่อนักศึกษาฝึกงาน สาขาวิชาการรัฐประศาสนศาสตร ผลการศึกษา พบว่า ความต้องการของผู้ประกอบการที่มีต่อนักศึกษาฝึกงาน

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการนำความรู้มาใช้ในการฝึกงาน ด้านความรู้พื้นฐานที่ส่งผลต่อการฝึกงาน และด้านคุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ ทั้ง 3 ด้านมีความต้องการค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เฉลี่ยสูงสุดคือด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และมีคุณธรรม การมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่และการมีความตั้งใจและเอาใจใส่ในการทำงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีการพิจารณา พัฒนา ปรับปรุง หลักสูตร ให้มีความทันสมัย อยู่เสมอและเป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ ผู้ใช้บัณฑิต
2. ควรสอดแทรกและส่งเสริมให้นักศึกษามีคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ครบทั้ง 5 ด้าน โดยเฉพาะด้านวิชาการให้บัณฑิตมีความรู้ความเข้าใจ และประยุกต์ใช้ทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ เพื่อนำไปใช้ในการทำงานในอนาคตอย่างภาคภูมิใจ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษารูปแบบกิจกรรมที่พัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์เป็นรายกิจกรรมเพื่อจะได้ทราบถึงกิจกรรมที่เหมาะสมกับการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิต

บรรณานุกรม

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2553). การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย PSS for Windows. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2539). ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม การวิจัยและการพัฒนาบุคคล. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สิรินดา กมลเขต. (2558). คุณลักษณะของบัณฑิตพึงประสงค์สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์สำหรับความต้องการของหน่วยงานภาครัฐและ
ภาคเอกชน. วารสารวิจัยรำไพพรรณี, 9(1), 115-122.

สุระณา ศิลปรัตน์. (2551). การศึกษาความต้องการของผู้ประกอบการ
ในสถานประกอบการที่มีต่อนักศึกษาฝึกงานสาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์. คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์.

สุรียพร สลัสสีและพงษ์พัต วัฒนพงศ์ศิริ. (2562). การพัฒนานักศึกษา
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ตาม
กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ. มหาวิทยาลัย
ราชภัฏธนบุรี.

สำนักงานสำนักงานปลัดกระทรวงอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
(2558). ประกาศคณะกรรมการการอุดมศึกษาเรื่อง แนวทางการ
ปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ.2558. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวง การอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ฯ.

ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในท้องที่อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย

Leadership for local development of management board and local government council members in the area of Ban Dan Lan Hoi district, Sukhothai province

เทียนชัย ทองวินิจศิลป์¹

Tienchai Tongvinitsin¹

ธรรตพงศ์ วงษ์สวัสดิ์²

Thutsapong Wongsawad²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในท้องที่อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คณะผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในท้องที่อำเภอบ้านด่านลานหอย จำนวน 8 แห่ง รวม 118 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ t-test F-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) และวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า

¹ อาจารย์, ดร. คณะศึกษาศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขารัฐประศาสนศาสตร์

ผลการวิจัยภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในท้องที่อำเภอบ้านด่านลานหอย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก และผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในท้องที่อำเภอบ้านด่านลานหอย จำแนกตามเพศ พบว่า ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น ไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และจำแนกตามข้อมูลทางสังคม พบว่า ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการศึกษาข้อเสนอแนะ พบว่า คณะผู้บริหารต้องการให้ประชาชนทุกภาคส่วนได้เข้ามีส่วนร่วมในการทำยุทธศาสตร์ของท้องถิ่น ควรมีส่วนร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และควรจัดหาแหล่งน้ำเพื่อใช้อุปโภคและบริโภคให้เพียงพอต่อปริมาณประชาชนที่เพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, การพัฒนาท้องถิ่น, คณะผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The purposes of this research were to 1) to study a leadership of local development of management board and local government council members in Ban Dan Lan Hoi district, Sukhothai province, 2) to compare a leadership of local development of management board and local government council members. The majority of population for our research is concluded with management board and local government council members of Ban Dan Lan Hoi district, 8 government offices, 118 participants. Our research appliances are questionnaires. Moreover, the statistics methods are frequency, percentage, average, and standard

deviation. In particular, the testing our hypothesis are t-test, F-test, One-way ANOVA, and advisement analysis.

The result we found that leadership of local development of management board and local government council members of Ban Dan Lan Hoi district are in the high level and the comparing result of a leadership of local development of management board and local government council members of Ban Dan Lan Hoi district that is classified by gender, we found that the local development leadership cannot be tell the different. When we classify be age, education and average monthly income. It is showed that the leadership is different with the significant statistics of 0.05. Furthermore, when sociality classifying we found that the local development leadership is also significantly different with 0.05.

The results of the study suggest that the management board wants people of all sectors to participate in the local strategy. Should participate in conserving local culture and wisdom and should provide water sources for consumption and consumption that are sufficient for the increasing number of people.

Keywords: Leadership, Local Development, Management Board and Local Government Council Members

บทนำ

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2553) ได้กำหนดให้มีการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินออกเป็น 3 ส่วน คือ ระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง รัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรี มีหน้าที่บริหารประเทศโดยจะกำหนดนโยบายในการบริหารประเทศ และมีอำนาจกับใช้

อำนาจ เพื่อบริหารและจัดการให้เป็นไปตามนโยบายที่กำหนดไว้ หน่วยงานซึ่งถือว่าเป็นกลไกของรัฐบาลจะต้องนำนโยบายของรัฐบาลไปปฏิบัติก็คือ กระทรวง ทบวง กรม ซึ่งรวมเรียกว่า การบริหารราชการส่วนกลาง ระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาค การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาค ในปัจจุบันพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดินบัญญัติไว้ว่าให้จัดระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาค ดังนี้ จังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน และระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น เป็นการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นสาธารณะของท้องถิ่นด้วยตนเองตามภารกิจหน้าที่ที่ระบุให้ดำเนินการอย่างชัดเจน มีพื้นที่รับผิดชอบชัดเจน มีผู้บริหารที่ได้รับเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน ซึ่งในปัจจุบันผู้บริหารท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งของประชาชน โดยการเลือกตัวแทนเข้ามาทำหน้าที่เรียกว่าสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลก็จะปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้นำของประชาชน ในตำบลนั้นในการแก้ไขปัญหาและนำงบประมาณไปใช้ให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชนโดยจะมีวาระในการดำรงตำแหน่งเป็นเวลา 4 ปี นับตั้งแต่วันเลือกตั้ง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2562, ออนไลน์)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 14 การปกครองส่วนท้องถิ่นบัญญัติว่า จะต้องมีการจัดทำกฎหมายรองรับเกิดขึ้น เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดหน้าที่และอำนาจดูแล และจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น และกฎหมายที่เกี่ยวกับการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่ต้องให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีอิสระในการบริหารการจัดทำบริการสาธารณะ การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา การเงินและการคลัง และการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งต้องทำเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือประโยชน์ของประเทศเป็นส่วนรวม การป้องกันการทุจริตและการใช้จ่ายเงินอย่างมีประสิทธิภาพ การเพิ่ม

อำนาจในการตัดสินใจทางการบริหารงานท้องถิ่น นับเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญอันจะก่อให้เกิดกระบวนการในการพัฒนาท้องถิ่น และยังเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตย (โชคสุข กรกิตติชัย, 2562, ออนไลน์)

การกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่นในระดับตำบลนั้นเป็นรากฐานที่สำคัญของการให้สิทธิเสรีภาพในการปกครองตนเองแก่ประชาชนและเป็นพื้นฐานของการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับชาติ องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบใหม่ล่าสุดโดยการให้ประชาชนในตำบลนั้นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานของท้องถิ่น ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจให้ประชาชน ในท้องถิ่นเป็นผู้กำหนดแนวทางและเป็นแกนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ในชนบทของประเทศ องค์การบริหารส่วนตำบลต้องมีหน้าที่บริหารงานทุกขั้นตอนของกิจกรรมการพัฒนาการวางแผน การจัดองค์การ การประสานงาน และการประเมินผลเพื่อให้การดำเนินงานต่าง ๆ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์การที่ตั้งไว้ (ชูชัย โพธิ์ชัย, 2546, หน้า 2)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นเนื่องจากเป็นหน่วยงานที่ประกอบด้วยบุคคลในท้องถิ่น ที่ทราบถึงปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นเป็นอย่างดี และการดำเนินงานที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่สมควรได้รับการสนับสนุนเพื่อให้มีการดำเนินงานในทิศทางที่ถูกต้องและเกิดผลเป็นรูปธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน จากแนวคิดพื้นฐานของการปกครองท้องถิ่นจึงเป็นประโยชน์ต่อการวางรากฐานการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาประเทศการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อให้ประสบผลสำเร็จขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล หากแต่ศักยภาพในการดำเนินงานของแต่ละท้องถิ่นนั้นย่อมแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่ความสามารถในการบริหารจัดการ การประสานงานของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการบริหารงานพัฒนานั้นเป็นการบริหารเพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวม องค์กร คน หรือ ทรัพยากรมนุษย์ และสภาพแวดล้อมต้องสอดคล้องและพัฒนาไปในทิศทาง

เดียวกันตามศักยภาพและความต้องการในสภาวการณ์ของชุมชน การพัฒนาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพและบรรลุผลสำเร็จได้นั้น คณะผู้บริหารและสมาชิกสภาต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ รวมถึงหลักการและกระบวนการวางแผน มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลในการพัฒนาท้องถิ่น สามารถใช้ทักษะการจูงใจให้ประชาชนในท้องถิ่นยอมรับและเชื่อถือศรัทธา ประสานงานกับหน่วยงาน เพื่อให้เกิดความร่วมมือและแก้ไขปัญหาในชุมชนได้เป็นอย่างดี และสามารถให้คำแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน สามารถตอบสนองนโยบายการกระจายอำนาจของรัฐบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (โสภณ เนื่องจำนง, 2539, หน้า 83-87)

จากเหตุผลดังกล่าว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องมีผู้นำที่มีคุณภาพ เพื่อขับเคลื่อนนโยบายตามวิสัยทัศน์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาวะผู้นำของคณะผู้บริหารจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดต่อการพัฒนา อันจะนำไปสู่เป้าหมายของแผนยุทธศาสตร์ชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาวะผู้นำเป็นพฤติกรรมส่วนบุคคลที่จะสามารถกระตุ้นจิตสำนึกและสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชาได้ตระหนักถึงวิสัยทัศน์ เป้าหมายในองค์ประกอบสำคัญที่จะขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ไปสู่เป้าหมายได้อย่างยั่งยืน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของกรรมการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในท้องที่อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย โดยมีมุ่งศึกษาปัจจัยของภาวะผู้นำ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 7 ด้าน คือ ด้านอำนาจหน้าที่ ด้านหลักการและกระบวนการวางแผน ด้านการรับรู้ข่าวสารในการพัฒนาท้องถิ่น ด้านการจูงใจให้เชื่อถือศรัทธาและยอมรับ ด้านการประสานงาน ด้านการแก้ไขปัญหา และ ด้านวิสัยทัศน์ในการพัฒนา เพื่อจะได้ทราบว่าภาวะผู้นำอยู่ในระดับใดและมีปัจจัยใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับการมีภาวะผู้นำ ในการพัฒนาท้องถิ่นและจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารที่จะนำไปปรับปรุง รวมถึงเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทันต่อยุคการเปลี่ยนแปลงต่อไป

วัตถุประสงค์ของวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในท้องที่อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำแนกตามตัวแปรด้านข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลทางสังคม

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในท้องที่อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น จากนักวิชาการต่างๆ เช่น สุพัฒน์ มนัสไพบุลย์ (2537, หน้า 4); สมศักดิ์ ขาวลาภ (2544, หน้า 13); ยงยุทธ เกษสาคร (2544, หน้า 68-69); ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2545, หน้า 229); สนธยา พลศรี (2545, หน้า 5); เฉลียว บุรีภักดี (2545, หน้า 45-46) และ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2546, หน้า 3) แล้วนำมาบูรณาการเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

1. เพศ
2. อายุ
3. ระดับการศึกษา
4. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ข้อมูลทางสังคม

1. ตำแหน่งหน้าที่
2. ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง
3. การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม
4. การได้รับการฝึกอบรมความรู้

ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น

1. ด้านอำนาจหน้าที่
2. ด้านหลักการและกระบวนการวางแผน
3. ด้านการรับรู้ข่าวสารในการพัฒนาท้องถิ่น
4. ด้านการจูงใจให้เชื่อถือศรัทธาและยอมรับ

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

คณะผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในท้องที่อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย ที่มีปัจจัยส่วนบุคคล และข้อมูลทางสังคมต่างกัน มีภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น แตกต่างกัน

แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำและภาวะผู้นำ

สุพัตน์ มนัสไพบุลย์ (2537, หน้า 4) กล่าวว่า ผู้นำ หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อันเป็นที่ต้องการในการดำเนินงานของกลุ่มและสามารถใช้ความรู้นั้นช่วยให้กลุ่มบรรลุวัตถุประสงค์ได้ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ผู้นำส่วนใหญ่จะมีบุคลิกภาพเด่น มีความรู้ความสามารถ เป็นพิเศษในกลุ่มคนหรือในท้องถิ่นนั้นๆ เป็นผู้ที่สามารถจูงใจประชาชนให้มีความคิดเห็นคล้อยตาม และลงมือทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง จนนำกลุ่มไปสู่จุดหมายปลายทางได้เป็นผลสำเร็จในที่สุด กลุ่มซึ่งอยู่ภายใต้การนำของผู้นำจะดำเนินงานไปอย่างมีประสิทธิภาพหรือล้มเหลวก็ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำ ผู้นำจะมีอิทธิพลเหนือกว่าสมาชิกคนอื่นในกลุ่มความมีอิทธิพลของเขาต่อสมาชิกของกลุ่ม อาจจะแสดงออกในรูปต่างๆ เช่น การให้คำแนะนำ กระตุ้นเตือนชักชวนผู้นำจะต้องมีทักษะในการใช้ความมีอิทธิพลของเขาในสถานการณ์ที่เหมาะสม ข้อสำคัญที่ควรระลึกไว้เสมอก็คือ ผู้นำที่ดีนั้นจะไม่ใช้อำนาจในการทำงานให้บรรลุผล แต่จะเป็นผู้นำที่สามารถชักจูงผู้อื่นให้มีจิตใจคล้อยตามโดยอาศัยเหตุผล

สมศักดิ์ ขาวลาภ (2544, หน้า 13) กล่าวว่า ผู้นำ (Leader) กับ ภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นการมองคนละด้าน คำว่า ผู้นำ มองเน้นที่ตัวบุคคล ส่วนคำว่า ภาวะผู้นำ มองเน้นที่คุณลักษณะในตัวบุคคล เราสามารถให้คำนิยามของคำว่า ผู้นำ ได้โดยอาศัยหลัก 3 ประการ ดังนี้

1.1 ผู้นำ คือ บุคคลใดบุคคลหนึ่งในกลุ่มคนหลายๆ คนที่มีอำนาจ อิทธิพลหรือความสามารถในการจูงใจคนให้ปฏิบัติตามความคิดเห็น ความต้องการ หรือคำสั่งของเขาได้ ผู้นำมีอิทธิพลเหนือการปฏิบัติตนหรือพฤติกรรมของผู้อื่น คำว่าผู้อื่นในที่นี้ไม่ได้ หมายความว่า ผู้อื่นทุกคน ในกลุ่มคนที่ผู้นำคนนั้นมีส่วนร่วม เพราะภาวะผู้นำมิได้เกิดขึ้นโดยอาศัยหลักการทั้งหมดหรือไม่ก็ไม่มีเลย แต่ภาวะผู้นำเกี่ยวกับความเป็นผู้นำมากหรือน้อยเพียงใดมากกว่าปริมาณคนที่เขานำ คืออยู่ที่ความมากน้อยของอำนาจ อิทธิพลหรือความสามารถในการจูงใจคน

1.2 ผู้นำ คือ บุคคลที่มีอำนาจเหนือในการบริหารจัดการและการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Relation) ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการ 2 ทาง (Two-way Process) คือ ผู้นำมีอิทธิพลเหนือผู้ตามและในทำนองเดียวกัน บางคราวผู้ตามก็มีอิทธิพลเหนือผู้นำ ความเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำจึงเป็นผลรวมของเจตคติของสมาชิกในกลุ่มคนนั่นเอง งานวิจัยหลายเรื่องยืนยันว่าผู้นำของกลุ่มคนที่มีเจตคตินิยมเผด็จการมักเป็นเผด็จการด้วย ส่วนผู้นำของกลุ่มคนที่มีเจตคตินิยมประชาธิปไตยก็มักเป็นคนที่มีความเป็นประชาธิปไตยด้วย

1.3 ผู้นำแตกต่างจากหัวหน้าหรือผู้บริหาร คน 2 คนนี้อาจจะเป็นคน ๆ เดียวกันได้ แต่ไม่จำเป็นต้องเสมอไป หัวหน้าหรือผู้บริหารหลายคนมีอำนาจหน้าที่โดยตำแหน่ง แต่อาจไม่ใช่ผู้นำ ที่แท้จริงของกลุ่ม ผู้นำที่แท้จริงอาจเป็นคนอื่นซึ่งไม่ใช่หัวหน้าหรือผู้บริหารแต่เขามีอำนาจมีอิทธิพลและมีความสามารถในการจูงใจคนให้ประพฤติหรือปฏิบัติตามความคิดเห็นความต้องการหรือคำสั่งของเขาได้ทั้ง ๆ ที่เขาไม่มีอำนาจหน้าที่โดยตำแหน่งใดๆ ทั้งสิ้น

ยงยุทธ เกษสาคร (2544, หน้า 68-69) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง ศิลปะหรือความสามารถของบุคคลหนึ่งที่จะกระตุ้นจูงใจหรือใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่น ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา ในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยความสะดวกโดยใช้กระบวนการสื่อความหมาย การติดต่อ ซึ่งกันและกัน ให้เกิดมีใจร่วมกับตนดำเนินการจนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และ

เป้าหมายที่กำหนดไว้ การดำเนินการจะเป็นไปในทางดีหรือชั่วก็ได้ ฉะนั้นไม่ว่าคนนั้นจะเป็นอธิบดี ประธานกรรมการ ผู้อำนวยการ หรือผู้จัดการบริษัท แม้แต่หัวหน้าใจแต่แต่ละคนจะต้อง มีภาวะผู้นำทั้งนั้น ซึ่งมีลักษณะของผู้นำที่มีรูปแบบต่าง ๆ กันความเป็นผู้นำมีผลกระทบต่อสิ่งอื่น ๆ หลายอย่าง ถ้าหัวหน้าหรือผู้บริหารเป็นผู้ที่มีความเป็นผู้นำในตัว กิจกรรมงานของหน่วยงานก็จะดำเนินไปได้โดยเรียบร้อยราบรื่นและก้าวหน้า ตรงกันข้ามถ้าหัวหน้าหรือผู้บริหารขาดความเป็นผู้นำ ในตัว ก็จะเกิดผลเสียต่าง ๆ หลายประการ ทั้งนี้เพราะผู้นำเป็นตัวการแห่งการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ภายในหน่วยงาน พฤติกรรมความเป็นผู้นำจึงมีผลไปถึงผลผลิตขององค์กร ความพึงพอใจขวัญและกำลังใจ ความจงรักภักดีต่อหน่วยงาน ความกระตือรือร้น การบูรณาการ ฯลฯ ของผู้ร่วมงานด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งความเป็นผู้นำจะมีลักษณะสำคัญ คือ (1) ด้านคุณสมบัติส่วนตัวของผู้นำ ได้แก่ ผู้นำที่มุ่งแสวงหาวิธีการที่จะนำผู้ร่วมงาน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงานตามที่กำหนดไว้ (2) การแสดงออกในรูปของพฤติกรรมในด้านต่างๆ เช่น ความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน ความสามารถในการตัดสินใจ กล้าคิด กล้าทำ มีความรับผิดชอบและมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล เพื่อก่อให้เกิดผลในแง่ของความมีพลังอำนาจและอิทธิพลต่อผู้ร่วมงาน (3) การแสดงออกซึ่งศักยภาพ สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปผู้นำที่มีความเป็นผู้นำสูงจะต้องสามารถแสดงบทบาทในการนำด้วยบาร์มี และความมีอิทธิพลเหนือกลุ่มบุคคลอื่นได้ ในทุกสถานการณ์ (4) ความเป็นผู้นำเป็นสิ่งที่ฝึกฝนอบรมพัฒนาให้เกิดขึ้นได้จากประสบการณ์การเรียนรู้ ดังเช่น ผู้นำที่สำเร็จการอบรมจากสถาบันพัฒนาผู้บริหาร หรือผู้นำที่ผ่านการอบรมในสาขาวิชาเฉพาะ มีความรู้ความชำนาญในด้านเทคนิคสูง (Technical Skill) เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม (5) ผู้นำที่ดีจะต้องสามารถสร้างความจงรักภักดีให้เกิดในจิตสำนึกของบุคลากร ต่อหน่วยงาน สร้างความพึงพอใจด้วยการใช้ศักยภาพอย่างเต็มที่ให้เกิดขึ้นแก่ผู้ร่วมงานได้ จนสามารถสร้างทีมงานได้อย่างมั่นคง

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2545, หน้า 229) กล่าวว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคล ซึ่งมีผู้ตามและมีอิทธิพลที่จะทำให้ผู้ตามช่วยกันกำหนดวัตถุประสงค์และบรรลุ

วัตถุประสงค์นั้น หรือเป็นบุคคลที่ทำให้องค์การประสบความสำเร็จ บรรลุผลสำเร็จโดยใช้อิทธิพลจูงใจผู้อื่นให้ปฏิบัติตาม ผู้นำเป็นผู้ตัดสินใจ กำหนดปัญหา วางแผน และรับผิดชอบต่อความอยู่รอด หรือการพัฒนาของ องค์การ นอกจากนั้นแล้วผู้นำยังมีส่วนทำให้เกิดวิสัยทัศน์ขององค์การและ พนักงานรวมทั้งสามารถใช้อำนาจหรืออิทธิพลต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อนำกลุ่มประกอบกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง การเป็นผู้นำนั้นเป็นเรื่องง่ายแต่ การเป็นผู้นำที่ดีนั้นเป็นเรื่องยาก

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ผู้นำหรือภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการใช้อิทธิพล ต่อกิจกรรมต่าง ๆ ของบุคคลหรือกลุ่มเพื่อความสำเร็จของเป้าหมายภายใน สถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ให้เกิดพลังเป็นอิทธิพลจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้ร่วมงาน ให้ความร่วมมือปฏิบัติการ ดำเนินกิจกรรมในทุกสถานการณ์โดยใช้ กระบวนการกลุ่มหรือ กลุ่มปฏิสัมพันธ์ หรือพลวัตกลุ่ม ใช้ศิลปะของการสื่อสาร เป็นพลังสนับสนุนเป็นปัจจัยในการบริหาร ให้กิจกรรมบรรลุเป้าหมาย สภาวะ หรือศักยภาพ ความสามารถของบุคคลในการสร้างกระบวนการเพื่อจูงใจให้ ผู้อื่นให้ความร่วมมือ มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ดำเนินกิจกรรมให้ เป็นไปตามแผนงานและจุดประสงค์ที่วางไว้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น

สนธยา พลศรี (2545, หน้า 5) กล่าวว่า การพัฒนา หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลง ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้น ทั้งทางด้านคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อม ด้วยการวางแผนโครงการและดำเนินงานโดยมนุษย์ เพื่อประโยชน์แก่ตัวของมนุษย์เอง

เฉลียว บุรีภักดี (2545, หน้า 45-46) กล่าวว่า พิจารณาแนวคิดของ ทฤษฎีระบบ สามารถกล่าวได้ว่าชุมชนท้องถิ่นหนึ่ง ๆ ก็คือ หนึ่งหน่วยระบบ (System Unit) เป็นหน่วยงาน มีผลผลิต มีกระบวนการ มีปัจจัยนำเข้าและมีขอบเขต โดยที่ดำรงอยู่ในฐานะเป็นส่วนย่อยของอภีระบบ และประกอบขึ้น ด้วยอนุระบบต่าง ๆ จำนวนหนึ่ง ตรงตามลักษณะของระบบทางสังคมทุก ประการ ผลผลิตในที่นี้ไม่ใช่เฉพาะด้านเศรษฐกิจเท่านั้น แต่หมายรวมถึงทุก

อย่างที่หน่วยระบบสังคมนั้นได้สร้างให้เกิดขึ้น นับตั้งแต่การดำรงชีวิตให้อยู่รอด การป้องกันเจ็บป่วยหรือการรักษาเมื่อเจ็บป่วย การจัดหมวดหมู่หรือองค์ประกอบของสมาชิก การดำรงครอบครัว การให้กำเนิดและการเลี้ยงดูบุตรหลาน การสร้างผลผลิตทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมเพื่อท้องถิ่นของตนเองและเพื่อแลกเปลี่ยนกับท้องถิ่นอื่น ไปจนถึงการมีความสุขความพอใจจากการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี อันเป็นที่ยึดถือของหน่วยสังคม และรวมไปถึงการดำรงอยู่อย่างมั่นคงถาวรของหน่วยสังคมนั้น

ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ตัวคนในบริเวณของชุมชนท้องถิ่นนั้น และทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งคนสามารถหยิบฉวยนำมากินมาใช้ รวมไปถึงแบบอย่างแนวปฏิบัติ ที่สังคมมีไว้ให้ และรวมไปถึงทรัพยากรทางกายภาพหรือทางความคิด ซึ่งเข้ามาสู่ชุมชนท้องถิ่นจากแหล่งภายนอก ซึ่งเป็นอีกหน่วยระบบหนึ่งที่มีการแลกเปลี่ยนผลผลิตหรือปัจจัยนำเข้ากับหน่วยระบบนี้

กระบวนการ ได้แก่ ปฏิกริยาหรือการกระทำต่อกันระหว่างปัจจัยนำเข้าต่าง ๆ ก่อให้เกิดการแปลงรูปของปัจจัยนำเข้าบางรายการ มากบ้างน้อยบ้างในลักษณะต่าง ๆ และเกิดเป็นผลผลิตใหม่ ซึ่งอาจเป็นผลผลิตระหว่างทาง ซึ่งจะเข้าสู่กระบวนการบางอย่างก่อนจะเป็นผลผลิตสุดท้ายก็ได้ หรืออาจเป็นผลผลิตสุดท้ายของหน่วยระบบนั้น

ขอบเขตของหน่วยชุมชนท้องถิ่นหนึ่ง ๆ คือ เส้นแบ่งระหว่างท้องถิ่นนั้นกับท้องถิ่นอื่นที่ตั้งอยู่ติดกัน หรือเป็นเส้นล้อมรอบบริเวณท้องถิ่นนั้น และเนื่องจากการดำเนินชีวิตแต่ละด้าน มีขอบเขตครอบคลุมไม่เหมือนกันเสมอไป ดังนั้นเส้นแบ่งดังกล่าวจึงอาจมีหลายเส้น แต่อาจมีบางเส้นที่ทับซ้อนเส้นอื่นก็ได้

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2546, หน้า 3) กล่าวถึง การพัฒนาสามารถสรุปได้ 3 ประการ ดังนี้

ประการที่หนึ่ง การพัฒนา คือการเปลี่ยนแปลงตามแผนหรือการเปลี่ยนแปลง ที่มีกำหนดทิศทาง (Planned or Directed Change) นั่นคือ การพัฒนามิได้เป็นเรื่องธรรมชาติ หากเป็นความพยายามของมนุษย์ พยายามที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น โดยกำหนดทิศทางหรือรายละเอียดเอาไว้

ล่วงหน้าว่าจะพัฒนาอะไร พัฒนาอย่างไร ข้าเร็วอย่างไรใครจะเป็นผู้พัฒนา และถูกพัฒนา

ประการที่สอง เป้าหมายสุดยอตของการพัฒนาอยู่ที่คน คนเป็นทั้ง ผู้ถูกพัฒนาและ ผู้รับผลของการพัฒนา มองคนเป็นกลุ่ม หรืออยู่ในกลุ่ม ดังนั้น การพัฒนาคนจึงรวมถึงการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และ วัฒนธรรม

ประการสุดท้าย เป้าหมายของการพัฒนาคน กลุ่มคน หรือสังคม คือ ความอยู่ดีกินดี ด้านต่าง ๆ หรือสภาพสังคมที่ดี ซึ่งรวมถึงสภาพทาง เศรษฐกิจและการเมืองด้วย

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนาท้องถิ่นให้เป็นไปอย่างมีระบบและมี ประสิทธิภาพได้นั้นจะต้องเกิดจากความพยายามและความจริงใจของรัฐบาลที่ จะร่วมกันสร้างความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น บนเป้าหมายวิธีการที่สอดคล้อง เป็นไปในทิศทางเดียวกัน อย่างมีระบบที่จะนำไปสู่การพัฒนาประเทศชาติโดยรวม และปัจจัยที่จะ ส่งเสริมให้ท้องถิ่นได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาประเทศได้นั้น รัฐบาล จำเป็นต้องคำนึงถึง สิ่งเหล่านี้ คือ (1) การจัดระบบการปกครอง และระเบียบ การบริหารราชการแผ่นดินที่แน่นอนสร้างระบบและระเบียบ ตลอดจนขั้นตอน ของการพัฒนาบทบาทของการบริหารส่วนท้องถิ่นร่วมกัน (2) สร้างภาวะผู้นำ ในท้องถิ่นโดยการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ พฤติกรรมตลอดจน การให้ความรอบรู้ ทางด้านการบริหารการพัฒนา (3) สร้างโครงการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ของหน่วย การบริหารส่วนท้องถิ่นอย่างตรงเป้าหมายและต่อเนื่อง ตลอดจนส่งเสริมให้ เจ้าหน้าที่ส่วนท้องถิ่นได้เข้าใจถึงบทบาทความสำคัญของตน ต่อการพัฒนา ท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คณะผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในท้องที่อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย มีจำนวน 8 แห่ง รวม 118 คน ประกอบด้วย เทศบาลตำบล 2 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลลานหอย และเทศบาลตำบลลิ้นช้าง องค์การบริหารส่วนตำบล 6 แห่ง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลลานหอย องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านด่าน องค์การบริหารส่วนตำบลวังตะคร้อ องค์การบริหารส่วนตำบลวังน้ำขาว องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าปล้อง และองค์การบริหารส่วนตำบลวังลึก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม โดยมีการตรวจสอบเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาปรับปรุงตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยแต่ละข้อคำถามเป็นการให้ความสำคัญในแต่ละประเด็นที่มีคำตอบให้เลือกแบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) และนำแบบสอบถามไปทดสอบกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลปากแคว อำเภอมือ จังหวัดสุโขทัย จำนวน 30 คน และหาความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach alpha coefficient) มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเฉลี่ย 0.922 และการเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างสมบูรณ์ทั้งหมด 118 ชุด แล้วนำแบบสอบถามที่ได้ไปเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีทางสถิติ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม จำนวน 118 ชุด เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเท่ากับจำนวนประชากรทั้งหมด โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แจกแบบสอบถามและชี้แจงพร้อมอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามอย่างถูกต้องให้ตอบแบบสอบถามทราบ รวมถึงชี้แจงให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้
2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ในเดือนพฤศจิกายน 2562 ถึง มกราคม 2563

3. นำแบบสอบถามมาตรวจสอบตรวจสอบความถูกต้องและนับจำนวนให้เท่ากับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง กรณีแบบสอบถามไม่ครบถ้วนหรือไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจะดำเนินการแจกแบบสอบถามใหม่อีกครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน

4. นำแบบสอบถามที่ได้ไปวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติ

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานด้วย t-test และ F-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) และ วิเคราะห์ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

1. จากการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ผลวิจัยปรากฏว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศชาย อายุ 41-50 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000-20,000 บาท ข้อมูลทางสังคม มีตำแหน่งเป็นสมาชิกสภา ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง 3 ปี เป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์และได้รับการฝึกอบรมในเรื่องการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การเมืองการพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการ

2. จากการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ผลวิจัยปรากฏว่า ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของกรรมการรองคกรปกครองส่วนท้องถิ่นในท้องที่อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย พบว่าโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการรับรู้ข่าวสารในการพัฒนาท้องถิ่น ด้านการจูงใจให้เชื่อถือศรัทธาและยอมรับ ด้านการแก้ไขปัญหา ด้านวิสัยทัศน์ในการพัฒนา ด้านอำนาจหน้าที่ ด้านหลักการและกระบวนการวางแผน และด้านการประสานงาน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของกรรมการ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในท้องที่อำเภอบ้านด่านลานหอย
จังหวัดสุโขทัย โดยรวม

(n=118)

ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของกรรมการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในท้องที่อำเภอบ้านด่านลานหอย	$\bar{X}$	S.D	ระดับความ คิดเห็น	อันดับที่
1. ด้านการรับรู้ข่าวสารในการพัฒนาท้องถิ่น	4.19	0.46	มาก	1
2. ด้านการจงใจให้เชื่อถือศรัทธาและยอมรับ	4.04	0.49	มาก	2
3. ด้านวิสัยทัศน์ในการพัฒนา	3.96	0.53	มาก	4
4. ด้านการประสานงาน	3.86	0.49	มาก	7
5. ด้านหลักการและกระบวนการวางแผน	3.88	0.63	มาก	6
6. ด้านอำนาจหน้าที่	3.90	0.77	มาก	5
7. ด้านการแก้ไขปัญหา	4.00	0.53	มาก	3
รวม	3.98	0.56	มาก	

3. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของกรรมการ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในท้องที่อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย
จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และข้อมูลทางสังคม ผลการวิจัยพบว่า

3.1 เพศ แตกต่างกัน พบว่าภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น ด้าน
อำนาจหน้าที่ ด้านหลักการและกระบวนการวางแผน ด้านการรับรู้ข่าวสารใน
การพัฒนาท้องถิ่น ด้านการจงใจให้เชื่อถือศรัทธาและยอมรับ ด้านวิสัยทัศน์ใน
การพัฒนา ด้านการประสานงาน และด้านการแก้ไขปัญหา ไม่แตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำแนกตามเพศ

ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น	จำแนกตามเพศ				t	Sig
	ชาย		หญิง			
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
1. ด้านอำนาจหน้าที่	4.08	0.74	4.01	0.44	0.33	0.10
2. ด้านหลักการและกระบวนการวางแผน	4.11	0.65	4.09	0.61	0.41	0.21
3. ด้านการรับรู้ข่าวสารในการพัฒนาท้องถิ่น	4.21	0.49	4.16	0.41	0.62	0.53
4. ด้านการจงใจให้เชื่อถือศรัทธาและยอมรับ	3.99	0.44	4.13	0.47	1.31	0.07
5. ด้านวิสัยทัศน์ในการพัฒนา	3.98	0.55	4.05	0.59	0.91	0.37
6. ด้านการประสานงาน	3.88	0.56	3.93	0.45	0.55	0.58
7. ด้านการแก้ไขปัญหา	3.84	0.54	3.91	0.36	0.83	0.40
รวม	3.98	0.43	4.04	0.35	0.86	0.39

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.2 อายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน แตกต่างกัน พบว่า ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น ด้านอำนาจหน้าที่ ด้านหลักการและกระบวนการวางแผน ด้านการรับรู้ข่าวสารในการพัฒนาท้องถิ่น ด้านการจงใจให้เชื่อถือศรัทธาและยอมรับ ด้านวิสัยทัศน์ในการพัฒนา ด้านการประสานงาน และด้านการแก้ไขปัญหา แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น	อายุ		ระดับการศึกษา		รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	
	F	Sig	F	Sig	F	Sig
1. ด้านอำนาจหน้าที่	0.18*	0.00	22.01*	0.00	1.77*	0.01
2. ด้านหลักการและกระบวนการวางแผน	2.22*	0.01	1.55*	0.02	11.15*	0.03
3. ด้านการรับรู้ข่าวสารในการพัฒนาท้องถิ่น	2.15*	0.00	6.33*	0.01	22.01*	0.00
4. ด้านการจงใจให้เชื่อถือศรัทธาและยอมรับ	6.21*	0.00	8.12*	0.00	9.41*	0.00
5. ด้านวิสัยทัศน์ในการพัฒนา	5.44*	0.05	9.22*	0.04	0.72*	0.04
6. ด้านการประสานงาน	0.69*	0.00	4.57*	0.00	6.53*	0.05
7. ด้านการแก้ไขปัญหา	1.88*	0.02	6.33*	0.01	10.54*	0.00

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.3 จำแนกตามข้อมูลทางสังคม พบว่า ตำแหน่งหน้าที่ ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม และการได้รับการฝึกอบรมความรู้ แตกต่างกัน ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น ด้านอำนาจหน้าที่ ด้านหลักการและกระบวนการวางแผน ด้านการรับรู้ข่าวสารในการพัฒนาท้องถิ่น ด้านการจงใจให้เชื่อถือศรัทธาและยอมรับ ด้านวิสัยทัศน์ในการพัฒนา ด้านการประสานงาน และด้านการแก้ไขปัญหา แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำแนกตามข้อมูลทางสังคม

ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น	ข้อมูลทางสังคม							
	ตำแหน่งหน้าที่		ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง		สมาชิกกลุ่มทางสังคม		การฝึกอบรมความรู้	
	F	Sig	F	Sig	F	Sig	F	Sig
1. ด้านอำนาจหน้าที่	4.21*	0.00	1.14*	0.03	4.91*	0.04	6.02*	0.03
2. ด้านหลักการและกระบวนการวางแผน	0.81*	0.00	3.55*	0.00	0.39*	0.01	9.01*	0.00
3. ด้านการรับรู้ข่าวสารในการพัฒนา	1.88*	0.01	7.23*	0.01	2.06*	0.00	1.99*	0.04
4. ด้านการจงใจให้เชื่อถือศรัทธายอมรับ	0.44*	0.03	0.44*	0.02	7.36*	0.01	7.26*	0.01
5. ด้านวิสัยทัศน์ในการพัฒนา	4.56*	0.02	7.66*	0.01	0.88*	0.04	8.85*	0.00
6. ด้านการประสานงาน	3.66*	0.00	1.86*	0.01	1.91*	0.03	0.18*	0.03
7. ด้านการแก้ไขปัญหา	0.93*	0.00	0.66*	0.05	2.21*	0.01	-1.24*	0.02

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะจากผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าอันดับที่หนึ่ง คือ ต้องการให้ประชาชนทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำแผนยุทธศาสตร์ของท้องถิ่น รองลงมา คือ ควรร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และอันดับสุดท้าย คือ ควรจัดหาแหล่งน้ำเพื่อใช้อุปโภคและบริโภคให้เพียงพอต่อปริมาณประชาชนที่เพิ่มขึ้น

การอภิปรายผล

1. การวิจัยภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของกรรมการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในท้องที่อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย ผู้วิจัยค้นพบประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายได้ดังต่อไปนี้

ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของกรรมการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในท้องที่อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างผู้นำองค์กร

บริหารส่วนตำบลกับประชาชนในพื้นที่ที่มีความเข้าใจ การประสานงานความช่วยเหลือได้ถึงระดับรากหญ้าด้วยการแก้ปัญหาและมุ่งเน้นผลประโยชน์จากการพัฒนาสู่ประชาชนเป็นหลักอย่างทั่วถึง พร้อมทั้งได้ร่วมกันพัฒนาชุมชนของตนเอง เช่น ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต กลุ่มผู้นำชุมชนสามารถประสานความต้องการของประชาชนได้ถึงระดับรากหญ้า โดยคำนึงถึงความเดือดร้อนของประชาชนและผลประโยชน์ของประชาชนได้ประโยชน์มากที่สุด ทำให้ความนิยมของประชาชนเกิดจากสิ่งที่ประชาชนได้รับผลสะท้อนให้เห็นถึงผลงานและเป็นฐานเสียงคะแนนในการเลือกตั้งสมัยหน้าต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธรรมพงศ์ วงษ์สวัสดิ์ และคณะ (2561, หน้า 1-19) ได้ศึกษาภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยพบว่า ผู้นำพัฒนาท้องถิ่นให้ความสำคัญต่อปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารมาถ่ายทอดสู่ชุมชนอย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอ และสอดคล้องกับกมลวรรณ ทองจันทร์ (2553, หน้า 55-59) ศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้นำชุมชนกับนักการเมืองท้องถิ่นในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลยางน่อง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำชุมชนกับนักการเมืองในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น ผู้นำชุมชนกับคณะผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาเทศบาล ได้ร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง อาทิเช่น ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต กลุ่มผู้นำชุมชน สามารถประสานความต้องการของประชาชนได้ถึงระดับรากหญ้า โดยคำนึงถึงความเดือดร้อนของประชาชนเป็นอันดับแรก และคำนึงถึงประชาชนได้ประโยชน์มากที่สุด ทำให้ความนิยมของประชาชนเกิดจาก สิ่งที่ประชาชนได้รับ ผลสะท้อนให้เห็นถึงผลงานคือประชาชนเป็นฐานเสียงคะแนนในการเลือกตั้งสมัยหน้าต่อไป การจัดตั้งชุมชนย่อยมีความจำเป็นต่อการพัฒนาเทศบาล ซึ่งนำไปสู่การได้ประโยชน์ร่วมกัน ผู้นำชุมชนสามารถเข้ามาพบผู้บริหารแล้วได้รับการตอบสนองความต้องการ มีความร่วมมือในการทำงานเป็นทีม ประสานงานกัน เพราะนโยบายผู้บริหารเทศบาลได้มอบหมายให้ผู้นำชุมชนกับสมาชิกสภาเทศบาล ร่วมกันแก้ไขปัญหา

ระหว่างผู้นำชุมชนกับนักการเมืองโดยการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันโดยคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุด อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำชุมชนกับนักการเมืองท้องถิ่นจะราบรื่นอย่างที่ได้อ้างอิงข้างต้น แต่ในความเข้าใจในเรื่องบทบาทหน้าที่ของผู้นำชุมชน ในปัจจุบันยังมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองที่ยังไม่ชัดเจน และในความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่ยังไม่ชัดเจนนี้เองหากไม่ได้รับการแก้ไขตรงนี้ก็อาจจะมีแนวโน้มที่จะขยายตัวมากขึ้นและอาจจะไปทำลายความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำชุมชนกับนักการเมืองท้องถิ่นได้ และสอดคล้องกับสุเทพ นิลสมุท (2552, หน้า 4) ได้วิจัยเรื่องภาวะผู้นำของนายกเทศมนตรีเทศบาลนครเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า นายกเทศมนตรีมีลักษณะความเป็นผู้นำที่มีคุณภาพในการบริหารงาน มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติตามแผนพัฒนาเทศบาลนครเชียงใหม่โดยมีหน้าที่ควบคุมการปฏิบัติงานของคณะผู้บริหารให้เป็นไปตามนโยบายและแผนพัฒนาเทศบาลและกฎหมายระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการและมีแผนพัฒนาเทศบาลที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติอีกด้วย

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของกรรมการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในท้องที่อำเภอบ้านด่านลานหอย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และข้อมูลทางสังคม ผลการวิจัยพบว่า

2.1 จำแนกตามเพศ พบว่า เพศ แตกต่างกัน ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น ไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะปัจจุบันกรรมการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งเพศชายและเพศหญิงมีแนวคิดที่เท่าเทียมกัน ได้แก่ การได้รับการศึกษา การเข้ารับฝึกอบรม และการได้รับข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น เพศจึงไม่ปัจจัยที่ทำให้ความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัครพันธ์ คงจันทร์ และคณะ (2562, หน้า 107-114) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า ผลการเปรียบเทียบผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีเพศ แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยรวมไม่แตกต่างกัน

2.2 จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน พบว่าภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะสมาชิกสภา มีการแสดงความคิดเห็นต่อการพัฒนาและต้องมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้นำชุมชน ในการกำหนดแนวทางการจัดทำแผนพัฒนาตำบลในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานมีความหลากหลายแตกต่างกันขึ้นอยู่กับแต่ละพื้นที่ของหมู่บ้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรพันธ์ เพิ่มพูน (2556, หน้า 81-86) ได้วิจัยเรื่องการเสริมสร้างภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลุม อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย พบว่าสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่มี เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกัน มีการแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และความต้องการให้ผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นด้านพฤติกรรมที่ปฏิบัติในการพัฒนาท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบล แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

2.3 จำแนกตามข้อมูลทางสังคม ได้แก่ ตำแหน่งหน้าที่ ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม และการได้รับการฝึกอบรมความรู้แตกต่างกัน พบว่าภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมจะทำให้มีความรู้ความเข้าใจถึงความสำคัญของการมีชีวิตอยู่ร่วมกันของประชาชนในแต่ละหมู่บ้านได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ความคิดเห็น และค่านิยมของประชาชนอย่างเห็นได้ชัด ในปัจจุบันสังคมมีลักษณะสลับซับซ้อนและมีขนาดใหญ่ขึ้น จึงต้องมีการให้ความรู้ต่อประชาชนบนพื้นฐานของหลักเหตุผลและเป้าหมายเฉพาะอย่าง มากกว่าการคำนึงถึงพื้นฐานความสัมพันธ์ส่วนตัว อันมีผลทำให้การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่มทางสังคมมีลักษณะเป็นทางการมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิทโชติ ศรีนคร (2556, หน้า 71-84) ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำของประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สิน อำเภอสรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย พบว่า การอบรมสัมมนาและการศึกษาดูงาน ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง และการเคยเป็นสมาชิกของกลุ่มทางสังคมอื่นของสมาชิกสภาองค์การ

บริหารส่วนตำบล มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ภาวะผู้นำขององค์การบริหารส่วนตำบล แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และสอดคล้องกับศุภณัฐ์ เนื่องภิรมย์ (2557, หน้า 4) ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำของประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดกำแพงเพชร ผลการศึกษาพบว่า การอบรมสัมมนาและการศึกษาดูงานระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง และการเคยเป็นสมาชิกของกลุ่มทางสังคมอื่นของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลไม่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ภาวะผู้นำขององค์การบริหารส่วนตำบล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

3. ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะจากผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าการให้ประชาชนทุกภาคส่วนได้เข้ามีส่วนร่วมในการทำยุทธศาสตร์ของท้องถิ่น รองลงมา คือ ควรร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และอันดับสุดท้าย คือ ควรจัดหาแหล่งน้ำเพื่อใช้อุปโภคและบริโภคให้เพียงพอต่อปริมาณประชาชนที่เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสถียร ดีแบน (2552, หน้า 83-84) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นของผู้นำชุมชนในพื้นที่อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นของผู้นำชุมชนมีดังนี้ 1) ด้านเศรษฐกิจ ผู้นำชุมชน ควรส่งเสริมการพัฒนาให้มากขึ้นโดยนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวคิดในการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจของชุมชนด้วย เพื่อให้ชุมชนได้พึ่งพาตนเองมากขึ้น 2) ด้านสังคม ผู้นำชุมชนควรมีการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดทำแผนงาน การจัดทำโครงการ ด้านการกีฬาต่อต้านยาเสพติดประจำหมู่บ้านด้านส่งเสริมอาชีพสตรีและกลุ่มแม่บ้าน การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรคและควรมีแผนงานหรือโครงการด้านการบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม การปลูกป่าชุมชน แผนชุดลอกแหล่งน้ำอุปโภคบริโภคในชุมชนโดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานรัฐในชุมชนเป็นพี่เลี้ยงผู้นำชุมชน ควรมีแนวทางในการพัฒนาการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและการปลูกป่าชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพทางภูมิศาสตร์และสภาพปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมของอำเภอโนนศิลาแม้อย่างไม่มีปัญหาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมมากนัก แต่ผู้นำชุมชนก็ไม่ควรละเลย ควรมีแผนเฝ้าระวัง

บำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม และป่าชุมชนด้วย ในระดับนโยบายหน่วยงานรัฐควรจัดระบบโครงสร้างบทบาทอำนาจหน้าที่ของภาครัฐให้เกิดความสมดุลระหว่างผู้นำภาครัฐ เอกชนและภาคประชาชนโดยให้มีบทบาทในด้านที่ไม่เป็นทางการให้มากขึ้น ลดขั้นตอนการปฏิบัติให้สั้นลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. คณะผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญกับบทบาทภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น เพราะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการปรับเปลี่ยนระบบและขั้นตอนการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และการส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาตนเองของบุคลากรทุกระดับ
2. ควรมีการส่งเสริมให้คณะผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความรู้ความเข้าใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อย่างจริงจัง พร้อมทั้งรณรงค์ให้บุคลากรทุกฝ่ายยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างจริงจัง ผู้บริหารและข้าราชการในองค์กรต้องศึกษากฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานให้เป็นไปที่ยอมรับของประชาชน และการบังคับใช้กฎหมาย
3. ควรบริหารงานหรือจัดทำโครงการต่างๆ เกิดประโยชน์ต่อประชาชนส่วนรวมให้มากยิ่งขึ้น โดยคณะผู้บริหารกำหนดนโยบาย จัดทำแผนแม่บทเป็นลายลักษณ์อักษรและสามารถนํานโยบายไปปฏิบัติเป็นรูปธรรมได้จริง ยึดหลักคุณธรรมและใช้หลักภาวะผู้นำที่ดีในการบริหารงานเพื่อให้เกิดประสิทธิผลต่อการปฏิบัติราชการ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาประสิทธิภาพในการพัฒนาท้องถิ่นของกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อรองรับการถ่ายโอนภารกิจด้านต่าง ๆ ของหน่วยงานราชการให้กับท้องถิ่น
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล ในขอบเขตการศึกษาในพื้นที่จังหวัดอื่นๆ หรือระดับภาค เพื่อสามารถศึกษาระดับภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลในภาพรวมของประเทศ

บรรณานุกรม

- กมลวรรณ ทองจันทร์. (2553). ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้นำชุมชนกับนักการเมืองท้องถิ่นในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลยางน่อง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เฉลียว บุรีภักดิ์ และคณะ. (2545). ชุมชนวิชาการวิจัยชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ.
- ชูชัย โพธิ์ชัย. (2546). ปัจจัยการตัดสินใจที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- โชคสุข กรกิตติชัย. (2562). ทิศทางการปกครองส่วนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. เข้าถึงโดย https://cdc.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=42360&filename=house2558 สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2562
- ธรรตพงศ์ วงษ์สวัสดิ์ และคณะ. (2559). ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย.

- รายงานการวิจัยเพื่อบูรณาการและการพัฒนาองค์ความรู้จากการเรียนการสอนรายวิชาภาวะผู้นำ, คณะรัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข. ยงยุทธ เกษสาคร. (2544). **ภาวะผู้นำและการจูงใจ**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ SK BOOKNET.
- วรพันธ์ เพิ่มพูน. (2556). **การเสริมสร้างภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลุม อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย**. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยทองสุข.
- วิฑิต ศรีนคร. (2556). **ภาวะผู้นำของประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สิน อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย**. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยทองสุข.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2545). **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมสาร.
- ศุภณัฐ หนึ่งภิรมย์. (2557). **ภาวะผู้นำของประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดกำแพงเพชร**. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยทองสุข.
- สนธยา พลศรี. (2545). **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- สมศักดิ์ ขาวลาภ. (2544). **ภาวะผู้นำ การจูงใจและทีมงาน**. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือสถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2546). **ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2562). **พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมถึง ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2553** เข้าถึงโดย <https://www.opdc.go.th/content/filelist/MT14> สืบค้นเมื่อ 25 กันยายน 2562

- สุเทพ นิลกุล. (2552). **ภาวะผู้นำของนายกเทศมนตรีเทศบาลนครเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาการเมืองการปกครอง) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุพัฒน์ มนต์ไพบูลย์. (2537). **ภาวะความเป็นผู้นำในงานพัฒนาชุมชน จังหวัดนครปฐม**. ภาควิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครปฐม.
- เสถียร ดีแป้น. (2552). **การพัฒนาท้องถิ่นของผู้นำชุมชนในพื้นที่อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น**. การค้นคว้าแบบอิสระรัฐประศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- โสภณ เนื่องจำนง (2539). **ภาวะผู้นำประธานกรรมการบริการองค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษากรณีจังหวัดชลบุรี**. ภาคนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อัครพันธุ์ คงจันทร์ และคณะ. (2562). **ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดนครศรีธรรมราช**. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้ ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2562 เข้าถึงโดย https://so04.tci-thaijo.org/index.php/journal_sct/issue/view/15541 สืบค้นเมื่อวันที่ 9 มกราคม 2563

วาระสารพัด

แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าชม

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

Thai Tourists' Motivations in Visiting

Bangkok National Museum

ปิ่นตาด ปุณโกวิท¹

Pinadda Punkowit

วัลลภ รัฐฉัตรานนท์²

Wanlop Rathachatranon

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อศึกษาแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จำนวน 305 คน โดยใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน คำนวณค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้กำหนดไว้ที่ระดับ 0.05

¹นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

²รองศาสตราจารย์ ดร., คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีแรงจูงใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครในระดับสูง การทดสอบสมมติฐานพบว่า ตัวแปรทางด้านอายุ และองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว มีผลต่อแรงจูงใจ ในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ส่วนตัวแปรทางด้านเพศ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ และรายได้ต่อเนื่อง ไม่มีผลต่อแรงจูงใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: แรงจูงใจ, นักท่องเที่ยวชาวไทย, พิพิธภัณฑ์

Abstract

This research aims to study the motivations level of the Thai tourists visiting Bangkok National Museum, to study motivations of Thai tourists visiting Bangkok National Museum classified by personnel factors, and to study the association between the components of tourism attractions and the motivations of Thai tourists visiting Bangkok National Museum.

Officially, there are total 305 Thai tourists who visited in Bangkok National Museum were selected as the sample group for the study by using questionnaires with data system analysis from computer software package. Indeed, the statistic elements used in the analysis consists of Statistics, Percentage, Mean, Standard of Deviation, Sample T-test, One-Way ANOVA, and Pearson's Product Moment Correlation. And statistical significance scope used for this analysis is confined as level 0.05.

The result has revealed that those Thai tourists had high level of motivations of visiting Bangkok National Museum. Furthermore, hypothesis testing has also shown that age

variables and the components of tourism attractions; these importantly have affected to motivations of visiting Bangkok National Museum in the accordance of statistical significance which is confined as level 0.05. Meanwhile, gender variables, education, marital status, occupation and monthly incomes have no any affects or influences toward to motivations of visiting Bangkok National Museum according to statistical significance shown by level 0.05 as confined.

Keywords: Motivation, Thai Tourist, Museum.

บทนำ

พิพิธภัณฑ์ถือได้ว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตราที่ 25 กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ส่งเสริมการดำเนินงานและจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ทั่วถึงและพอเพียง ซึ่งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้的其他 (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2542, หน้า 8) นอกจากนั้นพิพิธภัณฑ์ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่แสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ ความเป็นมา และอารยธรรมของประเทศ รวมทั้งยังเสริมสร้างความภาคภูมิใจให้แก่คนในชาติ ตลอดจนแสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแขนงต่างๆ พิพิธภัณฑ์จึงถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ระบบและเป็นคลังปัญญาของสังคม ทั้งนี้ พิพิธภัณฑ์เป็นการให้ความรู้ในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เพื่อส่งเสริมและกระตุ้นให้ผู้เข้าชมเกิดการเรียนรู้แบบอิสระ จึงไม่อาจบังคับให้ผู้เข้าชมมาเพื่อเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ได้ ผู้เข้าชมจะเป็นผู้เลือกและตัดสินใจในการเข้าชมด้วยตนเอง

ปัจจุบัน ประเทศไทยมีพิพิธภัณฑ์ที่เปิดดำเนินการอยู่ 1,529 แห่ง (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2563) ซึ่งมีทั้งพิพิธภัณฑ์ของภาครัฐ และภาคเอกชน แต่อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีพิพิธภัณฑ์เป็นจำนวนมาก แต่กลับมีประชาชนให้ความสนใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ยังมีจำนวนน้อย ทั้งนี้อาจจะมาจากหลายสาเหตุ อาทิเช่น ยังขาดบทบาทในการส่งเสริมด้านการศึกษา จากการที่สังคมไทยไม่ค่อยหยิบยกเอาพิพิธภัณฑ์มาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อส่งเสริมการศึกษา โดยรูปแบบการเรียนรู้ผ่านพิพิธภัณฑ์ยังไม่ได้รับการผนวกเข้าสู่หลักสูตรการศึกษาของไทย อีกทั้งในปัจจุบันยังไม่ได้มีการระบุเรื่องนี้ไว้อย่างชัดเจนเหมือนกับโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาของต่างประเทศที่หันมาให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ผ่านพิพิธภัณฑ์ และมีนโยบายผลักดันการเรียนรู้นอกห้องเรียนเข้าสู่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งช่วยให้กระบวนการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และผู้เรียนมีการกระตือรือร้นในการศึกษามากกว่าในห้องเรียน ขณะเดียวกันตัวพิพิธภัณฑ์เองก็มักจัดแสดงเพียงความสวยงามของโบราณวัตถุเท่านั้น ประกอบกับการให้บริการในรูปแบบการจัดกิจกรรมกึ่งบันเทิง และมีการสื่อสารสร้างความเข้าใจแก่ผู้ชมยังไม่ค่อยมีมากนัก ดังนั้น พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในประเทศไทย จึงต้องเร่งปรับตัวและเร่งพัฒนา เพื่อตอบโจทย์กับบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญและมีความสนใจศึกษาเรื่องแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์ เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังขาดความสนใจในการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์ โดยเลือกศึกษาพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เนื่องจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสำหรับประชาชนแห่งแรกของประเทศไทยที่รวบรวม สงวนรักษาโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุที่สำคัญ อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติไว้เป็นจำนวนมาก เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุง พัฒนาการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ ทั้งการจัดแสดงกิจกรรมภายในพิพิธภัณฑ์ และสภาพแวดล้อมภายนอกพิพิธภัณฑ์ รวมถึงวางแผนด้านนโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์ เพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยให้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์มากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับแรงงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร
2. เพื่อเปรียบเทียบแรงงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวกับแรงงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทย ที่เข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้การวิจัยครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ในเดือนกันยายน 2563 ซึ่งมีจำนวน 8,733 คน (กรมศิลปากร, 2563) ผู้วิจัยได้ทำการหาจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (Sample size) ที่เหมาะสมที่จะใช้เป็นตัวแทนของประชากรสำหรับการศึกษา โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป G*Power ได้ขนาดตัวอย่างที่ครอบคลุมสถิติที่ใช้ในการวิจัย เท่ากับ 305 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมาจากการศึกษาทฤษฎีแนวคิดต่างๆ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเนื้อหาของแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ลักษณะคำถามเป็นแบบ Likert's Scale เป็นมาตรวัดแบ่งออกเป็น 5 ระดับ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร การสร้างแบบสอบถามของผู้วิจัยใช้ Likert's Scale เป็นมาตรวัด โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การสำรวจเอกสาร เก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาวิจัย ทั้งจากหนังสือ ตำรา เอกสาร ผลงานวิจัย ซึ่งสามารถค้นคว้าได้จากแหล่งต่าง ๆ เพื่อนำมาสร้างแบบสอบถาม ก่อนที่จะดำเนินการสำรวจภาคสนามต่อไป

2. การสำรวจภาคสนาม นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้วแจกให้กับนักท่องเที่ยวชาวไทย ที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จำนวน 305 คน

3. นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ และให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้แล้วนำไปประมวลผลและวิเคราะห์ผลทางสถิติ

สถิติที่ใช้ในการการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ใช้อธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

2. ค่าเฉลี่ย (Mean) ใช้อธิบายด้านระดับแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

3. ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ใช้การทดสอบค่าที (t-test)

4. ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 3 กลุ่ม ใช้วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของ Fisher's Least Significance Difference : LSD

5. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ใช้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวกับแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

Cohen (1988, p. 332) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไว้ดังนี้ สหสัมพันธ์ที่มีขนาดเล็ก หรือมีความสัมพันธ์กันน้อย

ค่าสหสัมพันธ์จะอยู่ระหว่าง -0.29 ถึง -0.10 หรือ 0.10 ถึง 0.29 ส่วนสหสัมพันธ์ที่มีขนาดปานกลาง หรือมีความสัมพันธ์กันปานกลาง ค่าสหสัมพันธ์จะอยู่ระหว่าง -0.49 ถึง -0.30 หรือ 0.30 ถึง 0.49 และสหสัมพันธ์ที่มีขนาดใหญ่ หรือมีความสัมพันธ์กันสูง ค่าสหสัมพันธ์จะอยู่ระหว่าง -1.00 ถึง -0.50 หรือ 0.50 ถึง 1.00

6. สำหรับค่านัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ กำหนดไว้ที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย

1. เพศ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 52.8 และเป็นเพศชาย จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 47.2

2. อายุ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 21 - 30 ปี จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 41.6 รองลงมา คือ อายุระหว่าง 31 - 40 ปี จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 21.3 อายุไม่เกิน 20 ปีจำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 14.4 อายุระหว่าง 41 - 50 ปี จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 11.5 และน้อยที่สุดอายุตั้งแต่ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 11.2

3. ระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่จบการศึกษา ระดับปริญญาตรี จำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 56.7 รองลงมา คือ สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 21.0 ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 15.1 และน้อยที่สุดระดับอนุปริญญา จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 7.2

4. สถานภาพ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด จำนวน 226 คน คิดเป็นร้อยละ 74.1 และมีสถานภาพสมรส จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 25.9

5. อาชีพ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 27.9 รองลงมา คือ ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 25.9 พนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 22.0 ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 16.3 และน้อยที่สุด

ประกอบอาชีพอื่นๆ (อาชีพอิสระ, รับจ้าง, เกษียณอายุ, แม่บ้าน) จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 7.9

6. รายได้ต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 10,001 - 20,000 บาท จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 29.2 รองลงมา คือ มีรายได้ต่อเดือนไม่เกิน 10,000 บาท จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 25.9 รายได้ต่อเดือน 30,000 บาทขึ้นไป จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 24.6 และน้อยที่สุด มีรายได้ต่อเดือน 20,001 - 30,000 บาท จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 20.3

7. องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว แสดงให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มีความคิดเห็นต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 4.04

8. แรงจูงใจ พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีแรงจูงใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครในภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 4.14

ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีเพศต่างกัน มีแรงจูงใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอายุต่างกัน มีแรงจูงใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครแตกต่าง

สมมติฐานที่ 3 นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีแรงจูงใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 4 นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีสถานภาพต่างกัน มีแรงจูงใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 5 นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอาชีพต่างกันมีแรงจูงใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 6 นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกันมีแรงจูงใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 7 องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับมีแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผล

สมมติฐานที่ 1 นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีเพศต่างกัน มีแรงจูงใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครไม่แตกต่างกัน ผลที่ได้จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีเพศต่างกัน มีแรงจูงใจ ในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่าเพศของนักท่องเที่ยวไทยนั้น ไม่มีผลต่อมีแรงจูงใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร อาจเป็นเพราะ พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งนักท่องเที่ยวทุกคนสามารถเดินทางมาท่องเที่ยวได้ทุกเพศทุกวัย จึงทำให้แรงจูงใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ของทั้ง เพศชายและเพศหญิงไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ คมสิทธิ์ เกียนวัฒนา (2552, หน้า 165) ที่ศึกษาเรื่อง “แรงจูงใจทางการท่องเที่ยวของเยาวชนไทยต่อการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล” พบว่า พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจสำหรับนักท่องเที่ยวทุกเพศ ทุกวัย ดังนั้น เยาวชนไทยที่มีเพศต่างกันจึงมีแรงจูงใจในการท่องเที่ยว ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอายุต่างกัน มีแรงจูงใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครแตกต่างกัน ผลที่ได้จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอายุต่างกัน มีแรงจูงใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า อายุของนักท่องเที่ยวไทยนั้น มีผลต่อมีแรงจูงใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร อาจเป็นเพราะ นักท่องเที่ยว ที่มีอายุไม่เกิน 20 ปี อยู่ในช่วงที่ยังเป็นนักเรียน/นักศึกษา การเข้าชมพิพิธภัณฑ์เป็นส่วนหนึ่งในการเสริมสร้างความรู้และประสบการณ์ชีวิต ทำให้ มีความสนใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์มากกว่านักท่องเที่ยวช่วงวัยอื่น สำหรับนักท่องเที่ยวที่มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี และตั้งแต่ 51 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่เป็นแม่บ้านหรือเกษียณอายุแล้ว ทำให้มีเวลาว่างในการเดินทางท่องเที่ยว จึงทำให้อายุต่างกัน มีผลต่อแรงจูงใจในการเข้าชม

พิพิธภัณฑ์แตกต่าง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธรา สุขศิริ (2559, หน้า 118) ที่ศึกษาเรื่อง “แรงจูงใจและทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อคุณลักษณะด้านสภาพแวดล้อมและการจัดการท่องเที่ยวในอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย อำเภอ พิมาย จังหวัดนครราชสีมา” พบว่า นักท่องเที่ยว ที่มีอายุระหว่าง 15 – 25 ปี จะมีความสนใจในเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม และความสวยงามของอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย เพื่อศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม และนักท่องเที่ยวที่มีอายุ 56 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่เกษียณอายุหรือเป็นพ่อแม่บ้าน จึงทำให้มีเวลาว่าง ในการเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งมีแรงจูงใจแตกต่างจากกลุ่มวัยกลางคนที่มักจะใช้เวลาในการประกอบอาชีพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติยา มโนธรรมรักษา (2559, หน้า 191) ที่ศึกษา “แรงจูงใจและความพึงพอใจที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย กรณีศึกษา ตลาดน้ำอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปีมีแรงจูงใจในการท่องเที่ยวตลาดน้ำ อโยธยาอยู่ในระดับมาก เพราะต้องการเรียนรู้วัฒนธรรมไทย วิธีการดำเนินชีวิต และชอบประสบการณ์ที่แปลกใหม่

สมมติฐานที่ 3 นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีแรงจูงใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครไม่แตกต่างกัน ผลที่ได้จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีแรงจูงใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่าระดับการศึกษาไม่มีผลต่อแรงจูงใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร อาจเป็นเพราะ พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับทุกคนสามารถเข้าไปแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้กับตนเอง รวมทั้งการจัดแสดงนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ มีป้ายคำอธิบายข้อมูลที่เพียงพอและเข้าใจง่าย ทำให้นักท่องเที่ยวที่เข้าชมสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง จึงทำให้ระดับการศึกษาที่ต่างกันไม่มีผลต่อแรงจูงใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนต์ธร ตั้งบานกุล (2561, หน้า 52) ที่ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์ของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา พิพิธภัณฑ์ชาวบางกอก” พบว่า พิพิธภัณฑ์ชาวบางกอกเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ทุกคนสามารถเดินทางมา

ท่องเที่ยวเพื่อศึกษาหาความรู้ เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ ให้กับตนเอง ดังนั้น นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีการศึกษาต่างกัน มีแรงจูงใจในการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 4 นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีสถานภาพต่างกัน มีแรงจูงใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครไม่แตกต่างกัน ผลที่ได้จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีสถานภาพต่างกัน มีแรงจูงใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า สถานภาพไม่มีผลต่อแรงจูงใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร อาจเป็นเพราะ การท่องเที่ยวพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ นั้นสามารถเข้าชมได้ทั้งบุคคลที่มีสถานภาพโสดและสมรสแล้ว สำหรับบุคคลที่มีสถานภาพโสด ซึ่งส่วนใหญ่ยังเป็นนักเรียน/นักศึกษา จึงทำให้สนใจเข้ามาศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ส่วนบุคคลที่มีสถานภาพสมรสจะมีลักษณะการเข้าชมเป็นครอบครัว ดังนั้น จึงทำให้สถานภาพที่ต่างกันไม่มีผลต่อแรงจูงใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฏชา กุลปณณวรรธ (2559, หน้า 122) ที่ศึกษาเรื่อง “แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุบลราชธานี” พบว่า นักท่องเที่ยวที่เข้าชมพิพิธภัณฑสถานมีความต้องการเรียนรู้วัฒนธรรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ดังนั้นสถานภาพโสดหรือสมรสจึงไม่มีผลต่อแรงจูงใจของนักท่องเที่ยว

สมมติฐานที่ 5 นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอาชีพต่างกัน มีแรงจูงใจ ในการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครแตกต่างกัน ผลที่ได้จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอาชีพต่างกัน มีแรงจูงใจ ในการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า อาชีพไม่มีผลต่อแรงจูงใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร อาจเป็นเพราะ พิพิธภัณฑสถานเป็นแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน และยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับพักผ่อนหย่อนใจ ประโยชน์ที่ได้รับสำหรับ บุคคลที่อยู่ในวัยเรียนทำให้ได้เรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมของชาติ ส่วนบุคคลที่อยู่ในวัยทำงาน เป็นสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ จึงทำให้อาชีพที่ต่างกันไม่มีผลต่อแรงจูงใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑ

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนต์ธร ตั้งภานุกุล (2561, หน้า 52) ที่ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑสถานของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเขต กรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา พิพิธภัณฑสถานบางกอก” พบว่า พิพิธภัณฑสถานบางกอก เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่คนทุกเพศ ทุกวัย ไม่จำกัดอายุหรืออาชีพสามารถเดินทางมาท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีการดำเนินชีวิตในอดีตได้ทั้งหมด ดังนั้น นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอาชีพต่างกัน มีแรงจูงใจในการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑสถานบางกอกไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 6 นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีแรงจูงใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครแตกต่างกัน ผลที่ได้จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีแรงจูงใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า รายได้ต่อเดือนไม่มีผลต่อแรงจูงใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร อาจเป็นเพราะพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มีการบริหารจัดการโดยภาครัฐ จึงไม่ใช่องค์กรที่แสวงหากำไร ทำให้ มีอัตราค่าเข้าชมถูก โดยเฉพาะนักเรียน นักศึกษา และผู้สูงอายุสามารถเข้าชมได้ฟรี ทำให้นักท่องเที่ยวแทบไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการไปเข้าชมพิพิธภัณฑสถาน บุคคลที่มีรายได้น้อยก็สามารถมาเข้าชมได้ อีกทั้ง พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ตั้งอยู่บริเวณใจกลางเมือง มีวิธีการเดินทางที่หลากหลายทั้งโดยเรือ รถขนส่งสาธารณะ ทำให้เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางไม่มาก จึงทำให้รายได้ต่อเดือนที่ต่างกันไม่มีผลต่อแรงจูงใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑสถาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เมลดา ธนินันท์ (2560, หน้า 120) ได้ศึกษา “แรงจูงใจและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาเที่ยวบ้านบางเขน” เนื่องจากบ้านบางเขน ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีรถขนส่งสาธารณะที่หลากหลาย ทำให้ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก

สมมติฐานที่ 7 องค์กรประกอบของแหล่งท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับมีแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ผลที่ได้จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า องค์กรประกอบของแหล่งท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการเข้าชมพิพิธภัณฑสถาน

แห่งชาติ พระนคร โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวอยู่ในทิศทางเดียวกันและมีความสัมพันธ์สูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มีองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ด้านสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สามารถตอบสนองแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยให้อยากเดินทางมาท่องเที่ยว อาจเป็นเพราะพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครมีเอกลักษณ์เฉพาะที่โดดเด่น รวมถึงมีการจัดบริการทั้งร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึก ที่เพียงพอและมีคุณภาพเหมาะสมกับราคา และมีห้องสุขาที่ถูกสุขลักษณะอนามัย นอกจากนี้การเดินทางไปยังพิพิธภัณฑสถานมีวิธีการเดินทางที่หลากหลาย จึงสามารถเดินทางไปท่องเที่ยวได้ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิจิตรา วิเศษ (2558, หน้า 95-96) ที่ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการท่องเที่ยวพระราชวังของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร” พบว่า องค์ประกอบของทรัพยากรการท่องเที่ยวมีผลต่อแรงจูงใจในการท่องเที่ยวพระราชวังของนักท่องเที่ยวชาวไทยทั้งในด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งหรือการเข้าถึง และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เนื่องจาก พระราชวังมีเอกลักษณ์ที่น่าสนใจ มีการเดินทางเข้าถึงที่หลากหลาย และทำเลที่ตั้งอยู่ ใจกลางเมืองจึงมีจุดสังเกตที่สามารถเห็นได้ง่าย รวมทั้งมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น มีสัญญาณโทรศัพท์และอินเทอร์เน็ต มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย มีบริการห้องน้ำ มีการให้บริการนำชม มีร้านอาหารและเครื่องดื่ม เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรมีการจัดสถานที่บริเวณโดยรอบให้ดูสวยงาม การสร้างบรรยากาศให้น่าสนใจ และสร้างประสบการณ์ร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยว
2. การจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลาย เพื่อให้เหมาะสมกับความสนใจของกลุ่มคนหลากหลายวัย โดยให้นักท่องเที่ยวได้ทำกิจกรรมร่วมกันและแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นระหว่างกัน

3. ควรจัดพิพิธภัณฑ์ให้มีชีวิตชีวามากยิ่งขึ้น โดยการจัดนิทรรศการหมุนเวียนและกิจกรรมเพิ่มมากขึ้นด้วยการนำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการประกอบการเข้าชม

4. ควรขยายเวลาเปิด – ปิด เพื่อกลุ่มวัยเด็กและวัยทำงาน มีโอกาสได้เข้าชมหลังเลิกเรียน หรือหลังเลิกงาน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถาน พระนครเท่านั้น ไม่สามารถอธิบายแรงจูงใจในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยทั้งหมดได้ ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรเป็นการศึกษานักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์อื่นๆ ซึ่งจะทำให้เกิดความชัดเจนและเป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น

2. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะแรงจูงใจในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยเท่านั้น ไม่สามารถอธิบายแรงจูงใจในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างชาติได้ ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรเป็นการศึกษานักท่องเที่ยวต่างชาติที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบแรงจูงใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ของนักท่องเที่ยวชาวไทยกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ

3. การวิจัยครั้งต่อไป ควรเพิ่มเติมการศึกษาในเชิงคุณภาพควบคู่ไปด้วย เช่น การสัมภาษณ์ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์ เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

กรมศิลปากร. (2563). **ระบบฐานข้อมูลแหล่งมรดกทางศิลปวัฒนธรรม**. เข้าถึงเมื่อ 1 กันยายน, 2563, จาก <http://mis.finearts.go.th/Default.aspx>.

กิตติยา มโนธรรมรักษา. (2559). **การศึกษาแรงจูงใจและความพึงพอใจที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย กรณีศึกษา ตลาดน้ำอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

- คมสิทธิ์ เกียนวัฒนา. (2552). การศึกษาแรงจูงใจของเยาวชนไทยต่อการท่องเที่ยว
พิพิธภัณฑสถานในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตรการกัฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัชชา กุลปณณวรรธ. (2559). แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวในการเข้าชม
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร
สาขาวิทยาศาสตรการกัฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธรา สุขศิริ. (2559). แรงจูงใจและทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อ
คุณลักษณะด้านสภาพแวดล้อมและการ จัดการท่องเที่ยวในอุทยาน
ประวัติศาสตร์พิมาย อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ศิลป
ศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยธุรกิจ
บัณฑิตย์.
- ปวิตรา วิเศษ. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการท่องเที่ยวพระราชวัง
ของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์วิทยา
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตรการกัฬา จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ศุณย์มานุษยวิทยาสรินธร. (2563). พิพิธภัณฑสถานในประเทศไทย. เข้าถึงเมื่อ 1 ตุลาคม,
2563, จาก <https://db.sac.or.th/museum>.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ
พ.ศ. 2542. เข้าถึงเมื่อ 12 กันยายน, 2563, [http://www.local.moi.go.th
/law90.pdf](http://www.local.moi.go.th/law90.pdf)
- เมลดา ธนินันท์. (2560). การศึกษาแรงจูงใจและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว
ชาวไทยที่มาเที่ยวบ้านบางเขน. การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตร มหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและการ ท่องเที่ยว มหาวิทยาลัย
กรุงเทพ.
- มนต์ธร ตั้งพานุกุล. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ
สถานของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา พิพิธภัณฑ

ชาวบางกอก. การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ
อุตสาหกรรมการบริการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

Cohen, J. (1988). **Statistical power analysis for the behavior sciences.**
(2nd ed). Hillsdale NJ: Lawrence Erlbaum

วารสารพิกุล

**ผลการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ใน
ชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักศึกษา
หลักสูตรบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร**

A Project-Based Learning – Teaching Use Resources
In The Community In Entrepreneurship For
Bachelor Of Business Administration, Rajaphat
University

เพชรรา บุดสีทา¹

Petchara Budseeta

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการสำหรับนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร 2) เพื่อประเมินผลการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แหล่งข้อมูลคือ นักศึกษาสาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ที่เรียนวิชาการเป็นผู้ประกอบการ ในภาคเรียนที่ 2/2561 จำนวน 44 คน ตัวแปรอิสระคือ จัดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ ทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน ตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และความคิดเห็นของนักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน ใช้วิธีดำเนินการวิจัยแบบการวิจัยกึ่งทดลอง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test Dependents ผลการวิจัย พบว่า

¹ รองศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาบริหารธุรกิจ วิชาเอกการตลาด คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

1) จัดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีความรู้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 50.00 และนักศึกษาได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.99) 2) ผลการประเมินจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน วิชาการเป็นผู้ประกอบการด้านปัจจัยนำเข้า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.99) ด้านกระบวนการ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.92) และด้านผลผลิต สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างได้ผลอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.26)

คำสำคัญ : จัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน, แหล่งเรียนรู้ในชุมชน, วิชาการเป็นผู้ประกอบการ

ABSTRACT

The purposes of this study were 1) teaching of a project-based learning and 2) to evaluate project-based learning in entrepreneurship for marketing students, Business management program, Rajabhat University. This research was divided into 2 steps as follows: The first step was to build and find the efficiency of project-based in entrepreneurship. Experiment with 44 students to find the efficiency of project-based learning in entrepreneurship. The tools used in this research consisted of Teacher look , Students look , 4 learning-teaching sets, academic achievement test , Ability evaluation in problem solving and learning teaching evaluation model. The data were analyzed by the analysis of means , standard deviation and t-test Dependent . The results were as follows ; 1) After the experiment , The value of the academic in achievement , the project-based learning teaching in entrepreneurship, was higher significantly than the pre-experiment at .01 level and every student

had ability to Learning Skills for 21st century. 2) The opinions of students to word the project-based learning in entrepreneurship for importation in the aspect of input , process, and output were at the high level.

Keywords: project-based learning, resources in the community, entrepreneurship

บทนำ

การศึกษาในระดับอุดมศึกษามีจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาเพื่อผลิตบัณฑิตในระดับสาขาวิชาต่าง ๆ ให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณลักษณะพึงประสงค์ ได้แก่ มีคุณธรรมจริยธรรม มีความรู้ในสาขาวิชา เป็นกัลยาณมิตรและเป็นผู้สร้างสรรค์ นอกจากนั้นยังมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้และทักษะในสาขาวิชาการเฉพาะทางให้มีความชำนาญมากยิ่งขึ้น มุ่งสร้างสรรค์ความก้าวหน้าและความเป็นเลิศทางวิชาการโดยเฉพาะการศึกษาค้นคว้าวิจัย การจัดหลักสูตรอุดมศึกษามุ่งที่จะพัฒนาบัณฑิตให้มีความรู้ความสามารถและทักษะอย่างเพียงพอที่จะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และเป็นที่ทราบกันทั่ว ๆ ไปว่า การจัดการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษา ครู อาจารย์ส่วนใหญ่ใช้วิธีการเรียนการสอนโดยการบอกเล่า นิสิตและนักศึกษาเป็นผู้ฟังและจดบันทึกเน้นการสอนแบบท่องจำ เป็นหลัก ขาดการฝึกปฏิบัติอย่างจริงจัง (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2551, หน้า 84) ซึ่งวิธีการดังกล่าวได้ส่งผลให้นักศึกษาไม่สามารถต่อยอดความรู้ ไม่มีความกระตือรือร้นในการแสวงหาคำตอบ พิสูจน์ข้อเท็จจริง หรือไม่สามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ โดยเฉพาะในปัจจุบันนี้การที่จะสั่งสอนให้นักศึกษามีความรู้ด้านเนื้อหา (contents) อย่างเดียว คงไม่เพียงพอในการจัดการเรียนการสอน ควรสอนให้นักศึกษารู้จักวิธีการแสวงหาความรู้จากสิ่งแวดล้อมมากกว่าเนื้อหาสำเร็จรูป (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2544, หน้า 1) และสามารถจะแก้ปัญหาได้ ดังนั้นหลักสูตรการเรียนการสอนทางการอุดมศึกษาจึง

ควรตระหนักถึงความสำคัญของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ วิธีการเรียน และการแสวงหาความรู้มากกว่าเรียนจากเนื้อหาสำเร็จรูป และการเรียนการสอนยุคใหม่ต้องเป็นการเรียนรู้แบบแสวงหา ให้ผู้เรียนได้ลงมือค้นคว้าทำงานด้วยตนเองและสามารถแก้ไขปัญหาได้ อาจารย์เป็นผู้กระตุ้นเร้าให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้และได้ใช้ศักยภาพแห่งตนเองอย่างสูงสุด (เสาวนีย์ กานต์เดชารักษ์, 2539, หน้า 6)

การจัดการเรียนการสอนรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการจำเป็นต้องใช้ศาสตร์ทางการบริหารธุรกิจหลายวิชามารวมกันเพื่อให้นักศึกษาสามารถประยุกต์ทฤษฎี ความรู้ที่มีอยู่มาใช้ในการแก้ปัญหา แต่รูปแบบการเรียนการสอนแบบบรรยายไม่สามารถทำให้นักศึกษาแก้ไขปัญหาจากกรณีศึกษาได้ จึงส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาอยู่ในระดับต่ำมาก และส่งผลต่อการพัฒนาผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษาไม่ได้ การใช้เทคนิควิธีสอนแบบโครงการ (project - based learning) (พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์, 2544, หน้า 42) เป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ ทักษะ และทัศนคติในบริบทที่สะท้อนความจริงของสถานการณ์ที่ผู้เรียนต้องเผชิญในขณะที่ฝึกปฏิบัติกระบวนการเรียนการสอนนี้ รวมทั้งผู้สอนได้จัดให้ผู้เรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนในการออกแบบโครงงานจะช่วยให้ผู้เรียนได้ออกแบบโครงงานให้มีความสัมพันธ์กันระหว่างภาคทฤษฎีและปฏิบัติ กระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนอยู่ตลอดเวลา

วัตถุประสงค์ของวิจัย

1. เพื่อจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
2. เพื่อประเมินผลการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ เป็นโครงงานแบบสำรวจ โดยมีกระบวนการ 5 ขั้นตอนคือ 1) กำหนดปัญหา 2) ตั้งสมมุติฐาน 3) รวบรวมข้อมูล 4) วิเคราะห์ข้อมูล 5) สรุปและอภิปรายผล

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คนและนักศึกษาโปรแกรมบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการเป็นผู้ประกอบการ ในภาคเรียนที่ 2/2561 จำนวน 44 คน

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) ผลการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ ประกอบด้วยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Learning Skills for 21st Century) 2) ผลการประเมินการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และ ผลผลิต

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การเรียนการสอนแบบโครงงาน หมายถึง เป็นการ จัดสภาพการณ์ของการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนได้ร่วมกันเลือกทำโครงงานที่ตนสนใจโดยร่วมกันสำรวจ สังเกต และกำหนดเรื่องที่ตนสนใจ วางแผนในการทำโครงงานร่วมกัน ศึกษาหาข้อมูลที่จำเป็นและลงมือปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ จนได้ข้อค้นพบหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่แล้ว จึงเขียนรายงานและนำเสนอต่อสาธารณชน เก็บข้อมูล แล้วนำผลงานและประสบการณ์ทั้งหมดมาอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดค้น และสรุปผลการเรียนรู้ที่ได้จากประสบการณ์ที่ได้รับทั้งหมด โดยมี

กระบวนการ 5 ขั้นตอนคือ 1) กำหนดปัญหา 2) ตั้งสมมุติฐาน 3) รวบรวมข้อมูล 4) วิเคราะห์ข้อมูล 5) สรุปและอภิปรายผล

2. วิชาการเป็นผู้ประกอบการ หมายถึง รายวิชาที่อยู่ในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปของ ของหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต รหัส 3541001 โดยคำอธิบายรายวิชาว่า องค์ประกอบและเทคนิคในการเป็นผู้ประกอบการ ได้แก่ การจัดการ การบัญชี การเงิน การบริหารบุคลากร การบริหารสำนักงาน การตลาด ส่วนประสมทางการตลาด การวิเคราะห์และเลือกตลาดเป้าหมาย สิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลทางการตลาด ตลอดจนการหาวิธีการ ควบคุมทางการตลาด ในฐานะที่เป็นผู้ประกอบการที่ยึดหลักธรรมาภิบาลและจริยธรรม การประเมินตนเองสำหรับการเป็นผู้ประกอบการ

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนการสอนแบบโครงการในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการที่จะทำให้นักศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะการค้นคว้าสารสนเทศจากแหล่งทรัพยากรต่างๆส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศระหว่างผู้ที่ทำงานร่วมกันพัฒนา การคิดระดับสูง เช่น การคิดวิจารณ์ญาณ การคิดแก้ปัญหา การคิดตัดสินใจ การคิดสร้างสรรค์ พัฒนาทักษะในการจัดการ เช่น ในเรื่อง การบริหารเวลา การใช้แหล่งทรัพยากรให้คุ้มค่า การใช้งบประมาณ ทำให้เกิดทักษะทางสังคม

4. ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21st Century Learning Skills) หมายถึง ความสามารถทางด้านทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ การแก้ปัญหา การสื่อสารและการร่วมมือทำงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการตามกระบวนการของการวิจัยกึ่งทดลอง โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

แหล่งข้อมูลการวิจัย

แหล่งข้อมูลประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คนและนักศึกษา
โปรแกรมบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ที่ลงทะเบียนเรียน
วิชาการเป็นผู้ประกอบการ ในภาคเรียนที่ 2/2561 จำนวน 44 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและวิธีการสร้างเครื่องมือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลทางด้านวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบใช้
โครงงาน และนำมาสร้างชุดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้
ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ ประกอบด้วย มคอ.3 รายวิชาการเป็น
ผู้ประกอบการ คู่มือนักศึกษา สถานการณ์ปัญหา แบบทดสอบ แบบฝึกหัด
แบบประเมิน ความสามารถในการแก้ปัญหา และแบบประเมินพฤติกรรมการ
เรียนแบบใช้โครงงาน

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินวิธีการเรียนการสอนแบบใช้โครงงาน โดยใช้
แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ ประกอบด้วย แบบประเมิน
ความเหมาะสมของกระบวนการจัดการเรียนการสอนประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า
กระบวนการและผลผลิต

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. สัมภาษณ์เอกสารและงานวิจัย
2. กำหนดกิจกรรมในกระบวนการเรียนการสอนตามรูปแบบโครงงาน
สำรวจ โดยมีกระบวนการ 5 ขั้นตอนคือ 1) กำหนดปัญหา 2) ตั้งสมมุติฐาน
3) รวบรวมข้อมูล 4) วิเคราะห์ข้อมูล 5) สรุปและอภิปรายผล
3. การพัฒนาแผนการเรียนการสอนแบบใช้โครงงาน (มคอ.3) โดยใช้
แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ
4. นำแผนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นซึ่งประกอบด้วย วัตถุประสงค์
การเรียนรู้สถานการณ์ที่เป็นปัญหา แบบฝึกหัด และตารางการเรียนการสอน
ไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน จำนวน 3 คน
เพื่อหาความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนแบบ
โครงงาน โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence : IOC)
ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1

5. ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม และได้นำแผนการเรียนการสอนแบบโครงงาน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ ไปใช้สอนกับนักศึกษาที่เรียนวิชาการเป็นผู้ประกอบการ ในภาคเรียนที่ 2/2561 จำนวน 1 หมู่เรียน มี 44 คน โดยจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน โดยใช้กลุ่มเดียวทดสอบก่อน - หลัง (One – Group Pretest- Posttest Design) แล้วนำมาวิเคราะห์ผลการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ ประกอบด้วยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษ ที่ 21 (Learning Skills for 21st Century)

6. ให้นักศึกษาประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) ปัจจัยกระบวนการ (Process Evaluation) ผลผลิต (Product Evaluation)

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย สถิติทดสอบที (t-test Dependent) ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

1. ผลการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาที่เรียนด้วยวิธีการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน พบว่า ค่าดัชนีประสิทธิผลของวิธีการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการมีค่าเท่ากับ 0.4969 ซึ่งหมายความว่า นักศึกษาที่เรียนด้วยวิธีการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ มีความรู้เพิ่มขึ้น ร้อยละ

ตารางที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ

การทดสอบ	N	$\bar{X}$	S.D.	t	sig
ก่อนการเรียน	44	13.57	2.73	28.694**	.000
หลังการเรียน	44	26.70	3.70		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่เรียนด้วยการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นักศึกษาสามารถนำความรู้ทางทฤษฎีการเป็นผู้ประกอบการมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติการทำโครงการภาคสนาม และมีความรู้ผ่านเกณฑ์การประเมินผลรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ (ได้เกรดไม่ต่ำกว่า C หรือ 2) ร้อยละ 100 จากการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ ประจำภาคเรียนที่ 2 ปี 2561 คือ ได้เกรด A ร้อยละ 4.54 เกรด B+ ร้อยละ 22.72 เกรด B ร้อยละ 20.45 เกรด C+ ร้อยละ 27.27 และเกรด C ร้อยละ 25

ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการเป็นผู้ประกอบการ นักศึกษาทั้งหมดผ่านเกณฑ์การประเมินทั้ง 44 คน คิดเป็นร้อยละ 100

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการใช้การจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานเพื่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
ด้านความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking)			
1. มีความสามารถในการคิดที่หลากหลาย	4.30	.66	มาก
2. มีความสามารถในการคิดที่แปลกใหม่	4.16	.74	มาก
3. สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ ทำให้เกิดความคิดใหม่	4.16	.71	มาก
4. สร้างสรรค์ผลงานเป็นที่ยอมรับ	4.05	.64	มาก
5. สามารถแสดงพฤติกรรมเป็นที่ยอมรับ	3.91	.74	มาก
รวม	4.11	.57	มาก
ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking)			
1. มีความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุมีผล	4.05	.71	มาก
2. มีคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างละเอียดรอบคอบ มีหลักเกณฑ์	4.00	.74	มาก
3. สามารถตัดสินใจ หรือลงข้อสรุปของสถานการณ์ หรือแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องสมเหตุสมผล	4.07	.78	มาก
4. สามารถจำแนก/เลือกข้อมูล	4.16	.56	มาก
5. สามารถตั้งสมมติฐาน	3.95	.74	มาก
6. สามารถสรุปอ้างอิง	3.91	.70	มาก
รวม	4.02	.57	มาก

ตารางที่ 2 (ต่อ)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
ด้านการแก้ปัญหา (Problem Solving)			
1. มีความสามารถในการรับรู้ปัญหาสาเหตุ แสวงหาทางเลือก	4.32	.63	มาก
2. สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสม	3.89	.81	มาก
3. สามารถวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของ แนวทางในการแก้ปัญหา	3.75	.71	มาก
4. สามารถกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหา ต่างๆ ได้อย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ	4.05	.77	มาก
รวม	4.00	.63	มาก
ด้านการสื่อสาร (Communication)			
1. มีความสามารถในการใช้คำพูดและภาษา ท่าทาง เพื่อ แสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิด ของตนเองได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสม	3.98	.73	มาก
2. มีความสามารถในการแสดงให้รู้ถึงความปรารถนาของ ตนเอง	3.93	.72	มาก
3. มีความสามารถในการปฏิเสธ ต่อรอง ขอร้อง	4.00	.74	มาก
4. มีความสามารถในการขอความช่วยเหลือ	3.98	.69	มาก
รวม	3.97	.63	มาก
ด้านการร่วมมือทำงาน (Collaboration)			
1. มีความสามารถในการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น	4.02	.69	มาก
2. มีความเข้าใจขั้นตอนของการร่วมมือ ทำงานรู้จักการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น	3.82	.87	มาก
3. มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนใน การเป็นสมาชิกของทีม	3.82	.89	มาก
4. มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนใน การเป็นหัวหน้าหรือผู้นำทีม	3.73	.78	มาก
รวม	3.84	.69	มาก
รวมทุกด้าน	3.99	.56	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการใช้การจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน เพื่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในภาพรวมอยู่ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.99)

2. ผลการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการประเมินการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนวิชาการเป็นผู้ประกอบการ ด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต

รายการประเมินปัจจัยนำเข้า	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
สถานการณ์ที่เป็นปัญหา			
1. อ่านเข้าใจชัดเจน	3.64	.83	มาก
2. กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้	3.77	.85	มาก
3. นำไปสู่วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้	3.66	.91	มาก
รวม	3.68	.80	มาก
หนังสือและเอกสารอ้างอิง			
1. รายชื่อหนังสือชัดเจนสามารถค้นได้จริง	4.00	.71	มาก
2. จำนวนชุดของเอกสารแต่ละชุดที่จัดให้	3.73	.84	มาก
3. ความเพียงพอของเอกสารอ้างอิง	3.70	.76	มาก
4. เนื้อหาชัดเจน ทำความเข้าใจได้	3.73	.89	มาก
5. ปริมาณเนื้อหาเหมาะสม	3.73	.92	มาก
6. เนื้อหาตรงตามที่แจ้งไว้	3.80	.76	มาก
7. ต้องการเอกสารอื่นนอกเหนือจากที่แนะนำไว้	3.93	.75	มาก
รวม	3.80	.67	มาก

ตารางที่ 3 (ต่อ)

รายการประเมินปัจจัยกระบวนการ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
แหล่งข้อมูลที่เป็นบุคคล			
1. สถานที่ติดต่อถูกต้อง	3.86	.76	มาก
2. สามารถนัดหมายได้ง่าย	3.95	.68	มาก
3. เวลาที่พบสอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหา	4.11	.68	มาก
4. การพบแหล่งข้อมูลที่เป็นบุคคลทำให้ท่าน ได้ความรู้ตามวัตถุประสงค์ ของการเรียนรู้	4.02	.76	มาก
5. วิธีการให้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เป็น บุคคลกระตุ้นให้คิดและตัดสินใจด้วยตนเอง	4.32	.56	มาก
6. เวลาที่จัดไว้สำหรับพบแหล่งข้อมูลที่เป็นบุคคล	4.39	.57	มาก
รวม	4.10	.47	มาก
ผลรวมปัจจัยนำเข้า	3.86	.60	มาก
รายการประเมินปัจจัยกระบวนการ			
ผู้สอน			
1. กระตุ้นให้เกิดความอยากรู้	4.18	.69	มาก
2. กระตุ้นให้เกิดความคิดเพื่อแก้ปัญหา	4.48	.66	มาก
3. เชื่อมโยงแนวคิดของผู้เรียน	4.41	.54	มาก
4. ชี้แนะไปสู่แนวทางแก้ปัญหา	4.30	.63	มาก
5. เป็นที่ปรึกษาที่ดีของนักศึกษา	4.48	.66	มาก
6. ให้ความกระจ่างในเนื้อหา	4.20	.63	มาก
7. มีการเตรียมตัวที่ดี	4.18	.69	มาก
8. มีความอดทนต่อความไม่รู้ของนักศึกษา	3.59	.75	มาก
9. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับนักศึกษา	3.68	.80	มาก
10. มีการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่นักศึกษา	3.75	.81	มาก
11. ให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงแก้ไข	3.57	.84	มาก
12. การตรงต่อเวลา	3.73	.75	มาก
รวม	4.04	.48	มาก

ตารางที่ 3 (ต่อ)

รายการประเมินปัจจัยกระบวนการ			
การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา			
1. สนใจขอบเขตและหัวข้องานที่ได้รับมอบหมาย	3.61	.81	มาก
2. รวบรวมข้อมูล ความรู้ได้ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้	3.75	.81	มาก
3. อ้างอิงแหล่งความรู้ที่น่าเชื่อถือได้	3.68	.88	มาก
4. ใช้เวลาการเรียนรู้ด้วยตนเองเหมาะกับคุณภาพของงานที่น่าเสนอ	3.80	.79	มาก
5. เสนอเรื่องที่เรียนรู้ด้วยตนเองในเวลาที่กำหนดไว้อย่างเหมาะสม	3.82	.81	มาก
6. แสดงให้เห็นว่าตนเองรู้ /สามารถมากน้อยแค่ไหน	3.82	.78	มาก
7. นำคำติชมจากผู้อื่นมาปรับปรุงตนเอง	3.80	.85	มาก
รวม	3.75	.73	มาก
รายการประเมินปัจจัยกระบวนการ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
กระบวนการแก้ปัญหาของนักศึกษา			
1. มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา	3.93	.81	มาก
2. อธิบายสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาได้	3.82	.78	มาก
3. ตั้งสมมติฐาน(คาดเดาคำตอบล่วงหน้า)ได้อย่างเหมาะสม	3.82	.78	มาก
4. ใช้เหตุผลประกอบการจัดลำดับความสำคัญของสมมติฐาน	3.80	.82	มาก
5. กำหนดแนวทางแสวงหาความรู้เพื่อตอบสมมติฐาน	3.75	.81	มาก
6. ตรวจสอบข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์	3.82	.87	มาก
7. กำหนดแนวทางแก้ปัญหาอย่างถูกต้องหลักการ	3.70	.85	มาก
รวม	3.80	.74	มาก

ตารางที่ 3 (ต่อ)

รายการประเมินปัจจัยกระบวนการ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
กระบวนการทำงานกลุ่มของนักศึกษา			
1. กลุ่มยอมรับฟังความคิดเห็นที่นำเสนอ	4.12	.75	มาก
2. ถ่ายทอดความคิดภายในกลุ่มด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย	4.06	.75	มาก
3. ยอมรับความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่ม	4.13	.66	มาก
4. มีความสามารถแก้ไขความขัดแย้งของกลุ่ม	3.94	.71	มาก
5. ช่วยกลุ่มให้คิดหรือทำงานที่ตรงเป้าหมาย	4.25	.71	มาก
6. ช่วยสรุปประเด็นได้ตรงตามหัวข้อ	4.19	.69	มาก
7. เสนอความคิด หรือวิธีการใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหา	4.28	.75	มาก
8. รับผิดชอบต่องานที่กลุ่มมอบหมาย	4.32	.66	มาก
9. มาตรฐานเวลาตามหมายทุกครั้งในการร่วมกลุ่มกิจกรรมการเรียน	3.57	.56	มาก
รวม	4.09	.22	มาก
ผลรวมปัจจัยกระบวนการ	3.92	.60	มาก
รายการประเมินปัจจัยผลผลิต	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. มีความพึงพอใจในการจัดการเรียน การสอนแบบโครงการ (ใบงาน การออกไปสัมภาษณ์ภาคสนาม)	4.25	.61	มาก
2. มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่ม	4.27	.66	มาก
3. เรียนรู้กระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม	4.36	.71	มาก
4. สามารถแก้ปัญหาด้วยตนเอง	4.07	.72	มาก
5. มีความรับผิดชอบต่องานร่วมกัน	4.27	.75	มาก
6. ยอมรับความคิดเห็นของเพื่อนมากขึ้น	4.34	.74	มาก
7. รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น	4.34	.77	มาก
8. มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้อื่นมากขึ้น	4.30	.82	มาก
9. มีความกล้าในการแสดงออกและนำเสนองานด้วยเหตุผล	3.89	.68	มาก
10. มีทักษะในการแก้ปัญหามากขึ้น	4.52	.66	มากที่สุด
ผลรวมปัจจัยผลผลิต	4.26	.38	มาก

จากตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการประเมินการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ ด้านปัจจัยนำเข้า ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ใน

ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.86) ปัจจัยด้านกระบวนการ ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.92) และปัจจัยด้านผลผลิตได้ผลอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.26)

การอภิปรายผล

ผลการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัราชภัฏกำแพงเพชร พบว่า นักศึกษาที่เรียนด้วยวิธีการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการมีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 50 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในภาพรวมอยู่ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.99) เมื่อพิจารณารายด้านดังนี้ 1) ด้านความคิดสร้างสรรค์ เป็นทักษะที่ได้รับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.11) 2) ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นทักษะที่ได้รับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.02) 3) ด้านการแก้ปัญหา เป็นทักษะที่ได้รับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.00) 4) ด้านการสื่อสาร เป็นทักษะที่ได้รับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.97) 5) ด้านการร่วมมือทำงาน เป็นทักษะที่ได้รับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.84) ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ ลัดดา ภูเกียรติ (2543) ซึ่งสอดคล้องกับ ทิศนา ขัมมณี (2550, หน้า 138) กล่าวว่า การจัด การเรียนการสอนแบบโครงงานเป็นการจัดสภาพการณ์ของการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนได้ร่วมกันเลือกทำโครงการที่ตนสนใจโดยร่วมกันสำรวจ สังเกต และกำหนดเรื่องที่ตนสนใจ วางแผนในการทำโครงการร่วมกัน ศึกษาหาข้อมูลที่จำเป็นและลงมือปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ จนได้ข้อค้นพบหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่แล้ว จึงเขียนรายงานและนำเสนอต่อสาธารณะชน เก็บข้อมูล แล้วนำผลงานและประสบการณ์ทั้งหมดมาอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดค้น และสรุปผลการเรียนรู้ที่ได้จากประสบการณ์ที่ได้รับทั้งหมด และงานวิจัยของ อรพิน ภู่อารัม (2552, หน้า 79-80) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนา

ทักษะการคิดวิเคราะห์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้การ
สอนแบบโครงงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ทักษะการคิด
วิเคราะห์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้การสอนแบบ
โครงงานของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .01 งานวิจัยของ ธนพล กลิ่นเมือง (2552, หน้า 101) ทำวิจัยเรื่อง ผล
ของการใช้รูปแบบการเรียนการสอน 5E ในหน่วยการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดย
การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีต่อความสามารถในการทำโครงงานและเจต
คติต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า นักเรียนที่เรียน
ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละความสามารถในการทำโครงงานสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ
สูงกว่าร้อยละ 70 2. นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ใน
ระดับดี ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่ง
เรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักศึกษาหลักสูตร
บริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ที่พัฒนาขึ้นนี้มุ่งเน้น
กระบวนการเรียนการสอนที่ฝึกให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลตลอดเวลา
ดังที่นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นต่อผลที่เกิดขึ้นกับตนเอง เมื่อเรียนโดยใช้
โครงงานนี้ว่ามีทักษะในการแก้ปัญหาเพิ่มขึ้นและยังส่งผลดีต่อตัวเองในด้านอื่น
ๆ อีกด้วย ได้แก่ มีความขยันในการค้นคว้าด้วยตนเองเพิ่มขึ้น กล้าพูด กล้า
แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลมากขึ้นมีความเชื่อมั่นในตนเองเพิ่มมากขึ้น
ชอบคิดและมีหลักในการคิดมากขึ้น รู้สึกขยันขึ้นมีความคิดกว้างขึ้น มีความ
กระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น มีความรู้กว้างขวางมากกว่าการเรียนแบบ
บรรยาย ไม่เบื่อต่อการเรียน รู้สึกอยากเรียนเพราะในขณะที่เรียนสามารถเสนอ
ในสิ่งที่ตนเองคิดให้กับกลุ่มได้ และเมื่อเรียนจบก็สามารถจดจำเนื้อหาได้จาก
สถานการณ์ทำให้เข้าใจได้โดยไม่ต้องไปนั่งท่องจำเหมือนเรียนตามปกติ
นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ผู้เรียนทำหน้าที่ความเป็นผู้นำได้ดีขึ้นอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 วิชาที่จะนำมาจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ควรเป็นวิชาที่มีลักษณะบูรณาการ ซึ่งรายวิชาในหลักสูตรบริหารธุรกิจสามารถนำการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานไปใช้

1.2 ควรเตรียมความพร้อมของผู้เรียนในขั้นการสอน และขยายขอบเขตความรู้ดำเนินไปได้เป็นอย่างดี เวลาที่ใช้ในการเรียน สถานการณ์ปัญหาจะต้องใช้ระยะเวลามากถึง 2 เท่าของการเรียนแบบปกติ

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้บริหารระดับคณะ หรือสาขาวิชาควรให้การสนับสนุนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ หรือการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของอาจารย์ผู้สอนโดยพิจารณำกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบผลการใช้วิธีการสอนกับระยะ เวลาในการเตรียมความพร้อมของผู้สอนและผู้เรียนที่แตกต่างกัน เพื่อศึกษาระยะเวลาที่เหมาะสมในการเตรียมความพร้อมของผู้สอนและผู้เรียนที่ส่งผลต่อการใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน และมีการวิจัยและพัฒนาสื่อการสอนที่เหมาะสมกับการใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรที่ให้ทุนสนับสนุนการทำงานวิจัยฉบับนี้ รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการผู้ประกอบการในชุมชน ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าสำหรับการทำวิจัยครั้งนี้

บรรณานุกรม

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2551). มหาวิทยาลัยที่ทางแยก :จุดประกาย

วิทยาลัยทัศนอุดมศึกษาไทยในอนาคต. กรุงเทพฯ: ชัคเชสมีเดีย.

ทิตินา แชมมณี. (2550). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดการ
กระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชนพล กลิ่นเมือง. (2552). ผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอน 5E
ในหน่วยการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยการบูรณาการภูมิปัญญา
ท้องถิ่นที่มีต่อความสามารถในการทำโครงการและเจตคติต่อ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พวงรัตน์ บุญญารักษ์. (2544). การเรียนรู้โดยใช้ปัญหา. ชลบุรี:
มหาวิทยาลัยบูรพา.

ลัดดา ภูเกียรติ (2543) อุดมศักดิ์ ธนะกิจรุ่งเรือง และคณะ (2543).
การสอนโดยใช้โครงการเพื่อพัฒนาผู้เรียน. กรุงเทพฯ: คณะ
ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสาวนีย์ กานต์เดชารักษ์. (2539). การพัฒนารูปแบบการสอนแบบ
เน้นการวิจัยทางการศึกษาพยาบาล. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต
, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2544). วิธีวิทยาการประเมินศาสตร์แห่งคุณค่า.
(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรพิน ภู่อรัมย์. (2552). การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ทางการเรียน
กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้การสอนแบบโครงงานของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

วาระสารพัด

การพัฒนา รูปแบบและมาตรฐานการจัดการธุรกิจร้านจำหน่าย สินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร

Model Development and Standardization Business
Management OTOP Products and Community
Deposit Khampangphet Province.

ภูมิพัฒน์ รักพรหมงคล¹

Poompipat Rukponmongkol

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพลักษณะทั่วไปของผู้ประกอบการ และรูปแบบการจัดการธุรกิจของร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อพัฒนา รูปแบบและมาตรฐานการจัดการธุรกิจที่เหมาะสม เพื่อนำไปเป็นต้นแบบการจัดการร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร และเพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการธุรกิจของร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร โดยดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพลักษณะทั่วไปของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ลูกค้าที่เข้ามาซื้อสินค้าและบริการในร้านจำหน่ายสินค้า OTOP ของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 400 คน ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบและมาตรฐานการจัดการธุรกิจที่เหมาะสม เพื่อนำไปเป็นต้นแบบการจัดการร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร โดย 2 ระยะ ระยะที่ 1 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

¹ รองศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
กำแพงเพชร

และผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านพัฒนารูปแบบและมาตรฐานการจัดการธุรกิจ OTOP จำนวน 17 คนและระยะที่ 2 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) กับผู้จัดการร้านค้า OTOP และร้านของฝากในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 20 ร้าน ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการธุรกิจของร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร กลุ่มตัวอย่างที่เก็บข้อมูลคือลูกค้าที่เข้ามาซื้อสินค้าและบริการ ในร้านจำหน่ายสินค้า OTOP ของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 400 คน

ผลการวิจัยพบว่า

การพัฒนารูปแบบ และมาตรฐานการจัดการธุรกิจร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร ได้รูปแบบ 7 ด้าน 38 องค์ประกอบ

ด้านผลิตภัณฑ์ ประกอบไปด้วย 1) ชื่อเสียงของผู้ผลิต / แหล่งผลิต 2) ความปลอดภัยจากสารปนเปื้อน 3) หีบห่อที่ใช้บรรจุ 4) ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น 5) ประโยชน์ใช้สอย

ด้านราคา ประกอบไปด้วย 1) ราคาเหมาะสมกับสินค้า 2) ราคาถูกกว่าสินค้าประเภทเดียวกัน 3) ราคาเหมาะสมเมื่อเปรียบเทียบกับสินค้า OTOP จังหวัดอื่นๆ 4) คุณค่าของสินค้าเหมาะสมกับราคาที่กำหนด

ด้านการจัดจำหน่าย ประกอบไปด้วย 1) สถานที่วางจำหน่าย 2) ความสะดวกในการหาซื้อ 3) การจัดวางสินค้า และการตกแต่งร้าน 4) บรรยากาศของสถานที่จำหน่าย 5) รูปแบบลักษณะของร้าน

ด้านการส่งเสริมการตลาด ประกอบไปด้วย 1) การทำ MOU กับบริษัททัวร์ 2) การลด แลก แจก แถม 3) การให้คำแนะนำสินค้าของผู้ขาย 4) ผู้ขายมีอัธยาศัยดี 5) ผู้ขายแต่งกายสะอาดเรียบร้อย

ด้านโฆษณาประชาสัมพันธ์ ประกอบไปด้วย 1) โฆษณาประชาสัมพันธ์สื่อออนไลน์ (Live Online) 2) โฆษณาประชาสัมพันธ์สื่อโทรทัศน์ (TV Advertising) 3) โฆษณาประชาสัมพันธ์สื่อวิทยุ (Radio Advertising) 4) โฆษณาประชาสัมพันธ์นิตยสาร (Magazine) 5) โฆษณาประชาสัมพันธ์ไปรษณีย์ (Direct Mail) 6) โฆษณาประชาสัมพันธ์ ป้ายโฆษณา (Outdoor)

ด้านส่งเสริมการขาย ประกอบไปด้วย 1) ส่งเสริมการแจกของตัวอย่าง (sampling) 2) ส่งเสริมการแจกคูปอง (couponing) 3) ส่งเสริมการให้ของแถม (premiums) 4) ส่งเสริมการเพิ่มขนาดบรรจุภัณฑ์ (bonus packs) 5) ส่งเสริมการลดราคา (price-off deals) 6) ส่งเสริมการคืนเงิน (refunds หรือ rebates) 7) ส่งเสริม

การแข่งขันและการชิงโชค (contests and sweepstakes) 8) ส่งเสริมการอุปถัมภ์กิจกรรมพิเศษ (event sponsorship) **ด้านทำเลที่ตั้งร้าน OTOP** ประกอบไปด้วย 1) ร้าน OTOP อยู่ในสถานที่ท่องเที่ยวประจำหวัด 2) ร้าน OTOP อยู่ในตลาดกลางประจำหวัด 3) ร้าน OTOP เป็นร้านประจำหมู่บ้าน 4) ร้าน OTOP เปิดในงานหรือเทศกาลต่างๆของจังหวัด

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, ร้านจำหน่ายสินค้า OTOP, จังหวัดกำแพงเพชร

ABSTRACT

The research objectives were to study the general conditions of entrepreneurs, the management business model to developing the model and the standard of the business management built the model of the store management and to study the results of using the OTOP shop's business management in Kamphaeng Phet province. The research is divided into 3 steps, step 1 study the general characteristics of the factors influenced the purchasing decision, group of 400 sample including customers who came to buy products and services in the OTOP shops, step 2 developing suitable business management standards in order to be a shop management model with 2 phases, Phase 1 interviewing 17 experts and professors in model development and standard of business management and Phase 2 setting workshops of 20 shop owners, step 3 studying results of using the business management model of OTOP shop, the sample group collected data from 400 customers who buying products and services.

The research found that the model development and standard of business management can be done in 7 aspects, 38 components, the product consists of 1) reputation of manufacturer/place of product 2) safety from contaminants 3) packaging 4) uniqueness of local characteristics and 5) utility, the price consist of 1) reasonable price for the product 2) cheaper

than the same product 3) reasonable price when compared to OTOP products in other provinces and 4) value of the product is suitable for the specified price, the distribution consist of 1) locations 2) convenient to find and buy 3) product placement And shop decoration 4) atmosphere of the place of sale and 5) the store's appearance and style, The Marketing promotion consist of 1) MOU with tour companies 2) reduction, exchange, giveaway 3) providing product recommendations of sellers 4) the seller is courteous and 5) the seller dress cleanly and neatly, the Advertising consist of 1) Live Online 2) TV Advertising 3) radio Advertising 4) Magazine 5) direct Mail and 6) Outdoor, The Promotion consist of 1) promoting sampling 2) promote coupons giving (couponing) 3) promotion of premiums 4) promoting increased packaging size (bonus packs) 5) promote price-off deals 6) promote refunds or refunds 7) promoting contests and sweepstakes and 8) promotion of sponsorship of special events (event sponsorship), the location of the OTOP shop consist of 1) the OTOP shop is in a tourist attraction regularly 2) OTOP shops are in the central market regularly 3) OTOP is a shop in the village 4) OTOP shops open in events or festivals in the province

Keywords : Model development, Shop selling OTOP products, Kamphaeng phet province

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้กล่าววัตถุประสงค์ด้านเศรษฐกิจไว้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ มั่นคง และสมดุลเสริมสร้างโอกาสการพัฒนาศักยภาพของคนในการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาและได้รับผลจากการพัฒนาที่เป็นธรรม และในแผนพัฒนา

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) ได้ตั้งเป้าหมายโดยยึดหลัก “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ตามแนวพระราชดำริ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นปรัชญานา ทางในการพัฒนาประเทศพร้อมทั้งเน้น “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” และให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุกด้านที่มุ่งสู่ “คุณภาพ” เพื่อ นำมาซึ่ง “ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยทุกคน” โดยมีการเร่งฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศให้เข้มแข็ง และวางรากฐานการขยายตัวอย่างมีคุณภาพในระยะยาว ส่งเสริมให้ประชาชน ใช้จ่ายอย่างประหยัดและผลิตใช้ของภายในประเทศ เพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ และเพื่อการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม และดำเนินการติดตามและประเมินผลเฉพาะโครงการ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)” ซึ่งมีการจัดตั้งขึ้นตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2544 และดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมทั่วทุกภูมิภาคทั่วประเทศ โดย โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์เป็นโครงการที่รัฐบาลกำหนดขึ้นเพื่อต่อสู้กับความยากจน โดย มีแนวคิดในการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ของชุมชนบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้าน วัฒนธรรม ประเพณี และ การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน และกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ มาตรฐานตรงกับความต้องการของ ตลาด เพื่อก่อให้เกิดรายได้ของชุมชน (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12, 2560, หน้า 20)

ปัจจุบันผู้ประกอบการร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชนในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชรนั้นดำเนินงานส่วนใหญ่ยังคงเป็นรูปแบบในลักษณะของร้านค้าดั้งเดิม (Traditional Store) และมีปัญหาในการดำเนินธุรกิจอยู่มาก อาทิ ไม่มีการพัฒนารูปแบบของสินค้าให้ตรงตามความต้องการของตลาดปัจจุบัน ไม่สร้างความแตกต่างในกลุ่มผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกัน รวมทั้งขาดความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ และยังรอการช่วยเหลือจากภาครัฐ ผลการศึกษาของศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ผ่านมา ยังไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ทั้งหมด โดยการสัมภาษณ์ สังเกต และสำรวจ พบว่า ปัญหาของการดำเนินงานของศูนย์จำหน่ายสินค้า OTOP จังหวัดกำแพงเพชร 1) ขาดการประชาสัมพันธ์ 2) ผู้นำขาดการประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจ เพื่อหาแนวทางร่วมกัน 3) ขาดการจริงจังกับผู้

จำหน่ายผู้ผลิต 4) ผู้ผลิตขาดความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการ/การกำหนดราคาขาย 5) ผู้ผลิตไม่สามารถออกแบบฉลากแนะนำผลิตภัณฑ์ให้ภาษาอังกฤษหรือภาษาอื่น ๆ ที่เหมาะกับกลุ่มลูกค้าต่างชาติ 6) ขาดการส่งเสริมให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการนำสินค้ามาฝากขาย ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่า การพัฒนารูปแบบและมาตรฐานการจัดการธุรกิจที่เหมาะสม เพื่อนำไปเป็นต้นแบบการจัดการร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร เป็นแนวทางแก้ปัญหาในระยะยาวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพลักษณะทั่วไปของผู้ประกอบการ และรูปแบบการจัดการธุรกิจของร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อพัฒนารูปแบบและมาตรฐานการจัดการธุรกิจที่เหมาะสม เพื่อนำไปเป็นต้นแบบการจัดการร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร
3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการธุรกิจของร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ลูกค้าที่เข้ามาซื้อสินค้าและบริการในร้านจำหน่ายสินค้า OTOP ของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 400 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ (Multiple Choice) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเลือกตอบได้มากกว่า 1

ข้อ (Multiple Response) ตอนที่ 3 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของ บุญชม ศรีสะอาด (2553, หน้า 153)

3. คุณภาพของเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถาม เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผ่านการพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อกำหนดดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Index of Item Objective Congruence : IOC) ซึ่งเครื่องมือในการวิจัยในครั้งนี้ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 จากนั้นนำไปทดลองหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทดลองกับลูกค้าและร้านค้าสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ถึงร้านค้าสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชรจากนั้นวันเวลาที่กำหนดในการขอเก็บข้อมูลในการวิจัย ได้แบบสอบถามคืนมา จำนวน 400 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลตอนที่ 1 และตอนที่ 2 วิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่ และการหาค่าร้อยละ ในส่วนข้อมูลตอนที่ 3 วิเคราะห์โดยใช้การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านพัฒนารูปแบบและมาตรฐานการจัดการธุรกิจ OTOP จำนวน 17 คน

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาพัฒนารูปแบบและมาตรฐานการจัดการธุรกิจที่เหมาะสม เพื่อนำไปเป็นต้นแบบการจัดการร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร

2. แหล่งข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านพัฒนารูปแบบ และมาตรฐานการจัดการธุรกิจ OTOP จำนวน 17 คน

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มีคุณสมบัติ เป็นร้านค้า OTOP และร้านของฝากในจังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์การจัดการร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 20 คน ดังนี้

3. ตัวแปรที่ศึกษา

พัฒนารูปแบบและมาตรฐานการจัดการธุรกิจที่เหมาะสม เพื่อนำไปเป็นต้นแบบการจัดการร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการธุรกิจของร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ลูกค้าที่เข้ามาซื้อสินค้าและบริการในร้านจำหน่ายสินค้า OTOP ของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 400 คน

สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลสถานะภาพของผู้ให้ข้อมูล

ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 58.50 มีอายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.50 มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 64.50 ลูกค้าส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานเอกชน/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 42 และมีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 45.50

ลูกค้าเลือกซื้อสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร เหตุผลที่ลูกค้าเลือกซื้อมากที่สุด คือ ซื้อเพื่อการบริโภค เช่น กล้วยไข่ กระยาสารท ร้อยละ 51.50 (206 คน) รองลงมา คือ เพื่อการตกแต่งบ้านเรือน เช่น

สินค้าที่ทำจากไม้แปรรูป ภาพประดับ หินอ่อน สินค้าหัตถกรรม ร้อยละ 26.00 (104 คน) และ เพื่อการใช้สอย เช่น ภาชนะประกอบอาหาร 13.00 (52 คน) และ ค่าร้อยละที่น้อยที่สุด คือ เหตุผลที่ลูกค้าเลือกซื้อน้อยที่สุด คือ เพื่อการตกแต่งร่างกาย เช่น เสื้อผ้า เครื่องประดับ ร้อยละ 9.50 (38 คน)

ลักษณะของสินค้าที่ลูกค้าเลือกซื้อมากที่สุด คือ อาหาร ร้อยละ 43 (172 คน) รองลงมา คือสินค้า OTOP ต่างๆ ร้อยละ 16.00 (64 คน) และ เครื่องประดับ ร้อยละ 12.00 (48 คน) และลักษณะของสินค้าที่ลูกค้าเลือกซื้อน้อยที่สุด คือ เครื่องหนัง ร้อยละ 1.50 (6 คน)

สถานที่ที่ลูกค้าซื้อสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชรมากที่สุด คือ ร้านค้าในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ร้อยละ 46 (184 คน) และสถานที่ที่ลูกค้าซื้อสินค้าของจังหวัดกำแพงเพชรน้อยที่สุด คือ ร้านขายของที่ระลึกโดยเฉพาะ ร้อยละ 26.50 (106 คน)

ช่วงเวลาที่ลูกค้าเลือกซื้อสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชรมากที่สุด คือ ช่วงระหว่างการท่องเที่ยว ร้อยละ 51.00 (204 คน) รองลงมา ก่อนเริ่มการท่องเที่ยว ร้อยละ 36.00 (146 คน) และช่วงเวลาที่ลูกค้าเลือกซื้อสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชรน้อยที่สุด คือ ภายหลังเสร็จสิ้นการท่องเที่ยว ร้อยละ 12.50 (50 คน)

เหตุผลของการตัดสินใจซื้อสินค้าของจังหวัดกำแพงเพชรเมื่อท่านตัดสินใจมาท่องเที่ยวมากที่สุด คือ ตั้งใจว่าจะต้องซื้อ ร้อยละ 42.00 (168 คน) รองลงมา คือ ราคาอยู่ในระดับที่สามารถซื้อได้ ร้อยละ 36.00 (114 คน) และสินค้าที่รูปลักษณ์ที่สะดุดตา ร้อยละ 76.00 (19 คน) และเหตุผลของการตัดสินใจซื้อสินค้าของจังหวัดกำแพงเพชรเมื่อท่านตัดสินใจมาท่องเที่ยววันน้อยที่สุด คือ ผู้ขายแนะนำและโฆษณาเชิญชวนให้ซื้อ ร้อยละ 12 (48 คน)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า โดยรวม ด้านผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$, S.D.= 0.54) ในรายด้าน พบว่า ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$, S.D.= 0.52) รองลงมา คือ

ชื่อเสียงของผู้ผลิต / แหล่งผลิต มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ($\bar{X} = 4.50$, S.D.= 0.53) และหีบห่อที่ใช้บรรจุ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$, S.D.= 0.46) และพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความปลอดภัยจากสารปนเปื้อน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.24$, S.D.= 0.61)

ลักษณะสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชรที่ลูกค้าต้องการ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$, S.D.= 0.49) ในรายด้าน พบว่าด้านคุณภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$, S.D.= 0.45) รองลงมา ด้านเป็นสินค้าของที่ระลึกจากธุรกิจชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$, S.D.= 0.89) และพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีรูปแบบเป็นสากล ทันสมัย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.24$, S.D.= 0.42)

ปัญหาและอุปสรรคในการซื้อสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$, S.D.= 0.50) ในรายด้าน พบว่า ด้านมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D.= 0.49) รองลงมา ด้าน ความสวยงามของหีบห่อ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$, S.D.= 0.36) และพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การบริการของผู้ขาย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.35$, S.D.= 0.56)

ความต้องการในการพัฒนา ปรับปรุง และแก้ไข โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$, S.D.= 0.49) ในรายด้าน พบว่า ด้าน คุณภาพสินค้า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D.= 0.56) รองลงมา ด้าน ท่าเลที่ตั้งของแหล่งจัดจำหน่าย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, S.D.= 0.62) และพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การควบคุมสินค้าในราคายุติธรรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.01$, S.D.= 0.35)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านผลิตภัณฑ์

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญภาครัฐและเอกชนเกี่ยวกับรูปแบบของสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร ด้านผลิตภัณฑ์ พบว่าสินค้ามีลักษณะคล้ายกันเกือบทุกร้าน คือ กล้วยไข่ กระจยาสารท มัน เผือกทอด เนาก้วย ฯลฯ และผลิตภัณฑ์แปรรูปจากกล้วยไข่ จะมีที่แตกต่างก็คือ ผ้าทอ

หรือ เครื่องประดับตกแต่งบ้าน ดังนั้นจุดเด่นหรือจุดขายสินค้าของร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร คือ สินค้าที่ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่นและพื้นบ้านจริงๆ โดยส่วนใหญ่ผู้ประกอบการร้านจำหน่ายสินค้าจะเป็นไม่ได้เป็นผู้ดำเนินการผลิตในกระบวนการทั้งหมดด้วยตนเอง เป็นเพียงพ่อค้าคนกลางรับสินค้าออกวางจำหน่ายหน้าร้านเท่านั้น แต่จะเป็นผู้ดำเนินการตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งได้ผลิตภัณฑ์ออกวางจำหน่าย เช่น กล้วยไข่ กระจยาสารถ เฉาก๊วยไม้ประดับตกแต่งบ้านผู้ประกอบการจำหน่ายสินค้าไม่ได้เป็นผู้ดำเนินการในกระบวนการผลิตเองทั้งหมด ตั้งแต่คัดเลือกผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในการผลิต ดำเนินการผลิต การบรรจุหีบห่อ และการจัดวางจำหน่ายหน้าร้าน ไม่เหมือนร้านขายเครื่องประดับ OTOP ที่ทำมาจากไม้แปรรูป ริมทางวังเจ้า ผู้ขายจะผู้ดำเนินการในกระบวนการผลิต และจำหน่ายเองทั้งหมด ดังนั้นทำให้ร้านขายเครื่องประดับ OTOP ที่ทำมาจากไม้แปรรูป ริมทางวังเจ้า จึงมีชื่อเสียงและผู้ผลิต/แหล่งผลิตดังปรากฏ เพราะฉะนั้นผู้ประกอบการร้านจำหน่ายสินค้า OTOP ริมทางมอกล้วยไข่ ก็จะเป็นผู้ดำเนินการในทุกขั้นตอนกระบวนการตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งได้ผลิตภัณฑ์ออกวางจำหน่าย ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะให้ความเป็นกันเองกับลูกค้า เนื่องจากผู้ประกอบการร้านจำหน่ายสินค้าเป็นผู้รู้ในทุกขั้นตอนการผลิต ก็จะสามารถอธิบายแนะนำให้ลูกค้าฟังได้อย่างถูกต้องเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ก็จะเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใหม่อยู่เสมอ เนื่องจากส่วนใหญ่ร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร จะเป็นร้านค้าธุรกิจของครอบครัว การดำเนินการก็จะได้ใหญ่เช่นเดียวกับโรงงานซึ่งกระบวนการผลิตจะมีขนาดและปริมาณที่ไม่เยอะ ซึ่งเป็นการผลิตที่เหมาะสมต่อการขายสินค้าในแต่ละวัน จึงทำให้ลูกค้าได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและใหม่ตลอด ในด้านหีบห่อที่ใช้บรรจุจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญภาครัฐและเอกชนเกี่ยวกับรูปแบบด้านหีบห่อที่ใช้บรรจุ ของสินค้า OTOP ท่านเสนอแนะให้หน่วยงานในจังหวัดกำแพงเพชร ร่วมกับมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานทางการศึกษาในจังหวัดหรือจังหวัดใกล้เคียงร่วมกันออกแบบหีบห่อที่ใช้บรรจุสินค้า (Packaging) รวมทั้งร่วมกัน

แปรกล้วยไข่ในรูปแบบที่สามารถเก็บไว้ได้นานและสามารถนำขึ้นรถ และขึ้นเครื่องบินส่งออกต่างประเทศได้ เพราะกล้วยไข่บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่นจังหวัดกำแพงเพชร และสิ่งสำคัญที่สุดต้องปลอดภัยจากสารปนเปื้อน สะอาด มาตรฐาน ซึ่งต้องมีการดำเนินการด้านสาธารณสุขรองรับประกัน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านราคา

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญภาครัฐและเอกชนเกี่ยวกับรูปแบบของสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร ด้านราคา พบว่า การตั้งราคาสินค้าบางอย่างมีความเหมาะสม เช่น กล้วยไข่ กระจ่างสารท มัน เผือกทอด เฉาก๊วย เป็นต้น แต่บางอย่างมีการตั้งราคาที่สูงเช่นกัน เช่น ผ้าทอมือและเครื่องประดับบ้าน แต่ก็ต้องเข้าใจว่าผลิตภัณฑ์เหล่านี้มีกระบวนการผลิตมาก และเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีต้นทุนสูงและขึ้นชื่อของทางจังหวัดกำแพงเพชร และทุกร้านก็จะมีการตั้งราคาที่ใกล้เคียงกัน ผลิตภัณฑ์บางอย่างก็มีการตั้งราคาที่เท่ากัน เช่น ผลิตภัณฑ์จำพวกของแห้งสามารถเก็บรักษาได้ เพราะฉะนั้นสินค้าที่นำมาขายราคาเหมาะสมกับสินค้า โดยเฉพาะคุณค่าของสินค้าเหมาะสมกับราคาที่กำหนด และเมื่อเปรียบเทียบกับราคากับสินค้า OTOP จังหวัดอื่นๆ สินค้า OTOP ของจังหวัดกำแพงเพชร ราคาถูกกว่าสินค้าประเภทเดียวกัน ผู้เชี่ยวชาญภาครัฐและเอกชนยังให้แนวคิดไว้ว่า ในวงการซื้อขายสินค้าและงานบริการทั่วไปทั้งในตลาดภายในและต่างประเทศ ผู้ซื้อมักจะสำรวจราคาขายของสินค้าและงานบริการที่ต้องการในแคตตาล็อกสินค้าเป็นเล่ม หรืออี-แคตตาล็อกออนไลน์บนเว็บไซต์ของผู้ขาย เพื่อจะนำไปใช้ในการตั้งงบประมาณก่อนที่จะตัดสินใจซื้อ เปรียบเทียบราคา และกระบวนการอื่นๆ ต่อมาราคาขายของสินค้าและงานบริการดังกล่าวที่ถูกตั้งไว้นั้น ได้ผ่านกระบวนการคิดอย่างมีระบบ และมีเหตุและผลโดยฝ่ายขาย เพื่อนำเสนอขายสินค้า และจะต้องได้รับเงินค่าตอบแทนที่คุ้มค่ากับค่าใช้จ่ายทั้งหมดของกระบวนการผลิตและการนำสินค้าและบริการออกสู่ตลาด รวมทั้งผลกำไรด้วย ดังนั้นถ้าผู้ซื้อไม่มีความรู้และความเข้าใจที่ดีในหลักเกณฑ์และหลักคิดดังกล่าวของผู้ขายแล้ว จะส่งผลให้

เกิดปัญหาในการซื้อขายได้หลายประการ เช่น ไม่สามารถซื้อขายได้เลย ซื้อโดยต้องจ่ายราคาแพงเกินไป หรือซื้อแบบตกหลุมพรางของผู้ขาย เป็นต้น เพราะฉะนั้น ราคากับสินค้า OTOP จังหวัดกำแพงเพชร ควรวิเคราะห์ต้นทุนและราคาของสินค้าและงานบริการในวงจรโซ่อุปทานตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำ รวมถึงโครงสร้างของต้นทุน (Cost) และราคาขาย (Price) ในระบบโซ่อุปทาน (Supply Chain) และวิเคราะห์ต้นทุนทางตรงและทางอ้อม (Direct & Indirect Cost)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการจัดจำหน่ายสินค้า

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญภาครัฐและเอกชนเกี่ยวกับรูปแบบของสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร ด้านการจัดจำหน่ายสินค้า พบว่า ผู้ประกอบการร้านจำหน่ายสินค้ามีการจัดจำหน่ายสินค้าอย่างเหมาะสม มีบรรยากาศของสถานที่จำหน่ายและการจัดวางสินค้า และการตกแต่งร้านในการจัดผลิตภัณฑ์อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยสะดวกต่อการหยิบจับของลูกค้า ร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร ส่วนใหญ่เป็นร้านจำหน่ายสินค้าที่อยู่นอกบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งลูกค้าต้องเดินทางมาซื้อโดยตรง ส่วนทำเลที่ตั้งร้านสะดวกต่อการเดินทางของร้านของฝาก OTOP มอกล้วยไข่ นักท่องเที่ยวสามารถหาซื้อได้สะดวกและเป็นสถานที่วางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ผู้ประกอบการร้านค้าส่วนใหญ่เป็นผู้ผลิต และเป็นผู้ประกอบการที่ดำเนินการจำหน่ายสินค้าด้วยตนเอง ผ่านพ่อค้าคนกลาง เพื่อความสะดวกในการหาซื้อ ผู้เชี่ยวชาญภาครัฐและเอกชนยังให้แนวคิดด้านการจัดจำหน่ายสินค้าโดยสรุปแล้วควรเน้น ความสำเร็จในการขายเป็นสิ่งสำคัญ แต่ก็ไม่ใช่เรื่องยากเกินไปที่จะทำ เพราะโลกเราเปลี่ยนแปลงไปทุกวัน การจัดจำหน่ายก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนในเข้ากับยุคสมัย และยังมีอีกหลายปัจจัยที่จะนำคุณสู่ความสำเร็จในการขาย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการส่งเสริมการตลาด

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญภาครัฐและเอกชนเกี่ยวกับรูปแบบของสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร ด้านการส่งเสริม

การตลาด พบว่า ผู้ประกอบการร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร ส่วนใหญ่จะเป็นผู้จำหน่ายสินค้าหน้าร้านด้วยตนเอง จึงทำให้มีการสื่อสารโดยตรงระหว่างผู้ประกอบการร้านจำหน่ายสินค้า ซึ่งเป็นผู้ขายสินค้ากับลูกค้า ดังนั้นผู้ประกอบการร้านจำหน่ายสินค้าจะสามารถแนะนำผลิตภัณฑ์ให้แก่ลูกค้าได้เป็นอย่างดี และมีอำนาจในการตัดสินใจที่จะลดราคาให้แก่ลูกค้า หรือให้ของแถมเมื่อลูกค้าซื้อในปริมาณที่มาก ผู้ประกอบการร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร ส่วนมากจะให้ความเป็นกันเองกับลูกค้า เนื่องจากจะมีการแนะนำสินค้า ให้ลูกค้าลองสินค้า ก่อนที่จะมีการตัดสินใจซื้อ และให้อิสระลูกค้าในการเลือกซื้อ และบางผลิตภัณฑ์มีการบรรจุสินค้าภายในหีบห่อที่มีชื่อร้านจำหน่ายสินค้าอย่างชัดเจน ซึ่งมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ชื่อของร้านค้าภายใต้บรรจุภัณฑ์ที่ใช้บรรจุสินค้า แต่ก็มีสินค้าบางประเภทที่มีการบรรจุหีบห่อบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมาตรฐานสะอาด และสามารถมองเห็นผลิตภัณฑ์ภายใน แต่ไม่มีการติดตราชื่อ หรือชื่อของผลิตภัณฑ์ เพราะฉะนั้นผู้ขายต้องมีอริยาไคยดีพูดคุยกับลูกค้าด้วยความสุภาพ แต่งกายสะอาดเรียบร้อยเน้นความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดกำแพงเพชร

โดยสรุปผู้วิจัยทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ 17 ท่าน จากการสัมภาษณ์ การพัฒนารูปแบบ และมาตรฐานการจัดการธุรกิจร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญภาครัฐและเอกชน ได้รูปแบบ 7 ด้าน 38 องค์ประกอบ ดังนี้ ด้านผลิตภัณฑ์ 1) ชื่อเสียงของผู้ผลิต / แหล่งผลิต 2) ความปลอดภัยจากสารปนเปื้อน 3) หีบห่อที่ใช้บรรจุ 4) ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น 5) ประโยชน์ใช้สอย ด้านราคา 6) ราคาเหมาะสมกับสินค้า 7) ราคาถูกกว่าสินค้าประเภทเดียวกัน 8) ราคาเหมาะสมเมื่อเปรียบเทียบกับสินค้า OTOP จังหวัดอื่นๆ 9) คุณค่าของสินค้าเหมาะสมกับราคาที่กำหนดด้านการจัดจำหน่าย 11) สถานที่วางจำหน่าย 12) ความสะดวกในการหาซื้อ 13) การจัดวางสินค้า และการตกแต่งร้าน 14) บรรยากาศของสถานที่จำหน่าย

15)รูปแบบลักษณะของร้าน ด้านการส่งเสริมการตลาด 16)การทำ MOU กับบริษัททัวร์ 17)การลด แลก แจก แถม 18)การให้คำแนะนำสินค้าของผู้ขาย 19)ผู้ขายมีอัตราขายดี 20) ผู้ขายแต่งกายสะอาดเรียบร้อย ด้านโฆษณา ประชาสัมพันธ์ 21)โฆษณาประชาสัมพันธ์สื่อออนไลน์ 22) โฆษณาประชาสัมพันธ์สื่อโทรทัศน์ 23) โฆษณาประชาสัมพันธ์สื่อวิทยุ 24)โฆษณาประชาสัมพันธ์นิตยสาร 25)โฆษณาประชาสัมพันธ์โปรชนีย์ 26)โฆษณาประชาสัมพันธ์ ป้ายโฆษณา ด้านส่งเสริมการขาย 27)ส่งเสริมการแจกของตัวอย่าง 28)ส่งเสริมการแจกคูปอง 29)ส่งเสริมการให้ของแถม 30)ส่งเสริมการเพิ่มขนาดบรรจุภัณฑ์ 31)ส่งเสริมการลดราคา 32)ส่งเสริมการคืนเงิน 33)ส่งเสริมการแข่งขันและการชิงโชค 34)ส่งเสริมการอุปถัมภ์กิจกรรมพิเศษ ด้านทำเลที่ตั้งร้าน OTOP 35)ร้าน OTOP อยู่ในสถานที่ท่องเที่ยวประจำหวัด 36)ร้าน OTOP อยู่ในตลาดกลางประจำหวัด 37)ร้าน OTOP เป็นร้านประจำหมู่บ้าน 38)ร้าน OTOP เปิดในงานหรือเทศกาลต่างๆของจังหวัด

2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) กับผู้ประกอบการร้านจำหน่ายสินค้า OTOP เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร 20 ร้านค้า ณ คณะครุศาสตร์ ชั้น 6 มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร วันพุธ ที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2562 เวลา 13.00 – 17.00 น.

การวิเคราะห์ข้อมูลด้านผลิตภัณฑ์

จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) ผู้ประกอบการร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ในด้านผลิตภัณฑ์ ผู้ประกอบการ (20 ร้าน) เห็นว่าร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร ส่วนใหญ่มีสินค้าที่มีลักษณะคล้ายกัน คือ กล้วยไข่ กระยาสารท มัน เผือกทอด เฉาก๊วย ส่วนที่แตกต่างก็จะเป็นจำพวกเครื่องประดับบ้านที่ทำมาจากไม้ และผ้าที่ทอมาจากมือ ซึ่งจะมีเฉพาะบางร้านเนื่องจากมีราคาค่อนข้างสูง ในเรื่องการจุดเด่นหรือจุดขาย ผู้ประกอบการร้านค้าส่วนใหญ่ (15 ร้าน) เห็นว่า ร้านของตนเองสะอาด ผู้จำหน่ายสินค้ามี

ความเป็นกันเองกับลูกค้า ร้านค้ามีของฝากให้เลือกซื้ออย่างหลากหลาย มีการจัดร้านจำหน่ายสินค้าอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย ลูกค้าสามารถเลือกซื้อได้ง่าย ตรงตามความต้องการ และสินค้าทุกชนิดเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ สะอาด และใหม่อยู่เสมอ สินค้าที่ผู้ประกอบการร้านจำหน่ายสินค้าส่วนใหญ่คิดว่าขายดีที่สุด คือ ผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากกล้วยไข่ กระยาสารท (10 ร้าน) (9 ร้าน) ไม้ประดับบ้าน (8 ร้าน) เสื้อผ้าทอมือ (3 ร้าน) ส่วนร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร เหมาะสมกับลูกค้าทุกประเภท ทุกระดับและมีสินค้าอย่างหลากหลาย ทางร้านมีสินค้าที่สามารถแบ่งขายได้ตามความต้องการของลูกค้าและในส่วนของแหล่งทุน ร้านค้าทุกร้านใช้ทุนส่วนตัวในการตั้งร้าน โดยจัดเป็นธุรกิจของครอบครัว

การวิเคราะห์ข้อมูลด้านราคา

จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) ผู้ประกอบการร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ในด้านราคา ผู้ประกอบการมีการตั้งราคาของ โดยการนำราคาต้นทุนบวกยี่สิบห้าเปอร์เซ็นต์ เป็นราคาสินค้าที่วางจำหน่ายหน้าร้าน (10 ร้าน) และเมื่อมีการต่อรองราคาก็มีการลดให้อีกครึ่ง (5 ร้าน) มีการติดป้ายราคาสินค้าอย่างชัดเจน (5 ร้าน) และทางร้านจำหน่ายสินค้ามีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายของทางร้านเป็นประจำทุกวัน (20 ร้าน)

การวิเคราะห์ข้อมูลด้านการจัดจำหน่ายสินค้า

จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) ผู้ประกอบการร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ในด้านการจัดจำหน่าย ผู้ประกอบการทุกร้านคำนึงถึงความสะดวกของร้านจำหน่ายสินค้าเป็นหลัก มีการจัดวางสินค้าไว้อย่างเป็นหมวดหมู่ และจัดวางอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย โดยให้เหตุผลว่า เพื่อสะดวกต่อการเลือกซื้อสินค้าของลูกค้า (15 ร้าน) มีการออกแบบและตกแต่งร้านค้าได้สวยงาม เหมาะสม (10 ร้าน) ลูกค้าสามารถเดินชม/เลือกซื้อสินค้าได้ตามความต้องการ (20 ร้าน) และมีการทำความสะอาดสินค้าทุกชิ้นก่อนจัดวางในตอนเช้า (20 ร้าน) ในส่วนของวิธีการ

เลือกสินค้าเข้าร้าน ผู้ประกอบการเลือกสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ คำนึงถึงคุณภาพเป็นหลัก (7 ร้าน) รับสินค้าจากแหล่งผลิตที่เป็นคนรู้จักกันหรือเป็นคน ที่รับเป็นประจำ เนื่องจากจะได้ไม่ถูกหลอกหรือโกงราคา (10 ร้าน) เมื่อมีสินค้า ค้างคงเหลือ ผู้ประกอบการร้านจำหน่ายสินค้าก็มีการจัดเก็บไว้อย่างเหมาะสม และเมื่อมีการนำมาตั้งขายในวันต่อไป ก็มีการตรวจดูวันเดือนปีที่หมดอายุทุก ครั้ง (18 ร้าน) ในส่วนของสินค้าคงเหลือที่เป็นเครื่องประดับ ผู้ประกอบการ ร้านค้ามีการเก็บรักษาเป็นอย่างดี มีการทำความสะอาดอยู่เสมอ เมื่อนามาจัด วางในวันต่อไป (20 ร้าน)

การวิเคราะห์ข้อมูลด้านการส่งเสริมการตลาด

จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) ผู้ประกอบการร้าน จำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ในด้าน การส่งเสริมการตลาด ผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับการแนะนำสินค้าให้ ลูกค้าด้วยตนเอง (20 ร้าน) โดยให้เหตุผลว่า การแนะนำสินค้าจะมีการพูดคุยกับ ลูกค้า สร้างความเป็นกันเอง และจะทำให้ลูกค้าเกิดความเชื่อถือในตัวผู้ จำหน่ายสินค้า (12 ร้าน) มีการให้ลูกค้าชิมผลิตภัณฑ์ก่อนซื้อ (18 ร้าน) มีการ ลดราคาเมื่อลูกค้าซื้อในปริมาณที่มาก (16 ร้าน) มีการแถมให้ลูกค้าเมื่อลูกค้า ซื้อในปริมาณที่มาก (19 ร้าน) ผู้ประกอบการร้านจำหน่ายสินค้าเป็นผู้ขาย สินค้าและบริการลูกค้าด้วยตนเอง (2 ร้าน) โดยให้เหตุผลว่า ผู้ประกอบการร้าน จำหน่ายสินค้าเป็นเจ้าของกิจการ มีอำนาจในการตัดสินใจทุกอย่าง และสามารถแนะนำลูกค้าเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ได้เป็นอย่างดีกว่าพนักงานขาย มีการ รับเปลี่ยน/คืนสินค้าเมื่อมีปัญหา (17 ร้าน) มีบริการรับส่งสินค้าทางโทรศัพท์ และมีบริการส่งสินค้าถึงบ้าน (5 ร้าน) และมีการรับส่งสินค้าตามความต้องการ ของลูกค้า ถึงแม้ว่าจะมีปริมาณหรือลักษณะจะนอกเหนือจากการขายหน้าร้าน ปกติ (15 ร้าน)

สรุปประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) ในภาพรวม มติที่ประชุม พบว่า ผู้ประกอบการร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัด กำแพงเพชร ด้านความคาดหวัง ต้องการให้เศรษฐกิจของจังหวัดมีการพัฒนา

มากขึ้นกว่าเดิม คาดหวังให้มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ของ จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวและมาซื้อสินค้า คาดหวังให้ผู้ประกอบการแต่ละร้านมีการพูดคุย สร้างกลุ่มผู้ประกอบการร้าน จำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อให้มีการ พบปะกันบ้างเป็นครั้งคราว ด้านสภาพและปัญหา ผู้ประกอบการเห็นว่าร้าน จำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร ยังไม่มีกลยุทธ์ที่ สามารถดึงดูดลูกค้า เนื่องจากผู้ประกอบการเป็นเพียงชาวบ้าน หรือบุคคล ธรรมดา และร้านจำหน่ายสินค้าเป็นธุรกิจของครอบครัว ซึ่งผู้ประกอบการไม่ได้ มีความรู้ในด้านการตลาด หรือการจัดการผลิตภัณฑ์เท่าที่ควร ในการจัดการ ต่างๆ ที่กระทำอยู่ในปัจจุบัน ก็เป็นการจัดการตามความเหมาะสมของ ผู้ประกอบการเอง

ผู้วิจัยนำข้อมูลในขั้นตอนที่ 1-2 มาสังเคราะห์และการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการใช้รูปแบบการจัดการธุรกิจของร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝาก ชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อผลสำรวจความพึงพอใจ จากผู้บริโภค

ผลรวมในความพึงพอใจในสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัด กำแพงเพชรของผู้บริโภค พบว่า ด้านราคา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับ มาก ที่สุด ($\bar{X} = 4.79$, $S.D. = 0.49$) รองลงมา คือ ด้านทำเลที่ตั้งร้าน OTOP มี ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ($\bar{X} = 4.66$, $S.D. = 0.52$) และ ด้าน ผลิตภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, $S.D. = 0.39$) และ พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านส่งเสริมการขาย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.82$, $S.D. = 0.48$) ตามลำดับ

1.1 ผลความพึงพอใจในสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัด กำแพงเพชร ด้านผลิตภัณฑ์ ของผู้บริโภค พบว่า ผลความพึงพอใจในสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร โดยรวม ด้านผลิตภัณฑ์ อยู่ใน ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, $S.D. = 0.39$) ในรายด้าน พบว่า ชื่อเสียงของ ผู้ผลิต / แหล่งผลิต มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$, $S.D. = 0.41$) รองลงมา คือความปลอดภัยจากสารปนเปื้อน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

ที่สุดเช่นกัน ($\bar{X} = 4.51$, S.D.= 0.40) และ หีบห่อที่ใช้บรรจุ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.51$, S.D.= 0.40) และพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ประโยชน์ใช้สอย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 4.12$, S.D.= 0.46) ตามลำดับ

1.2 ผลความพึงพอใจในสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร ด้านราคา ของผู้บริโภค พบว่า ผลความพึงพอใจในสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร โดยรวม ด้านราคา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.79$, S.D.= 0.49) ในรายด้าน พบว่าคุณค่าของสินค้าเหมาะสมกับราคาที่กำหนด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.91$, S.D.= 0.49) รองลงมา คือราคาเหมาะสมกับสินค้า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ($\bar{X} = 4.82$, S.D.= 0.61) และ ราคาถูกกว่าสินค้าประเภทเดียวกัน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.80$, S.D.= 0.69) และพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือราคาเหมาะสมเมื่อเปรียบเทียบกับสินค้า OTOP จังหวัดอื่นๆ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 4.61$, S.D.= 0.46) ตามลำดับ

1.3 ผลความพึงพอใจในสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร ด้านการจัดจำหน่าย ของผู้บริโภค พบว่า ผลความพึงพอใจในสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร โดยรวม ด้านการจัดจำหน่าย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D.= 0.55) ในรายด้าน พบว่ารูปแบบลักษณะของร้าน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.34$, S.D.= 0.56) รองลงมา คือ บรรยากาศของสถานที่จำหน่าย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ($\bar{X} = 4.31$, S.D.= 0.43) และ ความสะดวกในการหาซื้อ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$, S.D.= 0.52) และพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การจัดวางสินค้า และการตกแต่งร้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$, S.D.= 0.65) ตามลำดับ

1.4 ผลความพึงพอใจในสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร ด้านการส่งเสริมการตลาด ของผู้บริโภค พบว่า ผลความพึงพอใจในสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร โดยรวม ด้านการ

ส่งเสริมการตลาด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D.= 0.48) ในรายด้านพบว่า การให้คำแนะนำสินค้าของผู้ขาย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D.= 0.32) รองลงมา คือ ผู้ขายมีอัธยาศัยดี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ($\bar{X} = 4.51$, S.D.= 0.46) และ การลด แลก แจก แถม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$, S.D.= 0.52) และพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การทำ MOU กับบริษัททัวร์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.35$, S.D.= 0.52) ตามลำดับ

1.5 ผลความพึงพอใจในสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชรด้านโฆษณาประชาสัมพันธ์ ของผู้บริโภค พบว่า ผลความพึงพอใจในสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร ด้านโฆษณาประชาสัมพันธ์ โดยรวม อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.01$, S.D.= 0.50) ในรายด้านพบว่า โฆษณาประชาสัมพันธ์สื่อออนไลน์ (Live Online) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.56$, S.D.= 0.45) รองลงมา คือ โฆษณาประชาสัมพันธ์นิตยสาร (Magazine) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.52$, S.D.= 0.46) และ โฆษณาประชาสัมพันธ์ ป้ายโฆษณา (Outdoor) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 4.11$, S.D.= 0.55) และพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือโฆษณาประชาสัมพันธ์สื่อโทรทัศน์ (TV Advertising) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 1.34$, S.D.= 0.42) ตามลำดับ

1.6 ผลความพึงพอใจในสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร ด้านส่งเสริมการขาย ของผู้บริโภค พบว่า ผลความพึงพอใจในสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร ด้านส่งเสริมการขาย โดยรวม อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.82$, S.D.= 0.48) ในรายด้านพบว่า ส่งเสริมการให้ของแถม (premiums) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 3.22$, S.D.= 0.51) รองลงมา คือ ส่งเสริมการเพิ่มขนาดบรรจุภัณฑ์ (bonus packs) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.75$, S.D.= 0.65) และ ส่งเสริมการลดราคา (price-off deals) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.62$, S.D.= 0.36) และพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ส่งเสริมการแข่งขัน

และการชิงโชค (contests and sweepstakes) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 1.30$, S.D.= 0.45) ตามลำดับ

1.8 ผลความพึงพอใจในสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร ด้านทำเลที่ตั้งร้าน OTOP ของผู้บริโภค พบว่า ผลความพึงพอใจในสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร ด้านทำเลที่ตั้งร้าน OTOP โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D.= 0.52) ในรายด้านพบว่า ร้าน OTOP เปิดในงานหรือเทศกาลต่างๆของจังหวัด มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 4.76$, S.D.= 0.56) รองลงมา คือ ร้าน OTOP เป็นร้านประจำหมู่บ้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 4.75$, S.D.= 0.32) และ ร้าน OTOP อยู่ในตลาดกลางประจำจังหวัด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 4.62$, S.D.= 0.62) และพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือร้าน OTOP อยู่ในสถานที่ท่องเที่ยวประจำจังหวัด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$, S.D.= 0.56) ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

พัฒนาด้านนโยบาย

1. หน่วยงานของรัฐบาลนำเอาผลการวิจัยไปเป็นแนวทางพัฒนาสินค้า OTOP ในประเทศไทยที่มีบริบทใกล้เคียงจังหวัดกำแพงเพชร
2. หน่วยงานที่รับผิดชอบของจังหวัดกำแพงเพชรควรนำเอารูปแบบที่ได้จากการวิจัยไปพัฒนาเป็นนโยบายเพื่อพัฒนาสินค้า OTOP
3. หน่วยงานจังหวัดกำแพงเพชรนำข้อมูลที่ได้ไปกำหนดแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการผลิต และการบริหารร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร

พัฒนาด้านองค์กร

1. ร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร นำข้อมูลวิจัยไปพัฒนารูปแบบสินค้าและร้านค้า

2. ร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร นำผลการวิจัยไปพัฒนาสินค้าให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค

3. ร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร นำผลการวิจัยไปพัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

4. หน่วยงานของจังหวัดกำแพงเพชร นำเอาผลการวิจัยไปเป็นแนวทางพัฒนาด้านทำเลที่ตั้งของร้าน OTOP เพื่อความสะดวกในการจัดจำหน่ายของผู้บริโภค

5. หน่วยงานของรัฐบาล นำเอาผลการวิจัยไปเป็นแนวทางพัฒนาด้านการจัดจำหน่ายเพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค

พัฒนาด้านบุคลากร

1. เจ้าของธุรกิจสินค้า OTOP และร้านของฝาก นำผลงานวิจัยไปพัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพและมาตรฐาน

2. เจ้าของธุรกิจสินค้า OTOP และร้านของฝาก นำผลงานวิจัยไปพัฒนา ด้านส่งเสริมการขาย จะได้มีกลยุทธ์ในการขายเพื่อให้ได้ยอดขายที่ต้องการ

3. เจ้าของธุรกิจสินค้า OTOP และร้านของฝาก นำผลงานวิจัยไปพัฒนา ด้านโฆษณาประชาสัมพันธ์เพื่อดึงดูดผู้บริโภคให้เห็นความสำคัญและคุณลักษณะของสินค้าเพื่อผู้บริโภคจะได้เข้าถึงสินค้าเพิ่มมากขึ้น

4. เจ้าของธุรกิจสินค้า OTOP และร้านของฝาก นำผลงานวิจัยไปพัฒนา ด้านราคาให้สอดคล้องกับคุณภาพของสินค้าทั้งในจังหวัดและนอกจังหวัดกำแพงเพชร

บรรณานุกรม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558).

ทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12

(พ.ศ.2560-2564). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). **หลักการวิจัยเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์นการพิมพ์.

การศึกษาเปรียบเทียบสุนิคำกาพย์ ฉบับกรม
ศิลปากร และสุนิกุมาร ฉบับภาษาเขมร

A Comparative Study: Subin Khamkap of
Department of Fine Arts Version and Sobin
Kumara of the Cambodian Language Version
Version Version University

วิยดา ทัพย์วิเศษ¹

Viyuda Thipviset

Abstract

The objective of this qualitative research was to study and compare the composition of the literature on Subin Khamkap of the Department of Fine Arts and the Cambodian Language version of Subin Kumara, which includes writing style, plot, theme, setting, characters and value of story. Descriptive analysis including giving examples and opinions were used in the research. The study found that 1) authorship forms in Subin Khamkap of Fine Arts Department version consist of 3 types of epic poems which are Surangkhan 28, Chabang 16 and Yanee 11 Soben Koma in the Cambodian language version was composed by using 3 types of ancient Cambodian poetry, such as the Kakakhadhi, the Phnom Nol, and the Bhrom Khiti. 2) The plots of Subin Khamip

¹อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
กำแพงเพชร

Department of Fine Arts and the Khmer version of Subin Kumarn is the same which is a conflict amongst the characters, for example, Subin and his mother. Subin has faith in Buddhism, being aware of the value of the ordination, but his mother does not believe in Buddhism. This makes the critical conflict of the story. The author of the story wrote the falling action. The details of that falling action address "Subin's mother sleeps in the forest and dreams about Yama who is after her for taking her to the hell from her proclivity". Dignity of merit from the ordination Made her escape from being thrown into the fire of the hell. Finally, she turned to make merit. Upon her death, she was born in the second heaven where Indra dwells. Preta Neasat received a portion of merit to be born as an angel in heaven. Subin attained Nirvana³) Both themes of Subin Khamkap of Fine Arts Department version and Subin Kumara of the Cambodian Language version have the identical theme which mentions that by virtue of ordination of children, it will help redeem the sins of the parents and enable the parents to go to heaven.⁴)Setting in Subin Khamkap 4) Setting of both versions shared the same characteristics; they are realistic and surrealistic settings.⁵)There are four main characters in Subin Khamkap of the Fine Art Department which are Subin Kumara, Hunter Neasart, Mrs. Suphakee Neasart, and Savadhi Ruler whereas there are three main characters in Subin Khamkap of the Cambodian Language Version which are Subin Kumara, Hunter Neasart, and Mrs. Hunter Neasart (Unnamed).

For the values of Subin Khamkap of Fine Arts Department edition, there are two characteristics: realistic setting with realistic characteristics and superstition. For realistic characteristics, the authors uses Thai society, traditions and culture in the author's time as a model such as the city of Savadhi, forest, and villages. For superstition, the author uses hell and heaven setting. On the other hand, for the Cambodian language version, there are 2 characteristics: realistic and natural, for example, forest, homes, and temples. For supernatural settings, the author addresses hell and heaven in the Cambodian Language. The concepts of this supernatural settings between Thai and Cambodia are both similar and different. For the similar concepts, the author addresses belief in dreams, hell and heaven, Dhamma principles (instability), ordination, and wrist-binding ceremony. For different concepts, the concentration of Fine Arts Department edition is society and cultures, for example, birth ceremony, wrist-binding ceremony, ordination ceremony, funeral ceremony, food-offering ceremony, Songkran Festival, Buddhist Lent, Bringing Sands to Temple Ceremony, robe-offering ceremony, international contacting, food, clothes, weapons, and money. The motto of thought and belief about loyalty in the monarchy, kindness to help each other, and beliefs about auspicious time. However, the Cambodian language version focuses on the virtue of the ordination, portrayal of emotions, mourning the grief of a mother having to be separated from her child even the mother threatened to consume poison, kill herself if the suicide, and there is no content about the monarchy.

Keywords: Subin Khamkap of Fine Arts Department version, Subin Kumara of the Cambodian Language version

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบองค์ประกอบของวรรณกรรมเรื่องสุบินคำกาพย์ ฉบับกรมศิลปากร และสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมร ด้านรูปแบบการประพันธ์ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ฉาก ตัวละคร และคุณค่าของเนื้อเรื่อง โดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์พร้อมยกตัวอย่างและแสดงข้อคิดเห็น ผลการศึกษา พบว่า 1)รูปแบบการประพันธ์ในสุบินคำกาพย์ ฉบับกรมศิลปากร แต่งโดยใช้คำประพันธ์ประเภทกาพย์ 3 ชนิด ได้แก่ กาพย์สุรางคนางค์ 28 กาพย์ฉก 16 และกาพย์ยานี 11 ส่วนสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมร นั้น แต่งโดยลักษณะคำประพันธ์เขมรโบราณ 3 ชนิด คือ บท กากคติ บทพินอล และบทพรหมคีติ 2)โครงเรื่องสุบินคำกาพย์ ฉบับกรมศิลปากร และสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมรเหมือนกัน มีการเปิดเรื่องโดยบทไหว้ครู มีการดำเนินเรื่องโดยสร้างปมปัญหาของเรื่อง มีปมขัดแย้งระหว่างสุบินกับมารดา มีจุดสุดยอดของเรื่องตอนมารดาฝันว่าตนกรกแล้วได้รับอาณิสงส์การบวชจากสุบิน ทำให้ไม่ต้องรับผลกรรมในนรก มีจุดคลี่คลายปมปัญหาตอนที่มารดาตื่นจากการหลับฝันก็ตระหนักถึงอาณิสงส์ของการบวช ยินยอมให้ลูกได้บวช ตอนจบของเรื่อง บิดามารดาได้ขึ้นสวรรค์ สุบินได้บรรลุนิพพาน 3)แก่นเรื่องสุบินคำกาพย์ ฉบับกรมศิลปากร และสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมรเหมือนกัน คือแสดงให้เห็นถึงอาณิสงส์ของการบรรพชาอุปสมบท ซึ่งจะช่วยให้บาปของบิดามารดาและทำให้บิดามารดาได้ขึ้นสวรรค์ 4)ฉากในสุบินคำกาพย์ ฉบับกรมศิลปากร และสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมรเหมือนกัน มี 2 ลักษณะ คือ ฉากเหมือนจริง และมีฉากลักษณะเหนือความเป็นจริงตามธรรมชาติ เพียงแต่สุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมรจะมีฉากและรายละเอียดของฉากน้อยกว่าสุบิน คำกาพย์ ฉบับกรมศิลปากร 5)ตัวละครหลักฉบับกรมศิลปากรมี 4 ตัว คือ สุบินกุมาร พรานเนนสารท ภรรยา คือนางสุภาคี และพระเจ้ากรุงสาวัตถี แต่ฉบับภาษาเขมร มีตัวละครหลัก 3 ตัว คือสุบินกุมาร พรานเนนสารท และภรรยาที่ไม่

มีชื่อ โดยแบ่งตัวละครออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายที่ทำบาปและฝ่ายที่ประพฤติดีธรรม

คุณค่าของเนื้อเรื่องสุบินคำกาพย์ ฉบับกรมศิลปากร และสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมร มีทั้งส่วนที่เหมือนกันและต่างกัน ส่วนที่เหมือนกันคือแนวคิดในด้านพุทธศาสนา ส่วนที่ต่างกัน คือฉบับกรมศิลปากรจะเน้นที่สังคมประเพณีและวัฒนธรรมไทย แต่ฉบับภาษาเขมรเน้นที่อานิสงส์ของการบวช การพรรณนาอารมณ์ความรู้สึก ความอาลัยอาวรณ์ ความทุกข์โศกของมารดาที่จะต้องแยกจากบุตร

คำสำคัญ: สุบินคำกาพย์ ฉบับกรมศิลปากร, สุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมร

บทนำ

สุบินกุมารนับเป็นวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา มีการแทรกหลักคตินิยมคำสอนของพระพุทธศาสนา โดยใช้ให้เห็นโทษของการทำบาป คุณของการทำบุญ และชักจูงให้คนประพฤติแต่ความดี

ปัจจุบันพบว่าในประเทศไทยมีวรรณกรรมที่เกี่ยวกับสุบินกุมารนี้หลายสำนวน ทั้งภาคกลาง ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย โดยเฉพาะภาคกลาง ที่หอสมุดแห่งชาติ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ กรุงเทพมหานคร มีวรรณกรรมเรื่องนี้อยู่ 15 สำนวน วัดราชาธิวาส 1 สำนวน ศูนย์ส่งเสริมภาษาและวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา ซึ่งปัจจุบันคือสถาบันทักษิณคดีศึกษา 1 สำนวน วิทยาลัยครุฑนครศรีธรรมราช ซึ่งปัจจุบัน คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช มี 6 สำนวน (วิโรจน์ ผดุงสุนทรารักษ์, 2526, หน้า 27-35) วัดจันทราวาส จังหวัดเพชรบุรี 1 สำนวน (สุนันท์ อุดมเวช, 2530, หน้า 36-39) วัดพิบูลทอง จังหวัดราชบุรี 1 สำนวน (อภิขญา แก้วอุทัย และจอมขวัญ สุทธิพันธ์, 2556, หน้า 35-48) พระหลาก เอกธมโม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี 1 สำนวน (เกษม ขนบแก้ว, 2548)

นอกจากนี้ยังมีสุบินสำนวนมอญ ที่อำเภอปากเกร็ด จังหวัดปทุมธานีที่มีเนื้อหาเหมือนไทย แต่ใช้ภาษาต่างกัน (วิโรจน์ ผดุงสุนทรารักษ์, 2526, หน้า 39)

ส่วนสุบินที่มีการจัดพิมพ์ขึ้นถึง 2 ครั้ง คือสุบินคำกาพย์ ฉบับกรมศิลปากร มีการพิมพ์ครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ.2447 และ พิมพ์ครั้งที่ 2 เมื่อปี พ.ศ. 2509 ฉบับที่กรมศิลปากรอนุญาตให้พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพขุนอภิพัฒน์ภักดีและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้นำไปจัดทำเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์(E-book)เผยแพร่ในอินเทอร์เน็ตอีกด้วย

ในพระราชอาณาจักรกัมพูชาก็ปรากฏว่ามีเรื่องสุบินกุมารเช่นกัน คือสุบินกุมาร ที่จัดพิมพ์โดยพุทธศาสนบัณฑิต ส่วนเรื่องประวัติความเป็นมาและผู้แต่งนั้นไม่ชัดเจน มีการอธิบายวัตถุประสงค์การแต่งไว้ว่า

เรื่องสุบินกุมารนี้ เป็นเรื่องที่นักประพันธ์เขมรสมัยโบราณแต่งขึ้นเป็นบทกวีต่างๆมีบทกาพย์คิดเป็นต้น โดยไม่ปรากฏนามผู้แต่ง และปีศักราช ทุกๆวัดวาอารามที่ประเทศกัมพูชาแต่งเพื่อให้เด็กที่อยู่ในวัดได้เรียน เพื่อให้เด็กได้รู้หนังสือรู้เรื่องนิทานที่พัฒนาไปตามความเชื่อและประเพณีของคนเขมรด้วย
(**เบ็ญสุมบิสกุมา**, 2502)

เมื่อพิจารณาวรรณกรรมเขมรเรื่องนี้ ในด้านลักษณะคำประพันธ์พบว่าแต่งด้วยคำประพันธ์ร้อยกรองเขมรโบราณ 3 ประเภท คือบทกาพย์ บทพรหมคีติ และบทพินอล ทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะเปรียบเทียบสุบินกุมารทั้งสองฉบับนี้ว่ามีความเหมือนและความแตกต่างกันหรือไม่ อีกทั้งผู้ศึกษายังเห็นว่าวรรณกรรมเขมรเรื่องนี้มีจำนวนทั้งหมด 26 หน้าไม่รวมอารัมภบท และบัญชีหนังสือที่อยู่ท้ายเล่ม แล้วนำไปเปรียบเทียบกับ สุบินคำกาพย์ ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 108 หน้า ทำให้เห็นความแตกต่างของจำนวนหน้าที่มีถึง 82 หน้า จึงพอประเมินความละเอียดของเนื้อเรื่องทั้ง 2 ฉบับว่ามีความแตกต่างกันมาก ดังนั้นจึงสันนิษฐานว่า สุบินคำกาพย์ฉบับกรมศิลปากร และสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมรนี้น่าจะมีความเหมือนและแตกต่างกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบองค์ประกอบของวรรณกรรมเรื่องสุบินคำกาพย์ ฉบับกรมศิลปากร และสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมร ด้านรูปแบบการประพันธ์ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ฉาก ตัวละคร และคุณค่าของเนื้อเรื่อง

ขอบเขตของการวิจัย

1. เรื่องสุบินคำกาพย์ ฉบับกรมศิลปากร ที่นำมาใช้ในการศึกษา เปรียบเทียบในครั้งนี้จะยึดถือฉบับหนังสืออนุสรณ์พระราชทานเพลิงศพ ขุนอภิพัฒน์ภักดี (ตา ยี่งเจริญ) ณ เมรุวัดธาตุทอง พระโขนง วันที่ 11 ธันวาคม พุทธศักราช 2509 เป็นหลัก

2. สุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมร ที่นำมาใช้ในการศึกษาเปรียบเทียบครั้งนี้ยึดถือฉบับพุทธศาสนบัณฑิตที่จัดพิมพ์ครั้งที่ 1 ในปีพ.ศ. 2502 ที่กรุงเทพมหานคร เป็นหลัก

3. การศึกษาครั้งนี้จะเปรียบเทียบองค์ประกอบของวรรณกรรม ได้แก่ รูปแบบการประพันธ์ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ฉาก ตัวละคร และคุณค่าของเนื้อเรื่องสุบินคำกาพย์ ฉบับกรมศิลปากร และสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมร

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การแปลสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมร จากภาษาเขมรเป็นภาษาไทยนี้ ผู้ศึกษาใช้วิธีการแปลถอดความ โดยเน้นความหมาย และสำนวนภาษาไทยเป็นหลัก เพื่อให้ได้เนื้อความชัดเจนและเข้าใจง่าย อีกทั้งยังไม่เน้นฉันทลักษณ์ด้วย

2. ด้านคำศัพท์และการเรียงคำมีการกำหนดดังต่อไปนี้

2.1 รูปคำศัพท์ ที่ปรากฏในสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมร มีรูปคำศัพท์และความหมายเหมือนกับสุบินคำกาพย์ ฉบับกรมศิลปากร เช่น เช่น **บั้ง** แปลว่า บั้งคม

2.2. รูปคำศัพท์ ที่ปรากฏในสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมร ที่มีรูปคำศัพท์เหมือนกับสุบินคำกาพย์ฉบับกรมศิลปากร แต่สำนวนภาษาแตกต่าง

กัน จะใช้ตามสำนวนภาษาไทยเป็นหลัก เช่น **อิศุสรวิธกัม** แปลว่า
ไอ้ลูกแก้วกำพร้าว ไม่ใช่ ไอ้ลูกรัตนกำพร้าว

3. ด้านการเรียงคำ จะใช้วิธีการเรียงคำตามลักษณะภาษาไทย เช่น
ธาสเฮอิ แปลว่า นางรีบไป ไม่ใช่ นางไปรีบ

4. สุบิน (ก) หมายถึง สุบินคำกาพย์ ฉบับศิลปากร ที่พิมพ์เป็นหนังสือ
อนุสรณ์พระราชทานเพลิงศพ คุณอภิพัฒน์ภักดี (ตา ยิ่งเจริญ)

5. สุบิน (ข) หมายถึง สุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมร ที่จัดพิมพ์โดยพุทธ
ศาสนบัณฑิต

6. การอ้างอิงตัวอย่างคำประพันธ์ หรือข้อมูลจากคำประพันธ์ เพื่อ
ความสะดวกในการตรวจทานข้อมูล ผู้ศึกษาจึงขอใช้วิธีระบุหน้าจากหนังสือ
ต้นฉบับสุบินคำกาพย์ หรือสุบินกุมาร ดังนี้ น.1 หมายถึง หน้าที่ 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขั้นศึกษาค้นคว้า และรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.1 รวบรวมเรื่องสุบินคำกาพย์ ฉบับกรมศิลปากร พิมพ์
เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพขุนอภิพัฒน์ภักดี (ตา ยิ่งเจริญ).

1.2 รวบรวมเรื่องสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมร ที่จัดพิมพ์
โดยพุทธศาสนบัณฑิต ณ กรุงพนมเปญ

1.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ขั้นแปลวรรณกรรมเรื่องสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมร โดยแปลจาก
จากภาษาเขมรเป็นภาษาไทย ใช้วิธีการแปลถอดความโดยเน้นความหมาย ให้มี
สำนวนภาษาไทย และไม่เน้นฉันทลักษณ์

3. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

เปรียบเทียบองค์ประกอบของวรรณกรรม ได้แก่ รูปแบบการประพันธ์
โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ฉาก ตัวละคร และคุณค่าของเนื้อเรื่องสุบินคำกาพย์ ฉบับ
กรมศิลปากร และสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมร

4. ขั้นสรุปผลการวิเคราะห์

ใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์(Descriptive analysis) พร้อมยกตัวอย่าง และแสดงข้อคิดเห็น

5. ขั้นเรียบเรียงผลการศึกษา ตรวจสอบแก้ไข และจัดทำรูปเล่ม

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบองค์ประกอบของวรรณกรรมเรื่องสุบินคำภีร์ ฉบับกรมศิลปากร และสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมร ด้านรูปแบบการประพันธ์ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ฉาก ตัวละคร และคุณค่าของเนื้อ ผลการศึกษาสรุปว่าลักษณะคำประพันธ์ในสุบิน (ก) แต่งโดยใช้คำประพันธ์ประเภทกาพย์ 3 ชนิด ได้แก่ กาพย์สุรางคนางค์ 28 กาพย์ฉับ 16 และกาพย์ยานี 11 ส่วนสุบิน (ข) นั้น แต่งโดยลักษณะคำประพันธ์เขมรโบราณ 3 ชนิด คือ บทกาคคติ บทพโนล และบทพรหมคีติ เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า บทกาคคติของเขมรเหมือนกับกาพย์สุรางคนางค์ 28 ของไทย บทพโนล ของเขมรเหมือนกับกาพย์ฉับ 16 ของไทย และบทพรหมคีติของเขมรเหมือนกับกาพย์ยานี 11 ของไทย และมีลักษณะการใช้กาพย์กับเนื้อหาของเรื่อง ดังนี้

1. สุบิน (ก) ใช้กาพย์ยานี พรรณนาความ แต่งบทไหว้ครู และจบเรื่อง แต่สุบิน (ข) ใช้บทกาคคติ การพรรณนาความ แต่งบทไหว้ครูแล้วต่อด้วยการเล่าเรื่อง และตอนจบเรื่อง

2. สุบิน (ก) มักใช้กาพย์สุรางคนางค์พรรณนาหรือบรรยายความ เหมือนกับสุบิน (ข) ในบทกาคคติ

3. สุบิน (ก) มักใช้กาพย์ฉับ ในการพรรณนาหรือบรรยายความ แต่สุบิน (ข) มักใช้บทพโนลในสำนวนที่กระแทกกระทั้น แสดงความโกรธเกรี้ยว เป็นบทที่มีเสียงหนัก จังหวะกระชับ

4. สุบิน (ข) ใช้บทพรหมคีติบรรยายความทุกข้อ โศก ความเวทนา ร่ำไห้ ร่ำพังกาฬ เป็นบทที่โหยหวน

แสดงให้เห็นว่าลักษณะคำประพันธ์ร้อยกรองประเภทกาพย์ของไทย และของเขมรนั้นมีแบบอย่างฉันทลักษณ์ที่มาจากตำรากาพย์สารวิลาสินี และ กาพย์คันธะของอินเดียเหมือนกัน เพียงแต่ใช้ชื่อเรียกแตกต่างกัน

โครงเรื่องสุบิน(ก) และสุบินกุมาร (ข)เหมือนกัน มีการเปิดเรื่องโดยบท ไหว้ครู มีการดำเนินเรื่องโดยสร้างปมปัญหาของเรื่อง มีปมขัดแย้งระหว่างสุบิน กับมารดา สุบินที่มีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา เห็นคุณค่าของการ บวชและบรรลุนิพพาน แต่มารดานั้นกลับตรงกันข้ามกับสุบิน ไม่เห็นด้วยที่จะ ให้สุบินบวช มีจุดสุดยอดของเรื่องตอนมารดาฝันว่าตนกรกแล้วได้รับอานิสงส์ การบวชจากสุบิน ทำให้ไม่ต้องรับผลกระทบในนรก มีจุดคลี่คลายปมปัญหาตอน ที่มารดาตื่นจากการหลับฝันก็ตระหนักถึงอานิสงส์ของการบวช ยินยอมให้ลูกได้ บวช ตอนจบของเรื่อง บิดามารดาได้ขึ้นสวรรค์ สุบินได้บรรลุนิพพาน

ส่วนแก่นเรื่องทั้งสุบิน(ก)และ(ข) เหมือนกัน คือ แสดงให้เห็นถึง อานิสงส์ของการบรรพชาอุปสมบท ซึ่งจะช่วยให้บาปของบิดามารดาและทำให้ บิดามารดาได้ขึ้นสวรรค์

ฉากในสุบิน(ก) มี 2 ลักษณะ คือฉากเหมือนจริงที่มีลักษณะสมจริง ใช้ สังคม ประเพณี และวัฒนธรรมไทยในสมัยของผู้แต่งเป็นต้นแบบ เช่น ฉากกรุง สวรรค์มีการบรรยายถึงปราสาท ห้องพระโรง กำแพงเมือง ป้อมปืน บ้าน วัด ตรอกทาง คูๆ ร้านขายของ เรือสำเภาจีน อังกฤษที่มาเทียบท่าเรือเพื่อมาติดต่อ ค้าขาย ฉากป่าบรรยายถึงป่า มีสิ่งสาราสัตว์นานาชนิด ภูเขา หุบเหว หมู่บ้าน และมีฉากลักษณะเหนือความเป็นจริงตามธรรมชาติ เช่น ฉากนรก ได้บรรยาย ถึงพระยายมเจ้ากรุงบาดาล หมู่เสนาจัดโลกบาล ชื่อและลักษณะของขุมนรก ทั้ง 8 ขุมที่มีขนาดกว้างลึกแตกต่างกันไป คือ สัณขีพนรก กภาพสูตร สังฆาฏนรก มหาโรหพเลา ดาปนันรก มหาดาปนันรก มหาวิจันรก การบรรยายฉากนรกที่ดู น่าเกรงขาม จึงทำให้คนเกรงกลัวต่อการทำบาป ฉากสวรรค์ บรรยายถึง ลักษณะความงามของวิมานเจ็ดชั้น มีนางอัปสรสวรรค์ และเหล่าเทพบุตร ทำให้คนอยากบวช อยากทำบุญกุศล เมื่อตายไปจะได้ขึ้นสวรรค์ ส่วนฉากในสุบิน

(ข)มี 2 ลักษณะ คือลักษณะเหมือนจริงเป็นธรรมชาติ เช่น ฉากป่า บ้าน วัด และลักษณะเหนือธรรมชาติ เช่น ฉากนรกสวรรค์

ตัวละครในสุบิน(ก)มี 4 ตัว คือ สุบินกุมาร พรานเนสารท ภรรยาคือนางสุภาคี และพระเจ้ากรุงสวตถี แต่สุบิน(ข) มีตัวละคร 3 ตัว คือสุบินกุมาร พรานเนสารท และภรรยาที่ไม่มีชื่อ ในสุบิน(ก)และสุบิน(ข)กล่าวถึงลักษณะของสุบินว่าเป็นเด็กที่มีลักษณะอ่อนน้อมถ่อมตน มีความกตัญญูรู้คุณ ขยันหมั่นเพียร ตั้งใจเรียนหนังสือ เป็นตัวแทนฝ่ายประพตติธรรม พรานเนสารทบิดาของสุบิน ภรรยาของพรานเนสารทมารดาของสุบินเป็นตัวแทนฝ่ายทำบาป ในสุบิน(ก)บรรยายถึงพรานเนสารทมีอาชีพล่าสัตว์ รูปร่างลักษณะสูง มีหนวดเครา ผมสีดอกเลา ได้ถวายตัวเป็นทหารได้รับพระราชทานอาวุธเป็นธนู เกาทัณฑ์ กระบี่สำหรับรับราชการทหาร เป็นคนชอบดื่มสุราและล่าสัตว์ ไม่ชอบทำบุญ เมื่อตายไปก็กลายเป็นเปรต นางสุภาคีภรรยาของพรานเนสารทไม่ได้มีการบรรยายถึงการทำบาปชัดเจนเหมือนพรานเนสารท มีรูปร่างลักษณะงาม เก๋ล้ามวยผม มีหน้าที่หุงหาอาหาร เลี้ยงดูบุตร เชื่อฟังสามี เป็นคนหลงผิด เพราะอยากให้ลูกมีอาชีพเป็นพรานเหมือนพ่อ จึงห้ามไม่ให้ลูกบวช แต่สุดท้ายก็สำนึกบาป หมั่นทำบุญ และบวชให้ลูกจนได้ขึ้นสวรรค์ ในสุบิน(ข)กล่าวถึงภรรยาของพรานเนสารท มักใช้คำเรียกว่า “นาง” โดยไม่ได้ระบุชื่อเป็นคนที่รักและห่วงใยลูกมาก ในสุบิน(ก)มีเจ้ากรุงสวตถี เป็นกษัตริย์ปกครองเมืองที่มีอำนาจสูงสุด กำหนดให้มีการสักเลกให้กับไพร่เพื่อรับราชการแผ่นดิน ทรงเมตตากรุณาต่อพรานเนสารทเป็นอย่างยิ่ง ทั้งให้ยศศักดิ์ ทรัพย์สินเงินทอง และพระราชทานงานศพ ทรงรับอุปถัมภ์งานบวชให้กับสุบิน

จะเห็นว่ามีชื่อตัวละคร คือ สุบินกุมาร ซึ่งไปพร้อมๆกับชื่อชาดกเรื่องหนึ่งในปัญญาสชาดก คือ สุบินชาดก มีการตั้งชื่อเหมือนกันคือสุบินกุมาร และมีเนื้อหาตอนสุบินบวชที่คล้ายคลึงกัน แต่เนื้อหาและตัวละครอื่นๆ ต่างจากสุบินชาดก จึงสันนิษฐานได้ว่าวรรณกรรมสุบินคำกาพย์ และสุบินกุมารมีที่มาจากสุบินชาดกเพียงการตั้งชื่อเรื่อง และการบวชเท่านั้น อีกทั้งวรรณกรรมทั้ง

สองฉบับนี้ก็ไม่ได้มีลักษณะของชาตกที่กล่าวถึงปรารภ (เรื่องปัจจุบันวัตถุ) การเล่าเรื่อง (อดีตวัตถุ) คาถา อธิบายคาถา และสโมธาน (สรุปเรื่อง)

คุณค่าของเนื้อเรื่องสุบิน(ก) และสุบินกุมาร(ข) มีทั้งส่วนที่เหมือนกันและต่างกัน ส่วนที่เหมือนกันคือความคิดและคติความเชื่อ ได้แก่ ความเชื่อเรื่องความฝัน นรกสวรรค์ หลักธรรมเรื่องอนิจจังคือความไม่เที่ยง ประเพณีการบวช การรับขวัญ ส่วนที่ต่างกัน คือสุบิน(ก)จะเน้นที่สังคมและวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ไทย ได้แก่ ประเพณีที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต ประเพณีการเกิด การทำขวัญ การบวช การทำศพ การทำบุญตักบาตร ประเพณีสงกรานต์ วันเข้าพรรษา ขนทรายเข้าวัด การทอดกฐินผ้าป่า อาหารการกิน การแต่งกาย อาวุธ เงินตรา สภาพสังคมในสมัยที่มีการติดต่อกับชาวต่างประเทศ การปกครองตามระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นต้น คติทางความคิดและความเชื่อ ได้แก่ ความจงรักภักดีในสถาบันกษัตริย์ ความมีน้ำใจช่วยเหลือกัน ความเชื่อเรื่องฤกษ์ยาม แต่สุบิน(ข)เน้นที่อันิสงส์ของการบวช การพรรณนาอารมณ์ความรู้สึก ความอาลัยอาวรณ์ ความทุกข์โศกของมารดาที่จะต้องแยกจากบุตรถึงขนาดมารดาจะกินยาพิษฆ่าตัวตายหากสุบินออกบวช และไม่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์

จากการศึกษาเปรียบเทียบในด้านคุณค่าของเนื้อเรื่องตามข้างต้นแล้ว ผู้ศึกษายังได้พบว่าสุบิน(ก)มีสังคม ประเพณีและวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติที่ชัดเจนเด่นชัดกว่า สุบิน(ข) มีการบรรยายเหตุการณ์ในเรื่องอย่างละเอียด ในส่วนสุบิน(ข)เพียงบรรยายการบวชแต่ไม่ได้บรรยายอย่างละเอียดเป็นพิธีการเป็นขั้นตอน

ดังตัวอย่างสุบิน (ก)

การบวชเป็นจุดสำคัญของเรื่อง ที่แสดงให้เห็นว่าผู้แต่งน่าจะมีความรู้และประสบการณ์เป็นอย่างดี เริ่มตั้งแต่การปลงผมบวช การแห่ناقทักขิณาวรรตตลอดจนพิธีการภายในโบสถ์ ดังตอนปลงผมบวช มีใจความว่า

มืองค์การสั่ง ให้เชิญนาคนั่ง บนปัญญาทอง
พระสงฆ์แปดรูป ยืนมุละสอง น้ำใส่ขันทอง
เสกสระเกศา

จบพระปริตร จึ่งราชบัณฑิต พับมิดด้ามงา
ขุดขนงปลงผม ดัดเจียนขา น้ำรดกายา
ชำระมลทิน

ให้สร้งน้ำหอม ได้ร้อยกลออม ขัดสีขมิ้น
ผิวเนื้อสุขอร่าม งามเหมือนพระจันทร์ ลูบทารสกลั่น
กระแจะจวงจันทร์ (น.93)

การแห่นาคเวียนทักษิณาวรรต

เวียนทักษิณาวรรต เป็นสุขศรีสวัสดิ์ สมโภชทำขวัญ
ถ้วนสิบเอ็ดรอบ ดับเทียนโบกขวัญ พลูจิ้มน้ำมัน
เฉลิมหน้านคา (น.95)

พิธีการภายในโบสถ์

เจ้านาคจากกุญชร เปลื้องอาภรณ์แต่งตัวใหม่
ให้นุ่งทิพโกไสย ห่มผ้าขาวโหมพัตรา
เข้าในพระอุโบสถ อ้นกำหนดพัทสี่มา
นิมนต์พระอุปชฌาย์ ลงมานั่งเป็นประธาน... (น.98)

แต่สุบิน (ข) ไม่มีพิธีกรรม การละเล่น และมหรสพ แบบสุบิน (ก) มี
เพียงกล่าวถึงเรื่องการบวชบ้าง แต่ไม่ละเอียด เช่น

คำประพันธ์

สุบิสรฐา ฌายเบ็ญนิลา วิธวิธยคณ
ตารณลลัมภัก คุโรภาตญูบาท ะเร]ธธบค

ផង ចូលថ្វាយបូជា ។ សំពះសូមផ្ដល់ អាចារ្យបំបួស ដោយចិត្តសន្ធា បានជាសាមណេរ បរិច្ចណិហើយណា នៅក្នុងសាសនា ពុទ្ធរីក្ខឯងហោង ។ ទំនុកបំរុង រស់តម្លៃងសង្ឃ អរហន្តនោះផង ដោយពុទ្ធវចនា មហាគាប់កន្លង រៀនសូត្រធម៌ ផង តាមគ្រូប្រដៅ ។ (ន.10)

คำแปล

สุบินวันทา แม่แล้วลีลา มุ่งย้อนกลับมา
ถึงสำนัก ของครูอาจารย์ เทียนธูปดอกไม้เข้าไปถวายบูชา
ไหว้ขอพร อาจารย์ผู้บวช ด้วยจิตศรัทธา ได้เป็นสามเณร
บริบูรณ์แล้วหนา อยู่ในศาสนา พุทธรัตน์แล้วเทอญ
ทำนุบำรุงทั่วทั้งพระสงฆ์อรหันต์นั้นด้วย ด้วยพุทธวงนา ถูกต้องที่สุด เล่า
เรียนพระธรรม ตามครูสั่งสอน

ตัวอย่างเหตุการณ์ในรក

สุบิน (ก) ตอนที่กล่าวถึงนางสุภาคีถูกพระยายมโยนลงหม้อไฟกัลป์
แต่มีดอกบัวรองรับตัวนางและมีฝนสวรรค์ตกลงมา

...เดชะบุญลูกบวชตัว	บันดาลดอกบัว
ผุดขึ้นกลางเปลวอัคคี	
บัวทองบานรับชนนี	กลีบกลื่นมาลี
ก็หอมระรื่นชื่นใจ	
ฝนสวรรค์ตกลงด้วยไว	เปนเมล็ดใหญ่ใหญ่
ก็เย็นคือหยาดคงคา...(หน้า 63)	
...เดชะเจ้าเปนชี	บารมีให้เห็นคุณ
บัวทองผุดด้วยบุญ	รับแม่ไว้ได้รอดตัว
ฝนทิพตกลงทับ	ถ่านเพลิงดับหม้อแตกร้าว
ยมบาลเห็นพึงกลัว	เขาพาแม่มาส่งคืน... (หน้า 66)

សោតចាប់បានដើង ចោលនាងក្នុងភ្លើង ទំ
ហើម្មយមិនយោជន៍យល់ ។ តេជះកូនបួសជាផល
ផលនោះមកផ្តល់កណ្តាលនៃអវិចី ។ មាន
ល្អកមាសមួយរឹកខ្លី ផុសឡើងអំពីមហានរកធំ
នោះ ។ ទ្រទ្រង់បាទានាងនោះ ខ្ពស់ពីភ្លើ
ងស្មោះ ឥតក្រហាយឡើយណា។ តេជះហេតុផល
សីលាសុបិនបួសជាផលនោះជួយរក្សាម្តាយ ។ ខ្លះ
ដែកធ្លាក់បែកខ្ចាត់ខ្ចាយ ភ្នក់ភ្លើងបិរលាយ រំលំ
រលត់ទៅហោង ។ (ន.14)

การอภิปรายผล

การศึกษาเปรียบเทียบสุบินคำกาพย์ ฉบับกรมศิลปากร และสุบิน
กุมาร ฉบับภาษาเขมร มีรูปแบบการประพันธ์เหมือนกัน สำหรับสุบินคำกาพย์
ฉบับกรมศิลปากร ใช้คำประพันธ์ประเภทกาพย์ 3 ชนิด ได้แก่ กาพย์ยานี 11
กาพย์ฉบง 16 และกาพย์สุรางคนางค์ 28 ส่วนสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมร ใช้
คำประพันธ์เขมรโบราณ 3 ชนิด คือ บทพรหมคีติที่มีลักษณะคำประพันธ์
เหมือนกาพย์ยานี 11 บทพินอลที่มีลักษณะคำประพันธ์เหมือนกาพย์ฉบง 16
และบททากคตที่มีลักษณะคำประพันธ์เหมือนกาพย์กาพย์สุรางคนางค์ 28
สอดคล้องกับ กุลนรี ราชนิชา (2527, หน้า 131-134) ที่ได้วิเคราะห์สุบินคำ
กาพย์ ว่าเป็นหนังสือกลอนสวด ที่มีรูปแบบการประพันธ์ ประเภทกาพย์ 3
ชนิด ได้แก่ กาพย์ยานี 11 กาพย์ฉบง 16 และกาพย์สุรางคนางค์ 28

สุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมร ที่แต่งโดยลักษณะคำประพันธ์เขมร
โบราณ 3 ชนิด คือ บททากคต บทพินอล และบทพรหมคีติ สอดคล้องกับ ชาญ
ชัย คงเพียรธรรม (2553) ศึกษาองค์ประกอบของกวีนิพนธ์ที่เกี่ยวกับการฆ่า
ล้างเผ่าพันธุ์ ในด้านกลวิธีการนำเสนอ คือ ฉันทลักษณ์กลุ่มบทโบราณ 6 ชนิด
อันได้แก่ บทพรหมคีติ บททากคต บทปอมโนล(บทพินอล) บททงขกลีลา
บทพนโกลาก ทักกล่าวไว้ว่า บททากคต เป็นฉันทลักษณ์ที่แต่งง่าย และได้รับ
ความนิยมเป็นอย่างมาก มักใช้สำหรับการพรรณนาความทุกข์โศก ดำเนินเรื่อง

ที่มีการเคลื่อนไหว บทพรหมคีติ คล้ายกับกาพย์ยานีของไทย เหมาะกับเนื้อเรื่องตอนที่มีการคร่ำครวญ พรรณนาความเศร้าโศกเสียใจ และบทปอมโนล (บทพินอล) ใช้พรรณนาการเคลื่อนไหวที่มีเสียงดังปังปัง ลักษณะคำประพันธ์ทั้งของไทยและเขมรนั้นได้รับแบบอย่างมาจากกาพย์สารวิลาสินีและกาพย์คันถะ

ส่วนโครงเรื่อง สุบินคำกาพย์ ฉบับกรมศิลปากร และสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมรนั้นเหมือนกับสำนวนอื่นๆที่แพร่หลายในประเทศไทย อภิขญา แก้วอุทัย และจอมขวัญ สุทธินนท์ (2556, หน้า 35-48) กล่าวคือสุบินกุมารซึ่งเป็นตัวเอกของเรื่อง เป็นผู้ที่มีความกตัญญูทเวที่ต่อบิดามารดา ต้องการบวชเป็นสามเณรตั้งแต่เด็กแต่มารดาไม่ยอมให้ลูกบวช เพราะอยากให้สุบินกุมารได้เป็นนายพรานอย่างบิดา หลังจากที่บิดาเสียชีวิตแล้วกลายเป็นเปรต สุบินกุมารจึงขอลามารดาไปบวช กระทั่งวันหนึ่งมารดาของสุบินกุมารนอนหลับแล้วถูกยมบาลจับตัวไปนรก จนเกือบได้รับความทุกข์ทรมานในนรก แต่ด้วยอาณิสส์ผลบุญที่ลูกได้บวชทำให้มารดารอดพ้นจากความทุกข์ เมื่อตื่นขึ้นจากความฝันก็กลับตัวกลับใจมาทำบุญมากขึ้น และท้ายที่สุดบิดาของสุบินกุมารก็ยังได้รับส่วนบุญส่วนกุศลหลุดพ้นจากการเป็นเปรต ทั้งบิดาและมารดาจึงได้ไปสู่สวรรค์ ส่วนสุบินกุมารได้บรรลุนิพพาน

แก่นเรื่องสุบินคำกาพย์ ฉบับกรมศิลปากร และสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมร นั้นแสดงให้เห็นถึงอาณิสส์การบวชและมุ่งสอนให้คนประพฤติดี ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว สอดคล้องกับ สุนันท์ อุดมเวช (2530 ,หน้า104) และอภิขญา แก้วอุทัย และจอมขวัญ สุทธินนท์ (2556, หน้า 45) และสอดคล้องกับ สืบพงศ์ธรรมชาติ (2534) วิเคราะห์วัฒนธรรมจากวรรณกรรมภาคใต้ประเภทชาดก ได้วิเคราะห์ความเชื่อบาปบุญ และนรก สวรรค์จากวรรณกรรมชาดกภาคใต้เรื่องสุบินไว้ว่าการสร้างบุญด้วยการบวชลูก จะได้อาณิสส์สูง ทำให้ไม่ตกนรกและได้เกาะชายจีวรลูกชายไปเกิดในสวรรค์

จากการเปรียบเทียบในด้านเนื้อเรื่อง ฉาก และตัวละคร สุบินคำกาพย์ ฉบับกรมศิลปากร และสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมร นั้นพบว่ามีความคล้ายคลึงกัน และแตกต่างกัน ในส่วนที่ต่างกัน คือ ด้านพฤติกรรมของตัวละคร

ในแต่ละฉาก ชื่อตัวละคร การลำดับเนื้อเรื่อง ดังที่ ศิราพร จิตะฐาน (2523, หน้า 31) อ้างถึงใน ศิราพร ณ ถลาง (2557 หน้า 150-151) สรุปลักษณะการแพร่กระจายของนิทานไว้ 6 ประการ คือ การละความ การเปลี่ยนแปลง รายละเอียด การขยายความ การผนวกเรื่อง การสลับเหตุการณ์ และการอนุรักษ์ตนเอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

เรื่องสุบินคำกาพย์ ฉบับกรมศิลปากร และสุบินกุมาร ฉบับภาษาเขมร เป็นเรื่องที่มีประเด็นน่าสนใจ สามารถนำไปใช้สอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง วรรณคดี วรรณกรรมได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเปรียบเทียบวรรณคดีชาดก ฉบับภาษาไทยและเขมรเรื่องอื่น เพื่อจะได้ทราบความคิด ความเชื่อ โลกทัศน์ของไทยและเขมร

บรรณานุกรม

กุลนรี ราชปรีชา. (2527). การศึกษาเชิงวิเคราะห์ "สุบินคำกาพย์".

วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เกษม ขนบแก้ว. (2548). สุบินชาดก คำกาพย์ ฉบับพระหลาก เอกธมโม.

วรรณกรรมทักษิณ วรรณกรรมคัตสรร เล่ม 10. สำนักงาน

กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์

ธานี. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.

ชาญชัย คงเพ็ญธรรม. (2553). การศึกษาวิเคราะห์กวีนิพนธ์เขมรที่เกี่ยวข้องกับ

การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎี

บัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร: นครปฐม.

วิโรจน์ ผดุงสุนทรารักษ์. (2526). **วิเคราะห์สื่อบินกumarลำนวนปักชีได้.**

วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
ศิลปากร.

ศิริพร ณ ถลาง. (2557). **ทฤษฎีคติชนวิทยา วิธีวิทยาในการวิเคราะห์
ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน.** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สีปพงศ์ ธรรมชาติ. (2534). **วิเคราะห์วัฒนธรรมจากวรรณกรรมภาคใต้
ประเภทชาตก.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุนันท์ อุดมเวช. (2530). **การศึกษาสื่อบินกumarคำกาพย์ ฉบับวัดจันทราวาส
จังหวัดเพชรบุรี.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สื่อบินคำกาพย์. (2509). พระนคร: กรมศิลปากร พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงาน
พระราชทานเพลิงศพขุนอภิพัฒนภักดี (ตา ยิ่งเจริญ).

อภิขญา แก้วอุทัย และจอมขวัญ สุทธินนท์. (2556, มกราคม-มิถุนายน)
วรรณกรรมสื่อบินกumar: การศึกษาเชิงเปรียบเทียบ. **วารสารศิลป
ศาสตร์**, 5(1), 35-48.

หนังสือภาษาเขมร

เบ็ญสเบ็ญษ. (2502). **รู้เตญ:การฉญาพรบស់ตุธ
สาลสา บณัฏฐ.**

วาระสารพัด

ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ด้านปราชญ์ชาวบ้านอีสานและล้านนา ตำบลนาบ่อคำและตำบลท่าขุนราม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

Geographic Information System of Esan and Lanna
Local Wisdom and Elite in Na Bo Kham and Tha Khun
Ram Sub District Mueang Kamphaeng Phet District,
Kamphaeng Phet Province

สุภาสพงษ์ รุ้ทำนอง¹

Suphatphong Ruthamnong

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจและจัดทำข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ด้านภูมิปัญญาและปราชญ์ชาวบ้านอีสานและล้านนา ตำบลนาบ่อคำ และตำบลท่าขุนราม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ผลการศึกษา พบว่า สามารถรวบรวมรายชื่อของปราชญ์และภูมิปัญญา ได้ทั้งหมด 36 รายชื่อ เป็นปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่ตำบลนาบ่อคำ 25 คน และในพื้นที่ตำบลท่าขุนราม 11 คน เป็นภูมิปัญญากลุ่มล้านนา 33 คน เป็นภูมิปัญญากลุ่มอีสาน 3 คน เมื่อแบ่งกลุ่มตามประเภทภูมิปัญญา พบว่าส่วนใหญ่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการประดิษฐ์กรรม เทคโนโลยีและสิ่งของเครื่องใช้ (ร้อยละ 52.78) โดยเฉพาะในด้านของหัตถกรรมจักสาน รองลงมาคือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม (ร้อยละ 11.11)

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับสมุนไพรและตำรายาพื้นบ้าน (ร้อยละ 11.11) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน และศิลปะพื้นบ้าน (ร้อยละ 8.32) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม (ร้อยละ 5.56) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ (ร้อยละ 5.56) ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับความเชื่อและศาสนา (ร้อยละ 2.78) และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับอาหารและผักพื้นบ้าน (ร้อยละ 2.78) ทั้งนี้ การจัดทำระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ด้านภูมิปัญญาและปราชญ์ชาวบ้านอีสานและล้านนา ได้นำไปสู่การจัดทำชั้นข้อมูล การนำเสนอข้อมูล และการจัดทำเป็นแผนที่เพื่อเผยแพร่สู่ชุมชน

คำสำคัญ: ภูมิปัญญาชาวบ้าน, ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์, ปราชญ์

Abstract

The objectives of this study were to surveyed and created the geographic information system (GIS) data of Esan and Lanna local wisdom and elite. The study found that can be collected 36 name list of sages; 25 elites were lived in Na Bo Kham sub-district, and 11 elites were lived in Tha Khun Ram sub-district, Mueang Kamphaeng Phet District, Kamphaeng Phet province. Herein, 33 peoples were Lanna elites, and 3 peoples were Esan elites. When categorized by wisdom category, found that most of them were local wisdom related to inventions, technologies, and supplies (52.78%); especially the handicrafts group. Followed by local wisdom related to traditions and rituals (11.11 %), local wisdom related to herbs and folk medicines (11.11 %), local wisdom related to folk plays, folk music and folk arts (8.32 %), wisdom local related to arts and cultures (5.56%), local wisdom related to living according to the natural environment (5.56%), local wisdom related to faiths and religious

(2.78%), and local wisdom related to traditional foods and vegetables (2.78%). Preparation of GIS for Esan and Lanna wisdom and elite, has led to data layers creation, presentation of information, and making a maps for disseminate to the communities.

Keywords: Local wisdom, Geographic Information System: GIS, Elite

บทนำ

การรวบรวม จัดทำ สังเคราะห์ และสร้างสารสนเทศที่เหมาะสมด้านปราชญ์ชาวบ้านเป็นประเด็นที่สำคัญและเป็นสิ่งพื้นฐานที่จะนำไปสู่การอนุรักษ์ สร้างสรรค์ และส่งต่อภูมิปัญญาของคนในพื้นที่ จากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ ความเชื่อ และความสามารถของคน ในการแก้ปัญหา ปรับตัว จัดความสัมพันธ์และดำรงชีวิตให้ผสมผสานสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของกลุ่มชน ซึ่งเป็นการถ่ายทอด และสั่งสมประสบการณ์สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น มีความจำเพาะเจาะจงกับท้องถิ่น (โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, 2550, หน้า 17-18) ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีมากมายหลายแขนง ซึ่งอาจจำแนกออกเป็น 10 ประเภท ได้แก่ (1) ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับความเชื่อและศาสนา (2) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม (3) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับศิลปพื้นบ้าน (4) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับอาหารและผักพื้นบ้าน (5) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้าน (6) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม (7) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน (8) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับสมุนไพรและตำรายาพื้นบ้าน (9) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการประดิษฐ์กรรม เทคโนโลยีและสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ และ (10) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับ

การดำรงชีวิตตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษา
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครราชสีมา, 2555, หน้า 5-6)

จังหวัดกำแพงเพชร เป็นจังหวัดในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างของ
ประเทศไทย มีพื้นที่ 5,379,687 ไร่ ในด้านภูมิประเทศมีแม่น้ำปิงไหลผ่านกลาง
จังหวัดในแนวเหนือใต้เป็นระยะทางยาวประมาณ 104 กิโลเมตร จังหวัด
กำแพงเพชรเป็นพื้นที่ที่มีการผสมผสานของคนหลายกลุ่ม ทั้งที่เป็นกลุ่มคนที่มี
การตั้งถิ่นฐานอยู่เดิม และกลุ่มผู้ย้ายถิ่นมาจากภาคเหนือตอนบนหรือล้านนา
ภาคอีสาน รวมทั้งจากทางภาคกลาง ทั้งนี้ ในบางพื้นที่ของจังหวัดกำแพงเพชร
จึงสามารถพบภูมิปัญญาของชาวเหนือและชาวอีสานด้วย อย่างไรก็ตามใน
ปัจจุบันยังไม่ได้มีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาเหล่านั้นอย่างเป็นระบบ เพื่อ
นำไปสู่การอนุรักษ์ และเผยแพร่สู่เยาวชนรุ่นหลัง

งานวิจัยนี้เป็นการสำรวจ และรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญา รวมทั้งสร้าง
ทำเนียบปราชญ์ชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาของชาวอีสาน และล้านนา ใน
สองพื้นที่ที่มีกลุ่มชนทั้งสองกลุ่มมากกว่าพื้นที่อื่น นั่นคือตำบลนาบ่อคำ และ
ตำบลท่าขุนราม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร มีกระบวนการ
สำคัญ คือการสำรวจชุมชน การรวบรวมข้อมูลภาคสนาม การจัดทำทำเนียบ
ปราชญ์ชาวบ้าน และการจัดทำระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ด้านปราชญ์
ชาวบ้านอีสานและล้านนา เพื่อนำไปสู่การเผยแพร่องค์ความรู้สู่กลุ่มเยาวชน
และผู้สนใจ ให้ได้ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับข้อมูลชุมชนและภูมิปัญญา อันจะ
นำไปสู่การอนุรักษ์ พื้นฟู และดูแลรักษาภูมิปัญญาเหล่านี้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสำรวจและจัดทำข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ด้านภูมิปัญญา
และปราชญ์ชาวบ้านอีสานและล้านนา ตำบลนาบ่อคำ และตำบลท่าขุนราม
อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

ขอบเขตของการวิจัย

1) ขอบเขตเชิงพื้นที่

ตำบลนาบ่อคำ และตำบลท่าขุนราม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

2) ขอบเขตด้านเนื้อหา

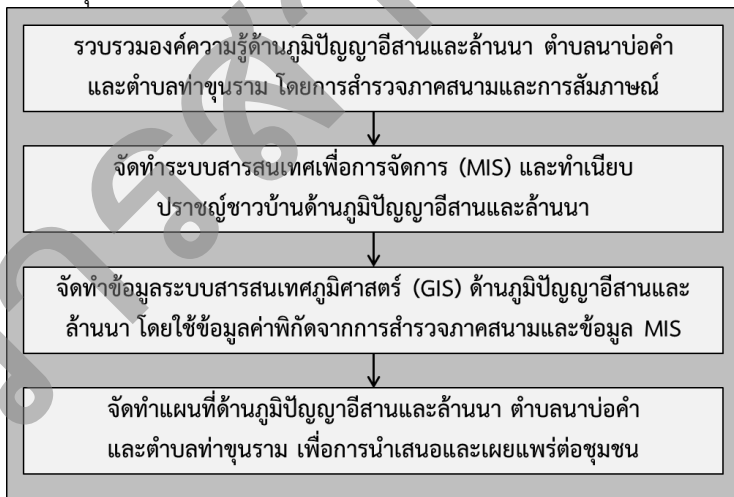
ขอบเขตเนื้อหาการวิจัย ประกอบด้วย (ภาพ 1)

2.1) รวบรวมองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาอีสานและล้านนา โดยการสำรวจภาคสนามและการสัมภาษณ์

2.2) จัดทำระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ (Management Information System: MIS) และทำเนียบปราชญ์ชาวบ้านด้านภูมิปัญญาอีสานและล้านนา

2.3) จัดทำข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information System: GIS) ด้านภูมิปัญญาอีสานและล้านนา

2.4) จัดทำแผนที่ด้านภูมิปัญญาอีสานและล้านนา เพื่อการนำเสนอและเผยแพร่ต่อชุมชน



ภาพ 1 ขอบเขตเนื้อหาการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ และกระบวนการ ที่ใช้ในการศึกษา

- 1) ชุดคอมพิวเตอร์
- 2) โปรแกรม QGIS ซึ่งเป็นฟรีแวร์ด้านระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์
- 3) ระบบกำหนดตำแหน่งบนพื้นโลก (Global Positioning System หรือ เครื่อง GPS)
- 4) ภาพถ่ายดาวเทียมรายละเอียดสูง ครอบคลุมพื้นที่ศึกษา
- 5) แผนที่ฐาน (base map) เพื่อการสำรวจภาคสนาม
- 6) แผนที่เฉพาะเรื่อง (thematic map) เพื่อการสำรวจภาคสนาม และใช้ในการกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน
- 7) แบบสำรวจภูมิปัญญาและปราชญ์ชาวบ้านอีสานและล้านนา
- 8) กล้องบันทึกภาพ
- 9) ชิ้นข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ ได้แก่ ขอบเขตการปกครอง ตำแหน่งหมู่บ้าน สถานที่สำคัญ เส้นทางคมนาคม แหล่งน้ำ เส้นทางน้ำ และการใช้ประโยชน์ที่ดินและสิ่งปกคลุมดิน ซึ่งเป็นข้อมูล Shape file มาตรฐาน 1 : 50,000
- 10) การประชุมกลุ่มย่อย (focus group)
- 11) กระบวนการระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์แบบมีส่วนร่วม (PAR-GIS) โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดกรอบข้อมูลที่ต้องการ การสำรวจพื้นที่ และการจัดทำข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์อย่างมีส่วนร่วม

การดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้มีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้ (ภาพ 2)

- 1) วางแผนการดำเนินงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสำรวจข้อมูลด้านภูมิปัญญาและปราชญ์ชาวบ้านอีสานและล้านนาในพื้นที่ตำบลนาบ่อคำ และตำบลท่าขุนราม พร้อมทั้งประสานงานกับผู้ใหญ่บ้าน องค์การปกครองส่วน

ท้องถิ่น เพื่อขอความร่วมมือในการสำรวจชุมชนร่วมกับกลุ่มเยาวชนและคนในพื้นที่

2) สร้างแบบสำรวจข้อมูลด้านภูมิปัญญาและปราชญ์ชาวบ้านอีสานและล้านนา โดยข้อมูลที่จัดเก็บแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปราชญ์ชาวบ้าน และส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาและความเป็นปราชญ์

3) รวบรวมข้อมูลเชิงพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ขอบเขตการปกครอง ตำแหน่งหมู่บ้าน สถานที่สำคัญ เส้นทางคมนาคม แหล่งน้ำ เส้นทางน้ำ และการใช้ประโยชน์ที่ดินและสิ่งปกคลุมดิน จัดทำแผนที่ฐานจากข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียมรายละเอียดสูงและชั้นข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อการสำรวจภาคสนาม

4) ลงพื้นที่จริง สำรวจชุมชนภาคสนาม โดยใช้กระบวนการสำรวจและวิธีการระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์แบบมีส่วนร่วม เก็บข้อมูลค่าพิกัดตำแหน่งด้วยเครื่อง GPS บันทึกข้อมูลจากการสอบถามและสำรวจลงในแบบสำรวจพร้อมบันทึกรูปภาพ

5) จัดทำสารสนเทศเพื่อการจัดการ ด้านภูมิปัญญาและปราชญ์ชาวบ้านอีสานและล้านนา จากข้อมูลที่ได้มาจากการสำรวจภาคสนาม ตามกรอบการสำรวจข้อมูลในข้อที่ (2)

6) จัดทำทำเนียบปราชญ์ชาวบ้านอีสานและล้านนา โดยใช้ข้อมูลจากข้อที่ (5) และการเขียนในลักษณะของการบรรยายเนื้อหา พร้อมรูปภาพปราชญ์และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญา

7) นำเสนอข้อมูลต่อชุมชน โดยกระบวนการวิธีประชุมกลุ่มย่อย เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาจากการสำรวจ โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย ผู้รู้ในชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ใหญ่บ้าน และตัวแทนชุมชน รวมทั้งบุคคลที่สนใจ จากนั้นปรับแก้เนื้อหาให้มีความถูกต้องและสมบูรณ์

8) จัดทำชั้นข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ด้านภูมิปัญญาอีสานและล้านนา ตำบลนาบ่อคำ และตำบลท่าขุนราม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร โดยใช้โปรแกรม QGIS

9) จัดทำแผนที่ด้านภูมิปัญญาอีสานและล้านนา เพื่อการนำเสนอและเผยแพร่สู่ชุมชน พร้อมกับทำเนียบปราชญ์ชาวบ้าน



ภาพ 2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผลการวิจัย

ตำบลนาบ่อคำ ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร เป็นตำบลที่แยกออกมาจากตำบลท่าขุนราม เนื่องจากมีประชากรอพยพอยู่หนาแน่น ซึ่งส่วนใหญ่อพยพมาจากภาคอีสาน ภาคเหนือ และมีส่วนที่อพยพมาจากภาคกลาง ภาษาพูดส่วนใหญ่ใช้ภาษาเหนือ อีสาน ขนบธรรมเนียมประเพณีจะมีทั้งภาคเหนือ และภาคอีสาน ปัจจุบันมีหมู่บ้านจำนวน 22 หมู่บ้าน มีพื้นที่ 181.67 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็น 113,544 ไร่ มีลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบ ความลาดชันต่ำ มีพื้นที่เนินเขาในบริเวณฝั่งตะวันออกของพื้นที่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม เนื้อดินเป็นดินร่วนปนทราย ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินและสิ่งปกคลุมดิน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรมแบบพืชไร่ (ร้อยละ 34.18) รองลงมาเป็นพื้นที่ป่าไม้ (ร้อยละ 29.70) และนาข้าว (ร้อยละ 22.44) ตามลำดับ การสำรวจภาคสนามในพื้นที่ 22 หมู่บ้าน พบว่า โดยส่วนใหญ่แต่ละหมู่บ้านมีการย้ายถิ่นมาจากพื้นที่อื่น ยกเว้นบางหมู่บ้านที่เป็นชุมชนดั้งเดิม เช่น บ้านนาบ่อคำ ทั้งนี้ภายในตำบลมีการผสมผสานทั้งหมู่บ้านที่มีคนส่วนใหญ่มาจากภาคเหนือตอนบน ภาคอีสาน และภาคกลาง บางหมู่บ้านเกือบทั้งหมดในอดีตมีการย้ายถิ่นมาจากภาคเหนือ เช่น บ้านแม่नารี และบ้านหนองบึงไก่อ และมีบางหมู่บ้านที่ส่วนใหญ่มาจากภาคอีสาน เช่น บ้านหนองกองเหนือ บ้านหนองนกระทา และบ้านเด่นแก้วพัฒนา

ตำบลท่าขุนราม ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร เป็นตำบลในจังหวัดกำแพงเพชรที่มีราษฎรส่วนใหญ่อพยพมาจากทางภาคเหนือตอนบน มาตั้งบ้านเรือนอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ๆ โดยคนดั้งเดิมจะใช้ภาษาพูดส่วนใหญ่เป็นภาษาเหนือ ขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนที่โดดเด่น คือ งานตานก๋วยสลาก ปัจจุบันมี 12 หมู่บ้าน มีพื้นที่ 42.21 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็น 26,381 ไร่ ลักษณะทางภูมิประเทศของตำบลเป็นพื้นที่ราบ ความลาดชันต่ำ มีพื้นที่เนินเขาในบริเวณฝั่งตะวันตกของพื้นที่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม เนื้อดินเป็นดินร่วนปนทราย ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินและสิ่งปกคลุมดิน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรมแบบนาข้าว (ร้อยละ

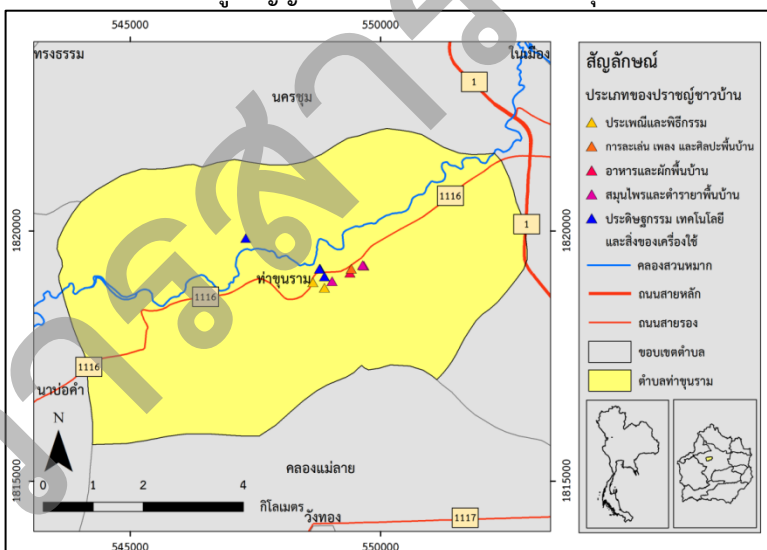
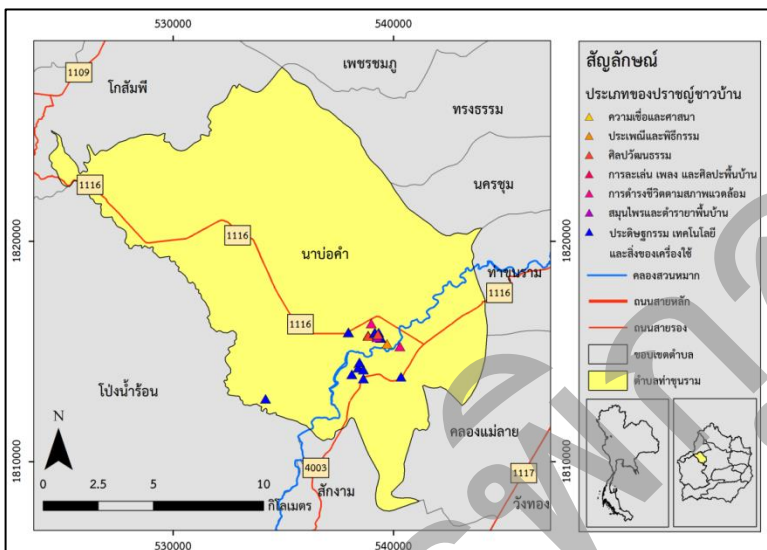
ละ 42.90) รองลงมาคือพืชไร่ (ร้อยละ 22.62) และพื้นที่เมือง และที่อยู่อาศัย (ร้อยละ 9.78) ตามลำดับ การสำรวจภาคสนามในพื้นที่ 13 หมู่บ้าน พบว่า โดยส่วนใหญ่แต่ละหมู่บ้านมีการย้ายถิ่นมาจากพื้นที่อื่น ยกเว้นบางหมู่บ้านที่เป็นชุมชนดั้งเดิม เช่น บ้านท่าเตื่อ บ้านท่าขุนราม บ้านท่าเตื่อออก ทั้งนี้ ภายในตำบลมีการผสมผสานทั้งหมู่บ้านที่มีคนส่วนใหญ่มาจากภาคเหนือตอนบน ภาคอีสาน และภาคกลาง บางหมู่บ้านเกือบทั้งหมดในอดีตมีการย้ายถิ่นมาจากภาคเหนือ เช่น บ้านใหม่สุวรรณภูมิ บ้านใหม่ บ้านน้ำโถง และบ้านใหม่สันติธรรม และมีบางหมู่บ้านที่ส่วนใหญ่มาจากภาคอีสาน เช่น บ้านโคกหม้อ และบ้านปางเจริญ

จากการลงพื้นที่และสำรวจภาคสนาม จำนวน 8 ครั้ง ในช่วงเดือน มกราคม พ.ศ. 2561 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2562 พบว่า สามารถรวบรวมรายชื่อของปราชญ์และภูมิปัญญาอีสานและล้านนา ที่ผ่านการตรวจสอบและมติของประชุมกลุ่มย่อยแล้ว ได้ทั้งหมด 36 รายชื่อ เป็นปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่ตำบลนาบ่อคำ 25 คน และเป็นปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่ตำบลท่าขุนราม 11 คน เป็นภูมิปัญญาากลุ่มล้านนา 33 คน เป็นภูมิปัญญาากลุ่มอีสาน 3 คน เมื่อแบ่งกลุ่มตามประเภทภูมิปัญญา พบว่า ส่วนใหญ่จะเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการประดิษฐ์กรรม เทคโนโลยีและสิ่งของเครื่องใช้ (ร้อยละ 52.78) โดยเฉพาะในด้านของหัตถกรรมจักสาน รองลงมาคือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม (ร้อยละ 11.11) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับสมุนไพรและตำรายาพื้นบ้าน (ร้อยละ 11.11) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน และศิลปะพื้นบ้าน (ร้อยละ 8.32) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม (ร้อยละ 5.56) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ (ร้อยละ 5.56) ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับความเชื่อ และศาสนา (ร้อยละ 2.78) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับอาหารและผักพื้นบ้าน (ร้อยละ 2.78) ดังตาราง 1 ทั้งนี้ ข้อมูลภูมิปัญญาและปราชญ์ชาวบ้านจะถูกนำมาสร้างเป็นข้อมูลระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ ทำเนียบ

ปราชญ์ชาวบ้านในลักษณะรายบุคคล และสร้างเป็นข้อมูลระบบสารสนเทศ
ภูมิศาสตร์แสดงได้ดังภาพ 3-4

ตาราง 1 คุณลักษณะปราชญ์ชาวบ้านอีสานและล้านนา ตำบลนาบ่อคำ และ
ตำบลท่าขุนราม

คุณลักษณะ ปราชญ์ ชาวบ้าน	รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
จำแนกตาม ลักษณะปราชญ์ ชาวบ้านอีสาน หรือล้านนา	ปราชญ์ชาวบ้านอีสาน	3	8.33
	ปราชญ์ชาวบ้านล้านนา	33	91.67
จำแนกตาม คุณลักษณะ ของภูมิปัญญา	ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับความเชื่อและศาสนา	1	2.78
	ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับประเพณีและ พิธีกรรม	4	11.11
	ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการละเล่น พื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน และศิลปะพื้นบ้าน	3	8.32
	ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับอาหาร และผักพื้นบ้าน	1	2.78
	ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับ ศิลปวัฒนธรรม	2	5.56
	ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับสมุนไพร และตำรายาพื้นบ้าน	4	11.11
	ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการประดิษฐ์ กรรม เทคโนโลยีและสิ่งของเครื่องใช้	19	52.78
	ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิต ตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ	2	5.56



การอภิปรายผล

การศึกษานี้มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลต่อได้ ดังนี้

1) การศึกษานี้แบ่งกลุ่มของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสำรวจเป็น 10 กลุ่ม สอดคล้องกับแนวทางการจำแนกจากสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครราชสีมา (2555, หน้า 5-6) ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มที่พบมาก ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการประดิษฐ์กรรม เทคโนโลยีและสิ่งของเครื่องใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับสมุนไพรและตำรายาพื้นบ้าน ทั้งนี้ เมื่อมีการสอบถามชุมชนต่อในประเด็นดังกล่าว พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการประดิษฐ์กรรม เทคโนโลยีและสิ่งของเครื่องใช้ที่พบมากส่วนใหญ่จะเป็นในด้านของหัตถกรรมจักสาน ซึ่งเป็นการผลิตเครื่องมือเครื่องมือเพื่อใช้ในชีวิตรประจำวัน เกี่ยวข้องกับความรู้ความสามารถประสบการณ์ที่ได้สร้างสรรค์และถ่ายทอดสืบต่อกันมา จนกลายเป็นองค์ความรู้ประจำท้องถิ่นที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมและการปลูกฝังวิถีคิด สอดคล้องกับการศึกษาของกนกพร นิมพลี (2555, บทคัดย่อ) จึงทำให้สำรวจพบภูมิปัญญาดังกล่าวมาก ในขณะที่ประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ นั้นยังมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนในพื้นที่สูงและขาดไม่ได้ เช่น พิธีกรรมสู่ขวัญหรือพิธีกรรมสืบชะตา เป็นต้น

2) การสำรวจและจัดทำข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ด้านภูมิปัญญาและปราชญ์ชาวบ้านอีสานและล้านนา ตำบลนาบ่อคำ และตำบลท่าขนราม พบว่า ชุมชนที่พบภูมิปัญญาดังกล่าว ส่วนใหญ่เป็นชุมชนที่คนในชุมชนมีการย้ายถิ่นมาจากภาคเหนือตอนบนและภาคอีสาน นั้นแสดงให้เห็นว่า ถึงแม้จะมีการย้ายถิ่นมาตั้งแต่ประมาณ 60 กว่าปีที่ผ่านมา แต่ชุมชนก็ยังรักษาภูมิปัญญาเหล่านี้ไว้ได้ เนื่องจากภูมิปัญญาเป็นส่วนหนึ่งของคนในชุมชนที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ และการศึกษานี้ยังชี้ให้เห็นว่าเมื่อคนหรือชุมชนมีการย้ายถิ่น การย้ายถิ่นนั้นไม่ได้หมายถึงการเคลื่อนย้ายเฉพาะตัวบุคคลเท่านั้น แต่วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญา ก็ยังคงถูกเคลื่อนย้ายติดตามไป

ด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของเจตน์สฤกษ์ สังขพันธ์ และคนอื่น ๆ (2561) ที่ได้ศึกษาวิถีชีวิตของชาวบ้านในตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส ซึ่งเป็นชาวอีสานที่อพยพย้ายถิ่นฐานมาจากภาคอีสาน ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2518 แล้วพบว่า ชุมชนดังกล่าวได้นำวัฒนธรรมประเพณีติดตัวมาด้วย โดยเฉพาะการนำบุญบั้งไฟ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของท้องถิ่นอีสานนำมาสืบทอด โดยการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน และการศึกษาของวันดี พินิจวรสิน (2556) ที่ได้ศึกษาภูมิปัญญาในการปรับตัวที่ปรากฏในบ้านและเรือนของชาวลาวเวียง ซึ่งเป็นกลุ่มชนหนึ่งที่มีการย้ายถิ่นฐานจากเมืองเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มาอยู่อาศัยในประเทศไทย มาเป็นเวลามากกว่า 200 ปี ในบริเวณลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย เขตจังหวัดราชบุรี แล้วพบว่า ในการโยกย้ายถิ่นฐานที่อยู่อาศัย การสร้างบ้านเรือนในที่ตั้งใหม่ มักมีการนำเอาแบบแผนทางสถาปัตยกรรมที่สอดคล้องกับสังคมวัฒนธรรมเดิมมาใช้

3) ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เป็นเทคโนโลยีที่มีความเหมาะสมต่อการนำมาจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญา เนื่องจากสามารถแสดงให้เห็นถึงตำแหน่งที่ตั้งและรายละเอียดของภูมิปัญญาได้ง่าย นอกจากนี้การแสดงผลยังเป็นแผนที่ยังทำให้ชุมชนเกิดการรับรู้และเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (2546, หน้า 1-2) ที่ได้ออกแบบและพัฒนาระบบฐานข้อมูลการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นเพื่อการบริหารในพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย แล้วพบว่า การนำระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ ซึ่งเป็นกระบวนการทางเทคนิคที่นำคอมพิวเตอร์มาใช้รวบรวม จัดเก็บ และการจัดการเชิงพื้นที่ ซึ่งสามารถระบุถึงตำแหน่งหรือสถานที่ในภาคพื้นดินได้อย่างถูกต้อง ตรงกับความเป็นจริง มาประยุกต์ใช้เพื่อจัดทำระบบฐานข้อมูลทางด้านทรัพยากร (resource mapping) ตลอดจน วิถีชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทักษะและความชำนาญการของคนในชุมชน (skill mapping) ล้วนมีความสำคัญและเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการวางแผน และการตอบสนองนโยบายรัฐบาลในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และก่อให้เกิดการ

ปฏิรูปกลไกการบริหารจัดการ ทั้งในภาครัฐภาคเอกชน และภาคประชาชน และการศึกษาของทรงกวด พิมพิศาล (2557) ที่ได้ศึกษาและพัฒนาระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ด้านความชำนาญและภูมิปัญญาในท้องถิ่น จังหวัดกาฬสินธุ์ แล้วพบว่าระบบที่พัฒนาขึ้นสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สะดวก ลดเวลา และความซ้ำซ้อนในการใช้งาน นอกจากนี้ การศึกษาของสุภาสพงษ์ รู้ทำนอง (2561); Ruthamnong, S. (2018) ที่ได้ศึกษาสำรวจรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูล และถ่ายทอดองค์ความรู้เชิงพื้นที่ด้านการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม กลุ่มน้ำคลองสวนหมาก จังหวัดกำแพงเพชร การศึกษาของสุภาสพงษ์ รู้ทำนอง และปนัดดา พาณิชย์ พันธุ์ (2559) ที่ได้นำระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์มาประยุกต์ใช้เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์จังหวัดกำแพงเพชร รวมทั้งถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้สู่ท้องถิ่น และการศึกษาของสุภาสพงษ์ รู้ทำนอง (2558) ที่ได้ประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจในการบริหารจัดการน้ำของท้องถิ่นแบบบูรณาการในพื้นที่แนวตะวันตกของจังหวัดกำแพงเพชร โดยการสำรวจและจัดทำข้อมูลร่วมกันอย่างมีส่วนร่วม นั้นแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการนำระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์มาประยุกต์ใช้เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจหรือบริหารจัดการระดับชุมชนได้เป็นอย่างดี

4) เมื่อวิเคราะห์จำนวนของภูมิปัญญาและปราชญ์ชาวบ้านอีสานและล้านนา ตำบลนาบ่อคำ และตำบลท่าขุนราม พบว่า ภูมิปัญญาล้านนานั้นจะพบมากกว่าภูมิปัญญาอีสาน ทั้งนี้เนื่องจากตำบลนาบ่อคำ และตำบลท่าขุนรามนั้นมีชุมชนที่มาจากทางภาคเหนือตอนบนมากกว่ามาจากภาคอีสาน อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่าจากการสำรวจภาคสนามในชุมชนชาวเหนือจะมีความเข้มข้นของการคงเหลือของภูมิปัญญามากกว่า ซึ่งจะสังเกตได้จากวิถีชีวิต ภาษา อาหาร การกิน พิธีกรรมและประเพณีต่าง ๆ ซึ่งจะยังปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดกว่า

5) เมื่อทำการซ้อนทับข้อมูลตำแหน่งภูมิปัญญากับข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ด้านลักษณะภูมิประเทศ ภูมินิเวศ การใช้ประโยชน์ที่ดิน และสิ่งปกคลุมดินแล้ว พบว่า มีความสอดคล้องกันระหว่างข้อมูลทั้งสองชุด

เช่น ชุมชนที่มีการทำเกษตรหลักแบบนาข้าว ในบริเวณที่ราบลุ่ม จะปรากฏพบ ปรากฏชาวบ้านด้านการจัดการน้ำ และระบบเหมืองฝาย เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในประเด็นนี้อาจต้องมีการศึกษาต่อในอนาคต เนื่องจากการศึกษานี้มีจำนวน ของจุดภูมิปัญญายังไม่มีเพียงพอต่อการสรุปตามกรอบการอภิปรายผลดังกล่าว

6) เมื่อพิจารณาด้านอายุของปราชญ์ชาวบ้านจะพบว่าส่วนใหญ่มีอายุ มาก (ราว 65-80 ปี) และเมื่อสอบถามต่อถึงแนวทางการถ่ายทอดภูมิปัญญา ยังคงพบว่ายังไม่มีการสานต่อหรือถ่ายทอดสู่รุ่นลูกหรือรุ่นหลาน ดังนั้นจากการ การศึกษานี้ จึงมีข้อสังเกตว่ามีแนวโน้มที่จะเกิดการสูญหายของภูมิปัญญาใน พื้นที่ จึงมีข้อเสนอแนะให้ชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องมีการเข้าถึงเพื่อการจัดการความรู้ของปราชญ์ชาวบ้าน อันจะนำไปสู่ ความยั่งยืนของภูมิปัญญา ซึ่งการศึกษานี้ได้ระบุตำแหน่งของการเข้าถึงไว้ แล้วอย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และ ชุมชนในตำบลนาบ่อคำ และตำบลท่าขุนราม สามารถนำผลการวิจัยไป เผยแพร่และสร้างองค์ความรู้ต่อยอดเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นใน รูปแบบต่าง ๆ เช่น การสนับสนุนให้เยาวชนหรือผู้ที่สนใจเข้าถึงและรับการ ถ่ายทอด เผยแพร่องค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด กำแพงเพชร สามารถใช้ข้อมูลปราชญ์ชาวบ้านสนับสนุนในเชิงนโยบาย เพื่อ สนับสนุนให้เกิดการอนุรักษ์ รักษาไว้ซึ่งภูมิปัญญาของคนในชุมชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษานี้เป็นการสำรวจและรวบรวมข้อมูลด้านภูมิปัญญาและ ปราชญ์ชาวบ้านอีสานและล้านนา ตำบลนาบ่อคำ และตำบลท่าขุนราม อำเภอ เมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งเป็นพื้นที่บริเวณกลางน้ำของกลุ่มน้ำคลอง

สวนหมาก ทั้งนี้ ยังมีหลายชุมชนที่มีการย้ายถิ่นถาวรจากภาคเหนือตอนบนและอีสานในพื้นที่ต่าง ๆ ของจังหวัดกำแพงเพชร เช่น พื้นที่บริเวณอำเภอลองลาน ซึ่งเป็นบริเวณต้นน้ำของกลุ่มน้ำคลองสวนหมาก มีชุมชนที่ย้ายถิ่นถาวรมาจากภาคเหนือตอนบน และบริเวณฝั่งตะวันออกของจังหวัด ซึ่งมีชุมชนที่ย้ายถิ่นถาวรมาจากภาคอีสาน เพื่อเปรียบเทียบลักษณะและการคงอยู่ของภูมิปัญญาในชุมชน

2. ควรมีการเข้าถึงเพื่อจัดการองค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้านอีสานและล้านนา ตำบลนาบ่อคำ และตำบลท่าขุนราม ผ่านกระบวนการวิจัย ทั้งนี้ การศึกษานี้ได้แสดงคุณลักษณะเบื้องต้นและตำแหน่งการเข้าถึงของปราชญ์ชาวบ้าน

3. ควรมีการสำรวจและรวบรวมข้อมูลด้านภูมิปัญญาและปราชญ์ชาวบ้านอีสานและล้านนา พร้อมทั้งสร้างเป็นข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อการเผยแพร่ ในพื้นที่อื่น ๆ ของจังหวัดกำแพงเพชร

บรรณานุกรม

กนกพร ฉิมพลี. (2555). รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคมและการจัดการสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (2550). สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม 23 โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2546). โครงการออกแบบและพัฒนาระบบฐานข้อมูลการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นเพื่อการบริหารในพื้นที่ภาคกลาง. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากระทรวงศึกษาธิการ.

เจตนัสฤกษ์ สังข์พันธ์ และคนอื่น ๆ. (2561). วิถีชีวิตและการปรับตัวของชาวอีสานย้ายถิ่นในพื้นที่ชายแดนใต้. การประชุมมหาดไทยวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9. 68-87.

- ทรงกลด พิมพิศาล. (2557). การศึกษาและพัฒนาระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ด้านความชำนาญและภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์. **วารสารเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี**. 4(2), 79 - 91.
- วันดี พินิจวรสิน. (2556). ภูมิปัญญาการปรับตัวในบ้านเรือนลาวเวียง บริเวณลุ่มน้ำภาคกลาง. **หน้าจั่ว: ว่าด้วยสถาปัตยกรรม การออกแบบ และสภาพแวดล้อม วารสารคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร**, 27, 45-60
- สุภาสพงษ์ ฐู๋ทำนอง. (2558). ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจในการบริหารจัดการน้ำของท้องถิ่นแบบบูรณาการในพื้นที่แนวตะวันตกของจังหวัดกำแพงเพชร. **วารสารพิบูล**, 13(2), 1-24.
- สุภาสพงษ์ ฐู๋ทำนอง. (2561). การถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิสารสนเทศด้านการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม ลุ่มน้ำคลองสวนหมาก จังหวัดกำแพงเพชร. **วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต**, 6(2), 427-438.
- สุภาสพงษ์ ฐู๋ทำนอง และปณิดดา พาณิชยพันธุ์. (2559). ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อการสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์จังหวัดกำแพงเพชร. **วารสารพิบูล**, 14(1), 105-140.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครราชสีมา. (2555). **สค 03045 วิถีชุมชน**. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครราชสีมา.
- Ruthamnong, S. (2018). Propagation of Geo-Informatics Knowledge in Conservation and Management of Natural Resources, Khlong Suan Mak Basin, Kamphaeng Phet Province. **Journal of community development and life quality**, 6 (2), 439-452.

องค์ประกอบของการแสดงเซ่ง (Qeej) :

กรณีศึกษาเซ่งของชนเผ่าม้งในอำเภอพบพระ

จังหวัดตาก The Qeej Performance

Composition: A Case Study of Qeej Of

The Hmong tribe in Phop Phra District,

Tak Province

อภิญา แซ่ยัง¹

Apinya Saeyang

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการแสดงเซ่งของชนเผ่าม้ง เฉพาะที่มีปรากฏและสืบทอดกันมาในอำเภอพบพระ จังหวัดตาก และศึกษาเปรียบเทียบการแสดงเซ่งในพิธีกรรมและการแสดงเซ่งรื่นเริงของชนเผ่าม้ง ผู้วิจัยใช้วิธีดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพภายใต้แนวคิดชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography research) โดยการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง การศึกษาภาคสนาม

ผลการวิจัยพบว่า การแสดงเซ่ง มี 2 ประเภท ได้แก่ 1) การแสดงเซ่งในพิธีกรรม เป็นการแสดงที่เกี่ยวข้องกับผู้เสียชีวิต แบ่งได้เป็น 3 แบบ ได้แก่ การแสดงเซ่งในพิธีศพ การแสดงเซ่งในพิธีปล่อยวิญญาณ และการแสดงเซ่งในพิธีทำบุญให้วิญญาณผู้เสียชีวิตไปนานแล้ว 2) การแสดงเซ่งรื่นเริง เป็นการแสดงเพื่อสร้างความเพลิดเพลินบันเทิงใจแก่คนในสังคม องค์ประกอบการแสดงเซ่ง

¹ เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

แบ่งออกได้เป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ผู้แสดง 2) เครื่องแต่งกาย 3) ท่าเต้น 4) เครื่องดนตรีและเพลง 5) สถานที่และโอกาสการแสดง

ผลการวิจัยขั้นนี้สะท้อนให้เห็นว่า การแสดงเซ่ง สามารถจัดเป็นการเต้นได้มากกว่า 1 ประเภท กล่าวคือ เป็นการเต้นในพิธีกรรม (Ritual Dance) เป็นการแสดงเพื่อสันทนาการ (Recreation Dance) และเป็นการเต้นระบำชนเผ่า (Ethnic Dance) หรือการเต้นพื้นเมือง (Folk Dance) ถือได้ว่าการแสดงเซ่ง มีความพิเศษ หลากหลาย ครอบคลุมการแสดงหลาย ๆ ประเภทไว้ด้วยกัน และเป็นเครื่องมือทางวัฒนธรรมที่บ่งบอกอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของชนเผ่าม้งได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: องค์ประกอบการแสดง/การแสดงเซ่ง ในพิธีกรรม/การแสดงเซ่งรื่นเริง

Abstract

This research aims to study the composition of Hmong's Qeej performance, which was inherited in Phoppхра District, Tak Province, and to study a comparative between the ritual Qeej performance and the joyful Qeej Performance of the Hmong tribe. This research is a qualitative and ethnography research. Data collection was completed by studying previous related research, documents and fieldwork studies.

The results revealed that there were two types of Qeej Performances. The first type was the ritual Qeej performance for the deceased, which consisted of three styles, namely Funeral Qeej Performance, Liberation of soul, and Making merit for the deceased at a long time ago. The second type was the joyful Qeej performance by regaling people in society. The Qeej performance composition was divided into five aspects as follows; 1) performers; 2) costume; 3) dancing style; 4) musical instruments and song; and 5) location and occasion.

This research reflected that Qeej performance could be performed more than one type of dance, specifically ritual dance,

recreation dance, ethnic dance, or even a folk dance. Therefore, the show has a special variety, covering many types of performances and is a cultural implement that can identify the individuality of the Hmong people.

Keywords: The Performance Composition / Ritual Qeej Performance/
Joyful Qeej Performance

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ชนเผ่าม้งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในภูเขาของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ยังไม่สามารถสรุปได้ว่ามาจากที่ไหน ประวัติศาสตร์ของจีนได้กล่าวถึงชนเผ่าม้งเมื่อประมาณ 2,700 ปีก่อนคริสตกาลมาแล้ว ชนเผ่าม้งอาศัยอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำเหลืองและแม่น้ำแยงซีเจียงในระหว่าง 220 ปีก่อนคริสตกาลถึง 220 ปีหลังคริสตกาล ในสมัยราชวงศ์ Qing ซึ่งเป็นราชวงศ์แมนจู ได้ใช้นโยบายกดขี่ชนเผ่าม้ง ทำให้เกิดการต่อสู้และขัดแย้งประกอบกับแรงกดดันจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ทำให้ในช่วงศตวรรษที่ 19 ชนเผ่าม้งจำนวนมากได้อพยพลงใต้ข้ามภูเขาเข้ามาในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทางภาคเหนือของเวียดนาม ลาว ไทย และพม่า (ยศ สันตสมบัติ และคณะ, 2547, หน้า 37-38) มีแนวคิดซึ่งเป็นการสันนิษฐานเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดชนเผ่าม้ง คือ

แนวคิดที่หนึ่ง ชนเผ่าม้งน่าจะอพยพมาจากดินแดนขั้วโลกเหนือเข้ามาทางตอนเหนือของประเทศจีน สู่ดินแดนมองโกเลียลงมาทางใต้ของจีนเข้าสู่ดินแดนที่ปัจจุบันเป็นรอยต่อของประเทศจีน เวียดนาม ลาว ไทย และพม่า (Savina, 1924 อ้างถึงใน ประสิทธิ์ สิริวิชา, 2548, หน้า 5)

แนวคิดที่สอง ได้รับอิทธิพลจากตำนานของลาวกับจีน เน้นถึงความคล่องตัวของชื่อสินชัยของลาวกับ Xeem Xais ของชนเผ่าม้ง และคำว่าชนเผ่าม้งกับมองโกเลีย ความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมทั้งสามกลุ่ม รวมถึงระบบตัวเขียน

พม่า ในประเทศลาวก่อนสิ้นสุดยุคสงครามเวียดนาม (Bertrais, 1985 อ้างถึงใน ประสิทธิ์ ลิปรีชา, 2548, หน้า 5)

แนวคิดที่สาม อ้างอิงจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของจีนและตำนานที่สืบทอดเป็นหลัก เชื่อว่าชนเผ่าม้งอพยพมาจากชายฝั่งทะเลทางด้านตะวันออกของประเทศจีน โดยเคลื่อนย้ายตามแม่น้ำฮวงโห (แม่น้ำเหลือง) เข้าสู่บริเวณที่ปัจจุบันเป็นภาคกลางของประเทศจีน ซึ่งมีหลักฐานทางวัฒนธรรมของชนเผ่าม้งบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับทะเลและแม่น้ำเหลือง เช่น ลายผ้ารูปก้นหอย เส้นดักขวางสองเส้นบนลายกระโปรงของผู้หญิงชนเผ่าม้งจิวะที่เป็นสัญลักษณ์ของแม่น้ำเหลืองและแม่น้ำแยงซีเกียงและสุภาชีวิตกับตำนานชนเผ่าม้งเกี่ยวกับแม่น้ำเหลือง (Vwj, 1997 อ้างถึงใน ประสิทธิ์ ลิปรีชา, 2548, หน้า 5 - 6)

จากแนวคิดเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดของชนเผ่าม้ง แนวคิดที่สามมีความน่าเชื่อถือได้มาก เพราะมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของจีนและมีเอกลักษณ์ในวิถีชีวิตประจำวันของชนเผ่าม้งที่สอดคล้องกับบริบทสภาพแวดล้อม (ประสิทธิ์ ลิปรีชา, 2548, หน้า 4 - 6)

สำหรับในประเทศไทยชนเผ่าม้งอาศัยอยู่ในพื้นที่สูงของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดน่าน จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดเลย จังหวัดลำปาง จังหวัดลำพูน จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ จังหวัดอุดรธานี จังหวัดตาก จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดกำแพงเพชร และจังหวัดสุโขทัย (บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, 2545, หน้า 425) ชนเผ่าม้งยังคงมีวิถีการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิมและยังคงอนุรักษ์รูปแบบทางวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ เช่น ภาษาถิ่น อาหาร การแต่งกาย การประกอบอาชีพ เป็นต้น (ที่ว่าการอำเภอพบพระ จังหวัดตาก, 2558, ออนไลน์) การแสดงที่สำคัญของชนเผ่าม้งที่มีมาแต่โบราณและยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ การแสดงเซ่ง

การแสดงเซ่งเป็นการแสดงที่ใช้เครื่องดนตรีที่เรียกว่า เซ่ง ประกอบการแสดงเป็นหลัก ถือเป็นการแสดงที่มีบทบาทสำคัญมาก เป็นส่วนหนึ่งในการประกอบพิธีกรรม โดยเชื่อว่าเสียงเซ่งสามารถสื่อสารกับวิญญาณได้ ดังนั้นชนเผ่าม้งจึงให้ความสำคัญกับการแสดงเซ่งเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในพิธีศพ ชนเผ่าม้งเชื่อว่า

สามารถสื่อสารกับวิญญาณให้เดินทางกลับไปสู่ยังภพภูมิที่บรรพบุรุษอาศัยอยู่ในอดีต (นกดล พันธุ์เพ็ชร, 2559, หน้า 1-2) ปัจจุบันการแสดงหนังยังคงมีความสำคัญมากในพิธีกรรมของชนเผ่าม้ง นอกจากนี้ยังใช้แสดงในหลายโอกาส เช่น งานประเพณีปีใหม่งานต้อนรับแขก และเป็นเครื่องบันเทิงในยามว่าง เป็นต้น

การแสดงหนัง จัดได้ว่าเป็นการแสดงที่ค่อนข้างผาดโผน ผู้แสดงต้องฝึกเป่าหนังไปพร้อมกับการฝึกเต้น โดยเริ่มจากท่าง่ายไปจนถึงท่าที่ยาก เช่น กงเต-ท่าสามัคคี ชงเฉี่ยว-ท่าเคารพผู้มีเกียรติหรือบรรพบุรุษ อ้าวเงา-ขอบคุณ (มณเฑียร รุ่งหิรัญ, 2549, หน้า 91) อย่างไรก็ตามยังไม่มีหน่วยงานใดเข้าไปศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นทางการ อีกทั้งการแสดงหนังของชนเผ่าม้ง มีการถ่ายทอดระบบความเชื่อ คุณค่า กฎเกณฑ์ต่าง ๆ โดยส่วนใหญ่มักจะส่งผ่านต่อกันทางคำพูดมากกว่าการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร หากมีตำราหรือมีงานวิจัยมารองรับ และจะทำให้ผู้สนใจได้ศึกษาการแสดงหนังได้อย่างถูกต้องและเข้าใจการแสดงหนังได้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญ จึงสนใจศึกษาองค์ประกอบของการแสดงหนังของชนเผ่าม้ง ที่จัดในพิธีกรรมและงานรื่นเริงโดยเปรียบเทียบหา ลักษณะเฉพาะของการแสดง การศึกษาในครั้งนี้ จะสามารถใช้เป็นแนวทางให้กับผู้สนใจศึกษาการแสดงหนัง ของชนเผ่าม้งและเป็นการอนุรักษ์และสืบทอด ศิลปะการแสดงของชนเผ่าม้งไว้ให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชนเผ่าสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการแสดงหนัง และเปรียบเทียบการแสดงหนังในพิธีกรรม และการแสดงหนังรื่นเริงของชนเผ่าม้ง เฉพาะที่มีปรากฏและสืบทอดกันมา ในอำเภอพบพระ จังหวัดตาก

ข้อคำถามวิจัย

องค์ประกอบของการแสดงหนังในพิธีกรรมและการแสดงหนังรื่นเริงเป็นอย่างไร และมีความเหมือนมีความแตกต่างกันอย่างไร

แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดองค์ประกอบของการแสดง

เครื่องจิต ศรีบุญนาถ (2553, หน้า 122 - 127) กล่าวว่า นาฏกรรมเป็นเครื่องแสดงถึงความเป็นอารยธรรมของชาติ ถือเป็นศิลปะที่มีคุณค่า และมีองค์ประกอบหลายอย่างเพราะฉะนั้นก่อนที่จะมาเป็นนาฏศิลป์ไทยได้จะต้องประกอบไปด้วย ผู้แสดง เครื่องแต่งกาย เพลง ดนตรี ท่ารำ และสถานที่แสดง

2. ทฤษฎีประเภทของการเต้นรำ

การเต้น คือ ศิลปะที่แสดงโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคล มีร่างกายของมนุษย์ใช้ในการเคลื่อนไหว ซึ่งเป็นท่าทางที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้น มีรูปแบบและโครงสร้างที่ชัดเจน มักจะแสดงประกอบดนตรีหรือเครื่องให้จังหวะ ส่วนใหญ่การเต้นรำจะถูกนำออกแสดงเพื่องานสังคม, พิธีกรรม, งานรื่นเริง สังสรรค์, เพื่อถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกภายในออกมา (ชุดิมา มณีวัฒนา, 2546, หน้า 194)

การเต้นรำหรือนาฏศิลป์ตะวันตก แบ่งออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่ การเต้นบัลเล่ต์ (Ballet) หรือ ระบำปลายเท้าการเต้นสมัยใหม่ หรือ โมเดิร์นแดนซ์ (Modern Dance) การเต้นลีลาศ (Social Dance) ระบำประยุกต์ประกอบดนตรี (Musical Stage Dance) การเต้นนันทนาการ (Recreation Dance) และระบำชนเผ่า (Ethnic Dance)

นอกจากการเต้นรำ 6 ประเภทที่ได้กล่าวมา ยังมีการเต้นรำพิธีกรรม (Ritual Dance) ซึ่งพิธีกรรม หมายถึง พฤติกรรมที่มนุษย์ถือปฏิบัติตามความเชื่อ ความศรัทธาต่อศาสนาของตน พิธีกรรมเหล่านั้นส่วนมากจะสัมพันธ์กับวิถีการดำรงชีวิตประจำวัน (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2552, หน้า 9) ในหลายศาสนาจะมีการเต้นรำประกอบพิธีกรรมด้วย ใช้มากในศาสนาฮินดูและศาสนาในแอฟริกาไปจนถึงศาสนาคริสต์ (ศิลป์ชัย เชาว์เจริญรัตน์, 2013, ออนไลน์)

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่ององค์ประกอบของการแสดงเพลง : กรณีศึกษาเพลงของชนเผ่าม้งในอำเภอบพพระ จังหวัดตาก ผู้วิจัยใช้วิธีดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ

ภายใต้แนวคิดชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography research) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้มีความรู้เกี่ยวกับการแสดงเซิ้ง จำนวน 4 คน นักวิชาการ จำนวน 1 คน ผู้แสดง จำนวน 10 คน และผู้นำท้องถิ่น จำนวน 6 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์ โดยมีการนัดหมายและเตรียมคำถามไว้ล่วงหน้า และแบบสังเกตการณ์ ใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

3.1 การศึกษาจากเอกสาร เริ่มจากการจัดระเบียบข้อมูลที่ได้จากเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมดตรวจสอบความถูกต้อง โดยพิจารณาจากเอกสารหลาย ๆ แห่งเพื่อหาความถูกต้องของข้อมูล

3.2 นำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเสียง การบันทึกภาพ และการจดบันทึกข้อมูล การสัมภาษณ์มาถอดเทป และผู้วิจัยทำหน้าที่ตรวจสอบข้อมูลอีกครั้ง

3.3 การสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ ผู้วิจัยใช้หลักการวิธีการวิเคราะห์ส่วนประกอบ เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการแสดงเซิ้งในพิธีกรรมและการแสดงเซิ้งรื่นเริง โดยเปรียบเทียบลักษณะเฉพาะของการแสดง หลังจากนั้นทำการสรุปเป็นประเด็นและเขียนรายงานการวิจัยเรื่ององค์ประกอบของการแสดงเซิ้งของชนเผ่าม้งในอำเภอพบพระ จังหวัดตาก ในประเด็นต่อไปนี้

3.3.1 องค์ประกอบการแสดงเซิ้ง โดยวิเคราะห์ ส่วนประกอบการแสดง ได้แก่ ผู้แสดง เครื่องแต่งกาย ท่าเต้น ดนตรี เพลง สถานที่ และโอกาสในการแสดง

3.3.2 อธิบายลักษณะเฉพาะของการแสดงเซิ้ง โดยอธิบายและวิเคราะห์รูปแบบและองค์ประกอบการแสดงเซิ้ง ที่จัดแสดงในพิธีกรรมและการแสดงในงานรื่นเริง โดยการเปรียบเทียบลักษณะเฉพาะของการแสดงเซิ้งทั้งสองแบบ

ผลการวิจัย

ประวัติของชนเผ่าม้งในอำเภอพบพระ จังหวัดตาก พบว่าชนเผ่าม้งย้ายมาตั้งถิ่นฐานในอำเภอพบพระ ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2016 โดยย้ายมาจากจังหวัดเชียงราย

เข้าสู่อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก และย้ายมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่หมู่บ้านปากคา อำเภอพบพระ ต่อมาในระหว่างปี พ.ศ. 2530-2538 ทางราชการได้ย้ายชนเผ่าม้งที่อยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผางรวมถึงบริเวณใกล้เคียงให้อยู่ร่วมกับชาวไทยพื้นราบในเขตอำเภอพบพระ โดยให้อยู่ในบริเวณข้างทางหลวงหมายเลข 1090 สายแม่สอด-อุ้มผาง โดยหน่วยงานของรัฐได้เข้ามาพัฒนาพื้นที่ คือ มีการจัดสรรที่ดินให้ครอบครัวละ 20 ไร่ จัดสรรบ้านพักอาศัยให้ครอบครัวละ 1 หลัง มีการจัดสรรสาธารณูปโภค การประกอบอาชีพ การสาธารณสุข การก่อตั้งโรงเรียน การไฟฟ้า ถนนหนทางมีความสะดวกสบาย มีการดำเนินการขอสัญชาติไทยและจัดทำทะเบียนราษฎร บัตรประจำตัวประชาชน

การปรับตัวของชนเผ่าม้ง คือ เปลี่ยนการประกอบอาชีพจากเดิมเพื่อยังชีพมาสู่การประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้ ผู้ที่ทำหน้าที่ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ มีจำนวนลดลง เนื่องจากไม่สามารถสร้างรายได้เลี้ยงครอบครัวได้ ชนเผ่าม้งมีโอกาสมานานกับสังคมภายนอกและเกิดค่านิยมใหม่ คือ มีรถยนต์ รถจักรยานยนต์ โทรศัพท์ วิทยุ รวมถึงเครื่องมือการสื่อสารที่ทันสมัย เด็ก วัยรุ่นเข้ารับการศึกษาระดับพื้นฐาน และหันมาแต่งกายแบบไทยพื้นราบเป็นหลัก ส่วนชุดชนเผ่าม้งจะใส่เฉพาะงานสำคัญและงานประเพณีปีใหม่เท่านั้น

การแสดงขงชนเผ่าม้ง ไม่ทราบประวัติและแหล่งที่มาชัดเจน เนื่องจากเรื่องราวต่าง ๆ ได้รับการบอกเล่าต่อกันมารุ่นแล้วรุ่นเล่า ผู้มีความรู้เรื่องขงในปัจจุบันกล่าวเพียงว่าได้รับการสืบทอดมาจากปู่ ย่า ตา ยาย และบรรพบุรุษของตนแต่อย่างไรก็ตาม นับได้ว่าการแสดงขงเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตชนเผ่าม้งโดยเกี่ยวข้องตั้งแต่เกิดจนตาย ซึ่งไม่สามารถแยกออกจากชนเผ่าม้งได้

การแสดงขง เป็นการแสดงที่มีความหมายต่อชีวิตจิตวิญญาณและความตายของชนเผ่าม้งเป็นอย่างมาก ใช้แสดงสื่อสารระหว่างโลกมนุษย์และโลกวิญญาณในพิธีที่เกี่ยวข้องกับผู้เสียชีวิต เพื่อส่งวิญญาณไปสู่สวรรค์ด้วยน้ำเสียง ลีลา ทำนอง อารมณ์ ความรู้สึกที่บอกถึงความรัก อาลัย และความสูญเสีย การแสดงขงนอกจากเป็นที่รู้จักในแง่ของการแสดงในพิธีกรรมแล้ว ยังมีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตของชนเผ่าม้ง ได้แก่ การแสดงในประเพณีปีใหม่ การแสดงต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง

การแสดงตามเทศกาลต่าง ๆ การเกี่ยวพาราสีระหว่างหนุ่มสาว อีกทั้งเป็นเครื่องบันเทิงเพื่อความสนุกสนานในยามว่าง เพื่อเป็นการผ่อนคลายได้อีกด้วย

การแสดงแข่งในอำเภอพบพระ จังหวัดตาก มี 2 ประเภท คือ

1. การแสดงแข่งในพิธีกรรม คือ การแสดงที่เกี่ยวข้องกับผู้เสียชีวิต เพื่อเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ให้กับดวงวิญญาณได้รับรู้ โดยมีขั้นตอนตั้งแต่เป่าแฉ่ง เพื่อเป็นการบอกให้ผู้เสียชีวิตรู้ว่าเขาเสียชีวิตแล้ว บอกผู้เสียชีวิตให้ทราบว่าจะเดินทางไปพบวิญญาณบรรพบุรุษได้ที่ไหน วิธีเดินข้ามน้ำข้ามภูเขาดังกล่าวอย่างไร ในระหว่างทางหากพบศัตรูจะต่อสู้อย่างไร นอกจากนี้ยังเป็นการเรียกให้ผู้เสียชีวิต ได้ทานข้าวเข้าทานข้าวเที่ยง ทานข้าวเย็น ให้ผู้เสียชีวิตรับรู้สิ่งที่ลูกหลานต้องการมอบให้ให้ผู้เสียชีวิตมีความสุขในภพต่อไป พิธีที่เกี่ยวข้องกับผู้เสียชีวิต ได้แก่ พิธีศพ พิธีปล่อยวิญญาณ และพิธีทำบุญให้วิญญาณผู้ที่เสียชีวิตไปนาน การแสดงแข่งในพิธีกรรมต้องมีการตีดัว (Ntsuag) ซึ่งก็คือกลองของชนเผ่าม้ง วสันต์ชาย อิ่มโอษฐ์ (2543, หน้า 34) กล่าวไว้ว่า “เสียงแหม่งเปรียบเหมือนสิ่งคอยนำทางอยู่ข้างหน้าให้กับดวงวิญญาณผู้เสียชีวิต ดัว เป็นเหมือนเพื่อนมีพลังเดินตามหลัง”

2. การแสดงแข่งรื่นเริง คือ การแสดงที่ใช้เพื่อความบันเทิงในโอกาสต่าง ๆ เช่น งานประเพณีปีใหม่ การแสดงต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง เป็นเครื่องบันเทิงในยามว่าง เป่าในขณะเดินทาง อีกทั้งยังใช้แสดงในงานอวมงคล พบในพิธีศพ และพิธีปล่อยวิญญาณ ซึ่งจะแสดงเฉพาะช่วงระหว่างรอพิธีสำคัญเท่านั้น โดยมีจุดประสงค์ คือ เป็นการสร้างความครึกครื้นภายในงาน



ภาพที่ 1 การแสดงแข่งในพิธีกรรม
ที่มา : อภิญา แซ่ยัง (2561)



ภาพที่ 2 การแสดงแข่งรื่นเริง
ที่มา : อภิญา แซ่ยัง (2562)

องค์ประกอบของการแสดงเซ่ง

ผู้วิจัยอธิบายองค์ประกอบของการแสดงเซ่ง โดยแยกออกเป็นด้านได้ 5 ด้าน ได้แก่ ผู้แสดง เครื่องแต่งกาย ท่าเต้น เครื่องดนตรีและเพลง สถานที่และโอกาสในการแสดง ดังนี้

1. **ผู้แสดง** แบ่งตามประเภทของการแสดง ได้แก่ ผู้แสดงเซ่งในพิธีกรรม และผู้แสดงเซ่งรื่นเริง ดังนี้

1.1 **ผู้แสดงเซ่งในพิธีกรรม** มี 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายนักแสดงเซ่งและฝ่ายตีฉิ่ง ผู้แสดงถือเป็นบุคคลสำคัญที่ต้องทำหน้าที่บอกเล่าเรื่องราวผ่านเสียงเซ่งให้ผู้เสียชีวิตได้รับรู้ ผู้แสดงเป็นกลุ่มผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการแสดงมากกว่ารูปร่างหน้าตา ได้รับความนิยมในหมู่ของเพศชาย อายุประมาณ 20 ปีขึ้นไป ไม่พบเพศหญิงและวัยรุ่น สำหรับการแสดงเซ่งในพิธีศพ และในพิธีปล่อยวิญญาณ มีผู้แสดงจำนวน 4 คน แบ่งเป็นฝ่ายละ 2 คน ส่วนการแสดงเซ่งในพิธีทำบุญให้วิญญาณผู้ที่เสียชีวิตไปนานแล้ว มีผู้แสดง 2 คน แบ่งเป็นฝ่ายละ 1 คน

1.2 **ผู้แสดงเซ่งรื่นเริง** หากเป็นการแสดงในงานอวมงคล ประกอบด้วย ผู้แสดงเซ่งและผู้ตีฉิ่งเหมือนกับการแสดงเซ่งในพิธีกรรม ผู้แสดงจะเป็นกลุ่มเดียวกัน แต่หากเป็นการแสดงในงานรื่นเริงทั่วไป ผู้แสดงจะเป็นคนทั่วไป ทุกเพศ ทุกวัย เฉลี่ยอายุ 10-30 ปี ไม่มีผู้ตีฉิ่ง สามารถแสดงได้หลายประเภท เช่น แสดงเดี่ยว แสดงคู่ และแสดงเป็นหมู่ ไม่จำกัดจำนวนผู้แสดง ในปัจจุบันนิยมแสดงคู่และแสดงหมู่เป็นอย่างมาก

2. **เครื่องแต่งกาย** เครื่องแต่งกายของชนเผ่าม้งนั้นถือเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นชนเผ่าม้งได้อย่างชัดเจน เพราะฉะนั้นชนเผ่าม้งจะมีความพิถีพิถันและให้ความสำคัญกับเครื่องแต่งกายเป็นอย่างมาก เพราะเครื่องแต่งกายเป็นเหมือนเครื่องบ่งบอกถึงฐานะของครอบครัวนั้น ๆ

สำหรับเครื่องแต่งกายในการแสดงเซ่ง สามารถแต่งได้หลายแบบ เช่น แต่งกายแบบชนเผ่าม้งขาว แต่งกายแบบชนเผ่าม้งเขียวหรือชนเผ่าม้งน้ำเงิน แต่งกายแบบชนเผ่าม้งประยุกต์ รวมถึงแต่งกายแบบชนเผ่าม้งในต่างประเทศ เช่น ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศจีน นอกจากนี้

ยังมีการแต่งกายผสมผสานแบบสังคมเมืองเข้าด้วยกัน เห็นได้ชัดในการแสดงแข่งในพิธีกรรม เนื่องจากชนเผ่าม้งปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินชีวิตให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่ต้องแต่งกายด้วยชุดชนเผ่าม้งเหมือนในอดีต แต่สำหรับการแต่งกายการแสดงแข่งรีนเริงยังมีค่านิยมในเครื่องแต่งกายด้วยชุดชนเผ่าม้งเสมอ

3 ทำเดิน แบ่งตามประเภทของการแสดง ได้แก่ ทำเดินการแสดงแข่งในพิธีกรรมและทำเดินการแสดงแข่งรีนเริง ดังนี้

3.1 ทำเดินการแสดงแข่งในพิธีกรรม เป็นทำเดินที่มีมาตั้งแต่อดีตมีจำนวน 3 ทำ ซึ่งจะเดินซ้ำกันหลายครั้ง ทำเดินมีความหมาย เช่น การแสดงความเคารพผู้เสียชีวิต การบอกตำแหน่งที่ตั้งศพ การเดินลอดดงยั่ว เพื่อบ่งบอกถึงการเดินทางไปและการกลับเคลื่อนเส้นทางกลับจากปรโลกเพื่อมิให้วิญญาณติดตามมา ทำเดินได้แก่ 1) ท่าฉูหยี่ 2) ท่านั่ง 3) ท่าหมุน หลักการเดินจะมีระเบียบแบบแผนในแต่ละเพลงมีลำดับท่าการเดินเหมือนกันทั้งหมด แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

- การแสดงตี หมายถึง การแนะนำเพลง มีลำดับการเดิน คือ ท่าที่ 1 หมุน ท่าที่ 2 ฉูหยี่ ท่าที่ 3 เดินลอดดงยั่วและหมุน ท่าที่ 4 ฉูหยี่

- การแสดงขู่ หมายถึง การบอกผู้เสียชีวิตให้มาฟังเพลงที่ผู้แสดงกำลังเป่าอยู่ในขณะนั้น มีลำดับการเดิน คือ ท่าที่ 1 หมุน ท่าที่ 2 นั่ง โดยเดินสลับกันท่าละ 2 ครั้ง

- การแสดงช่วงเนื้อหาของเพลง เพื่อบอกเล่าเรื่องราวผ่านเสียงแข่งให้ผู้เสียชีวิตได้รับรู้ มีลำดับการเดิน คือ ท่าที่ 1 ฉูหยี่ หลังจากนั้นผู้แสดงจะยืนตรงเป่าไปเรื่อย ๆ จนจบท่อนเพลง

- การแสดงช่วงลงท้ายเพลงเพื่อกลับมายังโลก มีลำดับการเดิน คือ ท่าที่ 1 หมุน ท่าที่ 2 ฉูหยี่ 3 เดินลอดดงยั่วและหมุน ท่าที่ 4 ฉูหยี่

3.2 ทำเดินการแสดงแข่งรีนเริง เป็นทำเดินดั้งเดิมที่มีมาตั้งแต่อดีตไม่มีความหมาย ทำเดินนี้มีท่วงท่าที่รวดเร็ว ผาดโผน และเป็นการใช้สเต็ปเท้าเป็นหลัก บางครั้งผู้แสดงมีการเดินซ้ำท่าเดิม นอกจากนี้ยังสามารถตัดท่ายากออกได้เช่นกัน ในแต่ละท่าจะเดินประมาณ 8-10 จังหวะ ขึ้นอยู่กับท่อนเพลงและเพลงที่ผู้แสดงเลือกใช้ แต่ละเพลงมีลำดับการเดินแตกต่างกันออกไป ปัจจุบันพบท่าเดิน

ทั้งหมด 13 ท่า ได้แก่ 1) ท่าหมุน, 2) ท่าย่อตัว 3) ท่าเตะเท้าสลับหน้าหลัง , 4) ท่าไขว้เท้าพลิกฝ่าเท้า , 5) ท่าคุกเข่าวิ่ง, 6) ท่านั่งเตะเท้าไปด้านหน้า , 7) ท่าเข่งลอกใต้เข่า, 8) ท่าม้วนตัวกับพื้น, 9) ท่าเตะเท้าไขว้, 10) ท่าเตะเท้าหน้าหลังสลับ, 11) ท่าก้าวจรดเท้าสลับซ้ายขวา, 12) ท่านั่ง, และ 13) ท่ายืน

4 เครื่องดนตรีและเพลง

4.1 เครื่องดนตรี การใช้เครื่องดนตรีในการแสดงเข่งทั้งสองประเภท มีการใช้เครื่องดนตรีที่เหมือนกันคือ เข่ง และมีการใช้เครื่องดนตรีที่ต่างกัน คือ ดยัว ซึ่งพบได้เฉพาะการในพิธีกรรมเท่านั้น รายละเอียดเครื่องดนตรีมีดังนี้

1) เข่ง เป็นเครื่องดนตรีที่สำคัญและเก่าแก่ที่สุดในอดีตทำด้วยไม้ไผ่ มีจำนวน 6 ลำ มีขนาดไม่เท่ากัน แต่ละปล้องไม้ไผ่จะเจาะรูหนึ่งรู ด้านในมีลิ้นโลหะเพื่อให้เกิดเสียงตัวโน้ต 6 เสียง ไม้ไผ่ทั้งหกจะถูกยึดรวมกันไว้ด้วย "เด้า" ซึ่งทำจากไม้เนื้อแข็ง ในปัจจุบันทำจากท่อพีวีซี เนื่องจากไม้ไผ่หายาก เข่ง มีลักษณะทางกายภาพ 3 ส่วน คือ เด้าเข่ง ดีเข่ง (Ntiv เข่ง) และลิ้น

2) ดยัว เป็นกลองของชนเผ่าม้ง ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งในพิธีกรรม ใช้สำหรับการปล่อยผีหรือปลดปล่อยวิญญาณ พบได้เฉพาะในงานพิธีกรรมเท่านั้น ชนเผ่าม้งจึงว่ากันว่า “เมื่อใดที่ได้ยินเสียงดยัว แสดงว่ามีการเสียชีวิตเกิดขึ้น”



ภาพที่ 14 เข่ง

ที่มา : อภิญา แซ่ยัง (2561)



ภาพที่ 15 ดยัว

ที่มา : อภิญา แซ่ยัง (2561)

4.2 เพลง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ เพลงการแสดงแข่ง ในพิธีกรรมและเพลงการแสดงแข่งรื่นเริง ดังนี้

1) เพลงการแสดงแข่งในพิธีกรรม ได้แก่

- เพลงในพิธีศพ มีเพลงสำคัญ 7 เพลง ได้แก่

1. เพลงแข่งตุสา เพลงส่งผู้เสียชีวิตให้เดินทางกลับไปหา บรรพบุรุษ
2. เพลงแข่งเจเห่ง เพื่อเคลื่อนย้ายศพขึ้นหิ้ง (แคร่ลอย)
3. เพลงแข่งจ้อจ้า เพลงฆ่าหมูเพื่อเซ่นไหว้ดวงวิญญาณ
4. เพลงแข่งไซ แข่งซู แข่งมอ สำหรับแสดงในตอนเช้า

กลางวันและเย็น

5. เพลงแข่งเฮลลอเด้อ เพลงเผากระดาษเงินกระดาษทอง
6. เพลงแข่งตอคว์ เพลงต้อนรับแขก
7. เพลงแข่งเสอเก้ เพลงเคลื่อนย้ายผู้เสียชีวิตออกจากบ้าน

- เพลงในพิธีปล่อยวิญญาณ มีเพลงสำคัญ 2 เพลง ได้แก่

1. เพลงแข่งจั้งฟลี เพลงเชิญดวงวิญญาณผู้เสียชีวิตให้กลับ

มาร่วมพิธี

2. เพลงแข่งจ้อฟลี เพลงส่งผู้เสียชีวิตได้ไปเกิดใหม่

- เพลงในพิธีทำบุญให้วิญญาณผู้ที่เสียชีวิตไปนานแล้ว

มีเพลงสำคัญ 3 เพลง ได้แก่

1. เพลงแข่งจอดลั้ง เพลงบอกให้ผู้เสียชีวิตกลับไปยังที่พำนัก

อาศัยของตัวเอง

2. เพลงแข่งฮู้ตั่ง เพลงเชิญดวงวิญญาณผู้เสียชีวิตให้มาร่วมพิธี
3. เพลงแข่งจ้อญู เพลงที่แสดงถึงการฆ่าวัวเพื่อนำวัวไปเซ่นไหว้ดวงวิญญาณของผู้เสียชีวิต

2) เพลงการแสดงแข่งรื่นเริง จากการศึกษาพบว่าเพลงเหล่านี้มี

จำนวนมากไม่สามารถนำมานับเป็นตัวเลขได้ มีลักษณะสำคัญคือหลากหลายเนื้อหนึ่งทำนอง ซึ่งได้ยกตัวอย่างมาเป็นบางเพลง โดยเป็นเพลงที่นิยมอย่างแพร่หลาย ได้แก่

- เพลงในงานอวมงคล ตัวอย่าง ได้แก่

1. เหม่งเก้านอ ใช้สำหรับผู้เสียชีวิตที่เป็นผู้หญิง
2. เหม่งนู่หย้อ ใช้สำหรับผู้เสียชีวิตที่เป็นผู้ชาย
3. เหม่งจ้งเหม่ง ใช้สำหรับแสดงในวันที่ต้องนำศพขึ้นแคร่
4. เหม่งไซ่เหม่งต้อ เพลงการดูสถานที่ฝังศพ ใช้สำหรับแสดงในวันที่ญาติไปดูสถานที่ฝังศพให้ผู้เสียชีวิต

5. เหม่งจ้อเซอ หมายถึงผ้าโยกัญชงที่ใช้คล้องโลงศพ
- เพลงที่ใช้แสดงในงานรีนเร้งทั่วไป ตัวอย่างเพลง ได้แก่

1. เหม่งก้างดู การบรรยายถึงบรรยากาศในตอนเช้า
2. เหม่งยั่วเจาดู การบรรยายถึงบรรยากาศในตอนพลบค่ำ
3. เหม่งเจาดู การบรรยายถึงบรรยากาศในตอนค่ำ
4. เหม่งโจยงซ่า ต้อนรับปีใหม่
5. เหม่งกือตี่ เพลงเกี่ยวกับพี่น้อง

5 สถานที่ และโอกาสในการแสดง

5.1 สถานที่การแสดง

1) สถานที่การแสดงเหม่งในพิธีกรรม คนเผ่าม้งมีความเชื่อเรื่องผีบ้านผีเรือนและวิญญาณบรรพบุรุษมาทุกยุคทุกสมัย ฉะนั้นถ้าคนเผ่าม้งจะประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ในบ้านของตัวเองและในบริเวณที่ญาติได้จัดเตรียมไว้เท่านั้น ปัจจุบันยังรักษาความเป็นวัฒนธรรมของพิธีกรรม ความเชื่อและขั้นตอนในการปฏิบัติไว้อย่างชัดเจนและให้ความสำคัญกับพิธีกรรมเป็นอย่างมาก สถานที่การแสดงเหม่งในพิธีกรรม แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ 1) บ้านผู้เสียชีวิต ใช้ในพิธีศพ พิธีปลอ่ยวิญญาณ และพิธีทำบุญให้ผู้เสียชีวิตไปนานแล้ว 2) ประตูปานหรือประตูผี ใช้ในพิธีศพ 3) ลานประกอบพิธีจื่อฉาง ใช้ในพิธีศพ และ 4) บ้านจำลอง ใช้ในพิธีทำบุญให้ผู้เสียชีวิตไปนานแล้ว

2) สถานที่การแสดงเหม่งรีนเร้ง หากเป็นสถานที่แสดงในงานอวมงคล จะใช้สถานที่เดียวกันกับการแสดงเหม่งในพิธีกรรม เนื่องจากการแสดงเหม่งรีนเร้ง ถูกนำมาใช้แสดงในช่วงระหว่างรอพิธีสำคัญและเพื่อสร้างความครึกครื้นในพิธีกรรม แต่หากเป็นสถานที่การแสดงเหม่งรีนเร้งในงานรีนเร้งทั่วไป สถานที่ใน

การแสดงมีหลากหลายแบบ เช่น การแสดงบนเวที การแสดงบริเวณที่เป็นสนามหญ้า หรือสนามหมู่บ้าน การแสดงในลานกว้าง ๆ หรือแสดงตามสถานการณ์ต่าง ๆ พบได้บ่อย คือ การแสดงในงานประเพณีปีใหม่ มีทั้งแสดงบนเวทีและแสดงบนสนามจัดงาน เป็นต้น

5.2 โอกาสในการแสดง

1) โอกาสในการแสดงแข่งในพิธีกรรม สามารถแสดงได้ใน 3 โอกาสเท่านั้น คือ แสดงในพิธีศพ แสดงในพิธีปล่อยวิญญาณ และแสดงในพิธีทำบุญให้วิญญาณผู้ที่เสียชีวิตไปนาน

2) โอกาสในการแสดงแข่งรื่นเริง สามารถแสดงได้ในหลายโอกาส เช่น เป็นการแสดงเพื่อคั่นเวลาในพิธีศพและในพิธีปล่อยวิญญาณ แสดงในงานประเพณีปีใหม่ แสดงในพิธีเจ้เซ้ เจ้โง้ง หรือไหว้เจ้าที่เจ้าทางในงานประเพณีปีใหม่ แสดงในโอกาสต้อนรับแขก การแสดงตามเทศกาล การเกี่ยวพาราสีหนุ่มสาว อีกทั้งยังเป็นเครื่องบันเทิงในยามว่างได้อีกด้วย

การเปรียบเทียบลักษณะเฉพาะของการแสดงแข่ง

ผู้วิจัยได้ศึกษาจำแนกองค์ประกอบของการแสดงที่สามารถเห็นได้ชัดถึงความเหมือนและความแตกต่างของการแสดง ได้แก่ ผู้แสดง เครื่องแต่งกาย ท่าเต้น ดนตรี เพลง สถานที่และโอกาสในการแสดง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการแสดงทั้ง 2 ประเภทมีความแตกต่างกัน ผู้วิจัยเปรียบเทียบลักษณะของการแสดงแข่งในรูปแบบตาราง ได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการแสดงแข่ง

องค์ประกอบ	การแสดงแข่งในพิธีกรรม	การแสดงแข่งรื่นเริง
การแสดง	เป็นการแสดงที่มีความเชื่อว่าจะสามารถใช้สื่อสารกับผู้เสียชีวิตได้ มีระเบียบวิธีการแสดงที่เป็นแบบแผนเคร่งครัด	แสดงเพื่อความสนุกสนานให้ความบันเทิงแก่คนในชุมชน
ผู้แสดง	มีการจำกัดจำนวนผู้แสดงอย่างชัดเจน	- การแสดงในงานอวมงคลผู้แสดงจะเป็นกลุ่มเดียวกันกับผู้แสดงในพิธีกรรม - การแสดงในงานรื่นเริงทั่วไปผู้แสดงจะเป็นคนทั่วไป แสดงได้ทั้งชายและหญิง ทุกเพศทุกวัย ไม่จำกัดจำนวน
เครื่องแต่งกาย	มีการแต่งกายตามยุคสมัยแบบผสมผสาน มีความเป็นชนเผ่าม้งในส่วนของเครื่องแต่งกาย	- การแสดงในงานอวมงคลแต่งกายตามยุคสมัย - การแสดงในงานรื่นเริงทั่วไปแต่งกายชุดชนเผ่าม้ง มีความหลากหลาย ไม่จำเป็นต้องเป็นสีเดียวกันหรือลักษณะเดียวกัน
ท่าเต้น	มีลีลาการเต้นช้า และมีระเบียบขั้นตอนการเต้นที่เป็นแบบแผน เกี่ยวพันกับความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ กำหนดเพียง 3 ท่า	มีลีลาการเต้นรวดเร็ว คล่องแคล่ว ว่องไว และผาดโผน ท่าเต้นไม่มีความหมาย แต่ละเพลงมีลำดับการเต้นที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการแสดงหนัง (ต่อ)

องค์ประกอบ การแสดง	การแสดงหนังในพิธีกรรม	การแสดงหนังรื่นเริง
เพลง	มีทำนองที่โหยหวน แสดงความ สูญเสีย มีความซับซ้อน มีเนื้อหา เกี่ยวข้องกับความรักเรื่องผีบรรพ บุรุษ ยังแทรกให้คติสอนใจและ สอนแนวทางการดำเนินชีวิตให้ผู้ ที่ยังมีชีวิตอยู่ เป็นสื่อกลาง ระหว่างโลกมนุษย์และโลก วิญญาณ	เป็นเพลงนันทนาการให้เกิด ความบันเทิง ให้ความรู้สึก สนุกสนาน เพลิดเพลิน ส่วนใหญ่จะเป็นเพลงที่เป่า รำพึงรำพัน การพรรณนา ถึงเรื่องราวต่าง ๆ
ดนตรี	หนัง และ ดยั่ว	- การแสดงในงานอวมงคล ได้แก่ หนัง และ ดยั่ว - การแสดงในงานรื่นเริงทั่วไป ได้แก่ หนัง
สถานที่แสดง	ผูกพันเกี่ยวกับความรักเรื่อง ผีบ้านผีเรือนและผีบรรพบุรุษที่ กำหนดให้แสดงในบ้านของ ผู้เสียชีวิต และบริเวณที่ญาติได้ จัดเตรียมไว้เท่านั้น	แสดงได้ในหลายสถานที่ เช่น บ้านผู้เสียชีวิต ลานกว้าง ๆ สนามกีฬา เวที ฯลฯ
โอกาสในการ แสดง	แสดงได้ 3 โอกาส คือ พิธีศพ พิธีปล่อยวิญญาณ พิธีทำบุญให้ วิญญาณผู้เสียชีวิตไปนานแล้ว	แสดงได้ทุกโอกาส

จากการศึกษาแสดงหนังของชนเผ่าม้งในอำเภอบพพระ จังหวัดตาก มีการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยมีสาเหตุมาจากบริบทสภาพสังคม และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้การแสดงหนังที่เป็นแบบวัฒนธรรม

ดั้งเดิมเปลี่ยนไป พบในการแสดงแข่งรีนเริงซึ่งไม่มีระเบียบที่เคร่งครัด เน้นเพื่อสร้างความบันเทิง ชนเผ่าม้งยังถือว่าการแสดงแข่งรีนเริงเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมด้วย อย่างไรก็ตามสิ่งที่ยังดำรงอยู่คือการแสดงแข่งในแง่ของพิธีกรรม ที่อดีตมีการปฏิบัติอย่างไรก็ยังปฏิบัติเช่นเดิม ยังรักษาความเป็นวัฒนธรรมของพิธีกรรม ความเชื่อต่าง ๆ ในเรื่องของจิตวิญญาณและขั้นตอนในการปฏิบัติไว้อย่างชัดเจน เนื่องจากลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมและสังคมของชนเผ่าม้งยังคงนับถือผีบรรพบุรุษ ซึ่งยังคงยึดถือและปฏิบัติอย่างเหนียวแน่น

การอภิปรายผล

ในการศึกษาองค์ประกอบของการแสดงแข่งของชนเผ่าม้งในอำเภอพบพระ จังหวัดตากในครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นนำมาอภิปรายผล ดังนี้

รูปแบบของการแสดงแข่ง สะท้อนรูปแบบการเต้นที่มีมากกว่า 1 ประเภท ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีประเภทการเต้นรำ ที่กล่าวว่า การเต้นรำหรือนาฏศิลป์ตะวันตก แบ่งออกเป็นหลายประเภท ซึ่งการแสดงแข่งครอบคลุมถึงการเต้น 3 ประเภท กล่าวคือ การแสดงแข่งที่เล่นในพิธีกรรมเปรียบเสมือนการเต้นรำพิธีกรรม (Ritual Dance) ซึ่งเป็นการเต้นที่เคร่งครัด มีรูปแบบตายตัว แต่ขณะเดียวกัน ยังทำหน้าที่เป็นการแสดงสันทนาการ (Recreation Dance) ดังที่เห็นชนเผ่าม้งใช้ในการเกี้ยวพาราสีหนุ่มสาว การเล่นในยามว่างหรือเป็นเพื่อนขณะเดินทางไปทำไร่ การเดินทางไปมาหาสู่กัน นอกจากนี้การแสดงแข่งยังเป็นรูปแบบการแสดงที่เป็นการเต้นระบำชนเผ่า (Ethnic Dance) หรือการเต้นพื้นเมือง (Folk Dance) ดังที่พบเห็นในงานประเพณีปีใหม่ หรืองานรีนเริงอื่น ๆ ที่ผู้แสดงจะแต่งตัวชัดเจนเป็นผู้แสดง ในขณะที่มีกลุ่มคนดูนั่งแยกออกมาต่างหาก

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า การแสดงแข่งมีความหลากหลายมาก ครอบคลุมการแสดงหลาย ๆ ประเภทไว้ด้วยกัน ทำหลายหน้าที่ เป็นทั้งเครื่องมือให้คนรู้สึกเคารพบูชาให้ความรู้สึกศักดิ์สิทธิ์ ดังที่เห็นได้ชัดในการแสดงแข่งในพิธีกรรม ขณะเดียวกันการแสดงแข่ง ก็ยังทำหน้าที่ให้ความบันเทิงแก่คนในสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของบุญลอย จันทร์ทอง (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องดนตรีชาวเขาเผ่าม้ง

หมู่บ้านสบเป็ด อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน พบว่า การแสดงหนังมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และได้มีการสืบทอดมาช้านาน จุดประสงค์หลักของการแสดงหนัง คือ ใช้เพื่อประกอบพิธีกรรมงานศพซึ่งเป็นวัตถุประสงค์สำคัญ ส่วนการแสดงหนังเพื่อความบันเทิงนั้นเป็นวัตถุประสงค์รอง และสอดคล้องกับงานวิจัยของวสันต์ชาย อิมโอะฮ์ (2543) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง เค่ง: เครื่องดนตรีของชนเผ่าม้ง พบว่า หนังเป็นเครื่องดนตรีที่สำคัญที่สุดที่เชื่อว่าสื่อสารกับวิญญาณได้ ใช้เป่าในพิธีกรรมทางความเชื่อ ได้แก่ ความเชื่อเรื่องหลังความตายในพิธีศพ ความเชื่อในเรื่องการป้องกันรักษาในพิธีชื้อ ความเชื่อเรื่องการเกิดใหม่ในพิธีจ้อพลี ความเชื่อเรื่องลางบอกเหตุในพิธีทำบุญฆ่าวัว มีเพลงสำหรับการเป่าเวลาเช้า กลางวัน และเย็น และยังเป่าเพื่อความบันเทิง เป่าเพื่อเกี้ยวพาราสี เป่าเป็นเพื่อนเดินทาง และเป่าในวาระพิเศษต่าง ๆ ได้

ดังนั้นการแสดงหนัง จึงเป็นเครื่องมือทางวัฒนธรรมที่บ่งบอกอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของชนเผ่าม้งได้เป็นอย่างดี และมีอิทธิพลต่อชนเผ่าม้งเป็นอย่างมาก ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของชนเผ่าม้งตั้งแต่เกิด ตั้งแต่วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ตั้งแต่งานปีใหม่ ตั้งแต่การต้อนรับแขก ตั้งแต่วันที่มีความสนุกสนานไปจนถึงวันที่เสียชีวิต การแสดงหนังก็ยังทำหน้าที่อยู่ การแสดงหนังจึงไม่สามารถแยกออกจาก ชนเผ่าม้งได้ เรียกได้ว่า “หนัง คือ ม้ง ม้ง คือ หนัง” เพราะการแสดงหนังกับชนเผ่าม้ง มีความเชื่อมโยงกันอย่างไม่สามารถแยกออกจากกันได้ การแสดงหนังจึงเป็นเครื่องมือทางวัฒนธรรมที่สำคัญที่สุด เป็นสมบัติที่ทรงคุณค่าและเป็นศาสตร์ชั้นสูงของชนเผ่าม้ง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1.1 ในแต่ละชุมชน ควรมีการตั้งกลุ่มอนุรักษ์ศิลปะการแสดงหนังไว้ เพื่อให้เกิดความร่วมมือของคนในชุมชนในการดำเนินงานและพัฒนาการแสดงหนังให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น เพราะหากมีการร่วมมือกัน จะทำให้คนในชุมชนหันมาให้ความสนใจในการแสดงหนังมากขึ้น

1.2 จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น โดยขอความร่วมมือกับสถานศึกษาให้มีการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนตระหนักถึงความเป็นชนเผ่าม้ง มีการสอนการแสดงของชนเผ่าม้งให้เด็ก โดยใช้ปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้เชี่ยวชาญด้านการแสดง เป็นผู้ให้ความรู้ จะเป็นประโยชน์ต่อสังคมชนเผ่าม้งในการอนุรักษ์สืบทอดการแสดงเฆง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำงานวิจัยต่อไป

2.1 ให้มีการศึกษาศิลปะการแสดงในพิธีกรรมเชิงเปรียบเทียบระหว่างชนเผ่าม้งกับชนเผ่าอื่น ๆ เพื่อให้เห็นความแตกต่างด้านการแสดงของแต่ละกลุ่ม

2.2 ให้มีการศึกษาวิจัยในเชิงเปรียบเทียบกับการแสดงเฆงกับการฟ้อนแคนของคนไทย เพื่อให้เห็นความแตกต่างด้านการแสดงเฆงของชนเผ่าม้งและการฟ้อนแคนของคนไทย

บรรณานุกรม

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2552). **พิธีกรรมและประเพณี**.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
เครือจิต ศรีบุญนาค. (2553). **หลักการประดิษฐ์นาฏกรรมพื้นบ้านอีสาน**.

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
ชุตินา มณีวัฒนา. (2546). **สุนทรียภาพของชีวิต**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ :
เสมาธรรม.

ที่ว่าการอำเภอบพพระ จังหวัดตาก. (2558). **ประวัติความเป็นมาอำเภอบพพระ**. เข้าถึงเมื่อ พฤษภาคม 19, 2558, จาก

<http://govesite.com/phopphra/index.php?p=1>.

นภดล พันธุ์เพชร. (2559). **ดนตรีพิธีกรรมงานศพม้ง ตำบลเนินเพิ่ม**

อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหา

บัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการดนตรีและนาฏศิลป์, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. (2545). **ชาวเขาในไทย**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มติชน
บุญลอย จันทรทอง. (2546). **ดนตรีชาวเขาเผ่าม้ง หมู่บ้านสบเบ็ด อำเภอกำแพงแสน**

จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
มานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ประสิทธิ์ ลิปรีชา. (2548). **ม้ง : หลากหลายชีวิตจากขุนเขาสู่เมือง.**
เชียงใหม่: มิ่งเมือง.
มณฑิยา รุ่งหิรัญ. (2549). **เค่ง : เครื่องดนตรีในวิถีชีวิตม้ง ตำบลเข็กน้อย**
อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
ยศ สันตสมบัติ และคณะผู้วิจัย. (2547). **นิเวศวิทยาชาติพันธุ์ ทรัพยากร**
ชีวภาพและสิทธิชุมชน. เชียงใหม่: วิทอินดีไซน์.
วสันต์ชาย อิมโอะฐ์. (2543). **เค่ง: เครื่องดนตรีของชนเผ่าม้ง.** วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี มหาวิทยาลัยมหิดล.
ศิลป์ชัย เชาวเจริญรัตน์. (2013). **การเต้นรำพิธีกรรม (Ritual Dance).**
เข้าถึงเมื่อ กรกฎาคม 5, 2562, จาก <https://bit.ly/2Ylydax>.

วาระสารพัด

การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านคำควบกล้ำของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3

The Development of Reading Diphthong
supplementary Exercises Prathom Suksa 3 Students

อมรรัตน์ คาน¹
Amornrat Khan
เกตุมนี มากมี²

Ketmanee Markmee

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้แบบฝึกการพัฒนาทักษะการอ่านคำควบกล้ำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 โรงเรียนบ้านปางไฮ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านปางไฮ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย เครื่องมือที่เป็นนวัตกรรม ได้แก่ แบบฝึกการพัฒนาทักษะการอ่านคำควบกล้ำของนักเรียน จำนวน 15 แบบฝึก และแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบการใช้ชุดฝึกทักษะ จำนวน 15 แผน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบระหว่างเรียน และแบบทดสอบก่อน – หลังเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าประสิทธิภาพของแบบฝึกการพัฒนาทักษะการอ่านคำควบกล้ำ ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพของ แบบฝึกการพัฒนาทักษะการอ่านคำควบกล้ำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนค่าเฉลี่ยการประเมินผลระหว่างเรียน

¹ ครูโรงเรียนบ้านปางไฮ อำเภอมะแมร์ จังหวัดเชียงใหม่

² รองศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

ร้อยละ 88.09 ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 85 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้แบบฝึกการพัฒนาทักษะการอ่านคำควบกล้ำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จากการเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 49.28 และผลสัมฤทธิ์หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 85 ซึ่งสูงกว่าก่อนเรียน มีความต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียนเท่ากับ 7.14 โดยมีค่าร้อยละความก้าวหน้าของคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 35.71

คำสำคัญ: การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านคำควบกล้ำ

Abstract

The purposes of this study were: to construct and study the students' achievements after using reading diphthong supplementary exercises for Prathom Suksa 3 students. The target group was seven of Prathom Suksa 3 students from Ban Pang Hai School, Mae Rim District, Chiang Mai Province in the second semester, B.E.2561 academic year. The instruments in this study were: seventeen of reading diphthong supplementary exercises for Prathom Suksa 3 students, and seventeen lesson plans for using reading diphthong supplementary exercises. The instruments for collecting data were formative test and pre-test, posttest. The collected data were analyzed in terms of means, percentage and the efficiency of reading diphthong supplementary exercises. The study revealed that: 1) the efficiency of reading diphthong supplementary exercises for Prathom Suksa 3 students, the average percentage of formative test was 88.09 and the average percentage of posttest was 85 which was higher than the setting

criteria at 80/80 2)the students' achievement after using reading diphthong supplementary exercises for Prathom Suksa 3 students when compared the pre-test and posttest found that the average percentage of pre-test was 49.28 and the posttest was 85 which higher than pre-test.The difference of pre-test and posttest means was 7.14 which average progressive percentage was 35.71.

Keywords : the development of reading diphthong supplementary exercises

บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ดังนี้ สาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน โดยกำหนดเป็นตัวชี้วัดของชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ไว้ว่า นักเรียนอ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองได้ถูกต้อง (กรมวิชาการ, 2551, หน้า 2,9) โดยการอ่านประเภทหนึ่ง que นักเรียนควรได้รับการฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ เพราะเป็นทักษะพื้นฐานที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจในสิ่งที่อ่านได้ง่ายขึ้น และมีประโยชน์อย่างมากในการแสวงหาความรู้ คือ การอ่านคำควบกล้ำ เพราะการอ่านคำควบกล้ำถือว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นในการสื่อความหมาย ถ้าอ่านออกเสียงไม่ชัดหรืออ่านออกเสียงผิดจะทำให้ความหมายเปลี่ยนและมีการสื่อความหมายที่ไม่ได้ใจความที่ถูกต้อง เพื่อช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจและสามารถจับประเด็นสำคัญของเรื่องที่อ่านได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งก็จะส่งผลให้นักเรียนสามารถตอบคำถามจากเรื่องที่อ่านได้อย่างถูกต้อง จึงได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าการนำแบบฝึกมาประยุกต์ใช้มีความน่าสนใจ สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาการอ่านคำควบกล้ำของนักเรียนได้ เพราะแบบฝึกเป็นตัวช่วยหนึ่งที่จะช่วยทำให้นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนควรจัดให้นักเรียน สอดคล้องกับคำกล่าวของ วรณภา ไชยวรรณ

(2549, หน้า 40) ที่ได้สรุปความหมายและความสำคัญของแบบฝึกไว้ว่า แบบฝึก คือ แบบฝึกหัดหรือชุดฝึกที่ครูจัดให้นักเรียน เพื่อให้มีทักษะเพิ่มขึ้นหลังจากที่ได้เรียนรู้เรื่องนั้นๆมาแล้ว โดยแบบฝึกต้องมีทิศทางตรงตามจุดประสงค์ ประกอบกิจกรรมที่น่าสนใจและสนุกสนาน ซึ่งในการที่จะพัฒนานักเรียนให้สามารถอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องอาศัยการฝึกอ่านอย่างสม่ำเสมอจึงจะทำให้ประสบความสำเร็จ โดยการอ่านประเภทหนึ่งที่นักเรียนควรได้รับการฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ เพราะเป็นทักษะพื้นฐานที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจในสิ่งที่อ่านได้ง่ายขึ้น และมีประโยชน์อย่างมากในการแสวงหาความรู้ คือ การอ่านคำควบกล้ำ เพราะการอ่านคำควบกล้ำ ถือว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นในการสื่อความหมาย ถ้าอ่านออกเสียงไม่ชัดหรืออ่านออกเสียงผิดจะทำให้ความหมายเปลี่ยนและมีการสื่อความหมายที่ไม่ได้ใจความที่ถูกต้อง ดังที่ วันเพ็ญ เทพโสภา (2550, หน้า 34) ได้ให้ความหมายของอักษรควบ หมายถึง คำที่มีพยัญชนะสองตัวมาอยู่รวมกันในรูปสระเดียวกัน พยัญชนะที่ทำหน้าที่เป็นตัวควบก็คือ ร ล ซึ่งสอดคล้องกับ ตรีศิลป์ บุญขจร (2517, หน้า 334-335) ได้ให้ความหมายของคำควบกล้ำว่า การออกเสียงพยัญชนะ 2 เสียงพร้อมกัน (พยัญชนะควบกับ ร ล ว)

ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาการอ่านคำควบกล้ำจึงได้ประยุกต์ใช้แบบฝึก มาประยุกต์เป็นนวัตกรรมในการแก้ปัญหาในครั้งนี้ โดยดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านคำควบกล้ำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

วัตถุประสงค์ของวิจัย

เพื่อสร้างและศึกษามลสมฤทธิ์ของการพัฒนาทักษะการอ่านคำควบกล้ำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 โรงเรียนบ้านปางไฮ ที่เรียนโดยใช้แบบฝึกการพัฒนาทักษะการอ่านคำควบกล้ำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

วิธีการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบการทดลองกลุ่มเดียวมีการวัดก่อนและหลังการใช้นวัตกรรม (เกตุมณี มากมี , 2550 , หน้า 110)

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านปางไฮ อำเภอมะแมร์ม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 7 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหาที่ใช้ในการศึกษา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ เนื้อหาสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐาน ท 1.1 ตัวชี้วัดป.3/1ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 คำควบกล้ำทั้งหมด 3 หมวด 60 คำ

ขอบเขตด้านระยะเวลา ระยะเวลา ของการวิจัยครั้งนี้ ตลอดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561

ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ แบบฝึกการพัฒนาทักษะการอ่านคำควบกล้ำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิภาพของแบบฝึกพัฒนาทักษะการอ่านคำควบกล้ำ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ

นักเรียนที่เรียนโดยใช้แบบฝึกการพัฒนาทักษะการอ่านคำควบกล้ำ

สมมติฐานการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนที่ได้รับการพัฒนาโดยใช้แบบฝึกการพัฒนาทักษะการอ่านคำควบกล้ำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านคำควบกล้ำหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่เป็นนวัตกรรม ได้แก่ 1.แบบฝึกพัฒนาทักษะการอ่านคำควบกล้ำของนักเรียน จำนวน 15 แบบฝึก ได้แก่ แบบฝึกทักษะที่ 1 เรื่อง การอ่านออก

เสียงคำควบกล้ำ “กร” แบบฝึกทักษะที่ 2 เรื่อง การอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ “ขร” แบบฝึกทักษะที่ 3 เรื่อง การอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ “คร” แบบฝึกทักษะที่ 4 เรื่อง การอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ “พร” แบบฝึกทักษะที่ 5 เรื่อง การอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ “ตร” แบบฝึกทักษะที่ 6 เรื่อง การอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ “ปร” แบบฝึกทักษะที่ 7 เรื่อง การอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ “กล” แบบฝึกทักษะที่ 8 เรื่อง การอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ “ขล” แบบฝึกทักษะที่ 9 เรื่อง การอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ “คล” แบบฝึกทักษะที่ 10 เรื่อง การอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ “พล” แบบฝึกทักษะที่ 11 เรื่อง การอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ “ผล” แบบฝึกทักษะที่ 12 เรื่อง การอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ “ปล” แบบฝึกทักษะที่ 13 เรื่อง การอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ “กว” แบบฝึกทักษะที่ 14 เรื่อง การอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ “ขว” และแบบฝึกทักษะที่ 15 เรื่อง การอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ “คว” และ 2.แผนการจัดการเรียนรู้ประกอบการใช้ชุดฝึกทักษะ จำนวน 15 แผน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบระหว่างเรียน และแบบทดสอบก่อน – หลังเรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทดสอบก่อนเรียนโดยให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายทำแบบทดสอบวิชาภาษาไทย เรื่อง การอ่านคำควบกล้ำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้น ก่อนที่จะเรียนตามแบบฝึกทักษะ โดยใช้เวลาในการทำแบบทดสอบ 60 นาที
2. ดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระภาษาไทย หน่วยการเรียนรู้เรื่อง การอ่านคำควบกล้ำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 15 ชั่วโมง ควบคู่กับการใช้แบบฝึกการพัฒนาทักษะการอ่านคำควบกล้ำ ที่ผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้นมาจำนวนทั้งหมด 15 แบบฝึกทักษะ
3. ทดสอบหลังเรียนโดยให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายทำแบบทดสอบ

วิชาภาษาไทย เรื่อง การอ่านคำควบกล้ำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังจากที่ยื่นครบตามแบบฝึกทักษะที่ผู้ศึกษาค้นคว้ากำหนดไว้ โดยใช้เวลาในการทำแบบทดสอบ 60 นาที

4. นำผลคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าประสิทธิภาพของแบบฝึกการพัฒนาทักษะการอ่านคำควบกล้ำ

ผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพของแบบฝึกการพัฒนาทักษะการอ่านคำควบกล้ำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนค่าเฉลี่ยการประเมินผลระหว่างเรียน ร้อยละ 88.09 ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 85 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้แบบฝึกการพัฒนาทักษะการอ่านคำควบกล้ำผลการวิเคราะห์จากการเปรียบเทียบคะแนน ก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 49.28 และผลสัมฤทธิ์หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 85 ซึ่งสูงกว่าก่อนเรียน มีค่าความต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียนเท่ากับ 7.14 โดยมีค่าร้อยละความก้าวหน้าของคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 35.71

การอภิปรายผล

จากผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาไทยโดยใช้แบบฝึกการพัฒนาทักษะการอ่านคำควบกล้ำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิเคราะห์คะแนนระหว่างเรียน พบว่า คะแนน 70 ของนักเรียนมีค่าเฉลี่ยร้อยละต่ำสุดและคะแนน 90 มีค่าเฉลี่ยร้อยละสูงสุด นั้นอาจเป็นเพราะว่า นักเรียนบางคนอาจจะมีวิธีการรับรู้ข้อมูลที่ต่างกัน และมีการแปลผลข้อมูลที่ได้รับไปไม่เท่ากัน ซึ่งขึ้นอยู่กับศักยภาพของแต่ละบุคคล

แต่เมื่อพิจารณาผลสัมฤทธิ์ในการเรียนตามเกณฑ์การประเมินผล พบว่าสัดส่วนของนักเรียนที่มีผลการประเมินดีเยี่ยม (Excellent) มีจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 85.71 ของนักเรียนทั้งหมด และ ในระดับดี (Good) 1 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29 ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนได้เรียน เรื่อง การอ่านคำควบกล้ำ ผ่านแบบฝึกการพัฒนาทักษะการอ่านคำควบกล้ำของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3 ที่ผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้นทั้ง 15 แบบฝึก แล้วนักเรียนสามารถทำแบบฝึก และแบบทดสอบหลังเรียนได้คะแนนที่สูง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความสามารถในการอ่านคำควบกล้ำของนักเรียนมีการพัฒนาขึ้นและเมื่อนักเรียนได้เรียนจนครบทุกแบบฝึกทักษะแล้วผลการทดสอบพบว่าผลสัมฤทธิ์จากการทำแบบทดสอบของนักเรียนจากที่มีคะแนนก่อนเรียนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 9.8คะแนน แต่พอนักเรียนได้เรียนการอ่านคำควบกล้ำ ผ่านแบบฝึกการพัฒนาทักษะการอ่านคำควบกล้ำที่ผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้น นักเรียนมีคะแนนหลังเรียนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 17 มีค่าความต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียนเท่ากับ 7.14 จะเห็นได้ว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีค่าร้อยละความก้าวหน้าของคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 35.71

ผลการศึกษาค้นคว้าดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าการใช้แบบฝึกการพัฒนาทักษะการอ่านคำควบกล้ำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านปางไฮ อำเภอมะเริ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ที่ผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้นมานั้นช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านคำควบกล้ำของนักเรียนให้สูงขึ้นได้ แสดงให้เห็นว่าแบบฝึกการพัฒนาทักษะการอ่านคำควบกล้ำที่ผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการพัฒนาการอ่านคำควบกล้ำนั้น สามารถนำไปใช้แล้วเห็นผลจริง เพราะแบบฝึกทักษะมีความน่าสนใจ แปลกใหม่ สามารถดึงดูดความสนใจของนักเรียนได้เป็นอย่างดี และเป็นบทเรียนสำเร็จรูปที่นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างมีความสุข สนุก เพลิดเพลินกับการทำกิจกรรมในแบบฝึกทักษะ โดยเรียนรู้ผ่านความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบฝึกทักษะ นอกจากนี้แบบฝึกทักษะนี้ยังช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีจุดหมายในการอ่านมากขึ้น ทำให้นักเรียนเข้าใจการอ่านคำควบกล้ำ และสามารถทำแบบฝึกผ่านกระบวนการคิดอย่างเป็นลำดับขั้นตอน จนสามารถตอบคำถามได้อย่างชัดเจน ถูกต้องและตรงประเด็น ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนเห็นถึงความสำคัญของการอ่านมากขึ้น

เพราะการอ่าน เป็นทักษะหนึ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการเรียนรู้ และเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนากระบวนการคิดและเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่อ่าน เพื่อนำไปสื่อสารได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ดังที่ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2549, หน้า 104) ที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่าน ไว้ว่า การปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้กับนักเรียน เป็นเรื่องที่ควรตระหนักและให้ความสำคัญ เนื่องจากการอ่านเป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้เด็กได้รับข้อมูลความรู้ ช่วยกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาทางความคิด การอ่านมีประโยชน์ต่อกระบวนการเรียนรู้ เพราะเป็นวิธีการแสวงหาความรู้อย่างหนึ่ง ซึ่งมีความจำเป็นในโลกยุคปัจจุบัน

ดังที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้างต้นแล้วว่า แบบฝึกการพัฒนาทักษะการอ่านคำควบกล้ำของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่สร้างขึ้นมานี้ ช่วยให้นักเรียนสามารถอ่านออกเสียงคำควบกล้ำได้ถูกวิธี ซึ่งนักเรียนสามารถฝึกอ่านคำควบกล้ำได้ด้วยตนเอง และสามารถอ่านออกเสียงคำควบกล้ำได้ถูกต้อง นอกจากนี้นักเรียนยังสามารถนำคำควบกล้ำมาใช้ได้ถูกต้องตรงตามความหมายของรูปประโยค ดังที่ วิเชียร เกษประทุม (2536, หน้า 9-10) ได้เสนอแนวทางไว้ดังนี้ ตามหลักภาษาศาสตร์หน่วยเสียง /ร/ และ /ล/ เป็นพยางค์พยัญชนะเหลวเสียงก้อง มีหลักการออกเสียงต่างกัน คือ

หน่วยเสียง /ร/ ได้แก่ ตัว ร และ ฤ ออกเสียง รัว โดยวัดปลายลิ้นให้กระดกที่ริมฝีปากห่อ

หน่วยเสียง /ล/ ได้แก่ ตัว ล และ ฬ ออกเสียง ช้างลิ้น เวลาออกเสียงใช้ปลายลิ้นแตะปุ่มเหงือกบน

ทั้งเสียง /ร/ และ /ล/ ออกเสียงคล้ายกับพยัญชนะอื่นได้สะดวก จึงมีคำที่มีตัว ร และ ล คล้ายพยัญชนะอื่นอยู่หลายคำ เมื่อรวบรวมโดยสรุปแล้ว พยัญชนะที่ออกเสียงควบกล้ำกับตัว ร ล และ ว ได้มีดังนี้

ร ควบกล้ำ ก ข ค ต ท บ ป พ ฟ ได้

ล ควบกล้ำ ก ข ค ต บ ป พ ฟ ได้

ว ควบกล้ำ ก ข ค ได้

คำควบกล้ำทุกคำออกเสียงยากต้องฝึกให้คล่องปาก ลิ้น ถ้าออกเสียงคำควบกล้ำไม่ได้มีวิธีการฝึก ดังนี้

1. ให้ออกเสียงคำควบกล้ำนั้น โดยมีเสียงสระอะผสมอยู่ด้วยในคำหน้าทุกคำ เช่น

กลอง	ให้ออกเสียงเป็น	กะ - ลอง
กรอง	ให้ออกเสียงเป็น	กะ - รong
ปรับปรุง	ให้ออกเสียงเป็น	ปะ - หรับ - ปะ - รุง
เปลี่ยนแปลง	ให้ออกเสียงเป็น	ปะ - เหลียน - ปะ - แลง
กลับกลาย	ให้ออกเสียงเป็น	กะ - หลับ กะ - ลาย
กราดเกรี้ยว	ให้ออกเสียงเป็น	กะ - หราด - กะ - เหี่ยว
ครึกโครม	ให้ออกเสียงเป็น	คะ - รึก - คะ - โรม
พลัดพราก	ให้ออกเสียงเป็น	พะ - ลัด - พะ - ราก

2. เมื่อออกเสียงโดยมีสระอะนำได้แล้ว ต่อไปให้ออกเสียงคำควบกล้ำเหล่านั้นโดยมีสระอะนำเร็วๆ ก็จะกลายเป็นคำควบกล้ำไปทันที และก็จะออกเสียงคำควบกล้ำต่างๆได้ และเครื่องบันทึกเสียงช่วยในการฝึกให้ได้ผลอย่างรวดเร็วซึ่งผู้วิจัยได้นำความรู้ ดังกล่าว มาใช้ในแบบฝึกการพัฒนาทักษะการอ่านคำควบกล้ำอีกทั้งแบบฝึกทักษะยังช่วยให้นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนจะมีความสนุกสนานกับการเรียน และได้ฝึกกระบวนการคิดอย่างเป็นลำดับขั้นตอนผ่านกระบวนการฝึกฝนซ้ำๆผ่านแบบฝึกทักษะการฝึกทำอะไรแบบซ้ำๆจะช่วยทำให้กระบวนการเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างอัตโนมัติ และมีความคงทนถาวร แบบฝึกทักษะยังเป็นอีกตัวช่วยหนึ่งที่จะช่วยทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ที่ไม่น่าเบื่อ และมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ สอดคล้องกับคำกล่าวของ วรณภา ไชยวรรณ (2549, หน้า 40) ที่ได้สรุปความหมายและความสำคัญของแบบฝึกไว้ว่า แบบฝึก คือ แบบฝึกหัดหรือชุดฝึกที่ครูจัดให้นักเรียน เพื่อให้มีทักษะเพิ่มขึ้นหลังจากที่ได้เรียนรู้เรื่องนั้นๆมาแล้วโดยแบบฝึกต้องมีทิศทางตรงตามจุดประสงค์ ประกอบกิจกรรมที่น่าสนใจและสนุกสนาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อการนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1. ครูผู้สอนควรศึกษาคำแนะนำ ขั้นตอนการใช้แบบฝึกทักษะการพัฒนาทักษะการอ่านคำควบกล้ำ ให้เข้าใจอย่างละเอียด ชัดเจน ลึกซึ้งก่อนนำไปใช้จริง เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปด้วยความสะดวก ราบรื่น
 2. ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ ผู้สอนต้องตกลงติดต่อกับผู้เรียนให้ชัดเจน และต้องดำเนินการตามกติกาอย่างเคร่งครัด
 3. ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ความคิดอย่างหลากหลาย ฝึกตั้งคำถาม และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันให้ได้มากที่สุด โดยครูไม่ควรสรุปหรือเฉลยก่อนที่นักเรียนจะได้ใช้ความคิดของตนเอง
- ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป
1. ควรมีการศึกษาโดยการทดลองใช้แบบฝึกการพัฒนาทักษะในรายวิชาอื่นๆ หรือในนักเรียนชั้นอื่นๆ
 2. ควรพัฒนาแบบฝึกทักษะการพัฒนาทักษะการอ่านคำควบกล้ำ โดยสอดแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอนทุกรายวิชา ในลักษณะการบูรณาการ
 3. ควรมีการทดลองรูปแบบของแบบฝึกทักษะการพัฒนาทักษะการอ่านคำควบกล้ำสำหรับครูโดยใช้เทคนิคอื่นๆ อาทิ กระบวนการกลุ่ม เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่องนี้ได้รับความกรุณาจากรองศาสตราจารย์ ดร. เกตุมนี มากมี กรรมการที่ปรึกษาหลักที่ได้กรุณาตรวจแก้ไขและให้คำแนะนำ จนการวิจัยนี้เสร็จสมบูรณ์ ผู้ทำการวิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ ขอขอบคุณคณาจารย์ในสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน และข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนบ้านปางไฮ ทุกท่านได้ให้ความกรุณาในการให้ความร่วมมือจนงานวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญที่กรุณาตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ทำให้งานวิจัยชิ้นนี้มีคุณค่าส่งผลให้นักเรียนมีแบบฝึกทักษะที่ใช้ในการพัฒนาทักษะด้านการอ่านคำควบกล้ำที่มีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมการเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- เกตุมณี มากมี. (2550). **การวิจัยทางการศึกษาพิเศษ**. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2549). **การคิดเชิงมนทัศน์**. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : บริษัทซัคเซสมีเดีย
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2517). **ฝึกทักษะในการใช้ภาษาไทย**. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองรัตน์.
- วรรณภา ไชยวรรณ. (2549). **การพัฒนาแผนการอ่านภาษาไทย เรื่อง อักษรควบและอักษรนำชั้นประถมศึกษาปีที่ 3**. การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วันเพ็ญ เทพโสภา. (2550). **หลักภาษาไทย ฉบับนักเรียน-นักศึกษา**. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา.
- วิเชียร เกษประทุม. (2536). **ร ล และคำควบกล้ำ**. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา.

การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการใน
โครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองให้มีการเรียนรู้สู่การ
เปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์

Social Welfare for Empowerment of Client in the
Settlement House for Transformative Learning as Human
Capital

อัศรพงษ์ เพ็ชรพล¹

Akarapong Pethpool

วรวุฒิ เฟื่องพันธ์²

Worawut Phengphan

สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์³

Suwichai Kosaiyawat

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์ 2) ศึกษาบทบาทของกลุ่มสหวิชาชีพที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง และ 3) เสนอแนวทางไปสู่นโยบายการจัดสวัสดิการสังคม ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูล ตอนที่ 1 จำนวน 73 คน ตอนที่ 2 จำนวน 15 คน รวมเป็น 88 คน และ การสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจในตนเอง มี 6 ขั้นตอน คือ 1) วางแผนใน

¹นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์หลัก

³รองศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์ร่วม

เป้าหมายของชีวิตของตนเอง 2) ยอมรับความเป็นจริง 3) คิดทบทวนตนเอง 4) ค้นหาสิ่งที่เหมาะสมกับตนเอง 5) เชื่อมั่นในตนเอง และ 6) ประสบความสำเร็จในตนเอง บทบาทเชิงรุก ได้แก่ การส่งเสริมให้วางแผนชีวิต ให้เห็นคุณค่าในตนเอง ให้มีแรงจูงใจเปลี่ยนแปลงตนเองให้ดีขึ้น ให้มีความรู้ในสิทธิและหน้าที่ความรับผิดชอบ ให้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ลงมือปฏิบัติ ให้มีทักษะชีวิตและมีทัศนคติเชิงบวก และบทบาทเชิงรับ ได้แก่ การทำงานตามกฎหมายเฉพาะ ปรับปรุงกฎระเบียบให้ยืดหยุ่นกับการดำรงชีวิตอิสระ เพิ่มวิธีการสัมผัสและเข้าใจกับปัญหาของกลุ่มสมาชิก และการบริหารจัดการด้านบุคลากรแนวทางไปสู่นโยบายการจัดสวัสดิการสังคม คือ การสนับสนุนจากคลังภายในตนเอง การสนับสนุนจากสังคม และการสนับสนุนจากกฎหมาย ควรนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทาง กำหนดนโยบาย แผนและมาตรการ การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อป้องกันกลุ่มเปราะบางทางสังคมอื่นๆ เช่น เด็กเยาวชน ผู้พิการ ผู้ต้องขังพ้นโทษ โดยเฉพาะผู้มีความผิดปกติทางจิตเรื้อรัง ทั้งชายและหญิงที่เป็นกลุ่มเสี่ยงไร้ที่พึ่ง

คำสำคัญ: การเสริมพลังอำนาจ, การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง, ทุมนมนุษย์

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the steps of empowerment the client in the Settlement house for transformative learning as human capital, 2) to study the role of multidisciplinary groups that promote transformative learning, 3) to propose guidelines for social welfare policy. It is the qualitative research comprising, in-depth interviews First procedure 73 people Second procedure 15 people totally 88 people by purposive sampling. and Focus group discussion. All the data were analyzed by content analysis via using descriptive description.

The results of the research showed that there are 6 steps in empowerment: planning the goals of one's own life, acceptance of

reality, refection, finding something suitable for oneself, believing in oneself and self-success. The roles of the multidisciplinary group are 2 roles: Proactive; namely, encouraging life planning, self-esteem, having the motivation to change oneself better to have knowledge of rights and responsibilities, having the ability to think critically, taking action, having life skills and positive attitude. In terms of Reactive, there are working according to specific laws, readjusting flexible regulations for independent living. How to work and understand the problems of multidisciplinary groups and human resource management, there are 3 ways for social welfare management policy: self-support, social support and law support. Recommendations for network, the research results should be used as guidelines for policy, plans and measures. Social welfare provision to protect other vulnerable groups, such as children, youth, disability, prisoners and acquitted especially those with chronic mental disorders, both men and women.

Keywords: Empowerment Transformative Learning Human Capital

บทนำ

สวัสดิการสังคมเป็นวัฏจักรของชีวิต (Life Cycle) เน้นการช่วยเหลือจนเจอคนที่ยากลำบากในชีวิต (ทัศนีย์ ลักษณะภิชนัชช, 2545, หน้า 79) ในอดีตครอบครัวมีบทบาทสร้างความมั่นคงของสมาชิก(ระพีพรรณ คำหอม, 2549, หน้า 1-2) แต่ปัจจุบันครอบครัวมีความเปราะบาง หย่าร้างสูง อยู่ในสภาวะยากลำบาก เพราะสูญเสียแหล่งรายได้ (บุญเลิศ วิเศษปรีชา, 2560) ประสบปัญหาเศรษฐกิจทะเลาะวิวาท ติดสุรา ไร้สติจนหนีออกจากบ้าน กลายเป็นคนเร่ร่อน ขอดทาน ไร้ที่พึ่ง ลดคุณค่าและศักดิ์ศรีของมนุษย์ (สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10, 2560, หน้า 54-56) กลายเป็นบุคคลที่อยู่ใน “ภาวะอันตราย” ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่

อาจจะก่อให้เกิดอันตรายร้ายแรงต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของตนเองและผู้อื่นได้ (พ.ร.บ.สุขภาพจิต, 2551)

รัฐมีนโยบายแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยจัดทำโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาศักยภาพ ตามแนวคิดการเสริมพลังอำนาจ ที่เชื่อว่า มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่โดดเด่นอยู่ในตนเองตามศักดิ์ศรีและความเท่าเทียม (อภิญา เวชชัย, 2555, หน้า 4-10) แต่การดำเนินงานไม่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง เพราะมีข้อจำกัด เช่น งบประมาณ สถานที่ และบุคลากรที่ขาดความรู้เฉพาะทาง ดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษาขั้นตอนการเสริมอำนาจและบทบาทของกลุ่มสหวิชาชีพที่ส่งเสริมให้เห็นคุณค่าในตนเอง ผลักดันให้มีความสามารถมาใช้ ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ดีขึ้นจนสามารถพึ่งตนเองได้ เป็นทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพแก่สังคมและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองเพื่อการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์
2. เพื่อศึกษาบทบาทของกลุ่มสหวิชาชีพที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์ ของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง
3. เพื่อเสนอแนวทางไปสู่นโยบายการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์

ขอบเขตของการวิจัย

ด้านเนื้อหา แนวคิดการจัดสวัสดิการสังคม แนวคิดการเสริมพลังอำนาจ แนวคิดทุนมนุษย์ แนวคิดบทบาทการทำงานของกลุ่มสหวิชาชีพ ทั้งเชิงรุก (Proactive) และเชิงรับ (Reactive)

ด้านพื้นที่ บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ในภาคเหนือ จำนวน 5 แห่ง ดังนี้ 1) บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองทุ่งสาน 2) บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองบารเกา จ.พิษณุโลก 3) บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองลำน้ำน่าน จ.อุตรดิตถ์ 4) บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองตากฟ้า จ.นครสวรรค์ และ 5) บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองกัวลม จ.ลำปาง

ด้านระยะเวลา ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 4 เดือน ระหว่าง เดือน พฤษภาคม – สิงหาคม 2562

แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดการจัดสวัสดิการสังคม สุเทพ เชาวลิศ (2527, หน้า 234) ได้สรุป โดยพิจารณาจากที่นักวิชาการไทยและต่างประเทศได้ให้ไว้ คือ “กิจกรรมทั้งหลายที่ส่งเสริมสวัสดิภาพทั่วไปให้ประชาชนกินดี อยู่ดี มีสุข มีหลักประกันรายได้ขั้นต่ำ มีการจัดหาที่พักอาศัย มีบริการสุขภาพ และมีระบบการประกันสังคม” ซึ่งมีขอบเขตเป็นงานสาธารณูปการ (Public Assistance) ช่วยเหลือประชาชนที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ โดย ทดสอบความจำเป็น (Means Test) ก่อนที่จะให้ความช่วยเหลือ อาจช่วยเหลือเป็นเงิน (Cash) เป็นสิ่งของ (In Kind) รับเข้าอยู่ในสถานสงเคราะห์ (Care) บริการให้คำปรึกษา (Services) วิชาการ จันทนกุล และสัญญา เคนาภูมิ (2559, หน้า 3-13) ให้ความหมายว่า “เป็นการช่วยเหลือ ดูแล เกื้อกูล คนที่ตกทุกข์ได้ยาก ผู้ที่ลำบาก ผู้ที่ประสบภัยพิบัติ ผู้ที่ขาดแคลน หรือผู้ที่ไม่เพียงพอในด้านใดด้านหนึ่งของปัจจัยพื้นฐาน เพื่อให้บุคคลนั้นๆ สามารถช่วยเหลือตนเองได้ กินดี อยู่ดี ใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างสุขกายสบายใจ” ผู้วิจัยสรุปว่าเป็นการป้องกัน แก้ปัญหา พัฒนา และส่งเสริมความมั่นคงและตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานให้บุคคลมีคุณภาพชีวิตที่ดี (well-being) พึ่งตนเองได้ตามมาตรฐาน อย่างน้อย 5 ได้แก่ ด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ นันทนาการ เป็นต้น

ส่วนการทำงานของกลุ่มสหวิชาชีพ (Multidisciplinary) รจเรข โกมุต (2553, หน้า 23) กล่าวว่า เป็นการทำงานร่วมกันตั้งแต่สองวิชาชีพขึ้นไป มุ่ง

แก้ปัญหาด้วยความรู้ และทักษะของวิชาชีพที่ต่างกัน แต่มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์เดียวกัน ประชุมปรึกษาหารือ ประเมินสภาพปัญหา กำหนดบทบาท แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสบการณ์ เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน และพัฒนางานของวิชาชีพตนเอง รับผิดชอบร่วมกันตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุดกระบวนการ แต่ในการปฏิบัติงานของกลุ่มสหวิชาชีพย่อมเกิดปัญหาต่างๆ อาทิ ผู้ปฏิบัติงาน มักจะมีความโน้มเอียงที่จะมองปัญหาเพียงขอบเขตในมุมมองของวิชาชีพของตน ซึ่งอาจจะทำให้เกิดการตัดสินใจที่ผิดพลาดได้ ผู้วิจัยจึงศึกษาบทบาทของกลุ่มสหวิชาชีพทั้งเชิงรุกและเชิงรับในการทำงาน

2. แนวคิดการเสริมพลังอำนาจ Robert Adams (2003, หน้า 48) ให้ความหมายว่า เป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การกำหนดเงื่อนไขในตนเอง ว่า จะต้องเปลี่ยนแปลงตนเองให้ดีขึ้น ในมิติต่างๆ เพราะว่า เป็นกระบวนการที่ทำให้บุคคลที่ได้รับการเสริมพลัง เกิดแรงบันดาลใจ กระตุ้นเร้าให้คิดทบทวนความรู้ ความสามารถ ที่จะเปลี่ยนแปลงตนเอง ซึ่งในที่สุดก็จะเป็นการส่งพลังของความเปลี่ยนแปลงให้กับตนเองได้และคนอื่นๆรอบๆข้าง ส่วนแนวคิดของ Gibson, (1993) กล่าวว่า เป็นขั้นตอนที่จะทำให้บุคคล เกิดพลังความมั่นใจในตนเอง คิดทบทวนและเชื่อมั่นในทักษะ (Skill) ความรู้ (Know) ความสามารถ (Competency) ตลอดจนทัศนคติ (Attitude) ของตนที่จะต้องเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ และการได้รับการสนับสนุนทางสังคม เช่น การมีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่ดี ทรัพยากรที่ดี การมีส่วนร่วมที่ดี รวมทั้งมีบริบททางสังคมที่ดี เช่น ความเชื่อ (beliefs) ค่านิยม (values) ประสบการณ์ (experience) และการมีเป้าหมายของตนเอง (determination) ซึ่งปัจจัยภายในต่างๆ เหล่านี้จะมีอิทธิพลอย่างสูงที่จะช่วยให้บุคคลสามารถจัดการกับปัญหาอุปสรรคของตนที่เกิดขึ้น ทำให้มั่นใจในความสามารถของตนที่จะดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข เป็นต้น ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การค้นพบสภาพการณ์จริง (Detection Reality) 2) การสะท้อนความคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Reflection) 3) การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติกิจกรรมที่

เหมาะสม (Taking Charge) และ 4) การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ (Holding on)

อย่างไรก็ตามการที่บุคคลจะประสบความสำเร็จในการเสริมพลังอำนาจในตนเองนั้น ย่อมจะต้องมีปัจจัยนำก่อนที่จะไปสู่ขั้นตอนต่อไป ซึ่งปัจจัยที่เป็นตัวนำเข้าสู่ขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจก็คือ ความมุ่งมั่นทุ่มเท กล่าวคือ การที่บุคคลจะลงมือเปลี่ยนแปลงตนเองนั้นบุคคลจะต้องมีความตั้งใจ ความมุ่งมั่น และมีเป้าหมายในชีวิต ดังนั้น ผู้วิจัยจึงประยุกต์ขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจในตนเองตามแนวคิดของ Gibson, (1993) เป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ชี้นำเข้าสู่การกำหนดเงื่อนไข คือ การวางแผนในเป้าหมายของชีวิต ขั้นตอนที่ 2 ชี้นำค้นพบสภาพการณ์จริง คือ การยอมรับความเป็นจริง ขั้นตอนที่ 3 ชี้นำสะท้อนความคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล คือ การคิดทบทวนตนเอง ขั้นตอนที่ 4 ชี้นำตัดสินใจเลือกวิธีการที่เหมาะสมกับตนเอง คือ การค้นหาสิ่งที่เหมาะสมกับตนเอง ขั้นตอนที่ 5 ชี้นำเชื่อมั่นและคงไว้ในวิธีการปฏิบัติตนเองที่ประสบผลสำเร็จ คือ การเชื่อมั่นในตนเอง และขั้นที่ 6 ชี้นำผลสำเร็จ ก็คือ การประสบความสำเร็จในตนเอง

3) แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎี ศิริพงษ์ เสงายน (2551, หน้า 200-209) กล่าวว่า ทฤษฎีนี้ถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีตัวตน เช่น สมรรถนะภายในของบุคคล (Competency) สมรรถนะภายในดังกล่าวนี้ก็คือ ความรู้ (Knowledge) ทักษะและความชำนาญ (Skills) และประสบการณ์ (Personal Experience) ทักษะที่ดี ที่ได้มาจากการเรียนรู้ ฝึกฝน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปว่า ทฤษฎีนี้หมายถึง ความมีคุณค่าหรือศักยภาพในตัวบุคคล ประกอบไปด้วย 1) ทฤษฎีความรู้ 2) ทฤษฎีความสามารถ 3) ทฤษฎีชีวิต และ 4) ทฤษฎีคนคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

ตอนที่ 1 ศึกษาขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมจำนวน 73 คน เลือกแบบเจาะจง จาก 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ใช้บริการในบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง จำนวน 45 คน กลุ่มที่ 2 ผู้ใช้บริการที่กลับบ้านแล้ว

จำนวน 14 คน และกลุ่มที่ 3 ครอบครัว/ผู้ดูแล ผู้ปกครองที่บ้าน จำนวน 14 คน ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ตีความและสรุปข้อมูลเขียนเป็นเชิงพรรณนาความ

ตอนที่ 2 ศึกษาบทบาทของกลุ่มสหวิชาชีพที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ กลุ่มสหวิชาชีพ เลือกแบบเจาะจง จากผู้มีประสบการณ์การทำงานด้านสังคมสงเคราะห์ ไม่น้อยกว่า 3 ปี โดยให้ผู้ให้ข้อมูลบอกต่อ จำนวน 15 คน ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ตีความและสรุปข้อมูล เขียนเป็นเชิงพรรณนาความ

ตอนที่ 3 การเสนอแนวทางไปสู่นโยบายการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อเสริมพลังอำนาจ โดยการสนทนากลุ่ม เลือกแบบเจาะจง จากกลุ่มนักวิชาการ นักวิจัย อาจารย์ผู้สอนทางด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหาร องค์กรสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ และผู้แทนกลุ่มสหวิชาชีพ รวมจำนวน 9 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา โดยเขียนเป็นเชิงพรรณนาความ

ผลการวิจัย

1. ขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจ พบว่า มี 6 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 การวางแผนในเป้าหมายของชีวิต ได้วางแผนกำหนดความเชื่อมั่นในตนเอง ยึดมั่นในทักษะความรู้ ความสามารถ มีแรงจูงใจในตนเอง หมั่นเรียนรู้ ตระหนักรู้ พยายามเรียนรู้ ปรับตัวเองเข้ากับสังคม โดยเชื่อมั่นว่าต้องเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางที่ดีขึ้น และมีความภาคภูมิใจในตนเอง

ขั้นที่ 2 การยอมรับความเป็นจริง จะทำให้ได้บทวนไตร่ตรองสิ่งที่เผชิญ อยู่ บทวนปัญหาตนเอง ครอบครัว สังคม ที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมตนเอง และสามารถที่จะสำรวจจัดการกับอารมณ์และสติตนเองได้อย่างถูกวิธี การจัดการกับสติของตนเอง รู้ตัวเอง รู้ กาลเทศะและบทบาทหน้าที่ของตน ตลอดจนสามารถปรับพฤติกรรมเชิงบวกได้

ขั้นที่ 3 การคิดทบทวนตนเอง ทำให้ได้สะท้อนและรู้พื้นความรู้ความสามารถของตนในอดีต รวมถึงสำรวจตรวจสอบค้นหาสิ่งที่ตนเองสนใจ ความต้องการของตนเอง ในชีวิตคิด มุมมอง ทศคติ อย่างมีเป้าหมายสำหรับการดำเนินชีวิต

ขั้นที่ 4 การค้นหาสิ่งที่เหมาะสมกับตนเอง ทำให้เลือกใช้ วิธีการปฏิบัติตนหรือกิจกรรมที่เหมาะสมกับบุคลิก ทักษะฝีมืออาชีพ ความรู้ความสามารถ ของตนเอง และจะทำให้เกิดความมั่นใจในตนเองและความเชื่อมั่นในศักยภาพของตน

ขั้นที่ 5 การเชื่อมั่นในตนเอง ทำให้เกิดความตระหนักในความเข้มแข็งของตนเอง ตระหนักในความสามารถของตนเองตระหนักในการพึ่งตนเอง ตระหนักในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง มีจิตใจรักและศรัทธาในสิ่งที่ตนเองกระทำอยู่

ขั้นที่ 6 การประสบความสำเร็จในตนเอง ทำให้บุคคลประสบผลสำเร็จในการดำเนินชีวิต ตามเป้าหมายในการดำเนินชีวิตของตนเอง ได้รับผลตอบแทน คือ รางวัลที่เป็นมูลค่าทางกายและทางใจ เป็นสิ่งตอบแทน เช่น กำลังใจจากคนรอบข้าง ตัวเงินจากการจ้างงาน หรืออื่นๆ มีความเชื่อมั่นในการปฏิบัติตนเองที่ประสบผลสำเร็จตามความคาดหวังของตนเอง

2. บทบาทของกลุ่มสหวิชาชีพที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานทุนมนุษย์ พบว่า

เชิงรุก (Proactive) คือ (1) การส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ตามขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจในตนเอง ทั้ง 6 ขั้นตอน กล่าวคือ วางแผนกำหนดเงื่อนไขของตนเอง ยอมรับ ทบทวน ค้นหาสาเหตุของสภาพปัญหาตนเอง มีวิจรรย์ญาณ มีการตระหนักรู้ ตัดสินใจเลือกสิ่งที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของตนเอง เลือกที่จะปฏิบัติตนที่ดี (2) การส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตนเอง ด้านการตระหนักรู้ในความคิด ความรู้สึก การกระทำ มีทักษะและกระบวนการในการคิดที่ดี มองโลกในแง่บวก จัดระบบของกรอบความคิดในทางสร้างสรรค์ รู้จักตนเอง มีวิจรรย์ญาณ ความมุ่งมั่นที่เป็นอิสระกระทำในสิ่งที่ตนเองตระหนักว่าเป็นพฤติกรรมที่ดีและ (3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดทักษะใน

การเป็นทุนมนุษย์ เกิดความรู้ คือ รู้ในสิทธิ หน้าที่ของตนเอง เกิดความสามารถ คือ รู้คิด วิเคราะห์ ทำงานตามความถนัด เกิดทักษะชีวิต คือ รู้ เข้าใจ ลงมือปฏิบัติ ในทักษะพื้นฐานของชีวิต และเกิดทัศนคติที่ดี คือ มองสิ่งต่างๆรอบตัวในแง่ดี หรือ ด้านบวก ตลอดจนการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมหรือโครงการที่สามารถช่วยเหลือผู้ใช้บริการให้ได้รับการจ้างงานจาก ผู้ประกอบการ บริษัท ห้างร้าน หน่วยงานราชการภายนอก ทั้งที่เป็นลักษณะงานประจำ หรือชั่วคราว หรือ การรับงานมาทำในบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ซึ่งจะสามารถทำให้ผู้ใช้บริการมีรายได้และค่าตอบแทน และเกิดแรงจูงใจที่จะพึ่งตนเองได้ในระยะยาว

เชิงรับ (Reactive) คือ (1) ส่งเสริมด้านกฎหมายเฉพาะที่ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของกลุ่มสหวิชาชีพ สามารถเรียนรู้การจัดสวัสดิการสังคมเฉพาะให้กับกลุ่มเป้าหมาย ไว้อย่างชัดเจน (2) การปรับปรุงกฎระเบียบ ข้อห้าม ข้อบังคับ ทำให้การเรียนรู้กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อห้ามในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมมีความยืดหยุ่นขึ้น (3) การสัมผัสกับปัญหาโดยตรงที่ได้เรียนรู้ต้นตอ สาเหตุของ ปัญหาที่แตกต่างหลากหลาย ของแต่ละบุคคล และ (4) ด้านการบริหารจัดการ การได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เรียนรู้การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ปรับตัวจากทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด

3. แนวทางไปสู่นโยบายการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์ พบว่า แบ่งเป็น 3 แนวทาง ได้แก่ (1) แนวทางการสนับสนุนจากพลังภายในตนเอง กล่าวคือ ทำให้บุคคลได้เสริมพลังภายในจิตใจของตนเอง ที่จะป้องกันหรือเอาตัวรอดจากภัยต่างๆ จะทำให้ตนเองต้องประสบกับความทุกข์ทรมาน ทั้งร่างกายและจิตใจ มีขวัญกำลังใจที่ดี เป็นแรงผลักดันให้เกิดการช่วยเหลือตนเอง เห็นคุณค่าในตนเองในด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะชีวิต ทัศนคติใช้เชิงบวก (2) แนวทางการสนับสนุนจากสังคม ครอบครัวญาติคนใกล้ชิด เครือข่าย องค์กร ชุมชน ได้แก่ การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านจิตใจ จะส่งผลทำให้บุคคลที่อยู่ในภาวะยากลำบากสามารถเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงและสามารถพึ่งตนเองได้ และ (3) แนว

ทางการสนับสนุนจากกฎหมาย เช่น ระเบียบ แนวทางปฏิบัติต่างๆ ที่หน่วยงานรัฐ หรือแนวนโยบายของรัฐได้กำหนดไว้ ซึ่งเป็นระบบและกลไกที่สำคัญในการพิทักษ์สิทธิ การช่วยเหลือ สวัสดิการสังคม ประกันสังคม บริการสังคม ค้ำครองทางสังคม และการสงเคราะห์

การอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยค้นพบประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายได้ดังต่อไปนี้

1.ขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจ

ขั้นที่ 1 การวางแผนในเป้าหมายของชีวิต โดยจะเป็นแรงกระตุ้นส่งเสริมให้บุคคลมีความมุ่งมั่น ทั้งร่างกายและจิตใจที่จะทำคุณประโยชน์ให้สังคมโดยรวม และสามารถพัฒนาตนเองได้ ซึ่งเป็นปัจจัยภายในของบุคคล ที่จะส่งเสริมให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงได้ สอดคล้องกับงานของ Robert Adams (2003, หน้า 48) ที่กล่าวว่า เป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การกำหนดเงื่อนไขในตนเอง คิดวางแผน เปลี่ยนแปลงตนเองให้ดีขึ้น เพราะว่า เป็นกระบวนการเรียกร้องให้บุคคลคนที่ได้รับการเสริมพลังเกิดแรงบันดาลใจ เกิดการกระตุ้นเร้า คิดทบทวน มองหาความรู้ ความสามารถ ที่จะเปลี่ยนแปลงตนเอง และยังสอดคล้องกับงานของภัทรพร คงวิจิตต์ (2560) ที่ได้พัฒนาโปรแกรมเทคนิคการเสริมพลังอำนาจและการเห็นคุณค่าในตนเอง โดยพบว่า มีเทคนิคดังนี้ 1) เทคนิคการให้คำปรึกษา 2)เทคนิคการคิดบวก 3)เทคนิคการแก้ปัญหา 4)เทคนิคการตั้งเป้าหมายในชีวิต 5)เทคนิคการสร้างความสุข 6) เทคนิคการยอมรับการเปลี่ยนแปลง และ7) เทคนิคการสร้างเชื่อมั่น โดยโปรแกรมนี้อาจส่งเสริมบุคคล มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการเสริมพลังอำนาจและการเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้น และสอดคล้องกับ อภิญา เวชชัย (2555, หน้า 19) ที่ได้ศึกษาพบว่า กระบวนการสำคัญของการเสริมพลังอำนาจในตนเอง ก็คือ การสร้างให้บุคคล วิเคราะห์ วางแผนและแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ให้สามารถฟื้นคืน พลังและช่วยให้ผู้ใช้บริการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงรอบด้าน มากกว่าการช่วยเหลือด้วยวัตถุปัจจัย หรือคำแนะนำปรึกษา ดังนั้น

การวางแผนในเป้าหมายชีวิตจึงเป็นขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตนเองได้เป็นอย่างดี

ขั้นที่ 2 การยอมรับความเป็นจริง อันจะส่งผลให้บุคคล ได้เกิดกระบวนการวิเคราะห์ตนเอง มีกำลังใจในตนเอง นำไปสู่การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง และปรับปรุงพฤติกรรมของตนเองให้ดีขึ้น สอดคล้องกับงานของ อภิญา เวชชัย (2555, หน้า 19) ที่พบว่า การส่งเสริมให้บุคคลเกิดการยอมรับในเหตุผลที่ตนเองได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสม และเกิดการเปลี่ยนแปลงสภาวะจิตใจ เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเสริมพลังอำนาจในตนเอง และสอดคล้องกับงานของ นุชนาฏ ยูธันเงาะ (2562) ที่พบว่า การแบ่งปันประสบการณ์ความทุกข์และบทเรียนที่ได้จากการกระทำผิด ผลที่เกิดขึ้นก็คือ ก่อให้เกิดความเข้าใจ ก้าวที่พลาดในชีวิตมนุษย์นั้น ไม่ใช่ตราบาปชั่วชีวิต แต่เป็นบทเรียนส่วนหนึ่งของชีวิตที่ให้อภัยและให้ออกาสแก้ตนเอง

ขั้นที่ 3 การคิดทบทวนตนเอง จะทำให้บุคคลได้ค้นพบจุดแข็งจุดอ่อนของตนเอง ตลอดจนภาระหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง โดยจะทำให้บุคคลเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในเชิงบวก สอดคล้องกับเมธาสีธี มีสวยสินธุ์ (2558) ที่ศึกษา กระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าแท้ในตนเอง คือ ทบทวนตนเอง วางแผนการกระทำ ลงมือปฏิบัติสังเกตผลการปฏิบัติ และการกระทำซ้ำกระบวนการ

ขั้นที่ 4 การค้นหาสิ่งที่เหมาะสมกับตนเอง จะทำให้บุคคลเกิดความมั่นใจ เชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง อันจะเป็นแรงผลักดันความสามารถ ความถนัด ความเชี่ยวชาญ ในด้านหนึ่งของตน มาแสดงให้เห็นบุคคลอื่นๆเห็นถึงความสามารถ สอดคล้องกับงานของ อภิญา เวชชัย (2555, หน้า 19) พบว่าการเสริมพลัง เป็นการส่งเสริมให้บุคคล ค้นหาความสามารถ ความเชี่ยวชาญ จุดแข็ง คุณค่าที่มีอยู่ภายในตนเอง เพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ในพลังแห่งตน รู้การกระทำในสิ่งที่เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถของตนเอง และยังสอดคล้องกับ Robert Adams (2003, p. 74) ที่ได้กล่าวว่า ลักษณะของการเสริมพลังอำนาจ ก็คือ การได้ปลูกสร้างจิตสำนึกของตนเองและช่วยให้ตนเอง มองเห็นสาเหตุของปัญหาใน

ระดับส่วนตัว เกิดการเรียนรู้ในระดับการวิเคราะห์ในระดับลึกได้ ก็จะเป็นการเรียนรู้ในระดับการปลูกสร้างจิตสำนึก จนสามารถเปลี่ยนความคิด เกิดการสร้างกำลังใจในตนเอง และฟื้นฟูตนเองจากปัญหาได้ และค้นหาสิ่งที่ถนัดกับความรู้ความสามารถของตนเอง

ขั้นที่ 5 การเชื่อมั่นในตนเอง ขั้นนี้บุคคลจะเกิดความตระหนักในความเข้มแข็งและความรู้ความสามารถของตนเอง พยายามพึ่งตนเองและแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง มีจิตใจรักและศรัทธาในสิ่งที่ตนเองกระทำอยู่ ได้รับประสบการณ์จากแบบอย่างที่ดี จากคนใกล้ชิดที่ประสบความสำเร็จ ดังนั้นการที่บุคคลเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ย่อมจะส่งผลให้บุคคลพยายามที่จะแสดงความสามารถของตนเองออกมาทางพฤติกรรมที่ดีงาม และสามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของตนเองได้ สอดคล้องกับ Gibson, (1993) ที่พบว่า การเสริมพลังอำนาจ ทำให้บุคคลแสวงหาวิธีการ เพื่อให้บรรลุความต้องการ และแก้ไขปัญหาของตน ตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมกับตนเอง (Taking Charge) ซึ่งจะทำให้บุคคลเกิดความเชื่อมั่น ในตนเองมากขึ้น

ขั้นที่ 6 การประสบความสำเร็จในตนเอง ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดในความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ย่อมจะเป็นแรงผลักดันให้บุคคลมีความพยายามในการเรียนรู้ที่จะปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมของตนเองและทำให้ตนเองรู้สึก มีคุณค่า มีศักยภาพในฐานะที่เป็นทุนมนุษย์ ที่มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะชีวิตและมีทัศนคติที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานของ พงศ์รัชต์วัช วิวังสุ (2555) ที่ได้ศึกษาอำนาจการทํานายของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงภายในตนเอง สำหรับการบำบัดรักษาผู้ติดสุรา โดยนำไปสู่ขั้นตอนของการประสบความสำเร็จในตนเอง ซึ่งพบว่า มีปัจจัยคือ สภาพโปรแกรมและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการบำบัดรักษาผู้ติดสุรา การรับรู้ ประสบการณ์การดื่มสุรา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงในตนเอง และแรงจูงใจเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดื่มสุรา สามารถร่วมกันทํานายได้ โดยสภาพโปรแกรมและการจัดกิจกรรมเพื่อการบำบัดรักษาผู้ติดสุรา มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงในตนเองเพื่อการเลิกดื่มสุราสูงที่สุด

2. บทบาทของกลุ่มสหวิชาชีพ

1) แนะนำให้บุคคลเกิดกระบวนการคิด วิเคราะห์ แยกแยะ ตนเอง เกี่ยวกับการวางแผนชีวิต แผนพัฒนาตนเอง ค้นหาจุดเด่นของตน เรียนรู้จาก ข้อผิดพลาดของตนเองในอดีต จนนำไปสู่การพัฒนาตนเอง และพึ่งตนเองได้อย่าง ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ Gibson, (1993) ที่พบว่า บทบาทการเสริมพลังอำนาจ เป็นการทำให้บุคคลได้ค้นพบตนเองและยอมรับกับเหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นจริงกับตนเอง อันประกอบไปด้วย การตอบสนองของบุคคลด้านอารมณ์ สติปัญญาการรับรู้ และ ด้านพฤติกรรม และการสะท้อนคิดของบุคคล เกิดการทบทวนเหตุการณ์ สถานการณ์อย่างรอบคอบ เพื่อตัดสินใจและจัดการกับปัญหาของตนเองได้อย่าง เหมาะสม 2) ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตนเอง ได้แก่ ด้านการ ตระหนักรู้ ในความคิด ความรู้สึก การกระทำ และด้านการส่งเสริมให้เกิดการ แยกแยะในพฤติกรรมที่ดีของตนเอง โดยบทบาทเชิงรุกนี้จะส่งผลทำให้บุคคลมี ทักษะ กระบวนการคิดที่ดี มองโลกในด้านบวก รู้จักตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ วิจารย์ พานิช(2558, หน้า 4-5) ที่พบว่า การเรียนรู้ในทุกๆระดับนั้น เป็นการเรียนรู้ ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตนเอง ในลักษณะของการให้ความหมายใหม่ ของสิ่งต่างๆเรื่องราวต่างๆ เกิดการเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ ความมุ่งมั่นและ พฤติกรรม และยังสอดคล้องกับ เมธาสิทธิ์ มีสวสินธุ์ (2560, หน้า 54) ที่ได้สรุปว่า เป็นกระบวนการสะท้อนคิด เกี่ยวกับประสบการณ์ในชีวิตที่บุคคล 3) ส่งเสริมให้ เกิดทักษะในการเป็นทวนมนุษย์ ได้แก่ ให้เกิดความรู้ ให้เกิดความสามารถ ส่งเสริม ให้เกิดทักษะชีวิต และ ส่งเสริมให้เกิดทัศนคติที่ดี ดังนั้นบทบาทเชิงรุกนี้จะส่งเสริม ให้บุคคลเกิดความรู้ในสิทธิ หน้าที่ ความสามารถ ของตนเอง ทำให้บุคคลรู้จักคิด วิเคราะห์ และทำงานตามความถนัดของตน ซึ่งสอดคล้องกับ Carolyn Swift Gloria Levin (1987, pp.71-94) ที่กล่าวว่า บุคคลที่สนับสนุนให้เกิดการเสริมพลัง อำนาจนั้น เป็นจะพัฒนาการของสภาวะทางจิตใจของบุคคล ที่ทำให้มีการพัฒนา ความคิด ความรู้สึก ความเข้มแข็งในตัวเองบุคคล ให้เกิดความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง ความคิด การกระทำของตนเองหรือเกิดการเคลื่อนไหวที่ผลักดันให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคม มาตรการ กฎหมาย และยังสอดคล้องกับ Gibson

(1991, pp.354-361) ที่กล่าวว่ากระบวนการเสริมพลังอำนาจ เป็นการที่บุคคลหรือคณะหนึ่ง ทำให้ผู้ใดผู้หนึ่งมีอำนาจ และมีอิทธิพลเหนือตนเองซึ่งจะทำให้คนเกิดความคิดในด้านบวก ต่อความสามารถของตน และพร้อมที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงตนเอง

3. แนวทางไปสู่นโยบายการจัดสวัสดิการสังคม

1) แนวทางการสนับสนุนจากพลังภายในตนเอง 2) แนวทางการสนับสนุนจากสังคม ย่อมส่งผลให้บุคคลมีกำลังใจ มีความคาดหวังว่าตนเองจะได้รับการช่วยเหลือและการยอมรับนับถือจากตนเอง จากคนใกล้ชิด และจากสังคม ทำให้มีความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น สอดคล้องกับ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10 (2560) ที่พบว่า การเตรียมความพร้อมในการรับคนไร้ที่พึ่งกลับสู่ชุมชนจะต้องเตรียมความพร้อมของครอบครัว ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก่อนการส่งคืน ต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเครือข่ายสังคม เสริมพลังครอบครัว และชุมชน อาศัยทุนทางสังคม เป็นต้น และ 3) แนวทางการสนับสนุนจากกฎหมาย จะทำให้บุคคลเกิดการคำนึงถึงสิทธิของตนเองที่พึงมี พึงได้รับ จากการช่วยเหลือสวัสดิการสังคมด้านต่างๆ เช่น ปัจจัยขั้นพื้นฐานในการดำรงชีพ ที่อยู่อาศัย อาหาร ยารักษาโรค เป็นต้น โดยสอดคล้องกับงานของ Carol R. Ember and Melvin Ember (1999) ที่ได้ศึกษา สาเหตุของการไร้ที่อยู่อาศัยจนออกมาเร่ร่อนในสวนต่างๆของโลกทั่วๆไปก็คือ การเป็นคนตกงานและขาดแคลนที่อยู่อาศัย และกฎหมาย จากนโยบายของรัฐ ที่พยายามลดจำนวนคนป่วยในโรงพยาบาล โรคจิต จึงทำให้ผู้ป่วยเหล่านี้ต้องไปเช่าที่พักอาศัยในราคาถูก เมื่อมีรายได้น้อยลง และขาดเครือข่ายการสนับสนุนทางสังคมจึงต้องกลายมาเป็นคนไร้ที่อยู่อาศัย ไร้ที่พึ่งพิง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีระบบและกลไกในการส่งเสริมศักยภาพของผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ทุกกลุ่มเป้าหมาย ให้เกิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางที่ดีขึ้น

2. ควรมีนโยบายที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถาบันครอบครัว มีความเข้มแข็งใน ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อการป้องกันความเปราะบางที่จะนำไปสู่ปัญหาสังคม

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะนำผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย แผนและมาตรการ หรือออกแบบกิจกรรมโครงการ เพื่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับกลุ่มเปราะบางทางสังคมอื่นๆ

2. สถาบันการศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ ควรนำผลที่ได้ไปศึกษาต่อยอดพัฒนาในประเด็นกลุ่มเปราะบางทางสังคมอื่นๆ หรือนำไปออกแบบเนื้อหาหลักสูตรการเรียนการสอน ให้มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาเฉพาะกลุ่มเป้าหมายต่างๆ เพื่อรับมือกับวิกฤตการณ์การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพการพัฒนาตนเองเพื่อการพึ่งตนเองของผู้ด้อยโอกาสทางสังคมเพราะจะได้มีรูปแบบที่เหมาะสมในการกำหนดนโยบายเพื่อจัดสวัสดิการสังคมให้กับกลุ่มเป้าหมายผู้ด้อยโอกาส

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของหน่วยงานอื่นๆ ที่ส่งเสริมให้ผู้ด้อยโอกาสทางสังคมได้เรียนรู้กระบวนการของการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน

บทสรุป

ประเด็นสำคัญที่ค้นพบจากงานวิจัยนี้ก็คือ 1) ขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจเพื่อการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์ พบว่ามี 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การวางแผนในเป้าหมายของชีวิต ที่จะตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน มีแบบแผนการดำเนินชีวิตที่ดี พึงพอใจในตนเอง และมีกำลังใจพึ่งตนเองได้ ขั้นที่ 2 การยอมรับความเป็นจริง ยอมรับสภาพปัญหาของตน ทบทวนไตร่ตรองสิ่งที่เผชิญอยู่ ขั้นที่ 3 การคิดทบทวนตนเอง สะท้อนรู้พื้นความรู้

ความสามารถของตนในอดีตใช้วิจารณ์ญาณในการทบทวนตนเอง ขั้นที่ 4 การค้นหาสิ่งที่เหมาะสมกับตนเอง เหมาะสมกับบุคลิก ทักษะฝีมืออาชีพ ความรู้ความสามารถ ของตนเอง ทำให้เกิดความมั่นใจในศักยภาพของตน ขั้นที่ 5 การเชื่อมั่นในตนเอง เกิดความตระหนักในความเข้มแข็ง ความสามารถและการพึ่งตนเอง และขั้นที่ 6 การประสบความสำเร็จในตนเอง สำเร็จในการดำเนินชีวิตตามเป้าหมายของตน 2) บทบาทของกลุ่มสาขาวิชาชีพที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์ พบว่า (1) ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตามขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจในตนเอง (2) ส่งเสริมให้เกิดการการเปลี่ยนแปลงตนเองตระหนักรู้ในความคิด ความรู้สึก การกระทำ มีทักษะและกระบวนการคิดที่ดี มองโลกในแง่บวก (3) ส่งเสริมให้เกิดทักษะในการเป็นทุนมนุษย์ เกิดความรู้ คือ รู้ในสิทธิ หน้าที่ของตนเอง เกิดความสามารถ คือ รู้คิด วิเคราะห์ ทำงานตามความถนัด เกิดทักษะชีวิต คือ รู้ เข้าใจ ลงมือปฏิบัติในทักษะพื้นฐานของชีวิต และเกิดทัศนคติที่ดีมองสิ่งต่างๆรอบตัวในแง่ดี 3) แนวทางไปสู่นโยบายการจัดสวัสดิการสังคม พบว่า (1) แนวทางการสนับสนุนจากพลภายในตนเอง มีขวัญกำลังใจที่ดีย่อมจะเป็น แรงผลักดันให้เกิดการช่วยเหลือตนเอง เห็นคุณค่าในตนเอง (2) แนวทางการสนับสนุนจากสังคม ทางด้านข้อมูล ข่าวสาร ตัวเงิน วัตถุสิ่งของ เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน การให้ที่พักพิง หรือการสนับสนุนทางด้านจิตใจ เช่น การแสดงคำพูดปลอบใจ (3) แนวทางการสนับสนุนจากกฎหมาย การช่วยเหลือตามหลักสิทธิมนุษยชน การช่วยเหลือด้านสวัสดิการสังคม การช่วยเหลือด้านการประกันสังคม การช่วยเหลือด้านการบริการสังคม การช่วยเหลือด้านการคุ้มครองทางสังคม และการช่วยเหลือด้านการสงเคราะห์

บรรณานุกรม

- กิตติพัฒน์ นนพัทธมะคุลย์. (2548). **นโยบายสังคมและสวัสดิการสังคม**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทัศนีย์ ลักขณาภิชนซซ์. (2545). **การใช้ทรัพยากรในงานสวัสดิการสังคม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สมชายการพิมพ์.

- นุชนาฏ ยูอันเงาะ. (2562). การเสริมพลังอำนาจชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ. *วารสารสังคมวิวัฒน์*, 10(2), 110-116.
- บุญเลิศ วิเศษปรีชา. (2560). การหวนกลับมาของงานชาติพันธุ์วรรณา : “อยู่ที่นั่น” กับคนไร้บ้านในมะนิลาประเทศฟิลิปปินส์. *วารสารธรรมศาสตร์*, (36)2, 1-32.
- พงศ์รัชต์วัช วิวังสุ. (2555). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงภายในตนเอง สำหรับการบำบัดรักษาผู้ติดสุรา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา นอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติสุขภาพจิต พุทธศักราช 2551. (2551, 20 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. หน้า 37-54.
- ภัทรพร คงวิจิตต์. (2560). *โปรแกรมพัฒนาเทคนิคการเสริมพลังอำนาจและการเห็นคุณค่าในตนเองสำหรับนักพัฒนาสังคม*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เมธาสิทธิ์ มีสวยสินธุ์. (2560). กระบวนการเปลี่ยนแปลงปริทรรศน์เพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าแท้ในตนเองของเยาวชนชายที่กระทำผิดคดีความรุนแรง. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 23(1), 2-20.
- รจเรช โกมุต. (2553). การส่งเสริมการทำงานของทีมสหวิชาชีพในการคุ้มครองเด็กที่ถูกทารุณกรรม จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาสังคม สงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ระพีพรรณ คำหอม. (2549). *สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จรัสนิทวงศ์การพิมพ์.

- ระพีพรรณ คำหอม. (2554). **สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย (Social Welfare in The Thai Society)**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จรัสสนิท วงศ์การพิมพ์.
- วัชรารณ จันทนกุล และสัญญา เคนาภูมิ. (2559). แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมระดับชุมชนอย่างยั่งยืน. **วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่**, 8(4), 3-13.
- วิจารณ์ พานิช. (2558). **การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง(Transformative Learning)**. กรุงเทพฯ: เอส อาร์.พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.
- ศิริพงษ์ เศาภายน. (2551). ทุณมนุษย์และบทบาทในการพัฒนาองค์กร. **วารสารรามคำแหง**, 25(4), 200-210.
- สุเทพ เขวลิต. (2527). **สวัสดิการสังคม**.ขอนแก่น:โอเดียนสโตร์.
- สุรศักดิ์ ชะมารัมย์. (2560). การจัดการทุนมนุษย์: ความหมาย ความสำคัญ วัฒนาการ และแนวโน้ม. **วารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**, 2(1), 116-131.
- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10. (2560). **แนวทางการเตรียมความพร้อมของครอบครัวและชุมชนในการรับคนไร้ที่พึ่งกลับสู่ชุมชน**.กรุงเทพฯ:สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- อภิญา เวชชัย. (2555). **การเสริมพลังอำนาจในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Carol R. Ember and Melvin Ember. (1999). **Anthropology**. 9th ed. Upper Saddle River, N.J. : Prentice Hall.
- Carolyn Swift Gloria Levin. (1987). Empowerment: An emerging mental health technology. **Journal of Primary Prevention**. September 1987, 1-2: pp. 71-94.
- Gibson,C.H.(1993). **A study of empowerment in mothers of chronically ill children**. Doctoral Dissertation. Boston

College : Boston, pp.113.

Gibson, C.H.(1991). A Concept Analysis of Empowerment. Journal of Advanced Nursing, 16, pp.354-361.

Robert Adams. (2003). **Social Work and empowerment**.3rd edition, British Association of Social Work.

วารสารพิทูล

**ความพึงพอใจในการใช้บริการสื่อโสตทัศนูปกรณ์ในการจัดการ
เรียนการสอน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์**

Satisfaction in the use of audio-visual media in
teaching and learning in the Faculty of Humanities
and Social Sciences, Nakhon Sawan Rajabhat
University.

ศรพิชัย โนนทอง¹

Sornpichai Nontong

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการใช้บริการสื่อโสตทัศนูปกรณ์และเพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการให้บริการสื่อโสตทัศนูปกรณ์สำหรับการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์และนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านกระบวนการการให้บริการ ด้านความพร้อมสื่อโสตทัศนูปกรณ์ ด้านผู้ให้บริการ ด้านสถานที่ให้บริการ และด้านคุณภาพการให้บริการ

ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจในการใช้บริการสื่อโสตทัศนูปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$, $S.D. = 0.89$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความพึงพอใจในการใช้บริการสื่อโสตทัศนูปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านกระบวนการการ

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ให้บริการ ด้านความพร้อมสื่อโสตทัศนูปกรณ์ ด้านผู้ให้บริการ ด้านสถานที่ให้บริการ และด้านคุณภาพการให้บริการ ตามลำดับ

แนวทางในการพัฒนาความพึงพอใจในการใช้บริการสื่อโสตทัศนูปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนคือ ควรมีคู่มือในการใช้งาน สื่อโสตทัศนูปกรณ์ ควรมีการชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการใช้อุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนและควรมีการพัฒนาปรับปรุงสื่อโสตทัศนูปกรณ์ให้ทันสมัยอยู่เสมอ และพร้อมใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์และนักศึกษา

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ, การใช้บริการสื่อโสตทัศนูปกรณ์, การจัดการเรียนการสอน

Abstracts

The purpose of this research was to determine the level of satisfaction in the use of audiovisual media services, and to study the development of audio-visual media provider for the teaching staff and students of the Faculty of Humanities and Social Sciences. Nakhon Sawan Rajabhat University The five aspects: the process of service. The availability of audio visual equipment The provider The property And Quality of Service.

The research found that Satisfaction in the service of audio visual equipment for teaching and learning. Humanities and Social Sciences, University of Nakhon Sawan. The overall high level ($\bar{X}$ = 3.67 , S.D. = 0.89). Considering it was found that the level of satisfaction in the use of audiovisual media services in teaching and learning. Humanities and Social Sciences, University of Nakhon Sawan. In the process, all aspects of the

service. The availability of audio visual equipment The provider The property and quality of service, respectively.

Guidelines for the development of satisfaction in the use of audiovisual media services in teaching. There should be a guide for the user. Audiovisual media It should be clarified understanding the use of visual aids in teaching and should be developed to improve audio-visual media to date regularly. Availability and efficiency in order to achieve maximum efficiency in the management of teaching staff and students.

Keywords: Satisfaction, use of audio-visual media, teaching and learning

บทนำ

โสตทัศนูปกรณ์เป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับการเรียนการสอน อาจกล่าวได้ว่า สื่อการเรียนการสอนเป็นตัวกลางเชื่อมโยงความรู้ความเข้าใจระหว่างผู้สอนส่งไปยังผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์ที่ผู้สอนกำหนดไว้ โดยสื่อที่ผู้สอนใช้สอนเรียกว่า สื่อการเรียน ถ้าผู้เรียนใช้เรียน เรียกว่า สื่อการเรียน ดังนั้น ถ้าใช้คู่กันก็เรียกว่า สื่อการเรียนการสอน แปลว่า นักเรียนก็เรียนรู้อีก ครูก็ใช้สอนด้วยนั่นเองนักเทคโนโลยีการศึกษาต่างก็เห็นความสำคัญของสื่อการเรียนการสอนว่า มีบทบาทอย่างยิ่งต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สูงขึ้นทั้งในด้านปริมาณการเรียนรู้และความประหยัดเวลา สื่อการเรียนการสอนมีความสำคัญและมีคุณค่าต่อการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก และมีประโยชน์ของสื่อการเรียนการสอนมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอน ช่วยให้ผู้เรียนเรียนได้ดีขึ้นจากประสบการณ์ที่มีความหมายในรูปแบบต่างๆ ผู้เรียนเรียนรู้ได้มากขึ้น โดยใช้เวลาน้อยลง ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียน และมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างกระตือรือร้น ผู้เรียนเกิดความประทับใจ มั่นใจ และจดจำได้นาน ส่งเสริมการคิด และการแก้ปัญหาในการเรียนรู้ ให้สามารถเอาชนะข้อจำกัดต่างๆ ช่วยลดการบรรยายของผู้สอนลง แต่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่ายขึ้น และช่วยลดการสูญเสีย

เปล่าทางการศึกษาลง เพราะช่วยให้ผู้เรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้เรียนสอบตกน้อยลง (ชาลูนชัย ยมดิษฐ์, 2548, หน้า 421)

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนที่ดีมีประสิทธิภาพนั้นต้องประกอบด้วยหลายๆ สิ่งหลายๆ อย่างในการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนที่ดีขึ้นยังอยู่กับการใช้เวลาในการดำเนินกิจกรรมอย่างมีประสิทธิภาพและการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ การให้บริการการศึกษาในสถานศึกษาในด้านการเรียนการสอนและการฝึกอบรม นอกจากนี้ผู้สอนหรือวิทยากรจะมีความรู้ความสามารถและทำการถ่ายทอดได้ดีแล้ว สื่อทัศนูปกรณ์เป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อย สื่อทัศนูปกรณ์เป็นสื่อตัวกลางหรือทางผ่านของข่าวสารเนื้อหาความรู้ต่างๆ มายังผู้เรียนให้รับรู้เข้าใจ

ทรัพยากรสื่อทัศนูปกรณ์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ มีความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องมือช่วยในการจัดการเรียนการสอนและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ได้จัดหา รวบรวม ติดตั้งและพัฒนาทรัพยากร ประเภทสื่อทัศนูปกรณ์ให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้หรือผู้สอนให้มากที่สุดและดีที่สุด การดำเนินงานด้านสื่อทัศนูปกรณ์ให้มีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องมีสื่อทัศนูปกรณ์ที่เพียงพอ กับความต้องการมีงบประมาณที่แน่นอนในการจัดซื้อ มีบุคลากรที่มีความชำนาญในการให้คำแนะนำเพื่อการใช้ ในขณะเดียวกันสามารถนำเสนอหรือประชาสัมพันธ์เพื่อให้ผู้สอนหรือผู้เรียนเข้าใจและใช้สื่อทัศนูปกรณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้อง อีกทั้งผู้เรียนก็สามารถเรียนรู้ได้ดีขึ้นอีกด้วย เช่น การใช้กระดานอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Whiteboard), คอมพิวเตอร์, เครื่องฉายภาพทึบแสง, ระบบอุปกรณ์ต่อพ่วงคอมพิวเตอร์และโน้ตบุ๊ก, การส่งสัญญาณภาพจากอุปกรณ์เทคโนโลยีของผู้สอน แท็บเล็ต (Tablet) ไอแพด (ipad) โทรศัพท์มือถือ (Mobile phone) ไปยังเครื่องโปรเจ็คเตอร์ เป็นต้น

การใช้บริการสื่อทัศนูปกรณ์กับบุคลากรของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ทั้งอาจารย์หรือนักศึกษา ผล

การสำรวจพบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับการใช้บริการด้านสื่อโสตทัศนูปกรณ์สำหรับการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์และนักศึกษา เช่น สื่อโสตทัศนูปกรณ์บางอย่างไม่เพียงพอต่อการให้บริการที่มีความต้องการในเวลาเดียวกัน ผู้ให้บริการไม่สามารถให้บริการได้ตามความต้องการของผู้ใช้บริการได้ทันท่วงที เนื่องจากบุคลากรผู้ให้บริการมีน้อยและกระบวนการให้บริการยังมีขั้นตอนไม่ชัดเจน ไม่เป็นระบบ อาจารย์และนักศึกษายังไม่เข้าใจในการใช้สื่อโสตทัศนูปกรณ์บางอย่าง สื่อโสตทัศนูปกรณ์บางอย่างมีกระบวนการทำงานที่ยากต่อการใช้ ดังนั้น จึงควรมีการศึกษากาการใช้บริการสื่อโสตทัศนูปกรณ์ของอาคารเรียนในความดูแลและรับผิดชอบของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงการให้บริการตอบสนองความต้องการและสนับสนุนการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการใช้บริการสื่อโสตทัศนูปกรณ์สำหรับการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์และนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการให้บริการสื่อโสตทัศนูปกรณ์สำหรับการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์และนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

อาจารย์และนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ที่เป็นอาจารย์ จำนวน 106 คน และนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 2,000 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ นักศึกษา และอาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ที่เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 322 คน อาจารย์ จำนวน 92 คน

ขอบเขตเนื้อหา

ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่มีต่อการให้บริการสื่อโสตทัศนูปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ใน 5 ด้าน ด้านกระบวนการการให้บริการ ด้านความพร้อมสื่อโสตทัศนูปกรณ์ ด้านผู้ให้บริการ ด้านสถานที่ให้บริการ และด้านคุณภาพการให้บริการ

ขอบเขตด้านระยะเวลา การศึกษาครั้งนี้มีกำหนดระยะเวลา 1 ปี ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2561 – 30 กันยายน 2562

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความพึงพอใจในการใช้บริการสื่อโสตทัศนูปกรณ์สำหรับการ จัดการเรียนการสอนของอาจารย์และนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ใน 5 ด้าน ด้านกระบวนการการให้บริการ ด้านความพร้อมสื่อโสตทัศนูปกรณ์ ด้านผู้ให้บริการ ด้านสถานที่ให้บริการ และด้านคุณภาพการให้บริการ

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ปีการศึกษา 2562 จำนวน 106 คน และนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 ที่กำลังศึกษาปีการศึกษา 2562 จำนวน 2,000 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ อาจารย์และนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ โดยมีวิธีการสุ่มอย่างง่าย นักศึกษา จำนวน 322 คน และอาจารย์ จำนวน 92 คน รวมทั้งสิ้น 414 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามความพึงพอใจในการใช้บริการสื่อโสตทัศนูปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์และนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ซึ่งแบ่งเป็น 3 ตอน จำนวน 2 ฉบับ คือ แบบสอบถามสำหรับอาจารย์และแบบสอบถามสำหรับนักศึกษา ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วยเพศ สถานะ สาขาวิชา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจในการใช้บริการสื่อโสตทัศนูปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์และนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ในประเด็นดังต่อไปนี้ ด้านกระบวนการให้บริการ ด้านผู้ให้บริการ ด้านความพร้อมสื่อโสตทัศนูปกรณ์ ด้านคุณภาพการให้บริการ ด้านสถานที่ให้บริการ แบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แนวทางพัฒนาการความพึงพอใจในการใช้บริการสื่อโสตทัศนูปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์และนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด (Open ended Question)

ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อ
โสตทัศนูปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนงานวิจัยเกี่ยวกับการใช้
บริการสื่อโสตทัศนูปกรณ์ต่างๆ เพื่อเป็นกรอบในการสร้างแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิด

3. นำแบบสอบถามความพึงพอใจในการใช้บริการสื่อโสตทัศนูปกรณ์
สำหรับการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์และนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

4. ให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเทคโนโลยีการศึกษาและทางด้านวิจัย เป็นผู้
ตรวจสอบความเหมาะสม ความชัดเจนของข้อความ และความครอบคลุมใน
เนื้อหาที่ต้องการถาม แล้วนำมาตรวจสอบความตรงโดยคำนวณค่าดัชนีความ
สอดคล้อง (IOC) ซึ่งทุกข้อได้ค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.50 ขึ้นไป

5. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับอาจารย์และนักศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ต่างคณะ จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง
แต่มีลักษณะเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่าง นำแบบสอบถามที่คัดเลือกไว้ไปหาค่า
ความเชื่อมั่น (Reliability)

6. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับจริงและนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง
ในการวิจัย

7. รวบรวมแบบสอบถามจากอาจารย์และนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
โดยดำเนินการแจกแบบสอบถามและได้รับแบบสอบถามกลับคืนทั้งหมด

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลมาประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม
คอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้วิธีทางสถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพตอนที่
ที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

2. ใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความพึงพอใจการใช้บริการสื่อโสตทัศนูปกรณ์สำหรับการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์และนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

แปลผลค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์ดังนี้ (อุทัยวรรณ ภูเทษ, 2553, หน้า 88)

4.50 – 5.00	หมายถึง	ความพึงพอใจมากที่สุด
3.50 – 4.49	หมายถึง	ความพึงพอใจมาก
2.50 – 3.49	หมายถึง	ความพึงพอใจปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายถึง	ความพึงพอใจน้อย
1.00 – 1.49	หมายถึง	ความพึงพอใจน้อยที่สุด

3. สรุปแนวทางการพัฒนาความพึงพอใจในการใช้บริการสื่อโสตทัศนูปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ โดยวิธีการพรรณนา

ผลการวิจัย

ความพึงพอใจในการใช้บริการสื่อโสตทัศนูปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก จำแนกแบ่งเป็นรายด้านได้ ดังนี้

1. ด้านกระบวนการ พบว่า ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$) อันดับแรกคือมีการนำสื่อโสตทัศนูปกรณ์ที่หลากหลายมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และมีความทันสมัยมีระบบการใช้สื่อโสตทัศนูปกรณ์ในการเรียนการสอนที่ง่ายต่อการใช้งาน

2. ด้านความพร้อมของสื่อโสตทัศนูปกรณ์ พบว่า ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$) อันดับแรกคือ สื่อโสตทัศนูปกรณ์มีความพร้อมใช้งาน

3. ด้านผู้ให้บริการ พบว่า ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$) อันดับแรกคือ สามารถแก้ปัญหาในการให้บริการได้ทันที

รองลงมาคือ ให้บริการด้วยความเท่าเทียมกัน และรับฟังปัญหาในการใช้บริการ
หาแนวทางแก้ไขปัญหาในการให้บริการ

4. ด้านสถานที่ให้บริการ พบว่า ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$) อันดับแรกคือสถานที่มีความเหมาะสมสามารถใช้สื่อ
โสตทัศนูปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนได้ทันที การจัดสถานห้องเรียน
เหมาะแก่การเรียนการสอนของอาจารย์และนักศึกษา มีแสงสว่างเพียงพอ

5. ด้านคุณภาพการให้บริการ พบว่า ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$) อันดับแรกคือ สื่อโสตทัศนที่มีคุณภาพ มีความ
ทันสมัย พอเพียงกับความต้องการของผู้ใช้บริการในการจัดการเรียนการสอน

การอภิปรายผล

ผู้วิจัยค้นพบประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายได้ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบ
แบบสอบถามส่วนใหญ่มีความต้องการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจ
เนื่องมาจากการใช้บริการสื่อโสตทัศนูปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน คณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ โดยหน่วยงาน
ได้มีการจัดทำคู่มือการใช้งานเพื่ออำนวยความสะดวก และการจัดเจ้าหน้าที่ไว้
เพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับผู้ใช้บริการ อีกทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกคือ
ทรัพยากรในการใช้งาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จินดา พิทักษ์, (2544,
หน้า 68) ที่ได้วิจัยเรื่องการใช้บริการสื่อโสตทัศน ในฝ่ายหอสมุดคุณหญิงหลง
อรรถกระวีสุนทร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ พบว่า
ผู้ให้บริการพึงพอใจต่อการบริการของเจ้าหน้าที่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก
($\bar{X} = 3.54$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมาก 3 ข้อ ระดับปาน
กลาง 1 ข้อ เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยพบว่าเท่าที่ในการให้บริการ เช่น
ให้บริการด้วยความเต็มใจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.59$) รองลงมาตามลำดับคือ
ความรวดเร็วในการให้บริการ ($\bar{X} = 3.54$) และมีความรู้ ความสามารถที่จะ
ให้บริการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ ($\bar{X} = 3.54$) และสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ ชัยวัฒน์ เฟื่องกรุด (2558, หน้า 64) ที่ได้วิจัยเรื่องโครงการจัดทำคู่มือการใช้อุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์สำหรับคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์โดยศึกษาความพึงพอใจในการใช้บริการสื่อโสตทัศนฯ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผลการวิจัยพบว่าบุคลากรมีความพึงพอใจในการใช้บริการสื่อโสตทัศนฯของสำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ได้แก่บุคลากรมีอัตราที่ยี่ดีต่อผู้ใช้บริการ บุคลากรมีความเต็มใจให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ใช้ บุคลากรมีความกระตือรือร้นในการให้บริการสามารถตรวจสอบสื่อโสตทัศนฯที่ต้องการได้จากเครื่องมือช่วยค้นคือโอแพก บุคลากรให้บริการแก่ผู้ใช้ คนเท่าเทียมกันไม่มีการเลือกปฏิบัติ และบุคลากรให้บริการได้อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ อาจารย์ใช้ฐานข้อมูลในการสืบค้นข้อมูลบ่อยๆ และเคยเข้ารับการอบรมการสืบค้นฐานข้อมูล จึงมีความสะดวกในการสืบค้นและการใช้สื่อโสตทัศนูปกรณ์เพื่อการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร ทิวะสิงห์ และคณะ (2552, หน้า13) ที่ได้วิจัยเรื่องการศึกษาเพื่อพัฒนาบริการโสตทัศนฯ ศึกษาของหอสมุดกลาง สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยขอนแก่นความพึงพอใจต่อโสตทัศนบริการ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้พึงพอใจต่อบริการโดยรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 2.88$) เมื่อเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจกับสัดส่วนร้อยละ พบว่า ระดับความพึงพอใจโดยรวมของผู้ใช้บริการ ($\bar{X} = 2.88$) นั้น เมื่อเทียบกับสัดส่วนร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บริการพึงพอใจต่อการบริการนี้ถึงร้อยละ 96.00 นอกจากยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัฒนา จิตวานิล (2554, หน้า 64) ที่ได้วิจัยเรื่องความพึงพอใจในการใช้บริการสื่อโสตทัศนฯของผู้ใช้บริการในสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ความพึงพอใจในการใช้บริการสื่อโสตทัศนฯ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒบุคลากรมีความพึงพอใจในการใช้บริการสื่อโสตทัศนฯ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า บุคลากรมีความพึงพอใจอยู่ใน

ระดับมาก 25 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.80 ขึ้นไปมี 6 ข้อ ได้แก่ บุคลากรมี
 ทัศนคติที่ดีต่อผู้ใช้บริการ บุคลากรมีความเต็มใจให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ใช้
 บุคลากรมีความกระตือรือร้นในการให้บริการ สามารถตรวจสอบสื่อโซเชียลที่
 ต้องการได้จากเครื่องมือช่วยค้นคือโอแพก บุคลากรให้บริการแก่ผู้ใช้ทุกคนเท่า
 เทียมกันไม่มีการเลือกปฏิบัติ และบุคลากรให้บริการได้อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้อาจมี
 สาเหตุมาจาก บุคลากรสามารถแก้ไขปัญหาในการให้บริการได้ทันที และการ
 ให้บริการด้วยความเท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติทั้งบุคลากรที่เป็นนักศึกษา
 และอาจารย์ทั้งภายในและนอกคณะ จึงส่งผลให้ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจ ซึ่ง
 สอดคล้องกับงานวิจัยของ น้ำทิพย์ วิภาวิน (2547, หน้า 50) ที่ได้วิจัยเรื่องการ
 ใช้และความต้องการสารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัย
 ของรัฐและเอกชนในกรุงเทพมหานครด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก
 พบว่า นักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสภาพการใช้และความต้องการ
 ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องสมุดในระดับมาก โดยรายการที่
 มีค่าเฉลี่ยของการใช้มากที่สุดคือ เครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ รองลงมาคือ
 โต๊ะที่นั่งอ่านเฉพาะบุคคล เช่นเดียวกับรายการที่มีค่าเฉลี่ยความต้องการมาก
 ที่สุดคือ เครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ รองลงมาคือห้องบริการอินเทอร์เน็ต
 ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางน้อยที่สุดคือมูมกาแฟและ
 เครื่องดื่ม สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรพรรณ บุญถิği (2556, หน้า 25-26) ที่
 ได้วิจัยเรื่องการศึกษาความพึงพอใจในการใช้บริการห้องปฏิบัติการ
 คอมพิวเตอร์ของนักศึกษาคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏ
 สวนสุนันทา ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจต่อคุณภาพด้านสภาพแวดล้อม
 และภูมิทัศน์พบว่านักศึกษามีความพึงพอใจต่อคุณภาพด้านสภาพแวดล้อมและ
 ภูมิทัศน์ตามการรับรู้โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับที่มาก ($\bar{X} = 3.50$) เมื่อ
 พิจารณาในแต่ละประเด็นนั้นมีประเด็นสถานที่ภายในห้องปฏิบัติการ
 คอมพิวเตอร์จัดได้เหมาะสม และสะอาดเรียบร้อย ที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ
 อยู่ในระดับมาก แต่ก็มีค่าเฉลี่ยที่ไม่สูงมากนัก ส่วนประเด็นด้านอุปกรณ์อำนวยความสะดวก

ความสะดวกในการให้บริการนักศึกษาเพียงพอ และสภาพแวดล้อมภายนอก ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์มีความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางทั้ง 2 ประเด็น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูติมา นครเขต (2561, หน้า 85-86) ที่ได้วิจัยเรื่องการประเมินผลการใช้ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 2 ด้านทรัพยากร การเรียนรู้ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=3.58$) พิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ การจัดวางคอมพิวเตอร์และ อุปกรณ์ต่อพ่วงมีความเหมาะสม สะดวกต่อการใช้งาน อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=3.82$) รองลงมาคือ มีการจัดทำคำแนะนำวิธีการใช้งานของ อุปกรณ์ต่างๆ ภายในห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=3.72$) รองลงมา คือโปรแกรมที่ติดตั้งในเครื่องคอมพิวเตอร์รองรับต่อความต้องการของผู้ใช้งาน ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=3.64$) อยู่ในระดับมากและน้อยที่สุดคือ ความรวดเร็วในการ ประมวลผลของคอมพิวเตอร์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.36$)

สรุปได้ว่า การใช้บริการสื่อโสตทัศนูปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ โดย ภาพรวมอยู่ระดับมาก อย่างไรก็ตาม มีข้อแนะดังต่อไปนี้ 1) จัดทำคู่มือการใช้ สื่อโสตทัศนูปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ 2) ลดขั้นตอนกระบวนการ ให้บริการสื่อโสตทัศนูปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ และ 3) สำรวจอุปกรณ์ต่างๆ ให้มี สภาพพร้อมใช้อยู่เสมอ เพื่อให้การใช้บริการสื่อโสตทัศนูปกรณ์อย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีการชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการใช้สื่อ โสตทัศนูปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน คณะมนุษยศาสตร์และ

สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ในรูปแบบสื่อออนไลน์, คิวอาร์โค้ด เพื่อความรวดเร็วในการให้บริการ

2. ควรมีการจัดกิจกรรมอบรมการใช้สื่อไอทีสนับสนุนกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้กับบุคลากรของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ให้มีความรู้ในวิธีการใช้งาน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยเรื่องปัญหาและความคาดหวังของผู้ใช้บริการใช้สื่อไอทีสนับสนุนกระบวนการจัดการเรียนการสอน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้บริการสื่อไอทีสนับสนุนกระบวนการจัดการเรียนการสอน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

3. ควรศึกษาแนวทางการส่งเสริมการใช้บริการสื่อไอทีสนับสนุนกระบวนการจัดการเรียนการสอน ของคณะอื่นๆ หรือ มหาวิทยาลัยอื่นๆ

บรรณานุกรม

จินดา พัททะ. (2544). การใช้บริการสื่อไอทีสนับสนุน ในฝ่ายหอสมุดคุณหญิงหลง อรรถกระวีสุนทร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ชัยวัฒน์ เพ็งกรุด. (2558). โครงการจัดทำคู่มือการใช้อุปกรณ์ไอทีสนับสนุนสำหรับคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

ชาญชัย ยมดิษฐ์. (2548). เทคนิคและวิธีการสอนร่วมสมัย. กรุงเทพฯ: หลักพิมพ์.

ชุดิมา นครเขต. (2561). การประเมินผลการใช้ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2. พิษณุโลก: สำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก.

- น้ำทิพย์ วิภาวิน. (2547). การใช้และความต้องการสารสนเทศของนักศึกษา
ระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชนใน
กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- พัฒนา จิตวานิล. (2554). ความพึงพอใจในการใช้บริการสื่อทัศนของผู
ใช้บริการในสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิริพร ทิวะสิงห์ และคณะ. (2552). การศึกษาเพื่อพัฒนาบริการสื่อทัศน
ศึกษาของหอสมุดกลาง สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยขอนแก่น
ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อรพรรณ บุญถีก. (2556). การศึกษาความพึงพอใจในการใช้บริการ
ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาคณะเทคโนโลยี
อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- อุทัยวรรณ ภูเทศ. (2553). รายวิชาการระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์เบื้องต้น
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครสวรรค์. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- Krijcie, R. V. & Morgan E. W. (1970). Educational and
Psychological Measurement.

วาระสารพัด

แนวทางการพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร

Guidelines for Organization Development in
School Learning Resources of Secondary
Educational Service Area Office 41, Kamphaeng
Phet

ปรีชา แหขู
Preecha Hachoo

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา เพื่อหาแนวทางและประเมินคุณภาพของแนวทางการพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 330 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบกำหนดคำตอบให้เลือกสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นตอนที่ 2 การหาแนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ศึกษาธิการจังหวัดศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์ผู้สอนในระดับมหาวิทยาลัย และครูผู้สอน รวม 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกการสนทนา

กลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และขั้นตอนที่ 3 การประเมินคุณภาพของแนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ศึกษาธิการจังหวัด ศึกษาานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์ผู้สอนในระดับมหาวิทยาลัย และครูผู้สอน รวม 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินแนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวม มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ ด้านการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ และ ด้านการสรุปผลปรับปรุงแก้ไขการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ 2) ปัญหาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ด้านการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ ข้อที่มีค่าร้อยละของปัญหามากที่สุด ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ครู และนักเรียน มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การพัฒนาและการใช้แหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาน้อยเกินไป ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ ข้อที่มีค่าร้อยละของปัญหามากที่สุด ได้แก่ การจัดสรรงบประมาณจากสถานศึกษาไม่เพียงพอสำหรับการดำเนินการสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ด้านการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ ข้อที่มีค่าร้อยละของปัญหามากที่สุด ได้แก่ วิธีการและเครื่องมือในการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ที่สถานศึกษากำหนดขึ้นไม่เหมาะสมกับสภาพแหล่งเรียนรู้และบริบทของสถานศึกษา และ ด้านการสรุปผลปรับปรุงแก้ไขการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ ข้อที่มีค่าร้อยละของปัญหามากที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมของครูนักเรียน และชุมชนในการดำเนินการหาแนวทางพัฒนาแหล่งเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษายังมีช่องว่าง

และความกระตือรือร้นในการดำเนินงาน ผลการหาแนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนวทางพัฒนา จำนวน 27 ข้อ จำแนกเป็น ด้านการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ จำนวน 7 ข้อ ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ จำนวน 8 ข้อ ด้านการตรวจสอบการใช้แหล่งเรียนรู้ จำนวน 6 ข้อ และ ด้านการสรุปผลปรับปรุงแก้ไขการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ จำนวน 6 ข้อ ผลการประเมินคุณภาพของแนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร ด้านการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ ด้านการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ และด้านการสรุปผลปรับปรุงแก้ไขการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ โดยภาพรวมพบว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ มีความมีประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด และผ่านเกณฑ์การประเมิน

คำสำคัญ: แนวทางพัฒนา, การบริหารแหล่งเรียนรู้

Abstract

The purposes of this research were to study; study states and problems of learning resources administration in school , study the guidelines and access the quality for development of learning resources administration in school under secondary educational service area office 41 in Kamphaengphet province. The method of this research divided into 3 steps ; steps one was study states and problems of learning resources administration in school who give informations are directors of school and teachers in school secondary educational service area office 41 in Kamphaengphet province amount 330 peoples. The research tools were questionnaire for estimating 5 levels and specify the answer to choose to answer. The data were analysis by using frequency ,

percentage , mean and standard deviation. Step two was study the guidelines for development of learning resources administration in school . Informants were provincial education officer , supervisors , directors of school , professors and teachers sum 9 experts. The data were analysis by using focus group discussion form and the analysis used content analysis. And the last step was access the quality of the guidelines for development of learning resources administration in school . Informants were 17 people by provincial education officer , supervisors , directors of school , professors and teachers. The data were analysis by using evaluation from the guidelines for development of learning resources administration in school secondary educational service area office 41 in Kampheangphet province . The data were analysis by using mean and standard deviation.

The research result were found that : 1) the states and problems of learning resources administration in school under secondary educational service area office 41 in Kampheangphet province was in a high level. Every aspects has high average sort descending as follows ; the planning of learning resources administration , the usage of learning resources , the monitoring of learning resources usage and the concluding of the development of learning resources usage. 2) The problems of learning resources administration in planning of learning resources in school secondary educational service area office 41 in Kampheangphet province were the monitoring of learning resources usage has high percentage of problem. In the usage of learning resources aspects was the budget from school not enough. In the monitoring

aspects was the procedure and tools for monitor the learning resources not appropriate with the school context and in the concluding of the development of learning resources usage was the cooperation of teachers, students and community. The result of learning resources administration in school under secondary educational service area office 41 in Kamphaengphet province , the supervisor have propose 27 development guidelines. Classified as 7 items of the planning of learning resources administration, 8 items of the usage of learning resource, 6 items of the monitoring of learning resource usage, and 6 items of the concluding of the development of learning resource usage. The result in assessment of the quality for the development of learning resources administration in school under secondary educational service area office 41 in Kamphaengphet was the planning of learning resources administration, the usage of learning resources, the monitoring learning resources usage, The concluding of the development of learning resources usage overall found that has appropriate, possibility and usefulness in the high level and passed the evaluation criteria.

Keywords: The guidelines for development, learning resources administration

บทนำ

ปัจจุบันเป็นยุคที่โลกมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในการเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ของโลกได้อย่างรวดเร็ว รวมถึงกระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของสังคมใน

ปัจจุบันซึ่งต้องมีความตื่นตัว เตรียมพร้อม และมีทักษะสำหรับการดำรงชีวิตในโลกที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม รวมถึงการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดยจะเห็นได้ว่ากระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารแหล่งเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถ เรียนรู้ได้จากแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน โดยมีการสนับสนุนการมีส่วนร่วมเพื่อให้มีแหล่งเรียนรู้ สื่อตำราเรียน นวัตกรรม และสื่อการเรียนรู้ มีคุณภาพและมาตรฐาน และประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ซึ่งได้กำหนดเป็นเป้าหมายยุทธศาสตร์ในเรื่องการพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 -2579 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560 หน้า 114) ดังนั้น แหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการที่จะพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถ และเป็นจุดหมายไปสู่การพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักชาติผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการบริหารจัดการสถานศึกษาจึงควรยึดแนวทางตามหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 8) คือในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564) ยังได้มีการระบุแนวทางการพัฒนาที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ โดยการส่งเสริมให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งใน และนอกห้องเรียนที่สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ความมีระเบียบวินัย

และจิตสาธารณะ การพัฒนาศักยภาพคน ให้มีทักษะ ความรู้ และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า การยกระดับคุณภาพการศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิต อาทิ ปรับระบบบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก ให้มีการจัดทรัพยากรร่วมกันให้มีขนาดและจำนวนที่เหมาะสม ปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และมีชีวิต รวมถึงการส่งเสริมสถาบันการศึกษาให้เป็นแหล่งบริการความรู้ทางวิชาการที่ทุกคนเข้าถึงได้

การศึกษาสภาพบริบทจากการวิเคราะห์สถานการณ์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41, 2561, หน้า 58) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การทดสอบระดับชาติ (O-NET) ส่วนใหญ่ต่ำกว่าเกณฑ์ มาตรฐานระดับประเทศ เนื่องจากโรงเรียนขนาดเล็ก มีครูสอนไม่ครบชั้น ครูสอนไม่ตรงวิชาเอก ครูสอนไม่เต็มเวลาและความสามารถ เพราะมีการกักขังที่ต้องปฏิบัตินอกเหนือจากการเรียนการสอน และครู บรรจุใหม่ยังขาดประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่นำผลการประเมินภายในและผลการประเมินภายนอกไปใช้ในการพัฒนา ระบบการเงินการบัญชีและพัสดุบางส่วนมีการเบิกจ่ายล่าช้า โรงเรียนขนาดเล็กมีทรัพยากรในการบริหารจัดการศึกษา ไม่เพียงพอและมีแนวโน้ม เพิ่มขึ้นส่งผลต่อการบริหารจัดการศึกษา ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร ยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ขาดการเชื่อมโยง อย่างเป็นระบบ จึงควรให้ความสำคัญในเรื่องการปลูกฝังผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ที่พึงประสงค์ และส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมทั้งในและนอก ห้องเรียน ที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร และค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41, 2561, หน้า 64)

จากแนวทางพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนและสภาพปัญหาต่างๆ ที่ปรากฏข้างต้น จะเห็นได้ว่าปัจจัยที่สำคัญที่จะส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนในปัจจุบัน ก็คือแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญที่สถานศึกษาควรมีการบริหารจัดการที่ดี เพื่อให้สามารถจัดการศึกษาให้มีความ

สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติ รวมถึงแนวนโยบายทางการศึกษาของรัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้น เพื่อเป็นการศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในจังหวัด กำแพงเพชร เพื่อการพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็งและมีคุณภาพ เป็นสังคมคุณภาพสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทร ต่อกัน รวมถึงแนวทางเพื่อสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมเพื่อเป็นฐานในการพัฒนา คน สร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญา การเรียนรู้ และการมุ่งส่งเสริมสนับสนุน เครือข่ายภูมิปัญญา และการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม พลศึกษา กีฬาเป็นวิถีชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยการศึกษาสภาพ และปัญหา การบริหารแหล่ง เรียนรู้ในสถานศึกษาของสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นองค์ความรู้ และเพื่อหา แนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ และปัญหาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายใน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในจังหวัด กำแพงเพชร
2. เพื่อหาแนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร
3. เพื่อประเมินคุณภาพของแนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร

ขอบเขตของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาแนวคิดการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สักเคราะห์และสรุปมากำหนดเป็นขอบเขตด้านเนื้อหาในการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ดังนี้

- 1.1 การวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ (Plan)
- 1.2 การดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ (Do)
- 1.3 การตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ (Check)
- 1.4 การสรุปผลปรับปรุงแก้ไขการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ (Action)

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ประชากร และกลุ่มตัวอย่างในช่วงปีการศึกษา 2561 ประกอบด้วย

2.1 ประชากร

2.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 28 คน

2.1.2 ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 1,344 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ศึกษาจากกลุ่มประชากรผู้บริหารทั้งหมด และทำการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากประชากรครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร โดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด 2543, หน้า 40) และสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น

(Stratified Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างข้าราชการครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 302 คน และนำมารวมกับประชากรผู้บริหาร จำนวน 28 คน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 330 คน

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ สภาพ และปัญหาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร

ขั้นตอนที่ 2 การหาแนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยนำผลการศึกษาสภาพและปัญหาจากขั้นตอนที่ 1 มากำหนดเป็นขอบเขตด้านเนื้อหาในการหาแนวทางพัฒนาตามกรอบแนวคิดของการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ดังนี้

- 1.1 การวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ (Plan)
- 1.2 การดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ (Do)
- 1.3 การตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ (Check)
- 1.4 การสรุปผลปรับปรุงแก้ไขการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ (Action)

2. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน โดยพิจารณาคัดเลือกจากผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ และเชี่ยวชาญด้านการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาโดยกำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญตามเกณฑ์ข้อใดข้อหนึ่ง ดังต่อไปนี้

1. เป็นศึกษานิเทศก์จังหวัด ผู้บริหารการศึกษา หรือผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไปทางด้านการบริหารการศึกษา และมีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา และบริหารแหล่ง

เรียนรู้ภายในสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีผลงานเด่นด้านการบริหารจัดการ การศึกษาในสถานศึกษาเป็นที่ประจักษ์

2. เป็นศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการบริหารจัดการ สถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในระดับชำนาญการพิเศษขึ้นไป และมี ประสบการณ์การทำงานไม่น้อยกว่า 5 ปี

3. เป็นนักวิชาการหรืออาจารย์ผู้สอนในระดับมหาวิทยาลัย ที่มีวุฒิ ทางการศึกษาในระดับปริญญาโทขึ้นไป และมีความรู้ความสามารถด้านการ บริหารการศึกษาหรือการบริหารแหล่งเรียนรู้

4. เป็นครูผู้สอนที่มีหน้าที่ในการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายใน สถานศึกษา และมีประสบการณ์ในการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา และมีผลงานเด่นด้านการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาเป็นที่ประจักษ์

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ แนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายใน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในจังหวัด กำแพงเพชร

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินคุณภาพของแนวทางพัฒนาการบริหารแหล่ง เรียนรู้ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยนำผลจากการหาแนวทางพัฒนาการบริหาร แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาขั้นตอนที่ 2 มากำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาใน การประเมินคุณภาพของแนวทางพัฒนาตามกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

- 1.1 การวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ (Plan)
- 1.2 การดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ (Do)
- 1.3 การตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ (Check)
- 1.4 การสรุปผลปรับปรุงแก้ไขการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ (Action)

2. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลในการประเมินคุณภาพของแนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 คน ซึ่งพิจารณาคัดเลือกจากผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ และเชี่ยวชาญด้านการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายใน สถานศึกษา โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญตามเกณฑ์ข้อใดข้อหนึ่ง ดังต่อไปนี้

1. เป็นศึกษาธิการจังหวัด ผู้บริหารการศึกษา หรือผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไปทางด้านการบริหารการศึกษา และมีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา และบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา
2. เป็นศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษา และการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา
3. เป็นนักวิชาการหรืออาจารย์ผู้สอนในระดับมหาวิทยาลัย ที่มีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป และมีความรู้ความสามารถด้านการบริหารการศึกษาหรือการบริหารแหล่งเรียนรู้
4. เป็นครูผู้สอนที่มีหน้าที่ในการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา และมีประสบการณ์ในการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา และการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ คุณภาพของแนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร

ขั้นตอนที่ 2 การหาแนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินคุณภาพของแนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร

ประชากร และ กลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร ประชากรในการวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นผู้บริหารสถานศึกษา และครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 1,372 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ประชากรที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 28 คน และนำมารวมกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 302 คน ที่ได้มาจากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) รวมเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 330 คน

ขั้นตอนที่ 2 การหาแนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร แหล่งข้อมูลในการเก็บข้อมูลได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน ซึ่งมีคุณสมบัติเป็นศึกษาธิการจังหวัด 1 คน เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน เป็นศึกษานิเทศก์ จำนวน 3 คน เป็นอาจารย์ผู้สอนในระดับมหาวิทยาลัย จำนวน 1 คน และเป็นครูผู้สอนจำนวน 2 คน

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินคุณภาพของแนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร แหล่งข้อมูลในการเก็บข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน

17 คน ซึ่งมีคุณสมบัติเป็นศึกษาธิการจังหวัดจำนวน 2 คน เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 6 คน เป็นศึกษานิเทศก์ จำนวน 3 คน เป็นอาจารย์ผู้สอนในระดับมหาวิทยาลัยจำนวน 3 คน และเป็นครูผู้สอน จำนวน 3 คน

เครื่องมือวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 สอบถามสถานภาพของผู้ตอบ แบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับปัญหาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา เป็นแบบกำหนดคำตอบให้เลือก (Multiple Response Questions)

ขั้นตอนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 ที่ศึกษาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร มาสังเคราะห์เรียบเรียงเพื่อกำหนดเป็นกรอบในการสร้างคำถามในการสนทนากลุ่มเพื่อหาแนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์เนื้อหา โดยการพรรณานวิเคราะห์ จากการสนทนากลุ่มในขั้นตอนที่ 2 เพื่อให้ได้แนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร และนำมาเรียบเรียงเพื่อกำหนดเป็นกรอบในการสร้างคำถามในแบบประเมินคุณภาพของแนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยประสานกับบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรเพื่อขอรับหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลพร้อมด้วยแบบสอบถามจำนวน 330 ฉบับดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยประสานเชิญผู้เชี่ยวชาญเพื่อเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม จากนั้นติดต่อประสานงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ขอรับหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญในการเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเพื่อนำส่งให้แก่ผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นดำเนินการสนทนากลุ่มเพื่อหาแนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2562 ณ ห้องโสตทัศนศึกษา โรงเรียนวังแซ้มวิทยาคม จังหวัดกำแพงเพชร

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยติดต่อประสานงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ขอรับหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญในการประเมินคุณภาพของแนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร และนำแบบประเมินคุณภาพของแนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร พร้อมด้วยหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญ ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยในขั้นตอนนี้วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร โดยการค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ใน

จังหวัดกำแพงเพชร โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และการหาค่าร้อยละ (Percentage)

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม และวิเคราะห์เนื้อหา โดยการพรรณนาวิเคราะห์เพื่อให้ได้แนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบประเมินคุณภาพของแนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร และนำข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ของแนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร จากการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ผลวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวม มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ ด้านการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ และ ด้านการสรุปผลปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการใช้แหล่งเรียนรู้ 2) ปัญหาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ด้านการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ ข้อที่มีค่าร้อยละของปัญหามากที่สุด ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ครู และนักเรียน มีบทบาท และมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การพัฒนาและการใช้แหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาน้อยเกินไป ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ ข้อที่มีค่าร้อยละของปัญหามากที่สุด ได้แก่ การจัดสรรงบประมาณจากสถานศึกษาไม่เพียงพอสำหรับการดำเนินการสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ด้านการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ ข้อที่มีค่าร้อยละของปัญหามากที่สุด ได้แก่ วิธีการและเครื่องมือในการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ที่สถานศึกษากำหนดขึ้น ไม่เหมาะสมกับสภาพแหล่งเรียนรู้และบริบทของสถานศึกษา และ ด้านการสรุปผลปรับปรุงแก้ไขการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ ข้อที่มีค่าร้อยละของปัญหามากที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมของครู นักเรียน และชุมชนในการดำเนินการหาแนวทางพัฒนาแหล่งเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษายังมีช่องว่างและความเกรงใจในการดำเนินงาน

การหาแนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร ผลการหาแนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนวทางพัฒนา จำนวน 27 ข้อ จำแนกเป็น ด้านการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ จำนวน 7 ข้อ ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ จำนวน 8 ข้อ ด้านการตรวจสอบการใช้แหล่งเรียนรู้ จำนวน 6 ข้อ และ ด้านการสรุปผลปรับปรุงแก้ไขการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ จำนวน 6 ข้อ

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินคุณภาพของแนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร ผลการประเมินคุณภาพของแนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร ด้านการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ ด้านการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ และ ด้านการสรุปผลการปรับปรุงแก้ไขการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ โดยภาพรวมพบว่า

มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ มีความมิประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด และผ่านเกณฑ์การประเมิน

การอภิปรายผล

1. ผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวม มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ แนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (2542, หน้า 14) ได้กำหนดไว้ว่าในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น และให้ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

2. ผลการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร มีประเด็นที่ค้นพบและสามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ด้านการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ พบว่าคณะกรรมการสถานศึกษา ครู และนักเรียน มีบทบาท และมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การพัฒนาและการใช้แหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาน้อยเกินไป คือข้อที่มีค่าร้อยละของปัญหาสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในบทบาทการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ครู และนักเรียนในการกำหนดนโยบายสถานศึกษานั้น ผู้ที่มีส่วนร่วมทุกฝ่ายจำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารแหล่งเรียนรู้ และหากขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำนโยบายหรือการพัฒนาและการใช้แหล่งเรียนรู้ จะทำให้ไม่กล้าที่จะร่วมแสดงความคิดเห็น หรือเสนอแนะแนวทางตามที่สถานศึกษาต้องการได้ ซึ่งสอดคล้องกับ กฎญาประเสริฐไทย (2555, หน้า 74) ที่ได้ศึกษาเรื่องการบริหารแหล่งเรียนรู้ เพื่อ

จัดการเรียนการสอนของโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาเวียงเชียงแสน จังหวัดเชียงราย พบว่าชุมชนยังมีส่วนร่วมในการวางแผนในการบริหารแหล่งเรียนรู้น้อย และผลการวิจัยของอัคราวุฒิ จันทะแสง (2557, หน้า 101) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนของผู้บริหารในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 พบว่าปัญหาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา คือชุมชนไม่ค่อยมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้

ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ การจัดสรรงบประมาณจากสถานศึกษาไม่เพียงพอ สำหรับการดำเนินการสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ คือข้อที่มีคำร้อยละของปัญหาสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเมื่อสถานศึกษาได้รับการจัดสรรงบประมาณจากหน่วยงานต้นสังกัดแล้ว สถานศึกษาต้องนำงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดนั้นไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนในด้านต่างๆ หลายด้าน และต้องจัดสรรเพื่อใช้ในโครงการที่มีความจำเป็นเร่งด่วน เพื่อให้การใช้งบประมาณนั้นเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการศึกษา สอดคล้องกับ พรสวรรค์ วิษณุวงศ์ (2552, หน้า 82) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการแหล่งเรียนรู้เพื่อการเรียนการสอนของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในเขตภาคกลาง พบว่าการจัดการแหล่งเรียนรู้เพื่อการเรียนการสอนของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในเขตภาคกลางมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่พบว่ามีปัญหาได้แก่ งบประมาณและทรัพยากรไม่เพียงพอต่อการจัดการแหล่งเรียนรู้

ด้านการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ วิธีการและเครื่องมือในการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ที่สถานศึกษากำหนดขึ้น ไม่เหมาะสมกับสภาพแหล่งเรียนรู้และบริบทของสถานศึกษา คือข้อที่มีคำร้อยละของปัญหาสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษามีหลากหลายประเภท ซึ่งมีวิธีการใช้และช่วงระยะเวลาในการใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีความแตกต่างกันมาก ทำให้การกำหนดกรอบวิธีการและเครื่องมือในการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและครอบคลุมตามบริบทของสถานศึกษานั้นทำได้ยาก และสถานศึกษายังขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการดำเนินการสอดคล้องกับกัญญา ประเสริฐไทย (2555, หน้า

75) ที่ได้ศึกษาเรื่องการบริหารแหล่งเรียนรู้ เพื่อจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาเวียงเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ที่พบว่า บุคลากรไม่มีทักษะความรู้ ความสามารถในการดำเนินการสร้างเครื่องมือตรวจสอบและประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อจัดการเรียนการสอน

ด้านการสรุปผลปรับปรุงแก้ไขการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ การมีส่วนร่วมของครู นักเรียน และชุมชนในการดำเนินการหาแนวทางพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และการใช้แหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษายังมีช่องว่างและความเกรงใจในการดำเนินงาน คือข้อที่มีคำร้อยละของปัญหาสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครู นักเรียน และชุมชน ยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนในขั้นตอน วิธีการหาแนวทางพัฒนาแหล่งเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา และสถานศึกษายังขาดช่องทางที่จะเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เสนอแนะแนวทางพัฒนาแหล่งเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสม สอดคล้องกับ อัมพร อินมล (2556, หน้า 154) ที่ศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำแพงเพชร เขต 2 พบว่าผู้บริหาร ครู นักเรียน และชุมชน ขาดการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดกิจกรรมห้องสมุด และบุคลากรทุกฝ่ายของโรงเรียน ขาดการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงแก้ไขและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาการจัดห้องปฏิบัติการต่างๆ

3. ผลการหาแนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร ผลการสนทนากลุ่มของผู้เชี่ยวชาญได้ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ดังนี้

ด้านการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ สถานศึกษาควรเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และชี้แจง ทำความเข้าใจกับทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้มีความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ และเข้ามามีส่วนร่วมบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ทั้งแหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ที่จัดทำขึ้น และแหล่งเรียนรู้ที่เป็นตัวบุคคลให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการ

เรียนการสอนตามหลักสูตร โดยกำหนดให้มีการมีส่วนร่วมไว้ตั้งแต่การจัดทำแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา หลักสูตรของสถานศึกษา โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารแหล่งเรียนรู้ และกำหนดให้ผู้มีส่วนร่วมทุกระดับ ทั้งกรรมการสถานศึกษา ครู และนักเรียนมีส่วนร่วมในการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาควรมีการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้โดยให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560, หน้า 21) กำหนดให้สถานศึกษามีการส่งเสริม สนับสนุนผู้ปกครอง ชุมชน สังคม และสาธารณชน ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสร้างความตระหนักในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การกำกับดูแลตลอดจนการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องตามความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษา ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (2545, หน้า 4) ที่ให้ยึดหลักการให้สังคม ซึ่งรวมถึงบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร สถานประกอบการ และสถาบันต่าง ๆ ได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จากนั้นสถานศึกษาควรจัดประชุมชี้แจงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ รวมถึงการชี้แจงวัตถุประสงค์และเป้าหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ให้ชัดเจนตรงตามวัตถุประสงค์ของการใช้แผน เพื่อให้คณะกรรมการมีความเข้าใจถึงกระบวนการดำเนินการในขั้นตอนการเตรียมการวางแผน การดำเนินการวางแผน การประเมินการวางแผน สถานศึกษาควรดำเนินการสำรวจ รวบรวมข้อมูลแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาให้ครอบคลุมรอบด้าน และจัดทำเป็นสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาให้ง่ายต่อการศึกษาสืบค้นและใช้ประโยชน์ โดยสถานศึกษาจัดให้ผู้รับผิดชอบในการนำเสนอ สำรวจแหล่งเรียนรู้ แสวงหา สืบค้น และร่วมเป็นวิทยากรให้ความรู้ในแหล่งเรียนรู้นั้นๆ และกำหนดเรื่องแหล่งเรียนรู้ให้เป็นนโยบายของสถานศึกษา และนำเสนอคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพิจารณา เพื่อให้สามารถนำไปขับเคลื่อนได้อย่างเป็นรูปธรรม และจัดทำเป็นแผนส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา จัดทำรายละเอียดเรื่องส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้และกำหนดเป็นกลยุทธ์หนึ่งในแผนพัฒนาการศึกษา

ของสถานศึกษา โดยจัดทำโครงการ กิจกรรม ไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ ให้มีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และครอบคลุมขอบข่ายภารกิจของสถานศึกษา ทั้งเรื่องการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้และการสร้างแหล่งเรียนรู้ตามแนวนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงวัฒนธรรม และสถานศึกษาควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการปรับบทบาท และรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ของครู โดยส่งเสริมสนับสนุน ให้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ใช้แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องตามแนวทางการจัดการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (2542, หน้า 8) ที่กำหนดให้จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง

ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ สถานศึกษาควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการติดตาม ประเมิน และรายงานการใช้แหล่งเรียนรู้ในระดับสถานศึกษา เพื่อนำข้อมูลจากการรายงานมาการกลั่นกรองเหตุผล และความสำคัญจำเป็นในการจัดทำหรือพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยมีแผนการใช้งบประมาณอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถใช้งบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้มีความเหมาะสมคุ้มค่าเกิดประโยชน์มากที่สุด สถานศึกษาควรสนับสนุน การมีส่วนร่วมโดยการเสริมสร้างและใช้ศักยภาพที่มีอยู่ของครู นักเรียน ชุมชนและท้องถิ่น ในการเข้ามาสนับสนุนและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้สามารถใช้ประโยชน์ได้สูงสุดต่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร สถานศึกษาควรจัดหางบประมาณจากการบริจาค ทำบุญ ทอดผ้าป่า หรือการขอรับการสนับสนุนจากองค์กรหรือหน่วยงานภายนอก โดยให้มีการติดตามประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ และเผยแพร่ผลการพัฒนาและผลการใช้แหล่งเรียนรู้ให้ผู้ที่สนับสนุนรับทราบอย่างสม่ำเสมอ และส่งเสริมให้มีการใช้แหล่งเรียนรู้จากบริการอินเทอร์เน็ต เว็บไซต์หรือเว็บบอร์ด และการเรียนรู้จากคลิปวิดีโอสาระความรู้ผ่านแอปพลิเคชันต่างๆ หรือแหล่งเรียนรู้จาก DLTV/DLIT ห้องสมุดดิจิทัล แหล่งเรียนรู้จากเว็บไซต์ทั้งแบบออนไลน์และออฟไลน์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการบริหารแหล่งเรียนรู้ ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้สถานศึกษา ควรมีการดำเนินการตาม

นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560, หน้า 21) ที่ได้มีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการศึกษาที่มีมาตรฐาน เชื่อมโยงและเข้าถึงได้ รวมถึงการบริหารสถานศึกษาให้เอื้อต่อคนทุกกลุ่มให้สามารถเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายโดยไม่จำกัดเวลา และ สถานที่ สอดคล้องตามแนวทางพัฒนาของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 -2579 (2560, หน้า 114) ที่ให้ส่งเสริม สนับสนุนการผลิตและพัฒนาสื่อ ตำราเรียน สื่อความรู้สื่อฝึกทักษะ ทั้งในลักษณะสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อ อิเล็กทรอนิกส์ที่มีคุณภาพและมาตรฐาน สามารถเชื่อมโยงผ่าน ระบบ เทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัย หลากหลาย และเข้าถึงได้ จากนั้นจัดทำคู่มือการใช้งานแหล่งเรียนรู้โดยแต่งตั้งให้ครูแต่ละกลุ่มสาระเป็นผู้จัดทำและเผยแพร่ โดยผ่านกระบวนการเรียนการสอน จัดทำรวบรวมเป็นเล่ม จัดทำเป็น e-book หรือเป็นไฟล์ pdf.และเผยแพร่ทางเว็บไซต์ รวมถึงประชาสัมพันธ์ให้ผู้เกี่ยวข้อง รับทราบ หรือเมื่อสิ้นปีการศึกษาให้สถานศึกษา จัดกิจกรรมให้นักเรียนจัดการ นำเสนอแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบโครงการ การค้นคว้าอิสระ (IS) จัดงานเปิดโลก วิชาการหรือนิทรรศการแสดงผลงานเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดย กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการใช้แหล่งเรียนรู้ให้ชัดเจน และ กำหนดเป็นนโยบายในการใช้แหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา ให้มีความสอดคล้อง กับแนว นโยบาย จุดเน้นของรัฐบาลหรือต้นสังกัด และควรพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ให้ใช้ได้อย่างเหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษาและความต้องการของผู้ใช้ แหล่งเรียนรู้ มีการส่งเสริม สนับสนุน และให้ความรู้บุคคลในชุมชน เรื่อง เกี่ยวกับการจัดการศึกษาในนามปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ นักเรียนสามารถใช้ได้ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เป็นตัวบุคคล ส่งเสริม พัฒนาสถานที่ ต่างๆที่มีอยู่ในชุมชน เช่น สวนป่า ไร่นาสวนผสมของชาวบ้าน หรือแหล่ง ประกอบอาชีพต่างๆในชุมชน ให้มีลักษณะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถให้ นักเรียนศึกษาหาความรู้ได้ ซึ่งสอดคล้องตามยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพ คนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 -2579 (2560, หน้า 114) ที่ได้กำหนดแนวทางการพัฒนา คือ

ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้สื่อตำราเรียน และสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้มีคุณภาพ มาตรฐาน และประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้ โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ส่งเสริมการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในชุมชน ผ่านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่มีมาตรฐานและหลากหลาย

ด้านการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ สถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการ และมอบหมายงานในการการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ กำกับ ติดตาม นิเทศ การใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอน โดยมีการกำหนดเป้าหมายที่ต้องการติดตาม และวิเคราะห์บริบท เกี่ยวกับสภาพและปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานจัดทำตัวชี้วัดความสำเร็จ และวิเคราะห์จุดพัฒนา เพื่อสร้างเครื่องมือในการตรวจสอบให้ครอบคลุมการดำเนินการทุกด้าน ทุกฝ่ายทุกประเด็น โดยมีเครื่องมือที่ตรวจสอบและประเมินผล ก่อนการดำเนินการ ระหว่างการดำเนินการ และหลังการดำเนินการ และกำหนดกรอบของการตรวจสอบ และปฏิทินการดำเนินงานอย่างชัดเจน และสอดคล้องตามแผนการดำเนินงานของสถานศึกษา โดยควรมีการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้เทอมละครั้งหรือปีละครั้ง โดยครูทุกกลุ่มสาระ สรุปประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ โดยทำเป็น Portfolio ของครูแต่ละคน และมีการตรวจแผนการจัดการเรียนรู้โดย ฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระฯ นำเทคโนโลยีมาใช้ในการติดตามผลการตรวจสอบและรายงานผลการใช้แหล่งเรียนรู้ โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย และควรเผยแพร่ผลการติดตาม เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทราบผลการดำเนินงาน และผลความสำเร็จ โดยจัดกิจกรรมเปิดโลกวิชาการแสดงผลงานจากการจัดการเรียนรู้ ที่มีการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลายทั้งแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาและรวมไปถึงแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตร โดยเชิญคณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน หน่วยงาน องค์กรต่างๆ ในท้องถิ่น หรือต้นสังกัดร่วมชมงาน และประเมินผลความพึงพอใจ และข้อเสนอแนะของผู้ร่วมกิจกรรม และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อปรับปรุงพัฒนาต่อไป ทั้งนี้ควรแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการจัดทำรายงานการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา ตามกรอบ

ขอบเขตเครื่องมือในการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ และเสนอให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้นั้นสถานศึกษาควรมีการพัฒนากระบวนการวางแผน การกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล การบริหารจัดการที่ครอบคลุมตามกับเป้าหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ (2560, หน้า 133) ที่กำหนดให้มีกลไกในการรายงานและตรวจสอบผลการดำเนินงานของสถานศึกษา ที่รองรับการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการศึกษา และสอดคล้องตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 (2560, หน้า 132) เกี่ยวกับการพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของสังคม

ด้านการสรุปผลปรับปรุงแก้ไขการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ สถานศึกษาควรมีการสร้างเครือข่ายในการตรวจสอบติดตาม โดยมีผู้เชี่ยวชาญศึกษานิเทศก์ หรือผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในพื้นที่ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบติดตาม และสรุปผลการติดตามในการดำเนินงานที่ผ่านมา รวมถึงแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเด็นปัญหาและข้อเสนอแนะที่ควรปรับปรุงแก้ไข โดยควรศึกษาแนวทางปรับปรุงแก้ไขในการพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ ตามแนวนโยบาย จุดเน้นการพัฒนาของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และมีการจัดประชุมทบทวนแผนงานโดยนำผลจากการวิเคราะห์การนิเทศติดตาม เกี่ยวกับสภาพและปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน เพื่อนำมาปรับใช้ในการพัฒนาการวางแผนในปีต่อไป และบูรณาการให้มีความสอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐหรือหน่วยงานต้นสังกัด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการสรุปผลปรับปรุงแก้ไขการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ สถานศึกษาควรมีการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการ ในการพัฒนาระบบการวางแผนโดยให้มีการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ มีการกำกับติดตามตรวจสอบ และประเมินผล เพื่อให้การบริหารแหล่งเรียนรู้มีประสิทธิภาพตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560, หน้า 21) และสอดคล้องตามแนวทางพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.

2560 -2579 (2560, หน้า 136) ที่ให้ส่งเสริมการนำผลการประกันคุณภาพ การศึกษามาใช้ในการวางแผนการปฏิบัติ การตรวจสอบติดตามเพื่อการ ปรับปรุงพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพและเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมยกย่องเชิดชูเกียรติ เผยแพร่ผลงานดีเด่นที่เป็น แบบอย่างได้ รวมถึงการยกระดับผลงานจากการมีส่วนร่วมชุมชนในการพัฒนา แหล่งเรียนรู้ โดยจัดเป็นนิทรรศการ หรืองานเปิดโลกวិชาการ เพื่อเป็นการ ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงาน และภาพความสำเร็จของการบริหารแหล่ง เรียนรู้ พร้อมกับการประเมินความพึงพอใจ ข้อเสนอแนะ และแนวทางการ พัฒนาในปีต่อไป โดยประเมินจากชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา หน่วยงาน ต้นสังกัด และองค์กรต่างๆ ที่ร่วมชมผลงาน และควรมีการสรุปผลและปรับปรุง แก้ไขในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน ตั้งแต่ขั้นตอนของการวางแผนบริหาร แหล่งเรียนรู้ การดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ และการตรวจสอบติดตามการใช้ แหล่งเรียนรู้ เพื่อให้การบริหารแหล่งเรียนรู้เป็นไปอย่างประสิทธิภาพ ทั้งนี้ควร มีการสรุปผลการดำเนินงาน โดยแยกตามสภาพและปัญหาของการบริหาร แหล่งเรียนรู้แต่ละประเภท ทั้งแหล่งเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แหล่ง เรียนรู้ที่จัดขึ้นหรือสร้างขึ้น และแหล่งเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรบุคคล เพื่อให้ สามารถนำผลไปใช้ในการกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไข ปัญหาต่างๆ ได้ตรงตามประเภทของแหล่งเรียนรู้

4. ผลการประเมินคุณภาพของแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร

ด้านการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ พบว่าความเหมาะสม ความ เป็นไปได้ และความมีประโยชน์ ของแนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 ใน จังหวัดกำแพงเพชร อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ในการบริหาร แหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา ในเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของ สถานศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ นั้นควรให้มีความ สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และให้มีส่วนร่วมบริหารแหล่งเรียนรู้

ภายในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องตามแนวคิดของหลักการจัดการศึกษา ของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (2560, หน้า 76) เกี่ยวกับหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม ซึ่งในการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพให้กับประชาชนทุกคน เป็นพันธกิจที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของสังคมทุกภาคส่วน เนื่องจากรัฐต้องใช้ทรัพยากร จำนวนมากในการจัดการศึกษาที่ต้องครอบคลุมทุกช่วงวัย ทุกระดับการศึกษาและทุกกลุ่ม เป้าหมายด้วยรูปแบบวิธีการที่หลากหลายให้สนองความต้องการและความจำเป็นของแต่ละบุคคล และสนองยุทธศาสตร์ชาติและความจำเป็นในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ พบว่าความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ของแนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารแหล่งเรียนรู้นั้น สถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการใช้แหล่งเรียนรู้จากบริการอินเทอร์เน็ตหรือแหล่งเรียนรู้จาก DLTV/DLIT สนับสนุน การมีส่วนร่วมโดยการเสริมสร้างและใช้ศักยภาพที่มีอยู่ของครู นักเรียน ชุมชนและท้องถิ่น ในการเข้ามาสนับสนุนและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้สามารถใช้ประโยชน์ได้สูงสุดต่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (2560, หน้า 114) ในเรื่องการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สื่อตำราเรียน และสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้มีคุณภาพมาตรฐาน และประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่นั้น ควรพัฒนาแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนการผลิตสื่อการเรียนการสอน และสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพมาตรฐาน ด้วยการมีส่วนร่วมของ ทุกภาคส่วนในสังคมส่งเสริมสนับสนุนการสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการผลิตสื่อตำรา สื่อวีดิทัศน์ สื่อดิจิทัลที่มีคุณภาพมาตรฐาน และให้ส่งเสริมการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในชุมชนผ่านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ที่มีมาตรฐานและหลากหลาย รวมถึง การส่งเสริมสนับสนุนการผลิตและพัฒนาสื่อตำราเรียน สื่อความรู้ สื่อ

ฝึกทักษะ ทั้งในลักษณะสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีคุณภาพและมาตรฐานสามารถเชื่อมโยงผ่าน ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัยหลากหลาย และเข้าถึงได้

ด้านการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ พบว่าแนวทางการพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร มีความเหมาะสม อยู่ใน ระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก และความมีประโยชน์ อยู่ใน ระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ ควรมีระบบสารสนเทศด้านการศึกษาและด้านอื่นที่เกี่ยวข้องที่เป็นระบบ ครอบคลุมถูกต้องและเป็นปัจจุบันสามารถอ้างอิงได้ เพื่อใช้ประโยชน์ในการวางแผนการบริหารจัดการศึกษา การติดตามประเมินผลและรายงานผล (กระทรวงศึกษาธิการ 2560, หน้า 122) ดังนั้นสถานศึกษาควรจัดทำตัวชี้วัด ความสำเร็จ และวิเคราะห์จุดพัฒนา เพื่อสร้างเครื่องมือในการตรวจสอบให้ ครอบคลุมการดำเนินการทุกด้าน ทุกฝ่าย ทุกประเด็น โดยมีเครื่องมือที่ ตรวจสอบและประเมินผล ก่อนการดำเนินการ ระหว่างการดำเนินการ และ หลังการดำเนินการ สอดคล้องกับแนวทางการประเมินผลแผนการศึกษา แห่งชาติ (2560, หน้า 178) ที่ระบุให้มีการประเมินผล 3 ระยะเวลา คือการ ประเมินผลก่อนการดำเนินงานหรือก่อนเริ่มโครงการ เพื่อเป็นการประเมิน บริบทและสภาวะก่อนการดำเนินการ การประเมินผลระหว่างดำเนินการ เพื่อ เป็นการติดตามประเมินผลความก้าวหน้า ในระยะที่กำลังดำเนินงานเพื่อศึกษา ว่ามีปัญหาอุปสรรคใดบ้างในการดำเนินงานทั้งจากปัจจัย ภายในและภายนอก ที่มีผลกระทบต่อการทำงาน และการประเมินผลหลังการดำเนินงานเพื่อ เป็นการประเมินผลภายหลังจากสิ้นสุด แผนการศึกษาแห่งชาติ เพื่อสรุปว่ามี ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ มากน้อยเพียงใด มี ผลผลิต ผลลัพธ์ใดที่เกิดขึ้น เป็นการวิเคราะห์ประสิทธิผล ประสิทธิภาพ ตลอดจนผลกระทบทั้งทางบวกและลบ นอกจากนี้สถานศึกษาควรแต่งตั้ง คณะกรรมการ และมอบหมายงานในการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้

กำกับ ติดตาม นิเทศ การใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอน โดยมีการกำหนดเป้าหมายที่ต้องการติดตาม และวิเคราะห์บริบท เกี่ยวกับสภาพและปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงาน โดยให้สอดคล้องตามแนวคิดของหลักการจัดการศึกษา ของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (2560, หน้า 76) ที่ควรให้ความสำคัญ และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของบุคคลครอบครัว ชุมชนองค์กร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชนองค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบัน ศาสนาสถาบันประกอบการและ สถาบันสังคมอื่นในการจัดการศึกษา และการส่งเสริม ในการเข้าร่วมจัดการศึกษา เสนอแนะกำกับติดตาม และสนับสนุนการจัดการศึกษาในรูปแบบต่างๆ

ด้านการสรุปผลปรับปรุงแก้ไขการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ พบว่าความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ ของแนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 ในจังหวัดกำแพงเพชร อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ในการบริหารแหล่งเรียนรู้เพื่อให้เป็นไปอย่างประสิทธิภาพ สถานศึกษาควรมีการศึกษาแนวทางปรับปรุงแก้ไขในการพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ จากนโยบาย จุดเน้นการพัฒนาของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งในแนวทางพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาของแผนการศึกษาแห่งชาติ (2560, หน้า 136) ได้กล่าวการส่งเสริมการนำผลการประกันคุณภาพการศึกษามาใช้ในการวางแผน การปฏิบัติการตรวจสอบติดตาม เพื่อการปรับปรุงพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพและเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา และในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของคนทุกช่วงวัย ถือเป็นพันธกิจสำคัญร่วมกันของรัฐ และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งในการกำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษา มาตรฐานการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ สื่อ แหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลของผู้เรียน ในทุกระดับการศึกษาทุกกลุ่มเป้าหมายและทุกช่วงวัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, หน้า 108) ดังนั้นสถานศึกษาจึงควรมีการสร้างเครือข่ายในการตรวจสอบติดตามโดยมี

ผู้เชี่ยวชาญ ศึกษานิเทศก์ หรือผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบติดตาม และสรุปผลการติดตามในการดำเนินงานที่ผ่านมา รวมถึงแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเด็นปัญหาและข้อเสนอแนะที่ควรปรับปรุงแก้ไข

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านการวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสามารถนำแนวทางพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ ภายในสถานศึกษาไปใช้ในการกำหนดนโยบาย และกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี และสถานศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในกำหนดบทบาทและการสร้างการมีส่วนร่วมบริหารแหล่งเรียนรู้ของผู้ที่เกี่ยวข้อง

2. ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดทำแผนงบประมาณประจำปี เพื่อเป็นแนวทางในการจัดสรรงบประมาณ และการดำเนินงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา และสถานศึกษาสามารถนำแนวทางด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ ไปใช้เพื่อการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3. ด้านการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการดำเนินงานด้านนิเทศติดตาม โดยนำข้อมูลสารสนเทศต่างๆที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการจัดทำตัวชี้วัดความสำเร็จ และสร้างเครื่องมือในการตรวจสอบติดตามเพื่อพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา และสถานศึกษาสามารถนำแนวทางด้านการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ ไปใช้เพื่อกำหนดวิธีการ สร้างเครื่องมือ และรายงานผลการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ให้มีความเหมาะสม

4. ด้านการสรุปผลปรับปรุงแก้ไขการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์

บริบท ทบพวนนโยบายและกลยุทธ์ในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และนำผลการวิจัยไปใช้ในการพิจารณาจัดทำโครงการจัดทำ และการจัดสรรงบประมาณของปีต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการศึกษา เพื่อให้สามารถพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ ให้ความสำคัญสอดคล้องตามความต้องการและเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับการสร้างและการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกสถานศึกษา รวมถึงแนวทางการสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วน เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

บรรณานุกรม

การศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงานคณะกรรมการ. (2560). นโยบายสำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2561. กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

การศึกษาแห่งชาติ, สำนักงานคณะกรรมการ. (2545). พระราชบัญญัติ

การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2545.

กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

กัญญา ประเสริฐไทย. (2555). การบริหารแหล่งเรียนรู้เพื่อจัดการเรียนการ

สอนของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาเวียงเชียงแสน

จังหวัดเชียงราย. ปริญญาโทครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

กัลยากร น้อยพญา. (2553). การบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุน

การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนบ้านทุ่งพร้าว (เพ็ญศรีอัคร)

อำเภอแม่สรวย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 2 การศึกษาอิสระ

ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41, สำนักงาน. (2560). แผนปฏิบัติการ

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2561 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 41. กำแพงเพชร: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 41.

ถวัลย์ มาศจรัส. (2553). MODEL การจัดการศึกษาและแหล่งการเรียนรู้
สร้างสรรค์. กรุงเทพฯ: ชารอักษร.

ทัศนีย์ เป็นสูงเนิน. (2552). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาโรงเรียน
อ่างห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

นิคม ชมภูหลง. (2550). นวัตกรรมการนิเทศการศึกษา : แนวทางการ
พัฒนาแหล่งการเรียนรู้. มหาสารคาม: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มหาสารคาม เขต 1.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ:
สุวีริยาสาส์นการพิมพ์.

เปรมวดี ช่วยเพชร. (2555). การศึกษาสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน
เพื่อการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. วิทยานิพนธ์
ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

พรรณี เสี่ยงบุญ. (2554). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อจัดการ
เรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนบ้านหนองบัวดู
อำเภอนาดูน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2.
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ราชภัฏมหาสารคาม.

พรสวรรค์ วิษณุวงศ์. (2552). การจัดการแหล่งเรียนรู้เพื่อการเรียนการสอน
ตามของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในเขตภาคกลาง. วิทยานิพนธ์
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

พิชัย เรืองดี. (2558). การศึกษาแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายใน
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

นครราชสีมา เขต 5. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

ภัครภณ์ มานิตย์. (2550). **การจัดการแหล่งเรียนรู้ของกลุ่มโรงเรียนบ้าน
โป่งสา จังหวัดแม่ฮ่องสอน.** การศึกษาค้นคว้าอิสระ ศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ**

พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

วรจักร ใจเกล้า. (2554). **การศึกษาสภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ของ
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดรต.** ปรญญานิพนธ์ครุศาสตร
มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ศิริวรรณ ประมัย. (2559). **สภาพการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้เพื่อการจัด
การศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาบุนทรภ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษารอบราชธานี เขต 5.
งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.**

ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2542). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ**

พ.ศ.2542. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

_____. (2546ข). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และ
ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 พร้อมกระทรวงที่เกี่ยวข้อง
และพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545.** กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

_____. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช
2551.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

_____. (2561). **แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2562.**
กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550).

การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุม
สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- สมพร พีระวงศ์. (2552). การจัดการแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย. การศึกษาอิสระ
ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
สภาการศึกษา, สำนักงานเลขาธิการ. (2552). การปฏิรูปการศึกษาใน
ทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561). กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา.
- สุภาพร ศรีศิลป์. การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. [Online]. Available:
<https://www.gotoknow.org/posts/510650>. [2558พฤษภาคม 30].
- สุวิทย์ มูลคำ และคณะ. (2554). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการคิด
กรุงเทพฯ: อี เค บุ๊คส์.
- อัมพร อินมล. (2556). แนวทางการพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของ
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร
เขต 2 วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- อัคราภูมิ จันทะแสง. (2557). การบริหารแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนของ
ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- Indriyanto, B. (1993). The Relative Contribution of Home and
Community Resource to Primary Student Achievement in
Indonesia. *Dissertation Abstracts International*. 53 (06), 3418-A
- Liu, Y. (2010). “Social media toois as a learning resource”.
*Journal of Educational Technology Development
and Exchange*, 3(1), 101-114.
- Youwen Ouyang and Other. (2009). *Opportunities Presented
Developing Learning Resource for middle Schoolers*.
California: California State University press.

ฐานพุทธธรรม: การบริหารจัดการสถานศึกษาประเทศไทยยุค 4.0

Based on Buddhist principles: School Administration
Thailand 4.0 era

พระครูนิวริฐธรรมานุศาสน์¹
Phrakrunivithdhamanusart

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง “ฐานพุทธธรรม: กลยุทธ์การบริหารจัดการสถานศึกษาประเทศไทยยุค 4.0” เป็นการศึกษาแนวคิดการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธสรุปได้ว่า “การบริหารวิชาการใช้หลักสังคัมวัตถุ 4 เพราะเป็นหลักธรรมในการชี้ทางทางแห่งความสำเร็จ จุดเริ่มที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ การบริหารงบประมาณ ใช้หลักธรรมาภิบาลและหลักสัปปุริสธรรม 7 การบริหารงานบุคคลใช้หลักพรหมวิหารธรรม 4 เป็นหลักพุทธธรรมที่ผู้นำต้องใช้งานด้านการบริหาร การบริหารงานทั่วไป ใช้หลักสังคัมวัตถุ 4 เพราะเป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้คนผูกไมตรีการเอื้อเพื่อ เกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน”

สำคัญ: กลยุทธ์ การบริหารสถานศึกษา ฐานพุทธธรรม

Abstract

¹นิสิตพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

The article titled “Based on Buddhist principles: School administration Thailand 4.0 era” a study of the concept of education in Buddhist study concluded. Academic administration uses the four bases of sympathies as the way of pointing the way of success. starting point that will lead to success budget administration using good governance and the seven qualities of a gentleman to administrated of personnel use the four holy abiding’s for leader must use to work in administration general administration use the four bases of sympathies; principles of service; virtues making for group integration and leadership.

keywords: based on Buddhist principles, Educational management strategy.

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 49 ได้บัญญัติไว้ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิตย่อมได้รับความคุ้มครองและการส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ” ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2562 หมวด 5 ว่าด้วยการบริหารและการจัดการศึกษา ในมาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการสถานศึกษา สถานศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง และมาตรา 40 กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของ

สถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทน พระภิกษุสงฆ์หรือผู้แทนองค์กรศาสนาในพื้นที่ และผู้ทรงคุณวุฒิ โดยให้ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการ (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ, 2562, หน้า 24-25)

การบริหารสถานศึกษาประกอบด้วยบริบทสำคัญตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 1 พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2545) แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2560-2579 และ “มาตรฐานการศึกษาของชาติ” ที่มีข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพ ที่พึงประสงค์ ของคนไทย เพื่อให้สถานศึกษาทุกแห่งยึดเป็นกรอบสำหรับสร้าง คนไทย 4.0 ที่แม้แตกต่างตามบริบทของท้องถิ่นและของสถานศึกษา แต่มี จุดหมายร่วมคือ “ธำรงความเป็นไทยและแข่งขันได้ในเวทีโลก” สามารถเป็น กำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศทั้งในมิติ ศาสนา วัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ การเมือง ต่อไปได้ มีคุณลักษณะของคนไทย 4.0” ที่สามารถสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนได้ภายใต้หลักพุทธธรรมมาบูรณาการในการบริหารสถานศึกษา ให้การทำงานมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลที่ดี เป็นแนวเสริมในการ วิเคราะห์กลยุทธ์ (Strategic analysis) คือ “การวิเคราะห์ถึงปัจจัยและสภาวะ ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรและกลยุทธ์ขององค์กร เพื่อที่จะได้มีความรู้และ ความเข้าใจ เกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ รวมทั้งสถานะของตัวองค์กร ได้อย่างชัดเจน ยิ่งขึ้น การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์และนโยบายขององค์กร การวิเคราะห์ สภาพแวดล้อม (Environmental Analysis) เป็นกระบวนการขั้นแรกของการ จัดการเชิงกลยุทธ์ ในการวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมที่สำคัญ ในการศึกษาการ จัดการระบบเปิด (Open System) หมายถึงการให้ความสนใจใน สภาพแวดล้อม”(พิกัดผลลง วัฒนสินธ์ และพสุ เดชะรินทร์, 2542, หน้า 13-17) หลักการบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวพุทธธรรม จึงเป็นการใช้ หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่มีความสอดคล้องกับหลักการ “ครองตน ครองคน และครองงาน” โดยการใช้หลักธรรมคำสอนในด้านการบริหารจัดการ

และดำเนินการ เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดในการกำหนดกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรม เช่นหลักสังคหวัตถุ 4 ที่เป็นธรรมในการยึดเหนี่ยวจิตใจบุคคล และประสานหมู่ชนไว้ในความสามัคคีและเป็นหลักการสงเคราะห์หมู่ชนที่ดั่งาม ประกอบด้วย “1) ทาน การให้ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของ ตลอด ถึงให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน 2) ปิยวาจา หรือ เปยยวัชชะ วาจาเป็นที่รัก กล่าวคำสุภาพไพเราะ อ่อนหวาน สมานสามัคคี ให้เกิดไมตรีและความรักใคร่นับถือ ตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ ประกอบด้วยเหตุผล 3) อัตถจริยา การประพฤติประโยชน์ คือ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการ บำเพ็ญ สาธารณประโยชน์ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุง ส่งเสริมในทางจริยธรรม และ 4) สมานัตตตา ความมีตนเสมอ ได้แก่ ทำตนเสมอต้นเสมอปลาย สม่่าเสมอกัน ตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมในแต่ละกรณี”

แนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรม

หลักการสำคัญของพระพุทธศาสนา คือ ความเพียรพยายามในการขัดเกลาจิตตนเอง ด้วยการเพิ่มปัญญา วิชา อันเป็นตัวความรู้ ให้สามารถบริหารตนได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพื่อที่จะเข้าไปมีส่วนในการบริหารผู้อื่นจากคนหนึ่งไปถึงหลายๆ คน จนถึงบริหารองค์กรต่างๆ มองในแง่ของความจริงแล้ว การบริหารทุกอย่างทุกประเภทเริ่มที่การบริหารตนมาก่อนทั้งนั้น การบริหารองค์กรตลอดถึงประเทศชาติ การทำงาน ประสานงาน ร่วมแรงร่วมใจกันในการทำหน้าที่ป้องกัน บำบัด บำรุง รักษา องค์กรของคนที่ศึกษา ผึกหรืออบรมตนมาดีแล้วนั่นเอง การบริหารองค์กรจึงเป็นผลสืบเนื่องมาจากคนเป็นจำนวนมากที่ ผึกปรือกันมาในด้านต่างๆ จนเกิดความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรมเหมาะสมที่จะทำงานในฐานะนั้นๆ ต้องมีคุณลักษณะ 3 ประการ

1. จักขุมา มีปัญญามองไกล ต้องมีความชำนาญในการใช้ความคิด และมีปัญญามองการณ์ไกล เช่น ถ้าเป็นพ่อค้าหรือนักบริหารธุรกิจ ต้องรู้ว่าอนาคตเศรษฐกิจหรือตลาดจะมีแนวโน้มเป็นแบบไหนหรือสามารถคาดการณ์ทิศทางหรืออนาคต ในการดำเนินธุรกิจได้แม่นยำจากการอาศัยกระบวนการคิด

ที่รอบคอบและมีเหตุผล โดยอาจใช้ประสบการณ์ในอดีตร่วมในการตัดสินใจ และวางแผนด้วย ซึ่ง คุณลักษณะข้อแรกนี้ตรงกับภาษาอังกฤษคำว่า “Conceptual Skill” คือ การชำนาญในการใช้ความคิด หรือ ทักษะทางด้านความคิด

2. วิรุโร มีการจัดการธุระได้ดี ต้องมีความชำนาญด้านเทคนิค สามารถจัดการธุระได้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น นักการเงินต้องมีความรู้และความเชี่ยวชาญทางการเงินสามารถคำนวณอัตราผลตอบแทนต่างๆ ได้หรือเข้าใจในงบการเงิน ที่ใช้ในการประกอบการตัดสินใจได้ ในกรณีแพทย์ผ่าตัดสมองก็ต้องมีความเชี่ยวชาญในการผ่าตัดสมอง คุณลักษณะที่สองนี้ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “Technical Skill” คือ ความชำนาญการด้านเทคนิค หรือ ทักษะทางด้านการปฏิบัติงาน

3. นิสยสัมพันธ์โน มีการพึ่งพาอาศัยคนอื่นได้ต้องมีความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์ พึ่งพาอาศัยคนอื่นได้เพราะเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความสามารถในการติดต่อประสานงานให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด มีความสามารถในการสื่อสารและประสานงานให้แต่ละฝ่ายในองค์กรดำเนินแนวทางตามกรอบทิศทางที่องค์กรต้องการบรรลุได้ คุณลักษณะที่สามนี้ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “Human Relation Skill” คือ ความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์ หรือ ทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์ (อง.ดิก. (ไทย) 20/459/146)

หลักการบริหารเชิงพุทธมีมากกว่าสองพันห้าร้อยปี ผ่านยุคสมัย จนถึงปัจจุบันที่เป็นยุคโลกาภิวัตน์ การบริหารงานเป็นการบริหารจัดการสมัยใหม่ ต่างก็กลับมาทบทวนบทบาททางวิชาการในการบริหารจัดการสมัยใหม่ว่า ยังคงเป็นแนวทางเดียวหรือไม่ว่าการบริหารลักษณะที่ทำอยู่นี้ เป็นการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ตอบสนองต่อระบบสังคมด้านการเป็นอยู่ที่เป็นระบบทุนนิยมเน้นการแข่งขัน และสร้างผลกำไร เพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรเพียงอย่างเดียว การบริหารจัดการสมัยใหม่ ยังขาด

อะไรบางอย่างที่เป็นนามธรรมเกี่ยวกับมนุษย์ ต้องอยู่ร่วมกันกับสิ่งแวดล้อมในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง จะมีผลกระทบต่อบุคคลและองค์กรอย่างไร

แนวทางการบริหารสถานศึกษาด้านวิชาการ

การบริหารจัดการเกี่ยวกับวิชาการ ควรนำหลักพุทธธรรมปรับประยุกต์ใช้นั้น คือ “หลักอหิชา 4” โรงเรียนโดยเฉพาะผู้บริหาร ได้ใช้หลักธรรมข้อนี้อย่างต่อเนื่อง เหตุผลที่พิสูจน์ได้ คือ วิชาการหรือการสอน ถ้าไม่มีใจรัก คือ “ฉันทะ” จะไม่ก่อให้เกิดงานวิชาการหรืองานอื่นสำเร็จได้ เพราะไม่มีการจดโน้มน้อยในสิ่งนั้นๆ เช่นเดียวกัน มีใจ แต่ไม่มีความมุ่งมั่นหรือความเพียรพยายาม “วิริยะ” ก็ไม่ถึงเป้าหมาย และต้องใส่ใจ คือ มีสมาธิกับงานนั้น “จิตตะ” งานก็ไม่สมบูรณ์เรียบร้อย เมื่อความสมบูรณ์เกิด คืองานเป็นรูปเป็นร่าง ก่อนจะใช้ต้องมีการตรวจสอบทดลองอย่างละเอียด “วิมังสา” ธรรมะ 4 ประการนี้ ผู้เป็นนักบริหาร นักวิชาการควรใช้และปรับปรุงประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับสถานศึกษา” โดยใช้ควบคู่กับหลักพุทธธรรมข้ออื่นๆ ด้วย ขึ้นอยู่กับว่าจะใช้กับงานส่วนใด

1. ฉันทะ: รักงาน (การเห็นคุณค่า ความรัก ความพอใจ) คือ มีใจรักพอใจ จะทำสิ่งนั้น และทำด้วยใจรัก ต้องการทำให้เป็น ผลสำเร็จอย่างดีแห่งกิจการงานที่ทำ
2. วิริยะ: สู้งาน (ความเพียร เห็นเป็นความท้าทาย ใจสู้ ขยัน) คือ พากเพียร หมั่นประกอบ หมั่นกระทำให้สำเร็จด้วยความพยายามเข้มแข็งอดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้งจนกว่าจะสำเร็จ
3. จิตตะ: ใส่ใจงาน (ความคิด อุทิศตัวต่องาน ใจจดจ่อ จริงจัง) คือ เอาจิต ผูกใจ ตั้งจิต รับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิดไม่ปล่อยจิตใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยอย่างอุทิศตัวอุทิศใจ
4. วิมังสา: ทำงานด้วยปัญญา (ไตร่ตรอง พิสูจน์ทดสอบ ตรวจสอบ ตรวจสอบปรับปรุงแก้ไข) คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจสอบหาเหตุผลและ

ตรวจสอบข้อยิ่งหย่อน บกพร่อง ขัดข้องในสิ่งที่ทำนั้นและดำเนินงานนั้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป

อิทธิบาท 4 คือ “ทางแห่งความสำเร็จ จุดเริ่มที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ถ้าเราพัฒนาคนถูกต้องอย่างที่ว่ามนุษย์ไม่ แปรกแยกจากความเป็นจริงของธรรมชาติ ตั้งแต่ขั้นพื้นฐานทุกอย่างก็สอดคล้องไปกันได้หมดไม่มีอะไรเสียหาย เมื่อเราวางฐานได้ดีแล้ว ใช้หลักการต่าง ๆ ในการทำงานบนพื้นฐานแห่งความถูกต้องนั้น เมื่อพื้นฐานถูกต้องแล้วเราเอาธรรมะอะไรมาใช้ตอนนี้ก็เดินหน้า ไปด้วยดี” (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2543, หน้า 79)

การบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรมด้านงบประมาณ

การวางแผนยุทธศาสตร์มีความเหมาะสมอย่างยิ่งในยุคที่ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพราะมีกระบวนการคิดหาวิธีการที่ดีที่สุด โดยให้ความสำคัญต่อผลกระทบจากปัจจัยสภาพแวดล้อมทั้งภายใน ภายนอกในทุกมิติขององค์กร ตลอดจนการยอมรับร่วมกันของคนในองค์กร เพราะการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์นั้นมีลักษณะที่มุ่งปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่กำลังจะเกิดขึ้นในสภาพแวดล้อม มีลักษณะที่ยืดหยุ่นเหมาะสมสอดคล้องกับการวางแผนเพื่อพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานตลอดเวลาที่ก้าวไปในอนาคต การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ในมิติที่อิงกับหลักพุทธธรรมเพื่อความเป็นธรรมโดยใช้หลักหลักธรรมาภิบาลมาปรับประยุกต์ ให้สอดคล้องกับระบบการบริหารจัดการเพื่อความเป็นธรรมในทุกฝ่ายอย่างโปร่งใสและยั่งยืน ประกอบด้วย

1. หลักนิติธรรม คือ การตรากฎหมาย กฎ ระเบียบข้อบังคับและกติกาต่างๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรม ตลอดจนเป็นที่ยอมรับของสังคมและสมาชิก โดยมีการยินยอมพร้อมใจและถือปฏิบัติร่วมกันอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม กล่าวโดยสรุป คือ สถาปนาการปกครองภายใต้กฎหมาย มิใช่กระทำการตามอำเภอใจหรืออำนาจของบุคคล

2. หลักคุณธรรม คือ การยึดถือและเชื่อมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยการรณรงค์เพื่อสร้างค่านิยมที่ดีงามให้ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรหรือสมาชิกของ

สังคมถือปฏิบัติ ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริตความเสียสละ ความอดทน ขยันหมั่นเพียร มีระเบียบวินัย เป็นต้น

3. หลักความโปร่งใส คือ การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่เปิดเผย ข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา และสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้โดยการปรับปรุงระบบและกลไกการทำงานขององค์กรให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารหรือเปิดให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก ตลอดจนมีระบบหรือกระบวนการตรวจสอบและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นการสร้างควมไว้วางใจซึ่งกันและกัน และช่วยให้การทำงานของภาครัฐและภาคเอกชนปลอดจากการทุจริตคอร์รัปชัน

4. หลักความมีส่วนร่วม คือ การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และร่วมเสนอความเห็นในการตัดสินใจสำคัญๆ ของสังคม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ การแจ้งความเห็น การไต่สวน สาธารณะ การประชาพิจารณ์การแสดงประชามติ หรืออื่นๆ และขจัดการผูกขาดทั้งโดยภาครัฐหรือโดยภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งจะช่วยให้เกิดความสามัคคีและความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน

5. หลักความรับผิดชอบ ผู้บริหาร ตลอดจนคณะข้าราชการ ทั้งฝ่ายการเมืองและข้าราชการประจำ ต้องตั้งใจปฏิบัติภารกิจตามหน้าที่อย่างดียิ่ง โดยมุ่งให้บริการแก่ผู้มารับบริการ เพื่ออำนวยความสะดวกต่างๆ มีความรับผิดชอบต่อความบกพร่องในหน้าที่การงานที่ตนรับผิดชอบอยู่ และพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขได้ทันที่

6. หลักความคุ้มค่า ผู้บริหาร ต้องตระหนักว่ามีทรัพยากรค่อนข้างจำกัด ดังนั้นในการบริหารจัดการจำเป็นจะต้องยึดหลักความประหยัดและความคุ้มค่า ซึ่งจำเป็นจะต้องตั้งจุดมุ่งหมายไปที่ผู้รับบริการหรือประชาชนโดยรวม (พระมหาสมบัตินันท์ วัฒนวิทย์, 2557, หน้า 286-297)

หลักสัปปุริสธรรม 7 การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักหลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นหลักพุทธธรรมสำหรับบุคคลสมบูรณ์แบบและเป็นสมรรถนะที่สำคัญ จะส่งผลต่อการบริหารการศึกษาและการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร

ทางการศึกษา ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย

1. อัมมัญญตา ความมีหลักการทำงานที่ถูกต้องประพฤติปฏิบัติตนตามกฎระเบียบ ตั้งมั่นอยู่ในหลักแห่งกฎหมาย
2. อุตถัญญตา ความรู้จุดมุ่งหมายในงานที่ทำ มุ่งมั่นในการทำงานให้ถึงจุดหมาย
3. อุตตัญญตา ความมีความสามารถในการวางตัวได้อย่างเหมาะสม มีความรับผิดชอบต่อน้ำที่ของตน
4. มัตตัญญตา การรู้จักใช้งบประมาณแผ่นดินเท่าที่จำเป็นต้องใช้ จัดสรรงบประมาณอย่างพอเหมาะพอดี
5. กาลัญญตา ความมีการลำดับขั้นตอนในการทำงาน สามารถทำงานเสร็จได้ตามกำหนด
6. ปริสสัญญาความรู้ว่าชุมชนมีปัญหาอย่างไร รู้ว่าชุมชนมีความต้องการอะไร รู้ว่าควรแก้ไขปัญหของชุมชนอย่างไร ให้ความช่วยเหลือชุมชนได้ตามเป้าหมาย สามารถเป็นที่พึ่งให้แก่ชุมชนได้
- 7) ปุคคัลลัญญตา ความมีความเอื้ออาทรต่อคนในชุมชน ส่งเสริมคนดีให้เจริญรุ่งเรืองในหน้าที่ สามารถใช้คนภายในชุมชนได้ตรงกับงานหรือความต้องการของคนภายในชุมชน

หลักธรรมหมวดนี้ยังสามารถปรับประยุกต์เชิงบูรณาการเข้ากับหมวดธรรมและแนวคิดการบริหารของตะวันตกได้อย่างเหมาะสมยิ่ง

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรม

การใช้หลักพุทธธรรมเพื่อให้เกิดความสมดุลกับแผนงานการบริหารทุกภาคส่วน และสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลจะทำให้องค์การสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานได้ อีกทั้งยังเป็นกลไกในการควบคุมติดตามและตรวจสอบ โดยมีประชาชนหรือองค์การภายนอกมีส่วนร่วม ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายแก่การบริหารองค์การ เพราะการสร้างธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นในองค์การ เป็นการสร้างสำนึกที่ดีในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพ ผู้บริหารเชิงพุทธ ต้องประยุกต์หลักพุทธธรรมอันเป็นหลักธรรมพื้นฐานเกี่ยวกับผู้บริหาร คือ “พรหมวิหารธรรม 4” เป็นธรรมสำหรับมนุษย์ให้อยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติ จึงจะชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจด และปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ ประกอบด้วย

1. เมตตา ความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ทั่วหน้า

2. กรุณา ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์

3. มุทิตา ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิง กอปรด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอ

4. อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือ มีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง (ที.ม. (ไทย) 10/184/225)

หลักพรหมวิหารธรรม 4 เป็นหลักธรรมสำหรับเป็นที่อยู่ของจิตใจแห่งพรหม เป็นธรรมที่เป็นที่อยู่แห่งความดีและความสุข ในการนำไปปฏิบัตินั้นขั้นแรกให้ปฏิบัติด้วยจิตคิดเกื้อกูลแผ่ไปในสัตว์และบุคคลทั้งหลายคือเมตตา จากนั้นเมื่อทราบว่าเขามีความทุกข์ความเดือดร้อนก็ช่วยบรรเทาทุกข์คือกรุณา จากนั้นเมื่อเห็นว่าเขาไม่สุขไม่ทุกข์ก็ยินดีคือมุทิตา สุดท้ายเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำก็วางเฉยคืออุเบกขา

การบริหารงานทั่วไปในสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรม

แนวคิดของการบริหารงาน คือ การบริหารเป็นศาสตร์มีองค์ประกอบของความรู้ หลักและกฎเกณฑ์ที่นำมาจากศาสตร์สาขาต่างๆ เพื่อไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาความรู้เกี่ยวกับการบริหารแล้วนำไปสู่การปฏิบัติจริงการบริหารที่จะประสบผลสำเร็จได้นั้นก็ขึ้นอยู่กับความสามารถ ประสบการณ์และทักษะของผู้บริหาร การประยุกต์เอาทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารไปสู่การปฏิบัติจริงให้ได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมนับว่าเป็น

ศิลปะอย่างหนึ่ง “การบริหาร คือ กระบวนการการทำงานของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มคน เพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ” (สุนทร โคตรบรรเทา, 2551, หน้า 3) กระทรวงศึกษาธิการ ได้ระบุไว้ในคู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลว่า “การบริหารงานทั่วไป เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบการบริหารองค์กร ให้บริการงานบริหารอื่นๆ บรรลุผลตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลักโดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 32)

การบริหารโดยใช้หลักพุทธธรรมเป็นแกน คือการบริหารที่สอดคล้องประสานกับทุกฝ่าย เพราะพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่สอนให้ทุกคนมีความเมตตาต่อกัน พรหมวิหารธรรม มีหลักการทำงานด้วยหลักความสำเร็จที่สมบูรณ์ “อิทธิบาท 4” และบริหารจัดการระบบการเงินด้วยหลักธรรมาภิบาล เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้เป็นแบบอย่างต่อสังคมและประเทศชาติ ในระยะยาว คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร โดยเฉพาะคุณธรรมตามแนวสังคหวัตถุ 4 ประการ ได้แก่ “ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตตา” (ขุ.อิติ. (ไทย) 25/98/473)

บทสรุป

ผู้บริหาร หมายถึงบุคคลที่รับผิดชอบให้การปฏิบัติงานขององค์การเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในองค์การธุรกิจเรียกว่า ผู้จัดการ (Manager) แต่ในองค์การของรัฐเรียกว่า ผู้บริหาร (Administrator) ในองค์กรทางธุรกิจจึงใช้คำว่า การจัดการ (Management) และองค์กรของรัฐใช้คำว่า (Administration) การบริหารจึงเป็นวิชาชีพที่เป็นทั้งศิลป์และศาสตร์ อยู่ในตัวมันเอง เช่น “กรณีที่เป็นวิชาชีพ (Profession) หมายถึง การบริหารเกิดขึ้นจาก

การเป็นทั้งศิลปินและเป็นศาสตร์ โดยมีหลักเกณฑ์ที่แสดงถึงความเป็นวิชาชีพนั้น กรณีที่เป็นศิลป์ (Art) หมายถึง ทักษะและความรู้ที่แต่ละบุคคลได้พัฒนาขึ้นจากการฝึกฝนหรือการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นที่มีความชำนาญหรือได้รับการพัฒนาทักษะทางการบริหารมาเป็นอย่างดีแล้ว เหมือนจิตรกรหรือนักดนตรีที่ฝึกฝนหรือเรียนรู้จากศิลปินที่มีทักษะ มีความชำนาญสูง และกรณีที่เป็นศาสตร์ (Science) หมายถึง องค์ความรู้ที่เกิดจากการสืบค้นหาความรู้ใหม่ๆ ด้วยวิธีการเชิงวิทยาศาสตร์ มีการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์และประมวลผล ข้อมูล การตั้งสมมติฐาน และทดสอบสมมติฐาน เป็นต้น กล่าวคือ ศิลป์ เป็นเรื่องของการกระทำ การฝึกฝนเพื่อความชำนาญ ส่วนศาสตร์ เป็นเรื่องของความรู้ว่าจะทำอะไร และทำอย่างไร คือ

1. วิชาชีพ เกิดจากองค์ความรู้ในวิชาชีพนั้นอย่างมีระบบ โดยบุคคลในวิชาชีพนั้นๆ จะต้องได้รับการพัฒนาในเชิงสติปัญญาอยู่เสมอ
2. วิชาชีพ ต้องการความมีทัศนคติเพื่อการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น บุคคลในวิชาชีพนั้นๆ จะต้องมีการสืบค้นหาความคิดใหม่ (New Idea) อยู่เสมอ
3. วิชาชีพ เน้นการให้บริการต่อผู้อื่น ดังนั้น บุคคลในวิชาชีพหนึ่งๆ จึงต้องการหลักคุณธรรม จริยธรรมว่า เงินไม่ได้เป็นปัจจัยสำคัญที่จะใช้วัดผลสำเร็จในวิชาชีพ
4. วิชาชีพ มีมาตรฐานทางวิชาชีพ ดังนั้น วิชาชีพหนึ่งๆ จะมีมาตรฐานทางวิชาชีพที่กำหนดขึ้นโดยสมาคมทางวิชาชีพนั้น การเข้าเป็นสมาชิกก็ต้องได้รับการยอมรับ มีการฝึกอบรม และการปลูกฝังทัศนคติค่านิยมต่อวิชาชีพนั้นๆ (Massie. J. L., & Douglas. J., Management, 1981, p. 57)

แนวทางการวางแผนศาสตร์การบริหาร

วิธีการที่ผู้บริหารองค์การนำมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแนวทางการดำเนินงาน และแสดงถึงการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทิศทางการขององค์การ ภายใต้การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์การให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การวางแผนกลยุทธ์ จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการบริหาร ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอน

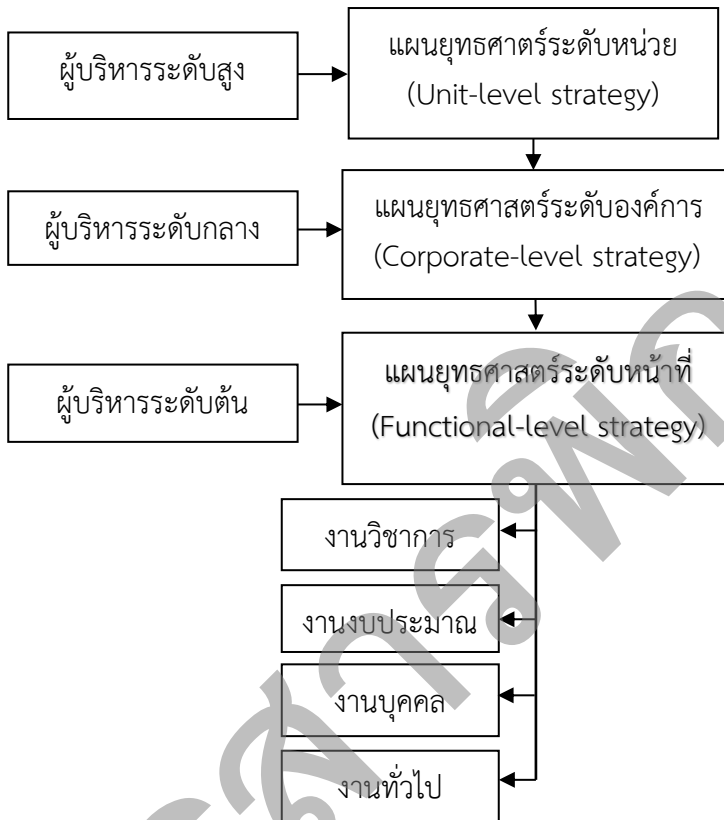
การศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับสภาพองค์กร การนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์สังเคราะห์เพื่อนำไปใช้จัดวางทิศทางขององค์กร จากนั้นจึงกำหนดกลยุทธ์ว่าควรจะทำอะไรเพื่อให้บรรลุผลตามจุดประสงค์ การวางแผนยุทธศาสตร์ คือการวางแผนมุ่งอนาคต กระบวนการคิดและวิธีการที่ดีที่สุด ก่อนจะปฏิบัติการจริงจะต้องทำการวิเคราะห์สถานการณ์ 4 ด้าน หรือการวิเคราะห์สวอต SWOT ประกอบด้วย

จุดแข็ง (Strength) ได้แก่ เวลาที่เริ่มต้นการทำงานใด จะต้องหาข้อมูลให้ได้ก่อนว่าในองค์กรมีอะไรบ้างที่เป็นจุดแข็งที่และเป็นสมรรถนะทำให้องค์กรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จุดอ่อน (Weakness) ได้แก่ อุปสรรคต่อการปฏิบัติงานขององค์กร จำเป็นต้องหาจุดอ่อนให้พบ เพื่อหาโอกาสในการปรับปรุงแก้ไข

โอกาส (Opportunity) เป็นทั้งแนวโน้มและเป็นพลังในการขับเคลื่อนเหตุการณ์หรือแนวคิดต่าง ๆ ที่องค์กรสามารถนำมาใช้สนับสนุนการปฏิบัติงานขององค์กร

ภาวะคุกคาม (Threat) ได้แก่ สิ่งที่ต้องนำมาวิเคราะห์ให้รู้ว่า อะไรเป็นสิ่งที่คุกคาม อาจจะเป็นเหตุการณ์หรือแรงกดดันที่อาจจะเกิดขึ้นก็ได้ ซึ่งอยู่นอกเหนืออำนาจการควบคุม องค์กรจำเป็นต้องวางแผนรับมือ (พระพรหมบัณฑิต, (ประยูร ธมฺมจิตโต), 2548, หน้า 18)



ภาพภูมิประกอบ: ระดับชั้นของการวางแผนยุทธศาสตร์

แผนหรือนโยบาย Thailand 4.0 ในระยะยาว คือ ระบบและรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศที่มีเป้าหมายสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศไปสู่ความ“มั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน” มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่เศรษฐกิจ ที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (Value – Based Economy) เน้นภาคการผลิตไปสู่ภาคบริการมากขึ้นและประชากรมีรายได้สูง หมายความว่าประเทศไทยจะต้องมีการสร้างนวัตกรรมเป็นของตนเอง และมีการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีคุณภาพสูง เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศ

การที่จะพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถสอดคล้องกับนโยบายดังกล่าวได้ดังนั้น การศึกษาจึงต้องเร่งดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เพื่อก้าวเข้าสู่ “การศึกษา 4.0” อย่างเป็นรูปธรรมด้วยเช่นกัน กล่าวคือ ในการเรียนรู้ใดๆ ก็ตามผู้เรียนจะต้องได้รับการสอนให้มี “ความรู้คู่คุณธรรมและมีทักษะในศตวรรษที่ 21” ได้แก่ ทักษะการคิดเชิงบริหาร ทักษะการใช้สื่อออนไลน์ “Internet” ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการแก้ปัญหาทักษะความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล ทักษะด้านภาษาอังกฤษ ทักษะด้าน คณิตศาสตร์ และทักษะด้านจิตสาธารณะ ครูผู้สอนควรนำแนวทางของ STEM Education, Active Learning และ Problem Based Learning มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและรู้เท่าทันโลกหรือสถานการณ์ต่างๆ และในการจัดการเรียนรู้ทุกๆ วิชาควรมีความทันสมัย มีความยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมและความถนัดของผู้เรียน ครูผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติในสถานการณ์จริง และรู้วิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

บทบาทและหน้าที่ของครูผู้สอนในยุค Thailand 4.0 คือ เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ที่ทำหน้าที่หล่อหลอมให้ผู้เรียนเกิด “ทักษะ” ด้านต่างๆ และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้การคิดวิเคราะห์การแก้ปัญหา และการคิดสร้างสรรค์ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ที่มีอยู่มาบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ เพื่อสร้างผลผลิตหรือนวัตกรรมต่างๆ ขึ้นมาได้ อันเป็นฐานในการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต ซึ่งผู้เขียนเชื่อว่าภายในเวลาไม่กี่ปีข้างหน้า ประเทศไทยจะต้องมีนวัตกรรมเป็นของตนเองและก้าวไปสู่ประเทศยุค 4.0 อย่างเต็มตัว รวมทั้งเปลี่ยนแปลงจาก “ประเทศ กำลังพัฒนา” ไปสู่ “ประเทศพัฒนาแล้ว” อย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

กรมการศาสนา, กระทรวงศึกษาธิการ. (2525). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง 45 เล่ม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **แนวการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา**. กรุงเทพฯ: อัดสำเนา.
- นพรัตน์มีศรี และอมรินทร์ เทวตา. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการความรู้และความคิดสร้างสรรค์ของพนักงานสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยศิลปากร. วารสาร Veridian E-Journal, SilpakornUniversity ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 11, 21-34.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2544). **กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนสู่ประชาธิปไตย**. กรุงเทพฯ: องค์การคำคุณา.
- . (2543). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม**. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- . (2547). **ธรรมญูชีวิต**. (พิมพ์ครั้งที่ 28). กรุงเทพฯ: ธรรมการพิมพ์.
- พระพรหมบัณฑิต. (ประยูร ธมมจิตโต). (2548). **การเผยแผ่เชิงรุก**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสมบัติ ชนปญโญ (ฉลอง). (2558). **ยุทธศาสตร์เชิงพุทธในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศักดิ์ผลจง วัฒนสินธ์ และพสุ เดชะรินทร์. (2542). **การจัดการเชิงกลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. พัฒนาที่ยั่งยืน.
- ข่าวสำนักงานรัฐมนตรี. [ออนไลน์]: <http://www.moe.go.th/websm/2016/aug/354.html>. (สืบค้น 22 มกราคม 2564).
- เสาวลักษณ์ พิธิษฐไพบูลย์. (2559). **ขับเคลื่อนการศึกษาไทยสู่ไทยแลนด์ 4.0**. [ออนไลน์]: http://www.thaihealth.or.th/Content_204.0.html. (สืบค้น 24 มกราคม 2564),
- Massie. J. L., & Douglas. J. (1981). **Management: A Contemporary Introduction**. 3rd edition, New Jersey: Prentice-Hall.

สถาบันอุดมศึกษาเอกชน: แนวโน้มและทางเลือกแห่ง
อนาคตรูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม
private higher education institutions: trends
and alternatives of future participation
administration model

สมชาย เบญจวรรณ¹

Somchai Benjawan

มนทิรา ตันตระวานิชย์²

Monthira Tantrawanich

สุรัชย์ ภัทรบรรเจิด³

Surachai Pattarabanjird

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวโน้มและทางเลือกแห่งอนาคต รูปแบบการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ตามภารกิจหลัก 4 ด้าน ได้แก่ “ด้านที่หนึ่งการผลิตบัณฑิต ด้านที่สอง การวิจัย ด้านที่สาม การบริการวิชาการ และด้านที่สี่การทำนุบำรุง ศิลปะวัฒนธรรม” ทิศทางและยุทธศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่ต้องปรับตัวมี 2 มาตรการ คือ “มาตรการแรก คือ การสร้างบัณฑิตแบบใหม่ เน้น การจัดการศึกษาที่สามารถรับได้ทั้งแบบ Degree และ Non-Degree มาตรการ ที่สอง คือ การพัฒนาทักษะ (Upskill) และทบทวนทักษะของผู้เรียน (Reskill) โดยจะต้องสร้างความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ ภายใต้กรอบสำคัญ 3 ด้าน และรูปแบบพัฒนาการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม 7 รูปแบบ

^{1,2} อาจารย์ประจำภาควิชาการเงินและการลงทุน คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสยาม

³ อาจารย์ประจำหลักสูตรการตลาด คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสยาม

คำสำคัญ: สถาบันอุดมศึกษาเอกชน, แนวโน้มและทางเลือกแห่งอนาคต, รูปแบบการบริหารจัดการ

Abstract

The purpose of this article is to analytical study the private higher education institutions: trends and alternatives of future participation administration model according to 4 missions, namely "First Mission Building Graduates Second Mission Research The third mission Academic service And the fourth mission preserving arts and culture" Thus the direction and strategy of private higher education institutions must adapt with 2 measures: "the first measure is the creation of new graduates, emphasizing education management can be received in both degree and non-degree and development of learners who need to increase skills (upskill) and The second measure is review skills (reskill), which must establish cooperation with various sectors under 3 important frameworks and 7 forms of participatory management development.

keywords: private higher education institutions, trends and alternatives of future, administration model

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ได้กำหนดหลักการสำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษาทุกระดับไว้ว่า “ต้องยึดหลักการมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ” สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งจึงต้องดำเนินการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาโดยอยู่บนพื้นฐานของหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดย

จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งคณะกรรมการ คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ ผู้ปกครองและนักศึกษา การมีส่วนร่วมในการศึกษากับการบริหาร และการจัดการศึกษามีหลายลักษณะ หลายรูปแบบ และหลายวิธีการ โดยที่ผู้มีส่วนร่วมเข้าร่วมกิจกรรมตามขอบข่ายของการบริหารจัดการสถานศึกษา ได้แก่ “การวางแผน การแสดงความคิดเห็น การประสานงาน การประชุม การรายงานและติดตามผล” (ศรีณย์ เจียรณัย, พิมพ์ ม่วงศิริธรรม, และ อัครวิณมณีอินทร์, 2558, หน้า 44-54) การอนุญาตให้มีการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาเอกชนขึ้นในพุทธศักราช 2513 หลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิทยาลัยเอกชน พุทธศักราช 2512 ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการเปิดโอกาสให้สถาบันอุดมศึกษาเอกชน เข้ามามีบทบาทร่วมจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของไทยที่ประกอบด้วยภารกิจหลัก 4 ด้าน ได้แก่ “การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม” (ศิริพงศ์ รักไหม, สิริฉันท์ ธีรกุล เทพพาพงษ์, และพันธ์ศักดิ์ พลรัมย์, 2562, หน้า 249-269) ตลอดระยะเวลาเกือบครึ่งทศวรรษที่ผ่านมา สถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มขึ้นและมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ผ่านพ้นปัญหาและอุปสรรคนานัปการ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลมาจากนโยบายด้านการศึกษาจากภาครัฐ การแข่งขันกับสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและสถาบันอุดมศึกษาจากต่างประเทศ รวมถึงผลกระทบที่เกิดจากโครงสร้างประชากรวัยเรียนที่ลดลง และการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ถือเป็นปัจจัยหลักอันสำคัญที่ส่งผลต่อแนวโน้มการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในอนาคต พัฒนาการสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทยในภาพรวมสรุปได้ 4 ยุค ดังนี้ “ยุคที่หนึ่งยุคก่อนประกาศใช้พระราชบัญญัติวิทยาลัยเอกชน พุทธศักราช 2512 ยุคที่สอง ยุคก่อกำเนิด (พุทธศักราช 2512 - 2522) ยุคที่สาม ยุคขยายตัว (พุทธศักราช 2522 - 2542) ยุคที่สี่ ยุคปฏิรูปการศึกษา (พุทธศักราช 2542 - 2552) และยุคที่ห้า ยุคมาตรฐานการศึกษา (พุทธศักราช 2552 - ปัจจุบัน) ในช่วงปี พุทธศักราช 2552-ปัจจุบัน มีสถาบันอุดมศึกษาเอกชนได้รับอนุญาต

ให้ จัดตั้งใหม่เพิ่มขึ้นอีก 7 แห่ง ทำให้สิ้นปี พุทธศักราช 2563 มีสถาบันอุดมศึกษาเอกชนจำนวนทั้งสิ้น 75 แห่ง จำแนกเป็นมหาวิทยาลัย 43 แห่ง สถาบัน 12 แห่ง และวิทยาลัย 20 แห่ง พัฒนาการของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนอย่างมีนัยสำคัญในแต่ละยุคสมัย มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญในพระราชบัญญัติแต่ละฉบับ นับตั้งแต่ปี “พุทธศักราช 2512 เป็นต้นมา มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับสถาบันอุดมศึกษาเอกชนมาแล้วทั้งสิ้น 5 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติวิทยาลัยเอกชน พุทธศักราช 2512 พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พุทธศักราช 2522 พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พุทธศักราช 2522 (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2535 พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พุทธศักราช 2546 และพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พุทธศักราช 2546 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2550 ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน” (มานิต บุญประเสริฐ, 2564 หน้า 1-9) ทิศทางการพัฒนาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน หรือแนวโน้มสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในอนาคตจำเป็นต้องคำนึงถึงกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว (พุทธศักราช 2551 - 2565) โดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้กำหนดเป้าหมายในการยกระดับคุณภาพและพัฒนาศักยภาพอุดมศึกษาไทย เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในแห่งยุคโลกาภิวัตน์ ได้กำหนดภาพปัจจุบันและอนาคตไว้ 16 ประเด็น ประเด็นที่สำคัญคือ “การเปลี่ยนแปลงด้านประชากร ปัญหาพลังงานและสิ่งแวดล้อม การมีงานทำและตลาดแรงงานในอนาคต การจัดการความขัดแย้งและความรุนแรง และการแก้ปัญหาอุดมศึกษา” (ศิริพงศ์ รักใหม่, สิริฉันท์ ธีรกุล เทชพาพงษ์, และ พันธศักดิ์ พลรัมย์, 2562, หน้า 249-269) และปัจจัยอื่นๆ สถาบันอุดมศึกษาเอกชนต้องให้ความสำคัญและเร่งปรับตัวเพื่อเตรียมพร้อมรองรับการแข่งขันจากต่างประเทศ คือ การก้าวสู่ประชาคมอาเซียน อย่างไรก็ตาม ในส่วนของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ยังมีข้อจำกัดอยู่หลายประการ กล่าวคือ สถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทยยังมีความพร้อมรองรับการเปิดเสรีของประชาคมอาเซียนไม่มากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการพัฒนาบัณฑิตในอาชีพ

ที่ประชาคมอาเซียนคาดหวัง ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทยมีความพร้อมเพียงร้อยละ 30.91 ในขณะที่ความพร้อม ด้านหลักสูตร ด้านอาจารย์และบุคลากร มีความพร้อมร้อยละ 54.60 และ 51.80 ตามลำดับ (ศิริพงศ์ รักใหม่, สิริฉันท์ ธิกรกุล เตชพาหพงษ์, และพันธ์ศักดิ์ พลรัมย์, 2562, หน้า 249-269) ทิศทางและยุทธศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่ต้องปรับตัวและอยู่รอดต่อไปจากความท้าทายใหม่ที่เข้ามามี 2 มาตรการ คือ “มาตรการแรก คือ การสร้างบัณฑิตแบบใหม่ในศตวรรษนี้ (ศตวรรษที่ 21) จำต้องเน้นการจัดการศึกษาที่สามารถรับได้ทั้งแบบ Degree และ Non-Degree และมาตรการที่สอง การพัฒนาคนที่ต้องเพิ่มทักษะ (Upskill) และ ทบทวนทักษะ (Reskill) โดยการสร้างความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ “ระบบการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนตลอดระยะที่ผ่านมา ประสบกับปัญหาและอุปสรรคหลายประการ ทั้งในด้านการบังคับใช้กฎหมาย และการสนับสนุนจากภาครัฐ การบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มีผลให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนกล่าว คือ กฎหมายมีมาตรการในการการควบคุมมากกว่าการกำกับดูแล และไม่เอื้อต่อการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาเอกชน มีขั้นตอนยุ่งยากซับซ้อนไม่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ และการแข่งขันเสรีทางการศึกษา นอกจากนี้การจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนไม่ได้รับการสนับสนุนด้านการเงิน และงบประมาณจากรัฐเทียบเท่ากับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ แต่จะต้องจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและบรรลุมาตรฐานตามตัวบ่งชี้คุณภาพเช่นเดียวกับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทุกประการ” (ศิริพงศ์ รักใหม่, สิริฉันท์ ธิกรกุล เตชพาหพงษ์, และพันธ์ศักดิ์ พลรัมย์, 2559, หน้า 51-66)

แนวโน้มของสถาบันการศึกษาเอกชน

สถาบันการศึกษาเอกชนจะต้องปฏิรูปเพื่อความอยู่รอด โดยการสร้างระบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม เพื่อตอบสนองความต้องการของระบบ มีการวางแผนการบริหารจัดการเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ผู้เรียนเพื่อเรียนรู้

เกี่ยวกับงานที่ยังไม่เกิดในปัจจุบัน โดยใช้กลไกของธรรมาภิบาล การเงิน การกำกับมาตรฐาน และเครือข่ายอุดมศึกษาบนพื้นฐานของเสรีภาพทางวิชาการ ความหลากหลายและเอกภาพเชิงระบบ สากล สร้างความยืดหยุ่นและความคิดสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้ “สถาบันอุดมศึกษาเอกชนเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมฐานความรู้ สังคมอุดมปัญญา” (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2550, หน้า 85) การศึกษาระดับอุดมศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญในการผลิตกำลังคนในระดับสูง จำเป็นจะต้องได้รับการพัฒนาคุณภาพทั้งในด้านการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการทางวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถเป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพที่จะทำการพัฒนาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับปริญญาตรี, 2545, หน้า 98) ดังนั้น เป้าหมายของมหาวิทยาลัยเอกชนแนวโน้มนั้นในทศวรรษหน้า คือ มหาวิทยาลัย 4.0 คือ ระบบการศึกษาที่มีเป้าหมายให้ผู้เรียนเรียนจบไปแล้ว ต้องสามารถสร้างผลงานได้ และมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม โดยมีกรอบพัฒนาระบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

1. การเรียนการสอนมุ่งสอนและวัดสมรรถนะผู้เรียนบนฐานสมรรถนะด้าน “องค์ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะชีวิต” บนฐานศักยภาพและความถนัดของผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนค้นพบความถนัดและศักยภาพของตนเอง ทำให้สนุก มีความสุข และทำได้ดี
2. พัฒนาหลักสูตรการคิด 10 มิติ คือ สร้างนักคิด สนับสนุนการคิดค้นคว้าเพื่อพัฒนานวัตกรรมทุกระดับของสังคมและสอนวิธีคิด ใน 10 มิติ ประกอบด้วย

มิติที่ 2.1: วิธีการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) หมายถึง ความตั้งใจที่จะพิจารณาตัดสินเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยการไม่เห็นคล้อยตามข้อเสนออย่างง่าย ๆ แต่ตั้งคำถามท้าทาย หรือโต้แย้งสมมติฐาน และข้อสมมติที่อยู่เบื้องหลัง และพยายามเปิดแนวทางการคิด ออกสู่ทางต่างๆ ที่แตกต่างจากข้อเสนอนั้น เพื่อให้สามารถได้คำตอบที่สมเหตุสมผล มากกว่าข้อเสนอเดิม

มิติที่ 2.2: วิธีการคิดเชิงวิเคราะห์ (Analytical Thinking) หมายถึง การจำแนกแฉก องค์ประกอบต่างๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล ระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น เพื่อค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของสิ่งที่เกิดขึ้น

มิติที่ 2.3: วิธีการคิดเชิงสังเคราะห์ (Synthesis-Type Thinking) หมายถึง ความสามารถในการดึงองค์ประกอบต่างๆ มาผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อให้ได้สิ่งใหม่ ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

มิติที่ 2.4: วิธีการคิดเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Thinking) หมายถึง การพิจารณาเทียบเคียงความเหมือน และ/หรือ ความแตกต่าง ระหว่างสิ่งนั้นกับสิ่งอื่นๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ สามารถอธิบายเรื่องนั้น ได้อย่างชัดเจน เพื่อประโยชน์ในการคิด การแก้ปัญหา หรือการหาทางเลือกใดเรื่องหนึ่ง

มิติที่ 2.5: วิธีการคิดเชิงมโนทัศน์ (Conceptual Thinking) หมายถึง ความสามารถในการประสานข้อมูลทั้งหมด ที่มีอยู่ เกี่ยวกับเรื่องหนึ่งเรื่องใด ได้อย่างไม่ขัดแย้ง แล้วนำมาสร้างเป็นความคิดรวบยอด หรือกรอบความคิดเกี่ยวกับเรื่องนั้น

มิติที่ 2.6: วิธีการคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking) หมายถึง การขยายขอบเขตความคิดออกไป จากกรอบความคิดเดิมที่มีอยู่ สู่ความคิดใหม่ๆ ที่ไม่เคยมีมาก่อน เพื่อค้นหาคำตอบที่ดีที่สุด ให้กับปัญหาที่เกิดขึ้น

มิติที่ 2.7: วิธีการคิดเชิงประยุกต์ (Applicative Thinking) หมายถึง ความสามารถในการนำเอาสิ่งที่มีอยู่เดิม ไปปรับใช้ประโยชน์ในบริบทใหม่ ได้อย่างเหมาะสม โดยยังคงหลักการของสิ่งเดิมไว้

มิติที่ 2.8: วิธีการคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinking) หมายถึง ความสามารถในการกำหนดแนวทางที่ดีที่สุด ภายใต้เงื่อนไขข้อจำกัดต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เข้าหาแกนหลักได้อย่างเหมาะสม เพื่ออธิบาย หรือให้เหตุผลสนับสนุนเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

มิติที่ 2.9: วิธีการคิดเชิงบูรณาการ (Integrative Thinking) หมายถึง ความสามารถในการเชื่อมโยงแนวคิด หรือองค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเข้าหา กันหลักได้อย่างเหมาะสม เพื่ออธิบายหรือให้เหตุผลสนับสนุนเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

มิติที่ 2.10: วิธีการคิดเชิงอนาคต (Futuristic Thinking) หมายถึง ความสามารถในการคาดการณ์ในอนาคต อย่างมีหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม

3. เน้นให้ผู้เรียนระดับปริญญาตรีถึงปริญญาเอก สนับสนุนทุนทำวิจัย โดยเปลี่ยนผ่านสมรรถนะผู้เรียนสู่การเป็นผู้ผลิตความรู้และสร้างนวัตกรรม ลด การพึ่งพาเทคโนโลยีและพัฒนานวัตกรรมที่เหมาะสมกับโจทย์ความต้องการของประเทศ

4. พัฒนาสถาบันเข้าสู่สถาบัน 2 และ 3 ภาษา เพื่อให้ได้ผู้เรียน มีองค์ ความรู้วิทยาการ และเชื่อมต่อองค์ความรู้ทั่วโลก เป็นประโยชน์ต่อการ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เป็นผู้สร้างบริหารและผู้ประกอบการ ตลอดถึงการสร้าง กิจการใหม่ๆ ด้วยตนเอง พร้อมเปลี่ยนผ่านสมรรถนะผู้เรียนสู่การเป็นนัก บริหารและเป็นเจ้าของกิจการ

5. สร้างความร่วมมือหลากหลายลักษณะระหว่างสถาบันการศึกษา ภายในประเทศและต่างประเทศ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงภาค ประชาชน กำหนดช่องทางการสร้างคณาจารย์และนักวิจัยรุ่นใหม่ เพิ่มจำนวน นวัตกรรม ภายในประเทศ มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและชุมชน

6. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสิทธิบัตรทางปัญญา มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับระดับสากลส่งเสริมการเชื่อมต่อการวิจัยกับ ภาคเอกชนและภาคอุตสาหกรรม กระตุ้นการคิดนวัตกรรม ภายในมหาวิทยาลัย

7. ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมในสถานศึกษาทุกแห่ง สิ่ง แปลกใหม่ พัฒนารูปแบบ ให้เหมาะกับผู้เรียนแต่ละระดับ จัดประกวดแข่งขัน คิดนวัตกรรมทั้งระดับครูผู้สอนและผู้เรียนส่งเสริม วิทยาลัยชุมชนเชื่อมต่อกับ นวัตกรรมและเทคโนโลยีสู่ชุมชนท้องถิ่น

แนวโน้มสถาบันศึกษาเอกชนในทศวรรษหน้า คือ เป็น สถาบันอุดมศึกษาเอกชน หรือมหาวิทยาลัยเอกชน 4.0 เพื่อเป้าหมาย "สร้าง ทรัพยากรมนุษย์ที่พึ่งพาตนเองได้ สร้างฐานประเทศที่ลดการนำเข้า และสร้าง

สังคมแห่งการแบ่งปัน" มีระบบเศรษฐกิจที่อยู่บนฐานมูลค่าเพิ่ม (The base value-added economy) โดยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐานขับเคลื่อน แนวโน้มของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในทศวรรษหน้า มองผ่านประวัติศาสตร์ และพัฒนาการในอดีตจนปัจจุบัน นำมาประยุกต์ใช้เพื่อการเตรียมการอนาคตที่ ต่อเนื่องกัน สถาบันอุดมศึกษาเอกชนในบริบทของปัจจัยแวดล้อมต่างๆ มีผลต่อ ระบบการศึกษาของไทยและของโลก ที่ครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจสังคม การเมือง เทคโนโลยี และกระแสโลกาภิวัตน์ แนวโน้มอนาคตของการพัฒนา สถาบันอุดมศึกษาเอกชนครอบคลุมบริบทสำคัญๆ คือ “ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์และเป้าประสงค์” เพื่อดำเนินงานตามภารกิจด้าน การบริหารและการจัดการแบบมีส่วนร่วม

ทางเลือกแห่งอนาคตของสถาบันการศึกษาเอกชน

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการเตรียมประชากรให้พร้อมที่จะ เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงเพื่อที่จะดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข การศึกษา คือสร้างพลังปัญญาแก่ประชากร เพื่อพร้อมรับกับปัญหาต่างๆ ทั้งในเรื่อง เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษาจึงถือได้ว่าเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับ พัฒนาประชากรเพื่อเตรียมความพร้อมในยุคศตวรรษปัจจุบัน ใน สถาบันอุดมศึกษาเอกชนทุกแห่ง เกิดพัฒนาการทั้งด้านปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธ กิจ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์การบริหารจัดการและเป้าประสงค์ มีโครงสร้างองค์กร และการดำเนินงานตามภารกิจและองค์ประกอบของตัวชี้วัดคุณภาพ เพื่อ เสริมสร้างศักยภาพของประเทศ ผ่านสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา จาก นโยบายประเทศไทย 4.0 เกิดความท้าทายต่อสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่ต้อง ปรับทิศทางการบริหารจัดการ ทำให้ระบบการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนเป็น การศึกษา 4.0 มหาวิทยาลัยจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการ ระบบการศึกษาเพื่อให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลง การจะก้าวเข้าสู่ มหาวิทยาลัย 4.0 นั้น จะต้องใช้กลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาซึ่ง ประกอบด้วยการทำงานร่วมกันหลายส่วนแบบระบบความร่วมมือหรือการมี ส่วนร่วม ตั้งแต่ระดับชั้นของการบริหาร ระดับปฏิบัติ และหน่วยงานสนับสนุน

นอกจากกลยุทธ์การบริหารจัดการระบบการศึกษาแล้ว หน้าที่หลักของมหาวิทยาลัยคือการผลิตบัณฑิต และบัณฑิตของมหาวิทยาลัย 4.0 จะต้องเป็นบัณฑิตที่ผลิตผลงานได้ และมีความรับผิดชอบต่อผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นมา

ความท้าทายในศตวรรษที่ 21 โจทย์ที่สำคัญ 2 ประการที่สถาบันอุดมศึกษาเอกชนไทยจำเป็นต้องพิจารณาเพื่ออนาคต คือ “การตอบโจทย์อนาคตความท้าทายของสังคมและชุมชน (Future of Society) การศึกษาไทยยุคการศึกษา 4.0 คือ ระบบการศึกษายุคผลิตภาพเป็นยุคที่ต้องการผลผลิตหรือ Products ให้ได้มากที่สุดเพื่อประโยชน์ของตนเอง ชุมชน และของสังคมในภาพรวม ดังนั้น บทบาทของระบบการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนไทยในยุคประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0) จะต้องเป็นระบบการศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีสมรรถนะ สนับสนุนให้เกิดเทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และนวัตกรรมวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมีส่วนร่วมพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ดังนั้น มหาวิทยาลัยจำจะต้องสร้างทุนมนุษย์ให้อยู่ในโลกได้อย่างสมดุล ซึ่งจะต้องเปลี่ยนทั้งวิธีการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงและเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น บูรณาการศาสตร์แบบสหสาขาวิชา บริหารงานวิจัยไปสู่นวัตกรรม และสร้างประโยชน์ สร้างมูลค่าเชิงพาณิชย์ได้ โดยหน้าที่ของมหาวิทยาลัยจะต้องกำหนดโจทย์ในการผลิตบัณฑิตที่เน้นบัณฑิตที่เป็นนวัตกรรม การจัดหลักสูตรจะต้องเป็นหลักสูตรเชิงสร้างสรรค์ส่งเสริมกระบวนการคิดทุกวิชา และสนับสนุนให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม สำหรับกลยุทธ์ในการบริหารจัดการการศึกษาเชิงผลิตภาพนั้น ประกอบไปด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์ การสร้างแรงบันดาลใจ การเสริมสร้างพลังอำนาจ และการพัฒนา การปฏิบัติที่ดีสู่ความเป็นเลิศโดยยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัย 4.0 จะเน้นการพัฒนามหาวิทยาลัยที่อาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง ประชาชน และหน่วยงานองค์กรในท้องถิ่น เพื่อส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรที่แท้จริง

แนวโน้มสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในอนาคต มุมมองจากบริบทของ เศรษฐกิจสังคม การเมือง เทคโนโลยี และกระแสโลกาภิวัตน์ ที่คาดว่าจะส่งผล กระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของ สถาบันอุดมศึกษาเอกชนในระยะเวลา 10 ปี ข้างหน้า (พุทธศักราช 2563 - 2573) โดยคำนึงถึงแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี (พุทธศักราช 2551 - 2565) มาเป็นกรอบแนวทางในการกำหนดทิศทางการ พัฒนาสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในอนาคตให้สอดคล้องกับนโยบายและความ ต้องการของประเทศ การศึกษาแนวโน้มอาศัยการวิเคราะห์ถึงแนวโน้มความ เป็นไปได้ที่สถาบันอุดมศึกษาเอกชนจะต้องเป็น และคาดว่าจะ เป็น เพื่อ วิเคราะห์หาช่องว่างของความเป็นไปได้ และนำเสนอแนวทางที่เหมาะสม สำหรับ “รูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของสถาบันอุดมศึกษา เอกชนในอนาคต” พร้อมการเตรียมความพร้อมของสถาบัน ภายใต้กรอบ ลำคัญ 3 ด้าน ได้แก่

1. แนวโน้มด้าน “ปรัชญา วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ พันธกิจ กลยุทธ์และ เป้าประสงค์”
2. แนวโน้มด้านการดำเนินงานตามภารกิจ 4 ด้าน คือ “วิชาการ งบประมาณ บุคลากร และงานทั่วไป”
3. แนวโน้มด้านการบริหารและการจัดการเชิงรุก

รูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

สถาบันอุดมศึกษาเอกชนต้องบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมและ นำเสนอถึงสถานการณ์เกี่ยวกับภาพอนาคตที่ครอบคลุมสถาบันอุดมศึกษา เอกชนทั้งหมดในประเทศไทย เกี่ยวกับระบบการศึกษาเพื่อให้เกิดทักษะกับ ผู้เรียน คือ “ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century skills)” ประกอบด้วย ปัจจัย 4 ด้าน ได้แก่ (1) ทักษะด้านสาระวิชาหลัก (2) ทักษะด้านการเรียนรู้ และนวัตกรรม (3) ทักษะด้านสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยี และ (4) ทักษะ ด้านชีวิตและการทำงานเพื่อเป็นทางเลือกแห่งอนาคตของสถาบันการศึกษา เอกชนและผู้เรียน ธนันท์ธร โสภณดิลก (2562, หน้า 227-243) ได้เสนอระดับ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการ 4 ด้าน คือ “ด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ด้านการวางแผนดำเนินกิจกรรม ด้านการลงทุนและปฏิบัติงาน และด้านการติดตามและประเมินผลงาน” ทิศทางการขับเคลื่อนสถาบันอุดมศึกษาเอกชนไทยเป็นเรื่องที่ทั้งสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเอง และหน่วยงานภาครัฐที่กำกับดูแลสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ ทิศทาง บทบาท ความรับผิดชอบให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง สาเหตุที่ทำให้สถาบันอุดมศึกษาเอกชนไทย ก้าวถึงหนทางติดตัน มีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายประการ เช่น “อัตราการศึกษาที่ลดลง ในขณะที่จำนวนมหาวิทยาลัยเกิดใหม่เพิ่มขึ้น มีการแข่งขันกันเปิดหลักสูตร ประกอบกับปัจจัยอื่น เช่น ผู้ที่มีฐานะดี มีทุนทรัพย์ สามารถไปเรียนต่อต่างประเทศได้ การเกิดของหลักสูตรออนไลน์ทั้งแบบรับปริญญาโดยตรงและโปรแกรมที่ไม่ไม่ต้องการใบปริญญา (Non-degree program) แต่สำคัญต่อวิชาชีพและอาชีพที่เพิ่มขึ้นต่อเนื่อง รวมไปถึงการจัดการการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยในโลกที่เข้าสู่ยุคสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ที่ไร้พรมแดนมหาวิทยาลัยจะไม่ใช่ พื้นที่ที่ครูเป็นเจ้าของอีกต่อไป แต่จะเป็นพื้นที่เพื่อการเรียนรู้ (learning space) ของผู้เรียนหรือนิสิตและนักศึกษา เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สมบูรณ์แบบได้ อาจารย์จะต้องมีประสบการณ์และทักษะในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ที่โปรแกรมเครื่องมือการสืบค้น (Search engine) ระดับ “Google” ช่วยไม่ได้ และต้องมีชุดความคิด (Mind Set) หรือ กระบวนการทางความคิด (Thought processes) ที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนสามารถเปลี่ยนแปลงตัวเองได้ และผู้สอนจะต้องสอนมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเป็นหลัก มีการบูรณาการการเรียนรู้ในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้คู่ไปกับการทำงาน หรือฝึกปฏิบัติวิชาชีพจริง หรือให้ผู้ที่อยู่ในภาคธุรกิจประเภทต่างๆ ตลอดถึงในวงวิชาชีพอื่น เป็นต้นว่า “ครู นักการทหาร ข้าราชการประจำกระทรวงทบวงกรมต่างๆ” มาถ่ายทอดทักษะประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากของจริงจะต้องเริ่มต้นจากการออกแบบหลักสูตรการ

เรียนการสอนร่วมกัน รวมไปถึงการประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนที่จบการศึกษาออกไปมีทักษะในการเป็นผู้ประกอบการ สามารถสร้างธุรกิจของตัวเองได้

ทางออกหนึ่งที่จะช่วยให้สถาบันอุดมศึกษาเอกชนอยู่รอดและก้าวสู่ความสำเร็จควบคู่กับความเจริญและพัฒนาการของสังคม คือ “การเชื่อมโยงการตอบโจทย์ทั้งภาคส่วนของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนและภาคของผู้ใช้บัณฑิต” ภายใต้รูปแบบพัฒนาการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม สำหรับสถาบันอุดมศึกษาเอกชนไทย ดังนี้

รูปแบบที่ 1: รูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม การเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้เต็มศักยภาพ สถาบันควรทำหน้าที่ดูแลเกณฑ์ ข้อกำหนด เพื่อคัดกรอง ด้านอุปทาน (supply side) ที่คิดว่าเป็นประโยชน์ มีความโดดเด่นทางด้านวิชาการและวิชาชีพที่ตอบสนองทิศทางของประเทศ ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยต้องปรับกระบวนการบริหารจัดการกฎระเบียบให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

รูปแบบที่ 2: รูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม การทำหน้าที่คัดกรองผู้มีเจตนาารมณ์ด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทุนมนุษย์ ที่มีความชัดเจนในด้านนโยบายในการประสานความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ โดยจัดการศึกษาควบคู่กับการฝึกประสบการณ์ ที่เน้นการผลิตกำลังคนเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมและประเทศเป็นหลัก

รูปแบบที่ 3: รูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม คือ กระบวนการกำหนดทิศทางที่ชัดเจนในการสร้างทุนมนุษย์ที่เป็นระดับแนวหน้าในการขับเคลื่อนประเทศ โดยพิจารณาเรื่องการผลิตกำลังคน ที่มีการกำหนดแผนการผลิต ลดความซ้ำซ้อนในการผลิตบัณฑิตสาขาต่างๆ ไม่ให้เกิดการผลิตที่เกินความต้องการ อันอาจจะส่งผลต่อการมีงานทำของบัณฑิตในภายหลัง

รูปแบบที่ 4: รูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ด้วยระบบและกระบวนการทำงานที่ยืดหยุ่น รวดเร็วตามกลุ่ม ประเภท สถาบันมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพครบในทีเดียว โดยคำนึงถึงมิติต่างๆ ร่วมกับกลไกการบริหารจัดการขององค์กรที่ดูแล

รูปแบบที่ 5: รูปแบบการสร้างกลไกความร่วมมือระหว่างฝ่ายกำกับนโยบายและฝ่ายปฏิบัติให้เกิดเวทีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างภาครัฐ สถาบันอุดมศึกษาเอกชน และเครือข่ายต่างๆ รวมทั้งสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

รูปแบบที่ 6: รูปแบบการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม รับผิดชอบค่าใช้จ่ายด้านการอุดมศึกษาในสัดส่วนที่เหมาะสมตามต้นทุนที่เกิดขึ้นจริงสร้างความเข้าใจและมีการทบทวนปรับระบบดังกล่าวเพื่อให้มีความเหมาะสม และเป็นธรรมกับทุกฝ่าย

รูปแบบที่ 7: รูปแบบการสร้างความร่วมมือกับต่างประเทศและการจัดหลักสูตรนานาชาติ เพราะในสภาพปัจจุบันการศึกษาข้ามพรมแดนที่เกิดขึ้นทำให้คนในวงการอุดมศึกษาเอกชนต้องเปลี่ยนแปลงปรับตัวและใช้ประโยชน์จากการสร้างความร่วมมือกับต่างประเทศในลักษณะของการแลกเปลี่ยนทรัพยากร องค์ความรู้ รวมทั้งการเปิดพื้นที่ในการผลิตบัณฑิตร่วมกัน

สรุปผล

รูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมสำหรับแนวโน้มและทางเลือกแห่งอนาคต ในสภาพการณ์ปัจจุบัน สถาบันอุดมศึกษาเอกชน จากสภาพการณ์ที่ต้องเผชิญกับจำนวนนักศึกษาที่ลดลง แนวทางปรับตัวเพื่อจัดระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมแบบทางเลือกแห่งอนาคตนำเสนอทางเลือกในการแก้ปัญหา 3 ทางเลือก ดังนี้

ทางเลือกที่ 1: ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้ตรงตามความต้องการ และทันสมัยผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนจะต้องจัดทำและพัฒนาหลักสูตรทุกๆ ปีการศึกษา ด้วยการนำผลจากการเรียนการสอนของทุกวิชามาพิจารณาว่า มีความเหมาะสมกับยุคสมัยหรือไม่ สามารถสอนได้ตามวัตถุประสงค์และกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้และความเข้าใจได้อย่างไร และมีประสิทธิภาพเพียงใด

ทางเลือกที่ 2: ขยายฐานกลุ่มผู้เรียนใหม่เพื่อเพิ่มรายได้ทดแทนจากอุปสรรคที่เกิดจากการที่โครงสร้างประชากรของประเทศเปลี่ยนไป ทำให้คาดว่าจำนวนนักศึกษาจะลดลงอย่างต่อเนื่องในอนาคต ในขณะที่จำนวนประชากร

ที่เป็นผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เป็นสภาพแวดล้อมภายนอกด้านประชากรศาสตร์ที่ไม่สามารถจะควบคุมได้

ทางเลือกที่ 3: ศึกษาแนวโน้มของตลาดแรงงาน ความต้องการของผู้เรียนอยู่ตลอดเวลา เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรหรือจัดโครงการที่ตรงตามความต้องการ จะช่วยให้มหาวิทยาลัยมีความได้เปรียบในการแข่งขันจากการที่เป็นผู้นำหรือผู้ริเริ่มนั่นเอง

บรรณานุกรม

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2553). การคิดเชิงวิเคราะห์ (Analytical Thinking). (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: ชัคเชสมิเดีย.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2558). การสอนให้นักศึกษาเป็นนักคิด นักวิเคราะห์ นักสังเคราะห์ และนักวิพากษ์. กรุงเทพฯ: ชัคเชสมิเดีย.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2558). ปัจจัยความสำเร็จของการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยรัฐเป็นผู้ชี้นำ. นิตยสาร CIO World&Business, 39(152), 54-55.
- ธันท์ธรร โสภณตลกล. (2562). ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหลวง อำเภอสว่างอารมณ์ จังหวัดอุทัยธานี. วารสารพิกุล, 17(1), 227-243.
- มานิต บุญประเสริฐ. (2564). พัฒนาการของการอุดมศึกษาเอกชนไทยก่อนและหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. กรุงเทพฯ: สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย.
- ศิริพงศ์ รักใหม่ (2558). พัฒนาการและแนวโน้มสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริพงศ์ รักใหม่, สิริฉันท สติกรกุล เตชพาหพงษ์, และพันธ์ศักดิ์ พลสารมัย. (2559). พัฒนาการของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย. วารสารการพยาบาลและการศึกษา, 9(3), 51-66.

- ศิริพงศ์ รักใหม่, สิริฉันท์ ธีรกุล เดชพาหพงษ์, และพันธ์ศักดิ์ พลารัมย์.
(2562). แนวโน้มสถาบันอุดมศึกษาเอกชน: ทางเลือกแห่งอนาคต.
วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 13(1), 249-269.
- ศรัณย์ เจียรนัย, พิมพา ม่วงศิริธรรม, และ อัคริน มณีอินทร์. (2558,
กรกฎาคม-ธันวาคม 8). รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมใน
สถาบันอุดมศึกษา. **วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 16(2), 44-54.**
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. **กรอบแผน
อุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พุทธศักราช 2551 – 2565).** 2550.
- สนม ครุฑเมือง. (2547). **รูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยอิสระของรัฐ.
ปริญญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.
พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.**
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมณตรี. (2545).
**พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไข
เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545.** กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย. (2560). **สรุปผลการ
ดำเนินงานประจำปี 2558-2560.** กรุงเทพฯ: สมาคม
สถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย.
- C. Prince. (2002). “Developments in the Market for Client-based
Management Education”. **Journal of European Industrial
Training, 26,** 353-359.
- Edward W.smith & Others. (1969). **The Education’s Encyclopedia.**
New Jersey, Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- G.E.Austin and D.Reynolds. “Managing for improved school
effectiveness: An international survey,” **School
Organization (1998): 167-178.**

Kotler, Philip. (2000). **Marketing Management**. The Millennium edition. New Jersey: Prentice - Hall.

Kotler, Philip. (2003). **Marketing Management**. 11th ed. Upper Saddle River. NJ: Prentice -Hall.

Porter, M. E. (1985). **Competitive advantage: creating and sustaining superior performance**. New York: The Free Press.

Maslow, A. H. (1954). **Motivation and Personality**. New York: Harper & Brother.

วาระสารพัด

การสร้างสรรค์บทเพลงละครสั้นเรื่อง The Red Balloon สำหรับ กีตาร์และเชลโล

Music Composition “The Red Balloon” for Duo
Classical Guitar and Violoncello

ธีรธิ์ กันยารอง*¹

Theerit Kanyarong

ปภาตพงศ์ วันภักดี²

Papartpong Wanpakdee

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง “การสร้างสรรค์บทเพลงละครสั้นเรื่อง The Red Balloon สำหรับ กีตาร์และเชลโล” มีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างสรรค์บทเพลงใหม่ที่ผู้ประพันธ์ได้รับแรงบันดาลใจมาจากตัวละครหลักจากบทละครสั้นเรื่อง The Red Balloon และเพื่อนำบทเพลงสร้างสรรค์ขึ้นนี้ ออกแสดงต่อสาธารณชน ทั้งนี้ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์บทเพลงใหม่ จำนวน 1 บทเพลง ได้แก่ พาสเกล (Pascal) ซึ่งบทเพลงนี้ได้ถูกประพันธ์ขึ้นสำหรับ กีตาร์และ เชลโล โดยมีความยาวทั้งสิ้นประมาณ 2.30 นาที ผู้สร้างสรรค์ได้ทำการประพันธ์บทเพลงนี้ขึ้นมาโดยการศึกษาและอ้างอิงถึงทฤษฎีและรูปแบบโครงสร้างของดนตรีตะวันตก

คำสำคัญ: บทประพันธ์, กีตาร์และเชลโล, ละครสั้น The Red Balloon

* Corresponding author, email: kanyarong9992@gmail.com

^{1,2} อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาดนตรีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Abstract

This new composition for Duo Classical Guitar and Violoncello is a new piece for a short film named The Red Balloon. The purpose of composing this new composition is because the Composer has an inspiration about the main actor from The Red Balloon. This composition is not only composed but also performed in the public. The composer has created one piece named “Pascal”. This composition had been composed for Classical Guitar and Violoncello, and it is about 2.30 minuets long. The composer has composed this composition by studying and referring into western music theory and western music structure.

Keywords: Composition, Duo for Classical Guitar and Violoncello, The Red Balloon

บทนำ

บทเพลงสร้างสรรค์บทนี้เป็นบทเพลงที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งของการแสดงละครสั้นเรื่อง The Red Balloon ร่วมกับการแสดงจากโปรแกรมวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร จากการที่ผู้ประพันธ์ได้มีโอกาสรับชมละครสั้น The Red Balloon แบบฉบับ Original จากทางสื่อออนไลน์ และจากการอ่านบทละครเรื่องนี้จากหนังสือ The Red Balloon (Albert Lamorisse, 1956) และหลังจากผู้ประพันธ์ได้มีการศึกษาถึงเนื้อเรื่องและตัวละครหลัก ผู้ประพันธ์ได้รับแรงบันดาลใจเป็นอย่างมากต่อการสร้างสรรค์บทเพลงใหม่ให้กับละครสั้นเรื่องนี้

บทเพลง *พาสเกล (Pascal)* นั้นได้รับแรงบันดาลใจมาจากตัวละครหลักของเรื่องที่ชื่อว่า Pascal ซึ่งเป็นตัวละครหลักในการดำเนินเรื่องของละครเรื่องนี้ บทเพลงสร้างสรรค์บทนี้ได้นำเสนอ 3 ทำนองหลักที่มีอารมณ์และการ

ตีความที่ต่างกันไปของผู้ประพันธ์ที่มีต่อตัวละคร Pascal ซึ่งบทเพลงนี้ได้ถูกบรรเลงโดยเครื่องดนตรีสองชิ้น (Duo) ได้แก่ กีตาร์และเชลโล

วัตถุประสงค์

1. เพื่ออธิบายวิธีการสร้างสรรค์ และแนวคิดในการประพันธ์บทเพลง
2. เพื่อเผยแพร่บทประพันธ์เพลงพร้อมกับการแสดงละครสั้นเรื่อง

The Red Balloon

ขอบเขตการสร้างสรรค์ผลงาน

1. ประพันธ์บทเพลงใหม่ 1 บทเพลง โดยได้รับแรงบันดาลใจจากห้วงอารมณ์และความรู้สึกที่ต่างออกไปของตัวละคร Pascal จากเรื่อง The Red Balloon โดยการใช้หลักการด้านทฤษฎีดนตรีตะวันตกมาใช้ในการประพันธ์บทเพลงมีความยาวประมาณ 2.30 นาที
2. แสดงผลงานเป็นรูปแบบการแสดงสด การแสดงผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาวิธีการแสดงและระเบียบวิธีการประพันธ์บทเพลงนี้

ข้อตกลงเบื้องต้น

ผู้ประพันธ์ได้ศึกษาบทละคร/เนื้อเรื่อง The Red Balloon เพื่อให้เข้าใจถึงอารมณ์และเรื่องราวของบทละครและนำข้อมูลต่าง ๆ มาประพันธ์ให้กับเครื่องดนตรีตะวันตก คือ กีตาร์และเชลโล ทั้งนี้ การประพันธ์บทเพลงนี้มีการใช้แนวคิดของหลักทฤษฎีดนตรีตะวันตกเข้ามามีบทบาทตามที่ผู้ประพันธ์เห็นสมควร เพื่อให้บทเพลงมีความสมบูรณ์ตามที่ผู้ประพันธ์ได้กำหนดแนวทางไว้ และผู้ประพันธ์ได้กำหนดความยาวของเพลงตามความเหมาะสม

วิธีการดำเนินการสร้างสรรค์ผลงาน

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาประวัติและเนื้อเรื่อง/บทละครของ The Red Balloon เพื่อนำบทละคร/เนื้อเรื่องมาเป็นวัตถุดิบในการประพันธ์บทเพลงครั้งนี้ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับบทละคร
2. ถอดบทละคร/เนื้อเรื่อง เพื่อความเข้าใจในอารมณ์ของตัวละครหลัก
3. ออกแบบโครงสร้างของบทเพลง และประพันธ์แนวดนตรีที่เหมาะสม
4. นำบทเพลงที่ประพันธ์มาฝึกซ้อม พร้อมปรับแก้ไขตามสถานการณ์และความเหมาะสม
5. นำบทเพลงแสดงต่อสาธารณชน

ผลการศึกษา

The Red Balloon เป็นบทละครสั้นแนว แฟนตาซี ตรามา ที่ถูกเขียนบทและกำกับขึ้นมาเมื่อปี 1956 โดยนักเขียนและผู้กำกับชาวฝรั่งเศสที่มีชื่อว่า อัลเบิร์ต ลามอลิสเซ่ (Albert Lamorisse) The Red Balloon นี้มีชื่อภาษาฝรั่งเศสว่า “Le ballon rouge” หนึ่งเรื่องนี้มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับการผจญภัยของเด็กผู้ชายคนหนึ่งกับลูกโป่งสีแดงของเขา ตัวผู้เขียนและละครสั้นเรื่องนี้ได้รับรางวัลมากมาย อาทิเช่น ลามอลิสเซ่ได้รับรางวัลออสการ์จากบทละครสั้นเรื่อง The Red Balloon เมื่อปี 1956 และในปีเดียวกันนั้นยังได้รับรางวัลชนะเลิศรางวัลหนึ่งสั้นจากรายการ the Palme d’Or ที่จัดขึ้น ณ เมืองคานส์ ประเทศฝรั่งเศสอีกด้วย

จากการศึกษาถึงบทละครและตัวละครหลักเรื่อง The Red Balloon ผู้ประพันธ์ได้คิดสร้างสรรค์บทประพันธ์ที่ใช้ดนตรีสำหรับการบรรยายเรื่องราววรรณกรรมหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ (Narrative Music) ซึ่งในแต่ละท่อนของบทเพลงนั้นได้บรรยายถึงเรื่องราวชีวิตในแต่ละช่วงของตัวละครหลัก (ณรุทธิ์ สุทธจิตต์, 2555, หน้า 104)

หลังจากที่ผู้ประพันธ์ได้ศึกษาถึงบทละครหลักที่มีชื่อว่า “Pascal” พบว่าตัวละครนี้เป็นเด็กผู้ชายที่โดดเดี่ยว วันหนึ่งเขาได้พบเจอกับลูกโป่งมหัศจรรย์สีแดงที่ล่องลอยได้ด้วยตัวเองจึงทำให้เขาเหมือนได้เพื่อนใหม่เพิ่มขึ้นมาและในภายหลังเกิดการแย่งชิงลูกโป่งสีแดงระหว่าง Pascal กับกลุ่มเด็กอันธพาล จึงทำให้ลูกโป่งสีแดงแตก แต่แล้วหลังจากที่ลูกโป่งสีแดงได้แตกไป ก็มีลูกโป่งมหัศจรรย์มากมายหลากสีลอยมาจากทั่วทุกทิศแล้วพุ่งโอบอุ้ม Pascal ขึ้นไปบนฟ้า จากบทละครนี้ผู้ประพันธ์สามารถตีความออกมาได้ถึง 3 อารมณ์และความรู้สึกที่แตกต่างกันออกไป คือ 1) เด็กผู้ชายที่มีความโดดเดี่ยว 2) เด็กผู้ชายที่มีความหวัง และ 3) ความผ่อนคลาย โดยผู้ประพันธ์ได้นำความรู้สึกที่แตกต่างกันออกไปของทั้งสามแบบนี้มาเป็นวัตถุดิบในการประพันธ์เป็นบทเพลงใหม่ จำนวน 1 บทเพลงคือ *พาสเกิล (Pascal)*

บทเพลง Pascal

บทเพลงนี้ได้ถูกประพันธ์ขึ้นสำหรับในรูปแบบการแสดงแบบ Duo สำหรับกีตาร์และเชลโล Duo คือการร้องหรือการเล่นเครื่องดนตรีสองชิ้นโดยที่มีเครื่องสนับสนุน (accompaniment) หรือไม่มีก็ได้ คำว่า “Duet” จะมีความหมายเหมือนกับ “Duo” แต่ในศตวรรษที่ 19 นักประพันธ์เพลงบางท่านได้แบ่งคำว่า Duet กับ Duo ออกจากกัน ซึ่ง Duet นั้นใช้กับเพลงร้องที่มีทำนองหลัก 2 คนและ Duo ใช้กับเครื่องดนตรีที่บรรเลงทำนองหลัก 2 เครื่อง (Michael Tilmouth, 2020) อย่างที่ได้กล่าวไปข้างต้นว่าผู้ประพันธ์ได้เลือกประพันธ์เพลงนี้ให้กับ กีตาร์และเชลโล เพราะว่า เชลลอนั้นมีช่วงเสียงที่ค่อนข้างกว้างซึ่งเหตุผลนี้เองที่ทำให้เชลลอนั้นสามารถผลิตเสียงออกมาได้หลากหลายอารมณ์และกีตาร์คลาสสิคนั้นเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้สายเอ็น (Gut String) ในการบรรเลงจึงทำให้เสียงที่ถูกบรรเลงออกมานั้นมีความนุ่มนวล จึงทำให้ผู้แต่งนั้นเกิดความคิดสร้างสรรค์แต่งเพลงบทนี้ให้กับกีตาร์และเชลโล

บทเพลงนี้ได้รับแรงบันดาลใจในการประพันธ์มาจากตัวละครหลักของเรื่อง The Red Balloon ที่มีชื่อว่า Pascal ซึ่งผู้ประพันธ์ได้คิดสร้างสรรค์แนวทำนองของแต่ละท่อนให้มีความแตกต่างกันไปตามการตีความต่อบทละครของ

Pascal ที่มีทั้งอารมณ์และความรู้สึกของแต่ละฉากที่แตกต่างกัน ผู้ประพันธ์ได้วางโครงสร้างของบทเพลงใหม่นี้ให้อยู่ในรูปแบบของบทเพลงประเภท แฟนตาซี (Fantasy) ลักษณะเด่นของบทเพลงที่อยู่ในรูปแบบแฟนตาซี คือมักจะมีแนวคิดจากการด้นสด (Improvisation) เป็นบทเพลงที่บ่งบอกและแสดงถึงความคิดฝันของผู้ประพันธ์อย่างไม่มีข้อจำกัด (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2555, หน้า 68)

โครงสร้างของบทเพลง Pascal ประกอบไปด้วย 5 ท่อนได้แก่ ท่อน A ท่อน B ท่อนเชื่อม (Transition) ท่อน C และท่อนหางเพลง (Coda) (ดังตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 โครงสร้างของบทเพลง Pascal

ท่อนเพลง	ท่อน A	ท่อน B	ท่อนเชื่อม (Transition)	ท่อน C	ท่อนหางเพลง (Coda)
ท่อนที่ (measure)	1-20	21-30	31-36	37-44	45-46
ความเร็ว (Tempo)	Andante	Andante	Andante	Adagio	Adagio
กุญแจเสียง (Key)	D	G	G	D	D

วิธีการดำเนินบทเพลงนี้แบ่งออกได้เป็น 5 ท่อนใหญ่ ๆ ดังที่กล่าวไปข้างต้น ซึ่งในแต่ละท่อนนั้นจะมีความแตกต่างกันทางด้านของแนวทำนองเพลง และโครงสร้างของบทเพลงนี้ผู้ประพันธ์ได้คิดสร้างสรรค์และวางแนวทำนองหลักไว้ใน 3 ท่อนหลักคือ ท่อน A ท่อน B และท่อน C และในแต่ละท่อนจะมีแนวทำนองและอารมณ์ที่ต่างกันไปดังนี้

แนวทำนองที่ 1 จากท่อน A (Theme A) จากการศึกษาช่วงต้นของละครสั้นเรื่อง The Red Balloon ผู้ประพันธ์ได้เข้าถึงอารมณ์ของความโดดเดี่ยวจากตัวละครที่มีชื่อว่า Pascal จึงทำให้ผู้ประพันธ์ได้คิดสร้างสรรค์ทำนองเพลงให้สอดคล้องกับอารมณ์และความรู้สึกของตัวละคร Pascal โดยผู้ประพันธ์ได้นำโน้ตนอกบันไดเสียงมาใช้เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ (ภาพตัวอย่างที่ 1)

ภาพตัวอย่างที่ 1



แนวทำนองที่ 2 จากท่อน B (Theme B) จากบทละครเมื่อตัวละคร Pascal ได้พบกับบอลลูนส์แดงซึ่งช่วยให้ Pascal มีชีวิตชีวามากขึ้น บทละครช่วงนี้แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างจากช่วงต้น ผู้ประพันธ์จึงเล็งเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์และความรู้สึก จึงได้รับแรงบันดาลใจในการคิดสร้างสรรค์ทำนองนี้ขึ้นมา โดยมีการนำเทคนิคการแต่งแนวทำนองแบบเก่าหรือที่เรารู้จักกันในระบบอิงโหมด (Mode) กลับมาใช้กับท่อนนี้ ซึ่งท่อนนี้ผู้สร้างสรรค์ได้ประพันธ์แนวท่อนนำให้อยู่ในโหมด ซี ลีเดียน (C Lydian mode) (ภาพตัวอย่างที่ 2)

ภาพตัวอย่างที่ 2



แนวทำนองที่ 3 จากท่อน C (Theme C) อ้างอิงจากบทละครในตอนท้ายเรื่อง ผู้ประพันธ์ได้คิดสร้างสรรค์ทำนองนี้ขึ้นมาเพื่อต้องการจะสื่อว่าเรื่องทุกเรื่องที่เกิดขึ้นกับ Pascal นั้นได้จบลงแบบคลี่คลายเหมือนกับช่วงทำนองในท่อนนี้ที่มีความเรียบง่ายในเรื่องของจังหวะแต่ก็มีความไพเราะในส่วนของทำนอง (ภาพตัวอย่างที่ 3)

Theme C

สรรค์จึงได้ทำการวิเคราะห์



ตารางที่ 2

คอร์ดีที่	1	2	3	4	5	6	7
กุญแจเสียง D major	D	Em	F#m	G	A	Bm	C# dim
กุญแจเสียง D minor	Dm	E dim	F	Gm	Am	Bb	C

จากตารางที่ 2 เราจะเห็นว่าคอร์ดที่ 2 ในกุญแจเสียง D minor นั้นคือคอร์ด E diminished จะประกอบไปด้วยโน้ตตัว E, G, Bb ซึ่งผู้ประพันธ์ได้หยิบตัวโน้ตจากคอร์ดดังกล่าวพร้อมกับยืมโน้ตตัวอื่นจากกุญแจเสียง D minor มาใส่ในแนวทำนองของท่อนนี้ด้วย ซึ่งโน้ตที่ถูกหยิบมานั้นคือ โน้ต Bb กับ โน้ต C natural ซึ่งโน้ตทั้งสองตัวนี้ทำให้ทำนองมีความโดดเด่นเพราะว่าตัวโน้ต Bb

¹ คอร์ดยืม (Borrowed chord) คือคอร์ดที่ไม่อยู่ในบันไดเสียงหลัก แต่ถูกยืมมาจากบันไดเสียงอื่น โดยเฉพาะจากบันไดเสียงคู่ขนาน

และ C ไม่ได้เป็นตัวโน้ตที่อยู่ในกุญแจเสียงหลักของเพลงคือ D major จึงทำให้แนวทำนองนั้นเกิดความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น (ภาพตัวอย่างที่ 4)

ภาพตัวอย่างที่ 4



การใช้เทคนิคโน้ตเสียงค้ำ หรือที่เรียกกันตามสากลว่า “Pedal note” บนเครื่องกีตาร์ซึ่งทางผู้ประพันธ์ได้เลือกให้ความสำคัญกับโน้ตตัว D ซึ่งเป็นโน้ตตัวแรก (Tonic) ของบันไดเสียง D major เราสามารถได้ยินเสียงโน้ตตัว D ตลอดทั้งท่อน A ซึ่งเทคนิคโน้ตเสียงค้ำ (Pedal note)¹ (ภาพตัวอย่างที่ 5)

ภาพตัวอย่างที่ 5



¹ Pedal note เป็นการเล่นโน้ตตัวเดิมซ้ำ ๆ กันในขนาดที่แนวอื่นเล่นเสียงประสานในคอร์ดต่าง ๆ กัน

ท่อน B ผู้ประพันธ์เพลงได้เปลี่ยนทูลุญแฉเสียง (Modulation)¹ จาก D major ไปยัง G major ถึงแม้ว่าบทเพลงนี้จะอยู่ในบันไดเสียง G major แต่อย่างไรก็ตามโน้ตที่เป็นตัวสำคัญของท่อนนี้กลับไม่ใช่โน้ตตัว G ซึ่งผู้ประพันธ์ได้นำเสนอทำนองท่อนนี้โดยการนำเทคนิคการแต่งทำนองระบบอิงโมด (Mode) มาใช้กับทำนองของท่อน B ระบบโมदनั้นมักพบเห็นได้ตามบทเพลงสำหรับพิธีการทางศาสนาหรือที่เรารู้จักคือเพลงโบสถ์ (Church music) โมดเพลงโบสถ์ที่เราจะพบเห็นในแนวทำนองอิงโมดได้แก่ โมดโดเรียน (Dorian mode) โมดฟรีเจียน (Phrygian mode) โมดลิเดียน (Lydian mode) และโมดมิกลีเดียน (Mixolydian mode) (ณัชชา พันธุ์เจริญ, 2553, หน้า 5-6)

ทำนองในท่อน B นี้ผู้ประพันธ์ได้นำเทคนิคอิงโมดมาปรับใช้ในบทเพลงนี้ โมดมีลักษณะเช่นเดียวกันกับบันไดเสียงคือสามารถสร้างโน้ตตัวใดก็ได้ โน้ตแต่ละตัวสามารถสร้างโมดต่างกันได้ 7 โมด (วิบูลย์ ตระกูลอุ้น, 2561, หน้า 139)

โดยการประพันธ์แนวทำนองหลักของท่อน B นี้อยู่ในโมด ซี ลีเดียน (C Lydian mode) ซึ่งแน่นอนว่าโน้ตตัว C นั้นจะต้องเป็นที่ 1 ของโมดนี้ และตัวโน้ตที่อยู่ในโมด ซี ลีเดียน มีดังนี้ C D E F# G A B (C) เราจะสังเกตเห็นว่าโน้ตทุกตัวในโมด C Lydian นั้นมีความสัมพันธ์กับลำดับขั้นบันไดเสียงเมเจอร์ของ G major ซึ่งมีตัวโน้ตดังนี้ G A B C D E F# (G) จากบันไดเสียง G major

นอกจากการใช้ระบบอิงโมดในท่อน B แล้วทางผู้ประพันธ์ได้วางประโยคเพลง (Phrase) ของแนวทำนองหลักไว้ 2 ประโยคคือ ประโยคถาม-ตอบ (antecedent-consequent) ประโยคทั้งสองนั้นจะมีความสัมพันธ์กันในเรื่องของทำนองและโครงสร้างของจังหวะ ซึ่งถ้าทั้งสองประโยคนั้นได้ถูกวางต่อกันนั้นเราจะเรียกว่า หน่วยประโยคใหญ่ (Sentence) คือ ส่วนหนึ่งของ

¹ การเปลี่ยนทูลุญแฉเสียง (Modulation) เป็นการเติมสีสันด้าน เ สี ย ง ประสาน ให้กับเพลง และการเปลี่ยนทูลุญแฉเสียงจะเปลี่ยนก็ครั้งก็ได้ แต่ในที่สุดมักกลับมาที่ทูลุญแฉเสียงเดิมที่เป็นหลัก

เพลง ประกอบด้วย 2-3 ประโยคซึ่งสมบูรณ์ในความคิด จบด้วยเคเดนซ์ปิด (Eric Taylor, 1991, p.175) (ภาพตัวอย่างที่ 6)

ภาพตัวอย่างที่ 6



จากภาพตัวอย่างที่ 6 จะมีข้อสังเกตว่าตอนจบประโยคถามนั้น ผู้ประพันธ์ได้จบประโยคเพลงด้วยเคเดนซ์เปิด (Half cadence) เคเดนซ์เปิดจะมีสัญลักษณ์ในการเขียนเป็นตัวเลขโรมันคือ V ซึ่งเคเดนซ์เปิดจะมีน้ำหนักเบาไม่สามารถนำมาจบตอน จบท่อน หรือจบบทเพลงได้ แต่สามารถนำมาจบประโยคของบทเพลงได้ (ฉัชชา พันธุ์เจริญ, 2560, หน้า 87)

ในส่วนของประโยคตอนนั้นผู้ประพันธ์ได้จบวรรคด้วยเคเดนซ์ปิดแบบไม่สมบูรณ์ (Imperfect authentic cadence) ซึ่งประโยคนี้อาจไม่สามารถจบด้วยเคเดนซ์ปิดแบบสมบูรณ์ได้ (Perfect authentic cadence) เนื่องจากรูปต้นของคอร์ดโดมินันท์นั้นไม่ถูกต้องและไม่เป็นไปตามเงื่อนไขของเคเดนซ์ปิดแบบสมบูรณ์ สังเกตได้จากสองคอร์ดสุดท้ายของประโยคจากตัวอย่างที่ 6 จะมีการดำเนินคอร์ดจาก V6 ไปสู่ I เราจะเห็นว่าคอร์ด V6 นั้นอยู่ในรูปพลิกกลับ เพราะฉะนั้นประโยคของเพลงนี้จึงไม่สามารถใช้ เคเดนซ์ปิดแบบสมบูรณ์แบบได้ ซึ่งการจบเพลงด้วยเคเดนซ์ปิดแบบสมบูรณ์ได้นั้นรูปคอร์ดโดมินันท์นั้นควรต้องเป็น V ไปสู่ I ไม่ใช่ V6 ไปสู่ I (ฉัชชา พันธุ์เจริญ, 2560, หน้า 83-85)

ท่อน C เป็นท่อนที่แนวทำนองถูกนำเสนอโดยเครื่องดนตรี ทั้งสองเครื่อง ถึงแม้ว่าทั้งสองเครื่องจะไม่ได้นำเสนอแนวทำนองที่เหมือนกันทั้งหมด แต่ก็ยังมีเค้าโครงของแนวทำนองที่เหมือนกันอยู่บ้าง ซึ่งแนวทำนองนี้จะถูกนำเสนอแบบการเคลื่อนทำนองแบบคู่ขนาน (Parallel motion) ด้วยการใช

ช่วงเสียงคู่แปดระหว่างกีตาร์ และเชลโล (Stefan Kostka and Dorothy Payne, 1995, p.84) (ภาพตัวอย่างที่ 7)

ภาพตัวอย่างที่ 7



ผู้ประพันธ์ยังคงนำเอาเทคนิคการเล่นโน้ตเสียงค้ำกลับมาไว้ที่กีตาร์เหมือนกับภาพตัวอย่างที่ 5 ซึ่งโน้ตที่ใช้เล่นในเทคนิคนี้คือโน้ตตัวเดียวกันกับภาพตัวอย่างที่ 5 นั่นก็คือโน้ตตัว D ซึ่งเราจะสังเกตได้ว่าในท่อน C และท่อนหางเพลง (Coda)¹ เราจะเห็นการเล่นโน้ตตัว D ซ้ำกันในหลาย ๆ ห้องไปจนถึงตอนจบของบทเพลงนี้เลย (ภาพตัวอย่างที่ 8)

ภาพตัวอย่างที่ 8



ท่อนหางเพลงเป็นท่อนสุดท้ายของเพลงที่ผู้ประพันธ์ได้หยิบยืมส่วนหนึ่งของทำนองหลักจากท่อน A กลับมาใช้เพื่อเป็นช่วงสุดท้ายของบทเพลง

¹ ท่อนหางเพลง (Coda) คือช่วงสุดท้ายของเพลงที่เป็นเหมือนบทสรุปของบทเพลงและมักอยู่ในกุญแจเสียงหลัก

และเป็นดั่งบทสรุปของบทเพลงนี้ ซึ่งท่อนหางเพลง (Coda) นี้มักจะอยู่ใน
กฎแจเสียงหลักของบทเพลง

ภาพตัวอย่างที่ 9



จากภาพตัวอย่างที่ 9 ผู้เขียนได้ยกทำนองที่มาจากต้นเพลงเพื่อนำมา
เปรียบเทียบกับภาพตัวอย่างที่ 10 ซึ่งเป็นภาพที่มาจากท่อนหางเพลง (Coda)

เราจะเห็นถึงความเหมือนกันของสองท่อนนี้ ซึ่งผู้ประพันธ์นั้นมีความ
ตั้งใจที่จะนำเอาทำนองหลักของท่อน A มาเป็นทำนองจบในท่อนหางเพลง
เพราะว่าผู้ประพันธ์นั้นต้องการนำแนวทำนองตอนต้นกลับมาเพื่อต้องการซึ่ง
คงไว้ของอารมณ์และความรู้สึกแรกของบทเพลงนั่นเอง

ภาพตัวอย่างที่ 10



สรุปและอภิปรายผล

บทความวิชาการเรื่อง “การสร้างสรรค์บทเพลงละครเรื่อง The Red
Balloon สำหรับ กีตาร์และเชลโล่” มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์บทเพลงใหม่
ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากตัวละครหลักของบทละครสั้นเรื่อง The Red
Balloon มีชื่อว่า Pascal เป็นารสร้างสรรค์และเป็นการแสดงให้เห็นถึง
มุมมองของผู้ประพันธ์ที่ได้ตีความต่อบทละครของตัวละคร การประพันธ์ครั้งนี้
ได้ประพันธ์ให้กับเครื่องดนตรีตะวันตก 2 เครื่อง บทเพลง Duo สำหรับกีตาร์

และเซลโล โดยประพันธ์ขึ้นจำนวน 1 บทเพลง ได้แก่ พาสเกล (Pascal) ซึ่งมีความยาวทั้งสิ้นประมาณ 2.30 นาที ซึ่งผู้สร้างสรรค์ได้ทำการประพันธ์บทเพลงนี้ขึ้นมาโดยการศึกษาและอ้างอิงถึงทฤษฎีและรูปแบบโครงสร้างของดนตรีตะวันตก เป็นต้น

อีกทั้งผู้สร้างสรรค์มีแนวทางการตั้งชื่อบทเพลงนี้ให้สอดคล้องกับแนวคิดและตัวแสดงหลักของบทละครสั้นเรื่องนี้ โดยผู้สร้างสรรค์ได้นำชื่อของตัวละครหลักที่ชื่อ Pascal มาเป็นชื่อบทประพันธ์ขึ้นนี้ เนื่องจากผู้สร้างสรรค์ได้รับแรงบันดาลใจในการคิดทำนองหลักทั้งสามทำนองของบทเพลงนี้มาจากตัวละครที่ชื่อ Pascal

วันและสถานที่การจัดการแสดง

บทประพันธ์ขึ้นนี้ได้นำออกแสดงต่อสาธารณชนพร้อมการแสดงละครสั้นเรื่อง The Red Balloon เมื่อวันที่ 21-22 กุมภาพันธ์ 2563 ณ ห้องประชุมพุทธชาต มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร โดยการแสดงบทประพันธ์ครั้งนี้ได้แสดงร่วมกับนักแสดงละครจากนักศึกษาโปรแกรมวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร โดยรายชื่อผู้แสดงดนตรีมีดังนี้

ผู้ประพันธ์/นักดนตรี	ปภาตพงศ์	วันภักดี	กิตาร์
นักดนตรี	ธีรธิ์	กันยารอง	เซลโล

บรรณานุกรม

ณัชชา พันธุ์เจริญ. (2553). การแต่งทำนองสอดประสาน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ เกศกะรัต.

_____. (2553). ทฤษฎีดนตรี. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ เกศกะรัต.

_____. (2560). สังคีตลักษณ์และการวิเคราะห์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ เกศกะรัต.

- ณัชชา โสคติยานุรักษ์. (2547). **พจนานุกรมศัพท์ดุริยางคศิลป์**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งชาติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2555). **สังคีตนิยม: ความซาบซึ้งในดนตรีตะวันตก**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิบูลย์ ตระกูลชั้น. (2561). **ทฤษฎีดนตรีตะวันตก (Western Music History)**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Kostka, Stefan and Dorothy Payne. (1995). **Tonal Harmony with an Introduction to twentieth-Century Music Third Edition**. New York: McGraw-Hill, Inc.
- Lamoris, Albert. (1956). **The Red Balloon**. New York: Random House, Inc.
- Taylor, Eric. (1991). **The AB Guide to Music Theory**. London: The Associated Board of the Royal Schools of Music Ltd.
- Tilmouth, Michael. (2001). **Duet**. *Grove Music Online*. Retrived March 1, 2020, from <https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000008263?rkey=NlpQLC>

สกอรีโนตบเพลง Pascal

Music Composition for Duo Classical Guitar and Violoncello

Dedicated for English Program KNUJ

Pajarpong Wangkadee

Andante

Guitar

Violoncello

mp

4

Gtr.

Vc.

7

Gtr.

Vc.

10

rit. - - - *A tempo*

Gtr.

Vc.

13

Gtr.

Vc.

16

Gtr.

Vc.

19

rit. - - - *A tempo*

Gtr.

Vc.

22

Gtr.

Vc.

หลักเกณฑ์และข้อแนะนำสำหรับการเขียนบทความและการส่งต้นฉบับ

วารสารพิกุล เป็นวารสารที่ตีพิมพ์เผยแพร่เป็นราย 6 เดือน (ปีละ 2 ฉบับ: ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน) และฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม) โดยมีข้อกำหนด ดังนี้

1. ประเภทของบทความ

1.1 บทความทางวิชาการ เป็นบทความที่เขียนขึ้นในลักษณะวิเคราะห์วิจารณ์ หรือเสนอแนวคิดใหม่ ๆ จากพื้นฐานทางวิชาการหรือเป็นบทความทางวิชาการที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นความรู้แก่บุคคลทั่วไป

1.2 บทความวิจัย และบทความวิทยานิพนธ์ เป็นบทความที่มีรูปแบบของการวิจัยตามหลักวิชาการ กล่าวคือ มีการตั้งสมมติฐานหรือมีการกำหนดปัญหาที่ชัดเจนระบุวัตถุประสงค์ที่แน่นอน มีการค้นคว้าอย่างมีระบบรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลตีความและสรุปผลตรงตามวัตถุประสงค์

2. รูปแบบของบทความ

2.1 ลักษณะโดยทั่วไป ต้นฉบับของบทความควรมีความยาว 15-20 (รวมภาพประกอบ) หน้าขนาดกระดาษ A5 แบบอักษร TH Sarabun PSK ขนาด 15 ระยะขอบด้านบน 2.41 ซม. ด้านล่าง 1.70 ซม. ด้านซ้าย 2.41 ซม. ด้านขวา 1.70 ซม. (สามารถดาวน์โหลดแบบฟอร์มได้ที่เว็บไซต์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ <http://huso.kpru.ac.th/>)

2.2 ภาษา เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ กรณีที่เป็นภาษาอังกฤษต้องผ่านการตรวจสอบความถูกต้องจากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาก่อนส่งบทความมายังกองบรรณาธิการ

2.3 ชื่อเรื่อง ควรกะทัดรัด ไม่ยาวเกินไปชื่อเรื่องให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษต้นฉบับ ให้พิมพ์ชื่อเรื่องภาษาไทย ตามด้วยภาษาอังกฤษตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาด 20 ตัวหนา

2.4 ชื่อผู้เขียนและหน่วยงานสังกัด ให้ระบุชื่อนามสกุลของผู้เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่ต้องระบุตำแหน่งหรือคำนำหน้าชื่อ แต่ให้ระบุงานประจำและหน่วยงานสังกัดที่เชิงอรรถ

2.5 บทคัดย่อ ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ให้มีจำนวนคำควรอยู่ระหว่าง 200-250 คำ ควรเป็นบทคัดย่อที่สั้น ใช้คำกระชับและให้สาระสำคัญตรงประเด็น ไม่ควรเขียนตามบทคัดย่อตามแบบที่เขียนในงานวิทยานิพนธ์หรือรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

2.6 คำสำคัญ กำหนดคำสำคัญที่เหมาะสมสำหรับการนำไปใช้เป็นคำค้นในระบบฐานข้อมูล ที่ผู้ค้นหามหาความสามารถหาได้ง่าย ให้ระบุคำสำคัญ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ใส่ไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษาอย่างละไม่เกิน 5 คำสำคัญ

2.7 บทนำ อธิบายถึงที่มาและความสำคัญของปัญหา กรณีที่เป็นบทความวิจัยให้แสดงเหตุผลที่นำไปสู่การศึกษาวิจัยพร้อมทั้งจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.8 วิธีการวิจัย เครื่องมือการวิจัยและระเบียบวิธีวิจัย (สำหรับบทความวิจัย) ให้อธิบายกระบวนการดำเนินการวิจัยวิธีการศึกษาสิ่งที่นำมาศึกษา จำนวน ขนาด ลักษณะเฉพาะของตัวอย่างที่ศึกษา ตลอดจนเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษาอธิบายแบบแผนการวิจัย การเลือกตัวอย่างวิธีการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

2.9 ผลการวิจัย (สำหรับบทความวิจัย) ให้เสนอผลวิจัยอย่างชัดเจนตรงประเด็น ตามลำดับขั้นตอนของการวิจัย โดยต้องมีการแปลความหมายและวิเคราะห์ผลที่ค้นพบและสรุปเทียบกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ (ถ้ามี)

2.10 การอภิปรายผล การวิพากษ์ วิจารณ์ สรุป และข้อเสนอแนะ (สำหรับบทความวิจัย) ให้ชี้แจงผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ สมมติฐาน หรือข้อคำถามวิจัย อภิปรายให้เห็นถึงความสอดคล้องหรือขัดแย้งกับผลวิจัยของผู้อื่นที่มีอยู่ก่อนหรือไม่ อย่างไร เหตุผลใดจึงเป็นเช่นนั้น และให้จบด้วยบทสรุปและข้อเสนอแนะที่จะนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์หรือทิ้งประเด็นคำถามการวิจัย ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการทำวิจัยต่อไป เป็นต้น

2.11 กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) ให้ระบุสั้น ๆ ถึงผู้ให้การสนับสนุน หรือผู้มีส่วนช่วยทำให้งานวิจัยหรือบทความสำเร็จสมบูรณ์

3. การเขียนเอกสารอ้างอิงและบรรณานุกรม

ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบ นาม-ปี (Author-Year Format)

3.1 การอ้างอิงในเนื้อหา (In text citation)

ภาษาไทย (ชื่อ นามสกุล, ปีพ.ศ., หน้า)

ภาษาอังกฤษ (นามสกุล, ปี ค.ศ.)

3.1.1 อ้างอิงในเนื้อหาจากสื่อสิ่งพิมพ์ (หนังสือ ตำรา

เอกสาร)

ผู้แต่งคนเดียว

การอ้างอิงให้ระบุ ชื่อ-นามสกุล ผู้แต่ง (ภาษาไทย) หรือ นามสกุลผู้แต่ง (ภาษาอังกฤษ) ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ปีที่พิมพ์ เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยหมายเลขหน้าเอกสารที่อ้างอิง ใส่ไว้ในวงเล็บท้ายข้อความที่อ้างอิง เช่น

(ปทีป เมธาคุณวุฒิ, 2544, หน้า 57)

- กรณีที่สรุปเนื้อหาทั้งหมดทั้งเล่ม ไม่เฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งไม่ต้องระบุเลขหน้า เช่น

(บุญศักดิ์ แสงระวี, 2546)

- กรณีที่ผู้แต่ง ใช้ฐานันดรศักดิ์ บรรดาศักดิ์ สมณศักดิ์ นำหน้าให้คงไว้เหมือนที่ปรากฏในหน้าปกในของหนังสือ เช่น

(พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2540)

- กรณีผู้แต่งมียศทางทหาร ตำรวจ ตำแหน่งทางวิชาการ คำเรียกทางวิชาชีพไม่ต้องใส่ เช่น ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี เป็น

(ประเวศ วะสี, 2540)

- การอ้างอิงเอกสารหลายเรื่อง แต่ผู้แต่งคนเดียวกัน ให้เขียนชื่อผู้แต่งครั้งเดียว แล้วเรียงปีที่พิมพ์จากน้อยไปหามาก

(ประเวศ วะสี, 2544; 2545)

ผู้แต่ง 2-3 คน

ให้ลงรายการด้วยชื่อ นามสกุล ของผู้แต่งทั้ง 2-3 คน เช่น
(พลฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์ และสุชาติ กิจพิทักษ์, 2545)

(Shah & Ratcliffe, 2003)

(วันทยา วงศ์ศิลปภิรมย์, อมรรัตน์ พันธงาม และชนาธิป ทั้ยแป,

2545)

(Kotler, Bowen & Makens, 1999)

Page & Dowling (2002) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า

ท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ได้อย่างน่าสนใจว่า.....

ผู้แต่งมากกว่า 3 คน

ให้ลงรายการด้วยชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งคนแรกและตาม

ด้วยคำว่า “คนอื่น ๆ” หรือ “et al” ในภาษาอังกฤษ เช่น

(พลฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์ และคนอื่น ๆ, 2545)

(Shah, et al, 2003)

ผู้แต่งที่เป็นสถาบัน

ให้ลงรายการด้วยหน่วยงานระดับสูงก่อน และตามด้วย

หน่วยงานระดับรอง ลงมา เช่น

(มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, บัณฑิตวิทยาลัย, 2544)

เอกสารไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง

ให้ลงชื่อเรื่องแล้วตามด้วยปีที่พิมพ์ และเลขหน้า เช่น

(การค้าชายแดน, 2544, หน้า 15)

กรณีไม่ใช่ผู้เขียน แต่เป็นผู้รวบรวม เรียบเรียง ผู้แปล หรือ

บรรณาธิการ

ให้ลงรายการด้วยชื่อ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และ
บอกต่อท้ายว่าเป็น “ผู้รวบรวม” “เรียบเรียง” “บรรณาธิการ” หรือ “ผู้แปล”
เช่น

(ดวงสมร อรพินท์, บรรณาธิการ, 2546)

(Frase & Rose, editor, 1980)

3.4 อ้างอิงในเนื้อหา จากโสตทัศนวัสดุ

ให้ลงรายการชื่อผู้รับผิดชอบหรือผู้ผลิต ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ปีที่ผลิต ตามด้วยเครื่องหมายมหัพภาคคู่ (:) และลักษณะของโสตทัศนวัสดุ

(สำนักงานพลังงานปรมาณูเพื่อสันติ, 2544: CD-ROM)

3.5 การอ้างอิงในเนื้อหา จากระบบสารสนเทศออนไลน์ (www.)

ให้ลงรายการชื่อผู้รับผิดชอบ หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ปีที่ค้นข้อมูล

(มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2547)

(Singh, 2002)

3.6 การอ้างอิงเสริมความ

ในกรณีที่อธิบายหรือขยายความเนื้อหาตอนใดตอนหนึ่งเพื่อให้รายละเอียดขยายความเพิ่มเติม ให้ใส่เครื่องหมายดอกจัน (*) หรือตัวเลขยก (1 2 3 ...) ไว้ท้ายข้อความนั้น และอธิบายหรือขยายความ เพิ่มเติมไว้ในเชิงบรรณท้ายหน้านั้น เช่น

การค้าชายแดนที่มีรอยต่อกับประเทศในกลุ่มลุ่มน้ำโขง¹ ในปี 2540 ที่ผ่านมา.....

¹การค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านด้านจังหวัดเชียงรายที่ผ่านพิธีการทางศุลกากร ในปี 2540 มีมูลค่ารวมทั้งสิ้น 3,306.17 ล้านบาท

3.2 บรรณานุกรม/ เอกสารอ้างอิง

บรรณานุกรม ประกอบด้วย ชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ ชื่อเรื่อง สถานที่พิมพ์ สำนักพิมพ์ มีแบบแผนการลงรายการอ้างอิงโดยใช้ระบบแบบ American Psychological Association (APA) ดังนี้

ภาษาไทย

ชื่อ นามสกุล./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์)./

////////ชื่อเมืองที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

ภาษาอังกฤษ

นามสกุล./อักษรย่อชื่อแรก./ตัวอักษรย่อชื่อกลาง./ (ปีที่พิมพ์)./

////////ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์)./ชื่อเมืองที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

3.2.1 การใช้ลงรายการชื่อผู้แต่ง

ผู้แต่งที่เป็นบุคคล

- สำหรับผู้แต่งคนไทย ให้ใส่ชื่อ-นามสกุล ไม่ว่าผลงานจะเป็นภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศ ไม่ต้องใส่คำนำหน้านาม เช่น นาย นางสาว ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ดร. ฯลฯ ยกเว้นราชทินนาม ฐานันดรศักดิ์ ให้คงไว้ และคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) เช่น

แม่น้ำมาส ขวลิขิต, คุณหญิง.

- สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ให้ขึ้นต้นด้วยนามสกุล ตามด้วยตัวอักษรแรกของชื่อต้น ตามด้วยตัวอักษรแรกของชื่อกลาง (ถ้ามี) คั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ระหว่างนามสกุล และชื่อต้น เครื่องหมาย (.) และชื่อกลาง เครื่องหมาย (.) เช่น

Hackett, D. A.

- สำหรับหนังสือที่ผู้แต่งใช้นามย่อ หรือ นามแฝง ให้ใช้ตามที่ปรากฏในหน้าปกใน หากทราบชื่อจริงให้วงเล็บต่อท้าย เช่น

ทมยันตี (วิมล ศิริไพบูลย์)

ผู้แต่งที่เป็นสถาบัน

- ผู้แต่งที่ปรากฏชื่อเป็นหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา หน่วยงานเอกชน รัฐวิสาหกิจ สมาคม โรงพยาบาล ธนาคาร ฯลฯ ให้ลงรายการชื่อหน่วยงานใหญ่ก่อนและตามด้วยหน่วยงานย่อย โดยให้ลงชื่อตามด้วยประเภทหน่วยงาน เช่น

แม่ฟ้าหลวง, มหาวิทยาลัย. สำนักวิชาวิทยาศาสตร์.

มหาดไทย, กระทรวง. กรมการปกครอง.

ไม่ทราบผู้แต่ง

- ให้ลงรายการแรกด้วยชื่อหนังสือหรือชื่อบทความแทน

3.2.2 การลงรายการปีที่พิมพ์

ให้ใส่ปีที่พิมพ์ล่าสุดที่ปรากฏในหนังสือในวงเล็บตามหลังชื่อผู้แต่ง และตามด้วยเครื่องหมายจุด (.) ถ้าหนังสือไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ ให้ใส่ม.ป.ป. (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์) หรือ n.d. (no date) เช่น

(2446).

(ม.ป.ป.).

(n.d.)

3.2.3 การลงรายการชื่อหนังสือ ตำรา เอกสาร

ให้เขียนตามที่ปรากฏในหน้าปกในของหนังสือ ทั้งชื่อเรื่องหลักและชื่อรอง จบข้อความให้ใส่เครื่องหมายจุด (.) และให้ทำตัวเป็นตัวอักษรเข้ม เช่น

ศาสตร์-ศิลป์ การเขียนผลงานทางวิชาการ.

3.2.4 สถานที่พิมพ์ สำนักพิมพ์

ให้ระบุเมืองที่พิมพ์ตามที่ปรากฏในหนังสือ ตามด้วยสำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์ หากมีทั้งสำนักพิมพ์และโรงพิมพ์ให้ใส่นักพิมพ์แต่ถ้ามีโรงพิมพ์อย่างเดียว ใส่ชื่อโรงพิมพ์ ถ้าไม่ปรากฏทั้งสถานที่พิมพ์และสำนักพิมพ์ ให้ใส่ว่า ม.ป.ท. (ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์) หรือ N.P. (No Place) และ ม.ป.พ. (ไม่ปรากฏ

สำนักพิมพ์) หรือ n.p. (no publisher) หลังสถานที่พิมพ์ให้ใส่เครื่องหมายมหัพภาคคู่ (:) หลังสำนักพิมพ์ให้ใส่เครื่องหมายจุด (.) เช่น

กรุงเทพฯ: นานมีพับลิชชิง.

London: Financial Times.

New York: n.p.

กรุงเทพฯ: ม.ป.พ. หรือ ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

กรณีที่เป็นภาษาอังกฤษใช้ N.P.: n.p.

ตัวอย่างการลงรายการอ้างอิงบรรณานุกรม

1. อ้างอิงจากหนังสือ

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์)./ สถานที่พิมพ์:/
/////////สำนักพิมพ์. เช่น

ศักดิ์ดา ธนิตกุล. (2544). **กฎหมายกับเศรษฐศาสตร์: ทรัพย์สิน สัญญา และละเมิด.** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

Marek, P. (1996). **Simulation-based Reliability Assessment for Structural Engineers/ Pavel Marek, Mialan Gubstar, Thalia Anagnos.** New Delhi: New light.

2. อ้างอิงจากบทความในวารสาร

ชื่อผู้แต่ง./ (ปี,/เดือน,/วัน)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร,/ปีที่(ฉบับที่),
หน้า. เช่น

มฤดี ใจม่วง. (2555, สิงหาคม 5). มะเร็ง. วารสารหมอชาวบ้าน,
2(112), 21-30.

Bekerian, D. A. (1993, June). In search of the typical
eyewitness. *American Psychologist*, 48, 574-576.

3. อ้างอิงจากรายงานการประชุม

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่ประชุม)./ชื่อเรื่อง./วันที่ เดือน พ.ศ.(หน้า)./สถานที่พิมพ์:
////////สำนักพิมพ์. เช่น

นิทัศน์ ภทรโยธิน. (2540). ตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าใน
การประชุมนักบัญชีทั่วประเทศ ครั้งที่ 15. วันที่ 27-28 มิถุนายน
พ.ศ. 2540 (หน้า 19-35). กรุงเทพฯ: สมาคมนักบัญชี.

Sinlarat, P. (1995). Success and failure of facility in Thai
University. In Somwang Pitiyanuwat, et al. (Eds),
Preparing teachers for all the World's children:
An of Transformation Proceedings of International
Conference, Bangkok 1992 (pp. 217-233). Bangkok:
UNICEF.

4. การอ้างอิงจากเว็บไซต์ (WWW.)

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่ข้อมูล)./ชื่อเรื่อง./เข้าถึงเมื่อ/เดือน/วันที่,/ปีพ.ศ./
/////จาก <http://www>. เช่น

การเพาะเลี้ยงกล้วยไม้, ศูนย์. (2555). กล้วยไม้. เข้าถึงเมื่อ
สิงหาคม 5, 2556, จาก <http://www.orchidtropical.com>.

Education, Ministry of. (2005,). **The Regional Seminar
on Higher Education in Southeast Asian
Countries**. Retrieved January 5, 2012, from
<http://www.inter.mua.go.th/>.

5. อ้างอิงจากหนังสือพิมพ์

ชื่อผู้แต่ง หรือชื่อคอลัมน์./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./
/////วันที่/เดือน/ปี./หน้า.

ดิเรก นำชัย. (2556). การเมืองการปกครองของไทยในยุคปัจจุบัน. **ไทยรัฐ**,
20 สิงหาคม 2556. หน้า 5.

Krishman, E. (2007,). Rebuilding self-esteem. **Bangkok Post**,
26 June 2007. pp. 12.

6. อ้างอิงจากจุลสาร

ชื่อผู้แต่งหรือหน่วยงานที่ผลิต./(ปี)./ชื่อเรื่อง./[แผ่นพับ]./สถานที่พิมพ์:
////////ผู้แต่งหรือหน่วยงานที่ผลิต. เช่น

สมาคมผู้สูงอายุตำบลท่าเรือ. (2556). **หลักการดูแลสุขภาพสำหรับผู้
ผู้สูงอายุ**. [แผ่นพับ]. กำแพงเพชร: สมาคมผู้สูงอายุตำบลท่าเรือ.
Research and Training Center on Independent Living. (1993).
**Guidelines for reporting and writing about people
with disabilities**. [Brochure]. Lawrence: Research and
Training Center on Independent Living.

7. การอ้างอิงจากการสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์./(ปี./เดือน/วัน)./ตำแหน่ง./สัมภาษณ์. เช่น

วิทยา นาคสม. (2556, มกราคม 9). นายกองค์การบริหารส่วนตำบล
ท่าพุทรา. สัมภาษณ์.
Page, O. (1991, March 5). President, Austin Peary State
University. Interview.

วารสารพิกุล

ระเบียบการตีพิมพ์วารสารพิบูล

กองบรรณาธิการวารสารพิบูลได้กำหนดหลักเกณฑ์สำหรับการเขียนบทความและการส่งต้นฉบับ เพื่อเป็นแนวปฏิบัติสำหรับผู้เขียนไว้ เพื่อให้การพิจารณาบทความที่จะตีพิมพ์ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย ดังต่อไปนี้

1. ต้องเป็นบทความวิชาการ บทความวิจัย บทความวิทยานิพนธ์ หรือบทความหนังสือ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่รวมถึง บทความด้านการศึกษา เศรษฐศาสตร์ การบริหารจัดการ เป็นต้น

2. ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อน หรือไม่อยู่ในระหว่างการเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารอื่น

3. ต้องเป็นบทความที่มีรูปแบบเป็นไปตามหลักเกณฑ์และข้อแนะนำสำหรับการเขียนบทความและการส่งต้นฉบับวารสารพิบูล กรณีกองบรรณาธิการได้รับบทความและได้ตรวจสอบพบว่ายังไม่ถูกต้องตามรูปแบบ กองบรรณาธิการจะส่งคืนให้ผู้เขียนไปทำการแก้ไขให้ถูกต้องก่อนการตีพิมพ์

4. กรณีที่กองบรรณาธิการเห็นว่าบทความมีความถูกต้องตามรูปแบบวารสารพิบูลแล้ว กองบรรณาธิการจะส่งบทความนั้นไปยังผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณากลับกรองและประเมินคุณภาพตามเกณฑ์การประเมินที่กองบรรณาธิการกำหนด

5. เมื่อกองบรรณาธิการได้รับบทความคืนจากผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา กลับกรองและประเมินคุณภาพเสร็จแล้ว หากมีการแก้ไขใด ๆ กองบรรณาธิการจะส่งบทความนั้นไปให้ผู้เขียนดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์อีกครั้งหนึ่ง โดยกำหนดระยะเวลาภายใน 7 วัน

6. กองบรรณาธิการจะตอบรับให้ผู้เขียนทราบภายใน 7 วัน นับแต่วันที่กองบรรณาธิการได้รับบทความที่ได้ดำเนินการแก้ไข ตามข้อ 5. เรียบร้อยแล้ว และกองบรรณาธิการจะตีพิมพ์บทความนั้นในฉบับปัจจุบันหรือฉบับถัดไปตามลำดับของการได้รับบทความที่สมบูรณ์

แบบเสนอบทความเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารพิรุณ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

สำหรับบุคคลภายใน

ข้าพเจ้า.....ตำแหน่ง.....
วุฒิการศึกษาสูงสุด.....ชื่อปริญญา.....
สังกัดคณะ/สำนัก.....
โปรแกรมวิชา/หน่วยงาน.....
ที่อยู่ติดต่อได้สะดวก เลขที่.....หมู่ที่.....ซอย.....ถนน.....
อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....
โทรศัพท์.....โทรสาร.....E-mail.....

สำหรับบุคคลภายนอก

ข้าพเจ้า.....ตำแหน่ง.....
วุฒิการศึกษาสูงสุด.....ชื่อปริญญา.....
สถานที่ทำงาน.....
ที่อยู่ติดต่อได้สะดวก เลขที่.....หมู่ที่.....ซอย.....ถนน.....
อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....
โทรศัพท์.....โทรสาร.....E-mail.....

ขอเสนอ

- | | |
|-----------------------|----------------------|
| () บทความทางวิชาการ | () บทความวิจัย |
| () บทความวิทยานิพนธ์ | () บทวิจารณ์หนังสือ |

ชื่อเรื่อง (ไทย)

ชื่อเรื่อง (อังกฤษ)

สิ่งที่แนบมาด้วย

1.ต้นฉบับบทความ พร้อมประวัติผู้เขียนบทความในรูปแบบเอกสาร จำนวน 1 ชุด

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความที่เสนอมานี้

- () เป็นผลงานของข้าพเจ้าแต่เพียงผู้เดียว
() เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ร่วมตามชื่อที่ระบุในบทความจริง

ลงชื่อ.....

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

วารสารพิรุณ ยินดีต้อนรับบทความจากอาจารย์ นักวิชาการ นิสิตนักศึกษาและผู้สนใจทั่วไป
โดยสามารถส่งบทความไปที่เว็บไซต์วารสารพิรุณ

<https://huso.kpru.ac.th/phikun-journal/index.php>

ติดต่อสอบถามรายละเอียด โทรศัพท์/โทรสาร 055-798-087 มือถือ 062-246-8441

E-mail: Pjkpru@gmail.com

ใบสมัครสมาชิกวารสารพิบูล

ข้าพเจ้า.....

ที่อยู่.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....E-mail.....

ขอสมัครเป็นสมาชิกวารสารพิบูล

- ☐ ปีที่..... พ.ศ. อัตราค่าสมาชิก 1 ปี (2 เล่ม) เป็นเงิน 250 บาท
- ☐ เล่มที่ 1 พ.ศ. อัตราค่าสมาชิก 1 เล่ม เป็นเงิน 130 บาท
- ☐ เล่มที่ 2 พ.ศ. อัตราค่าสมาชิก 1 เล่ม เป็นเงิน 130 บาท

โดยข้าพเจ้าได้จัดส่ง

- ☐ ผ่านบัญชีธนาคาร เลขที่บัญชี.....
- ☐ ธนาณัติ เลขที่.....
- ☐ เงินสด ให้กับผู้รับชื่อ.....

การจัดส่งใบเสร็จรับเงินในนาม

- ☐ ข้าพเจ้า
 - ☐ หน่วยงานราชการ/นิติบุคคล
- ชื่อ.....
- ที่อยู่.....

การจัดส่งวารสารในนาม.....

ที่อยู่.....

ลงชื่อ.....ผู้สมัครสมาชิก
(.....)/

วารสารพิกุล



PHIKUN JOURNAL

FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES,
KAMPHAENG PHET RAJABHAT UNIVERSITY

Vol. 19 No. 1 January – June 2021

Print ISSN 0858-527X Online ISSN 2730-3152

The Factors to Increase Access to Information on Local Politics of Citizen in Nakhon Sawan Province.

Khunakorn Komsing

(Social capital for developing potential of Thai farmers: A case study of mushroom processing group, Bannongpotong Tambon Phanomrok Thatako district, Nakhon Sawan province)

Jittaporn Phangdee

Efficiency of Electronic Procurement of the Department of Business Development

Somwang Chanapai, Waraporn Rungruangkitch and Phanompatt Smitenanda

Tourism elements influencing Thai tourists' decision making on traveling to lower Northern provincial cluster 1 pedestrian market Naphaphon Oonprechavanich and Thanet Oonprechavanich

Basic Chinese for Young Ethnic Tour Guides Development in Khlong Lan District, Kamphaeng Phet Province.

Bancha Wattanakadeanee, Malsirak Kamitchayanun, Panyanuch Phouam and Kang Ching-Wen

Guidelines for the Development of Medical Records of Thai Traditional Medicine Demonstrative Hospital

Pranee Kamlaew, Yingyong Taoprasert and Kanyanoot Taoprasert

Development desired characteristics of qualifications, public administration faculty of human and social science of Kamphaeng Phet Rajabhat University
Prasaynuch Prompasit, Takaporn Sukkasem, Phitsana Boonniyom and Supharit Tattathipnara

Leadership for local development of management board and local government council members in the area of Ban Dan Lan Hoi district, Sukhothai province
Tienchai Tongvinitin and Thutapong Wongawad

Thai Tourists' Motivations in Visiting Bangkok National Museum

Pinadida Pankawit and Wanlop Rathachatraron

A Project-Based Learning – Teaching Use Resources in The Community in Entrepreneurship For Bachelor Of Business Administration, Rajabhat University
Petchara Sudsuea

Model Development and Standardization Business Management OTOP Products and Community Deposit Kamphaeng Phet Province.

Poompipat Rulpanmongkol

A Comparative Study: Subin Khamkap of Department of Fine Arts Version and Subin Kumara of the Cambodian Language Version Version Version University
Vijuda Thipvittat

Geographic Information System of Ban and Lanna Local Wisdom and Bile in Na Bo Kham and Tha Khun Ram Sub District Mueang Kamphaeng Phet District, Kamphaeng Phet Province

Supharaphong Rattamhong

Performance Composition: A Case Study of Gees Of The Hmong tribe in Phop Phra District, Tak Province

Apinye Saeyang

The Development of Reading Diphthong supplementary Exercises Prathom Suksa 3 Students

Amornrat Khan and Kaimanee Makmae

Social Welfare for Empowerment of Client in the Settlement House for Transformative Learning as Human Capital

Akarapong Pethpool, Worawut Phengphan and Suwichai Kesdiyawee

Satisfaction in the use of audio-visual media in teaching and learning in the Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Sawan Rajabhat University.

Sompichai Nontong

Guidelines for Organization Development in School Learning Resources of Secondary Educational Service Area Office 41, Kamphaeng Phet.

Preecha Hachoo

Based on Buddhist principles: School Administration Thailand 4.0 era

Phrakunivithdhamanusart

private higher education institutions: trends and alternatives of future participation administration model

Somchai Benjawan, Monthira Tantrawanich and Surachai Pattarabanjird

Music Composition "The Red Balloon" for Duo Classical Guitar and Violoncello

Theerit Kanyarong and Paparpong Wanpakdee